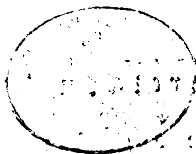

Bidrag
til
den danske Digtekunsts Historie,
uddragne
af
Forelæsninger
holdne over dette Æmne
i Vintrene 1798-1800
ved
Professorerne Rahbek og Nyerup.

Fierde Del.

Kjøbenhavn, 1808.
Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,
i store Kannikestræde, No. 46.

Den danske Digtekunsts Middelalder

Fra Arrebo til Tullin,

fremstillet i

academiske Forelæsninger

holdne

i Aarene 1798 — 1800

af

Professorerne Rahbek og Nyerup.

Anden Del

Kjøbenhavn, 1808.

Trykt og forlagt af Andreas Seidelin,

i store Kannikestræde No. 46.

Fortale.

Om de danske Poetiker i dette Tidsrum.

Idet med dette 4de Bind disse Bidrag til den danske Digtekunsts Historie sluttes, staaer endnu tilbage at meddele den i Fortalen til 2det Bind lovede Undersøgelse om dette Tidsrums danske Poetiker.

Det første Arbeide, som her kommer i Betragtning, er den af min Medarbeider i nysnævnte Fortale navngivne ellevte Afdeling i Peter Syvs Betænkninger om det cimbriske Sprog, med Overskrift: om Poeteri hos de Cimbrer. Denne Afdeling indeholder først en kort Digtekunstens Historie fra de ældste Tider, med Optegnelse paa de fornemste Skialde; derpaa handles om den mellemste Poeteri, hvor-

det hedder: „Her blev Stavelsernes Længde eller Strækkelse ikke saa nøje agtet, ej heller deres Tal og Riimslutninger uden i hvert andet Vers, som sees af de gamle Viser. Disse Viser have et besynderligt Bikvad, Omkvæd, eller Stav, hvilket og tit er i Salmerne, som brugtes endog i den gamle Poeteri, og kaldes Stef, og Sangverset deraf Stefiamal. Tit begyndes Viserne af et synderligt Sprog eller Ord, om det end undertiden, saavelsom og Omqvædet, ikke kommer noget derved f. Ex.

Æblet det hænger saa høit i Træ
Saa underligt monne det falde,
Hvo som haver en fnldtro Ven,
Han elsker den vist over alle.
Min Herre haver lovet sine Svende i Lunden at ride.

„Man finder her mange skiønne Maader at tale med, herlige Beskrivelser og andre Ordenes Prydelser efter de grædske og latinske Poeters Maneer f. Ex. at døe beskrives saaledes:

Saa kom En, Helsot hed han,
Og tog ham bort med alle.

Lykkens Beskrivelse af den gamle Kongekrønike:

Lykken hun er et underligt Trold;
Hun leger med Folk saa mangefold,
Med Anlede sort hun somme kys'
Med hvidt da giver hun somme Lys;
Somme opreiser hun med en Fart,
Og kaster dem ned igien saa snart,
Hvem Lykken ej vil være med,
Han taber Skandsen paa en Sted.

Undertiden efter poetisk Viis gjorde de noget mere af en Ting, end den ret var, f. Ex.

Den ene begyndte en Vise at qvæde
Saa favert over alle Qvinde
Striden Strøm, den stiltes derved,
Som førre var van at rinde.
De lille smaa Fiske i Floden vare,
De legede med deres Finde,
Alle de Fiske i Floden vare,
De legte med deres Hale,
Alle smaa Fugle i Skoven vare
Begyndte at qvidre i Dale!

De toge og Ordene strax paa hinanden igjen ikke uden stor Artighed, f. Ex.

Det springer nu saa vidt,
Saa vidt om Hielmere.

Tit udelade de noget først af Ordet; atter tage de sidst fra Ordet; de andre Figurer vil jeg intet melde om."

Han giver nu en Fortegnelse paa de poetiske Bøger, som høre hid.

Det næste Stykke om Poeteri i vor Tid begynder han saaledes: „Ligesom vort ældste Poeteri var paa en sær Maade, saa kommer det nu overeens med andre udlændiske Sprog, hvilke bruge lige Rimslutninger i Versene, endog dette skede og undertiden hos de Gamle. Nogle have taget sig for at gjøre Vers efter de Grækers og Latiners Vers; disse synes da at faae bedre Skik, om de endes paa Rim, f. Ex. af Catonis Vers:

Er Gud den renest Aand, som udi Versene læres,
Da skal med Sindet godt han og herligen æres,
Vær aarvaagen, vær fry, elsk ej Sengene bløde,
Lang Ro bestyrker Last, men Dyderne forøde.

„Saa og om den rette poetiske Artighed, Ordenes Klarhed, og Sprogets Brug haves i Agt. Ellers eftersom de græske og latinske Vers ville ikke vel rime sig efter vor Maneer, saa have og

vore lidet Behov at lade sig tvinge til deres Love, eller vort Sprog at være fremmed Stik underdgiven."

"Eftersom — bliver han nu ved, der findes ellers nyttige Regler om vor Rimekunst af Andre bestrevne, vil jeg en Deel deraf forbigaae, og endeel beskortere erindre.

1. I Vers skal man skye Flikord, Fylbekalk, Ordenes Tvingsel (naar man, som Cacus drog Herkules Øxne ind ved Rumpen, trykker Ordene tvert eller bagvendt ind, enten de ville eller ej) og al Mathed; om dette taler Laurenberg:

Jeg kunde vel som fleer med Stilen høit tornere,
At ingen den forstod, foruden jeg, ej flere,
Om jeg skulde skrive saa, som hine stor' Poeter,
Der Stilen underlig i Mening sammenfletter
Den høioplyste Snak har nu paa Banen Rommen,
Hvoraf Poeter ny har evig Ros bekommen,
Det er nu latterligt at skrive noget slet,
Som Lærde og Ulærd kan vel forstaae og let.
Man maa nu Pennen høit i Luften lade flyde,
Og med poetisk Stil igjennem Skyen bryde;

See slig 'er nu Maner. Det slette vil jegære,
Og ved min simpel Viis hereſter stadig være.

„Saaledes skal Verset være, at det synes for Læseren let og uden Umage giort, og dog enten ikke, eller og med stor Besværlighed at kunne eftergiøres, saa at den, som det forsøge vil, maa tit klaae sig over Hiernen, bide i Fingrene, og vende sig hid og did, og kan endda ofteſt intet udrette.

„2. Der skal være et vist Tal paa Stavelserne. Thi ellers er det, som Laurenberg siger, dog i en anden Mening:

Med Eders Rim og Vers, de springer op
und dal,
Himp hamp! det en er bredt, og andet det
er smal.
Det ene skievt og krumt, det andet lige bliver,
Som naar man af en By en Svinehjord uddriver,
Hvor hos den fede So ser magre Grise løbe,
Saa er og Eders Vers; hvo skulde dennem kiøbe?

Han handler nu om Qvantiteten og Cæsuren, forbyder at skrive makaroniske eller med andre

Sprog beblandede Vers, som følgende (af M. Anders Bork):

Jeg recommanderer nu
Udi Eders Gratie
Denne Præsentatie.

Ligeledes at tage Bogstaver bort eller sætte til efter Befald først, sidst, eller midt i Ordet, skiøndt det nogenledes kan taales, om E tilsættes Ordet sidst udi; men sligt og andet skal dog ikke letteligen skee for Verset allene at opfylde. Tilmaade — siger han derimod — er det nok forlovet en Poet, at savne, og tilhobeføje Ordene, naar de kunne give nogen Artighed i Verset. For Ex. naar jeg kalder Natten en Arbeidtrøsterinde, den krigsblodtørstige Mars, og henviser han om Exempler herpaa til Arrebodes Hexaemeron.

Riim, siger han, kan vel haves i vort Sprog, fordi Ordene ikke forandres med mange Endelser, og en stor Deel bestaae i een Stavelse, dog skal man ikke være for nøje tilseendes dermed, hvorudover ellers en god Mening tit fordunkles, Ordene forvendes, og, naar de stode vel, blive med udygtige omskiftede; hvorudaf Læseren haver

ringe Fornøjelse, og Digteren liden Ære. Det er nok, naar Ordene have eens Lyd, dog de ikke skrives eens, hvilket bedre skikker sig, end de moren skrives ens, men have dog adskillig Udsigelse og Lyd. Og eftersom Alting ikke kan saa grant i Regel befattes, da er denne Regel den bedste: Spørg dit Øre tilraads; det skal sige dig, hvilket der falder bedst. Et skarpt Øre skal gjøre det fornemste om Velklang at dømme; dette havde og Virgilius, og alle gode Poeter flitteligt altid i Agt."

Ydermere advarer han, "her skal skyes usine Ord eller og høfligen beskrives; man skal have Valg paa mange Ord baade gamle og ny, saavelsom og gode Mander at tale med"; hvorom atter henvises til Arrebo, med Erindring, at saa skulle ogsaa beqvemme og fyndige Tillægsord udvælges. Stilen maa ej altid være eens; tale vi om høie Ting, skal den være høittravende, tale vi om ringere, skal den være middelmaadig, men begge Slags artig derhos og forstandig. Hvorfor Ordene maa anderledes bruges, fornyeles og igjentages, end i almindelig Tale brugeligt er; hvilket atter bilægges med Steder af

Arrebo, af hvem og til Exempel paa den følgende Forskrift: at der skal anvendes Flid paa gode poetiske Beskrivelser efter fremmede Poeters Maneer, hans Skildring af Morgenen og Aftenen anføres. Ligeledes anmærkes, at et Vers sires og herligen af Lignelser; man forundrer sig ikke over en arm pialtet Betler, men over hans Billede, om det af en god Mester er truffet. Lignelser ere tit mere angenemme end Tingesterne(?) selve; dog at de ikke ere alt for gemene, tvungne, eller bruges for tit, at de komme overeens med Stedet og anden Omstændighed. Her høre og de mørke Taler hid, hvilke ere ikke andet, end mørke Lignelser (!!!).

Han nævner nu som de fornemste Vers, de Alexandrinske; og henviser om dactylisk eller Beckners Vers (?) Sonetter eller Klingedigte og lyriske, som kunne paa mangfoldige Manerer paafindes, til Mester Hans Ravn, og Søren Gotlænder; inddeler derpaa Skuespil i Sørgedigte om store Herrer, og Frydespil om ringere Personer, og omtaler Hyrdevers, der beskriver Bondelevnet, og ere nu saa meget i Brug, at man og i aabenbar eller fri Tale skriver store

Bøger om Hyrdeidvætter. Disse Digte udleder han vel fra Grækerne, men troer dog, at af Salomons Højsang kan sluttes, de have deres Herkomst fra de gamle Hebræer. Han mener nu at de afgudiske fremmede og udi Gemeen ubekiændte Egennavne, hvilke de hedenske Poeter bruge, kunde vel hos Christne afskaffes, og bruges Sol, Maane, Hav, Veir o. s. v. langt christeligere isteden for de hedenske Guders Navne, Phœbus, Cynthia, Neptunus, Aeolus, og anfører han herom de tvende tydske Digteres Opitzes og Rostes Meninger, pro & contra.

Vigtigere, og i langt mere oplyste og indbildske Dage for lidet paaagtede synes følgende Forskrifter. „Af en Poet udkræves synderlig medfød Artighed, Lærdom og Øvelse. Han skal være fød Poet, og af Naturen have skiønne og sindrige Indfald, et højt Gemyt, kunne tænke ypperlige Ting, om hans Tale ellers skal have Art, og opløfte sig fra Jorden. Han skal være af stor Videnskab og Forfarenhed, have læst mange gode Bøger, og tit hente sine Grif af de grædske og latinske Poeter. Saa at det er ikke nok, at føje Ordene og Stavelserne under en vis

Lov, og saaledes bringe et Vers tilveie, hvilket er det ringeste; thi saadanne, udi hvis Skrifter er hverken Liv eller Aand, ere ikke mere Poeter, end Sækkepibere og Nøglefeblere ere kunstige Musikantere; Postille- og Catechismuslæsere, og de, som rapper Bønner og Psalmer sammen, og altid gjøre deraf nye Bøger, kunne holdes for høilærde Theologer; Tingstude, Opsnidere og Trættebelge kunne være gode Jurister; Qvaksalsalvere, Theriakkræmmere, Planetelæsere og Spaakvinder bør at hedde forfarne Læge og Urtekyndere:

Det er her ikke nok de fattig Ord at tvinge
Med Magt ved Hals og Haar den Tal' i Rim at bringe,
Naar Glosen pines ind. Hvo ej den Himmelkraft
Kan føl', ej drukket har poetisk Kildesaft,
Ej skarp og hurtig er, hvo ei Latin og Grække
Læst haver sig til Gavn, dog han sin Pen maa spække
Med hele Dynger Vers, kan vær' en goder Mand,
Men ej Poete god.

Han erklærer nu ikke at ville tale om dem, som kunne staae paa een Fod, og ramse to hundrede Vers ud, eller skrive som Cassius, der gjorde

saa mange unyttige Vers, at hans døde Legeme derved blev opbrændt, og anfører saa i denne Anledning Laurenbergs Satire over Leilighedsvers. En god Poet — siger han — kan ikke være færdig at skrive, naar paakræves; thi han er ikke altid lige artig og beqvem dertil. Han kan ikke skrive, naar han vil, men naar han kan. Vel lover En et underbarligt Grif at gjøre Vers med i det latinske Sprog; dog holder jeg Naturen, Kunsten og Øvelsen tilsammen for de bedste Midler til Poeteri, saavelsom til alt Andet; ingen af disse trende kan være hinanden foruden."

Vi forbigaae det lidet han endnu siger om Vanskeligheden i at gjøre Vers i det cimbriske Sprog; om Poesiens Oprindelse og Ælde, og den Agt den hos flere Folkeslag staaer i, saavelsom Fortegnelsen over de til den Periode hørende Poeter, for at anmærke, at saa rigtige Grundsætninger for Digtekunsten end Peder Syv af Horats og andre har uddraget, vidne dog saavel de Vers, han har anført, som de, han selv i Slutningen af Bogen har forfattet, hvor lidet disses Anvendelser vilde lykkes ham.

Ogsaa vor i sin Tid saa navnkundige F. Rostgaard, den Tids Pollio, synes formedelst sine (i selve Bogen S. 369 omtalte) Erindringsposter om danske Vers at maatte komme i Betragtning; men desværre indeholde disse ikke stort Andet, end temmelig trivielle og forslidte prosaiske og grammatiske Forskrifter, saadanne, som vel kunde være ret skikkelige for en Discipel, der haver trædet sine Børnesko, og fortiener at sidde enten i den øverste eller næstøverste Classe i Skolen, og som — vilde anvende sine ledige Timer paa at læse gode Vers in lingua vulgari, og stræbe at imitere dem; men hvoraf man dog tilfulde seer, at Rostgaard ligesaalidet var den Moses, der kunde lede Andre til Poesiens forjættede Land, som han kunde komme der selv. Saaledes hedde den anden og tredie Erindringspost: „Det fornemmeste, som Tankerne bør hæftes paa, er Realia, Inventionen, og Dispositionen; nemlig, at man tager ad notam, hvorledes man endeligen skal sige noget, som er godt og fyndigt; thi ellers er Alt det, som skrives ikke værd at læse, enten det er in vorsa eller prosa.

„For det andet, at Inventionen er noget supra vulgus, thi ellers kunde man nøies med at sige, hvad man haver at sige, stylo soluto. Men deri distingveres et Vers fra en Styl, at dets Inventioner smage efter Poesin og historiam mythicam."

Ustridig viser denne Slutning, at Rostgaard, saa bevandret han end i Oldtidens Digtere kunde være, ikke havde vidst, hvad den mens divinior, og den os magna sonaturum var, som Horats fordrer af den, som med Rette vil fortiene Digternavn.

De øvige Erindringer, som især anbefale et reent dansk Sprog, rigtige Rim, god Cæsur, Iagttagelsen af Versefaldet især med Hensyn til de smaa Particulas Orationis, Undvigelsen af Elisioner, samt af Kakophonie, som f. Ex. indløber, naar alle Ordene begynde eller endes med samme Bogstav, naar de nærstaaende Ord rime, naar det ene Ord endes med samme Stavelse eller Diphtong, som det næste begynder, og naar en fremmed ugunstig Læser enten per elisionem eller per tmesin kan extorqvere en sensum

impurum eller obscoenum; ligeledes fraraader han at smedde nye Ord, og advarer med Exempler, tagne af et utrykt Digt, mod slige acyrologias og catachreses, som adskillige selv af vore — daværende — store Poeter skænke paa deres Skrivemaade; ligesom han til Slutning formaner imod Fyldekalk og mod at lade Stropherne løbe over i hinanden.

Om Rhenbergs Ars poetica tilligemed hans øvrige didhenhørende Arbeider er udførligen talt i selve Skriftet, under hans Artikel. Her staaer da kun tilbage at berøre Ole Borchs i disse Bind oftere anførte Dissertatio (VII) de poetis, qvam — saaledes lyder Titelen — Deo opt. max. auspice, Olao Borrichio Præside, ad diem XIV Maji Anni MDCLXXXI in regia academia hafniensi publice tuebuntur lectissimi aliqvot et præstantissimi juvenes, Laureæ primæ philosophicæ Candidati. Litteris viduæ Cornificii Luft, Reg. Majest. et Acad. Typogr. 7 Ark i Qvart.

Efter at have nævnt andre Landes Digtere, siger han i sin 213 §. „Hos de Danske ville vi

hverken betragte de heroiske Tiders Skialde eller Runestene, hvilket andre have udført; heller ikke Hiarne, der fra Poet blev til Konge, ligesom Athenienseren Phrynichus; heller ikke Saxo Grammaticus, der, i det femte Aarhundrede fra vort Old, udmærkede sig ikke mindre ved Sangens, end Historiens og Fødselens Ære; heller ikke Andreas Sunesen, forhen Erkebiskop i Lund, berømt som Forfatter af et episk Hexaemeron; heller ikke Kamintus, en gammel Biskop i Aarhuus, af hvem vi have Raad mod Pest paa Vers; men vi vil holde os inden vor, Fædres og Bedstefædres Old, og ikke berøre uden de mere berømte, der have gjort sig bekiændte ved offentlige Mindesmærker." Han begynder da med dem, der have udmærket sig som latinske Digtere, og slutter nu endelig sin Dissertation med denne (230) §. „Ja ogsaa danske Verses Glands har hævet sig saa høit, at den tør maale sig i Sandhed og Ynde med ethvert Europas Sprog. Fordum stammede Modersmaalets Digtekunst i Peder Laales eller Legistas Ordsprog, i Anders Vedels Kiæmpeviser, i Schoppers Reinike Fos (Artificiis vulpinis) i Hans Skaanings og Søren Tvillings Satyrer, i Virgils Ekloger,

oversatte paa Dansk af Peder Jensen Ribe, sam i aandelige Kirkesange; men fra den Tid at Anders Christensen Arrebo ikke blot heldigen oversatte Davids Psalmer paa danske Vers, men ogsaa næsten overgik Bartas's Hexaemeron i Majestet paa vort Sprog, begyndte nogle bedre Hoveder at arbeide i dets skiulte Miner, og omsider beundre de Rigdomme, der laae skiulte i dette Sprog. Og at vort Digtere kunde forsynes med sikkre Læreregler for Fremtiden, have Hans Mikkelsen Rafn ved sit Heptachordon, og sin danske Rythmologie, Søren Poulsen Gullænder ved sin danske Prosodie, samt Erik Pontoppidan og Peder Syv ved andre Tillæg sørget for. Poesien fik Glands ikke blot fra Rhetorikens Schemata, og den behagelige Afvexling af Klygt; men man fremdrog og forældede Ord efter Italienernes Maade (der finde først de Vers høje, der hente meget fra Dante, hvorimod de Franske nuomstunder aldeles intet ville skylde deres Ronsard) ja ogsaa Nederlændernes Ordsammenføjning, som vore Skialder har efterlignet, har passet sig ret godt. Den første efter Arreboe, der viste sig med offentligt Bifald, var Søren Terkelsen, hvis Sprog i hans danske Astræa vel ikke er højtravende, men naturligt,

født og reent. Ham overgik Anders Bording ikke saa meget i Lethed, som i Colorit og Kraft, og stadfæstede vor fædrenelandske Digtekunstes Majestæt endogsaa til Hove. Derpaa kom Johannes Wilhelmi, der ogsaa i sit Hexaemeron er høitideligen veltalende. Disses Berømmelse have opvakt Andre, der deels paa samme Vinger, deels paa deres egne Aarer endnu hæderligen omsvæve os, iblandt hvilke nuomstunder udmærke sig, Thomas Kingo, Bisskop i Fyen, Jens Sehested, Matth. Worm, Andreas Clausen (Claudianus), Claus Lund, Hendrik Gerner, og Andre, hvis Arbeider med Føie love sig Udødelighed. Mellem de danske Poetinder have fordum udmærket sig den ædle Thyge Brahes Søster, og i vor Tid Dorthe Engelbrechts fra Bergen, berømt for sin Lethed og Glands i den hellige Poesie."

Saavidt vor berømte Ole Borch. Neppe kan nogen læse Ovenstaaende, uden at føle, at, hvad en af vore ypperste Digtere har sagt om nærværende Old:

Vor Alder roser sig som Visdoms Alder,
Forhaaner stolt hver Tid, som randt forbi,
Sig selv allene oplyst, klog, den kalder,
Og seer tilbage idel Barbarie.

ligesaa fuldelig har giældt om de foregaaende Tidsaldere, som om den, vi leve i, og deraf fristes til den meget rimelige Tvivl: om de Adkomster, hvorpaa vi grunde ovenstaaende Fordring, af vore Efterkommere vil findes bedre, end vi finde nu vore Forgiængeres.

O! sieldne ere stedse de, som hæve
Et opvakt Hoved af den dybe Slum,
Som tænde hist og her en eenlig Lampe,
Og vække rundt omkring en liden Flok,
Men til at klare vidt de sorte Dampe,
O dertil er det svage Lys ei nok.

At ogsaa enkelte af vort Olds Digtere højagtede og hædrede ville nedstige til Eftertiden, saaledes som Arrebo, Bording, Kingo, Sorterup, Holberg, Reenberg, Falster til os; at man midt igiennem Tidsalderens Dampe — hvoraf vor sikkerlig har ligesaa sorte og ligesaa hyppige, som nogen foregaaende — hos dem vil erkjende og ære Geniets Flamme, det kan man vel med Vished forudsige; men at det vil blive saa mange, eller just de samme, som Nutiden nævner, det maa vore Forgiængeres Exempel tilraade os at omtvivle, ligesom det vel og her vil finde Sted,

at meget, der nu udraabes for Geniets klareste Flamme, da vil erkiendes just at have været af hine Modedampe, som ved Hielp af et naturligt eller kunstigt Lys, som faldt eller kastedes derpaa, saaledes daarede Samtidens Syn.

K. L. Rahbek.

Indholdsliste.

Side

Wilhelm Helt.

Om denne i sin Tid yndede Digters private Liv eller huslige Omstændigheder har man ingen Efterretninger. Man finder, at han i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede var Justitsraad. Blev Aar 1713 Etatsraad. 1720 nobiliteret. Døde som Conferentsraad 1724.

Hans Poesier, hvis Forfærdigelsestid falder omtrent mellem Aarene 1687-1724, bleve efter hans Død udgivne i en Samling under følgende Titel:

Hr. Wilhelm Heltis fordum Hans Kongl. Majestæts Conferents- Etats- og Justitsraad, Deputerede for Financerne og Assessor i Cammercollegio, curieuse poëtiske Skrifter, hvilke ved

adskillige Leiligheder af ham selv ere udgivne, men nu, saavel efter hans Venners som efter andre fornemme Liebhaberes Forlængsel, ere samlede og til Trykken befordret af H. H. (ɔ: Hans de Hoffman) Kjøbenhavn. 1732. trykt og bekostet af Herman Henrich Rotmer. 246 S. 4to. *)

Denne Samling indeholder først Begyndelsen til en Oversættelse af Cats, nemlig Grundægteskabet mellem Adam og Eva, og Jacobs Giftermaal eller Ægteskab mellem en Mand og to Koner; de samme to Stykker, som Søren Terkelsen i sin Tid ogsaa fordanskede. Her hedde de første Strophe:

"Udi Begyndelsen Gud ved sit Ord lod byde,
det store Verdens Alt af Intet at frembryde,
Afgrundens Mørk derved strax fra hinanden gaaer,
og i det klare Lys Guds Almagts Gjerning staaer.
Det hvalte Firmament, udstrakt til alle Sider,
har i sin høje Svang Naturens visse Tider
fordeelte i en Kreds, hvor Solen strax fremgaaer,
og gjør Begyndelsen med Verdens første Aar."

*) Man har ogsaa Exemplarer hvor paa Titelbladet staaer 1759: men det er selv samme Udgave, kun at en speculerende Boghandler har ladet de 3 første Blade omtrykke.

De tre første Stropher af Jacobs Giftermaal, som ovenfor citertes af Lerkelsens Oversættelse, lyde i Helts Pen saaledes:

Den første Verden sig til mange Kongeriger
nu alt formeret har; af Drenge og af Piger,
af Qvinder og af Mænd al Verden nu er fuld,
thi Adams Sæd den groer som Korn i Jordens
Muld.

Op Musa! derfor op! du seer hvor Verden grødes,
af Adams første Sæd her Lande fulde fødes,
du har nu meer end nok, som du kan sjunge om,
thi tag udi din Haand dit Strengeleg, og kom!

Sjung om en Brudefærd, et Bryllup uden Lige,
et Bryllup, hvor en Mand maa tjene for en Pige,
ja syv samfælde Aar, og hvor den rette Brud
hun bliver ham endda af Sengen stjaalet ud."

Det som i Samlingen egentlig fortiener Udmærkelse er Konemarkedet, som grunder sig paa den Beretning hos Herodot, at de smukke Piger, naar de skulde giftes, sattes paa Auction, og de grimme paa Licitation; Rhodopes Giftermaal, en lang Fortælling om en fattig Pige, som for sin Dejligheds Skyld havde en Mængde Bejlere af alle

Stænder og Haandteringer, men tilsidst blev gift med en Konge; men fremfor Alt en Satire S. 156 - 227, som har til Overskrift *Aut insanit, aut versus facit*, og følgende Motto: "*Lima mordendo decorat.* 1690."

"Jeg Verdens Daarlighed, jeg mangen Last og Lyde
"beleer udi et Riim, men hvo det vil udtyde
"paa nogen ærlig Mand, gior ham og mig for nær,
"min Latter og mit Rim er ingen meent især."

Vel er han noget for vidtløftig og for omstændelig i sine Beskrivelser, og stundom kieder hans uendelige Snaksomhed, men for den Tid, han skrev i, er hans satiriske Forsøg alt Ære værd. F. Ex. Det er en saare vigtig Fiction at han S. 178 - 79 lader Moecenas faae sin Helsot af slette Vers.

S. 203 staae nogle Linier der sigte til den bekiendte Ladefogedvise

Chræn Chrænsen han gaaer bort fra Moder og fra Fader
med Plæglen paa hans Ryg, og Jyllands By forlader;
En Ladefoged han vil blive, før han døer.
Nu er Chræn Chrænsen dog en Raadmand i Torsøer.

Af S. 204 og 5. maa man slutte, at uagtet Autor paa sin gamle Alder var Justits- Etats- Conferentsraad &c., saa maa dog Lykken i hans yngere Dage have været ham noget ublid. Her siger han paa forstnævnte Pagina om sig selv:

„Jeg klagede med Harm paa denne blinde Lykke''

og sidstnævnte Pag.

„Du med Bekymring gaaer, og sørger for dit Brød.''

Følgende Træk af Skilderiet over en Gjerrig S. 210 ere meget skarpe og ret juvenalske:

„Den gammel Stakkel der, som i en flikket Troje
og revne Buxer gaaer, tænk dog, med hvad for Møje
han op paa Børsen gaaer, den arme gamle Mand,
at han med Kjøbmandskab en Skilling vinde kan.
Han til sin Middagsmad slet intet andet æder
End som en røget Sild, sit Brød dertil han væder
i Klaumanns Skillingsøll; til Aftensmaaltid han
Tobak at tygge har, hvortil han drikker Vand...
Saamænd! han Aarsag har at spare og at spente;
Den Stakkel dog kun har tre Tønder Guld paa Rente,
og ingen Børn dertil, han aldrig Kone tog,
fordi hans Armod til Husholdning ej forslog.''

Imod obsolete Ords Brug ivres S. 181:

"Et gammelt afslidt Ord, en gammel vissen Glose,
som han til Lykke fandt udi en islandsk Hose,
som ingen Mand forstaaer, det maa her for en Dag,
deraf gjør han sig til, det er en herlig Sag."

S. 187 tales om de sultne Lejlighedsdigtere, som have Ligvers fal for en Tomark og Bryllupsvers for en Daler Stykket.

I Joh. El. Schlegels der Fremde i Schlegels Werke 5ter Band Pag. 338 siges om Helts Værd som Digter:

"Hans Skrivemaade er, hvad Udtrykket angaaer, ikke høitravende og svulstig, mangler dog heller ikke Eftertryk, ihvorvel den sommesteds er noget tør. Han maler de Ting, han vil beskrive, meget omstændelig. De Taler, han lægger Folk i Munden, klinge ganske naturlig. Men hvad Opfindelse angaaer, da er han deri ikke bleven Naturen saa tro som i sine Udtryk. Ogsaa mangler han den Nethed og Finhed, hvorved et vittige Hovedes Tanker adskille sig fra en raa Hjernes utidige Fostere."

Udgiveren, J. H. Schlegel, formilder i en tilføjende Note denne sin Broders Dom:

"Denne Digter, siger han, maa have havt en overordentlig Lethed i at gjøre Vers. Men den Konst, at slette ud, som er saa vigtig for hvo der vil skrive for Evigheden, synes han rigtig nok ikke at have forstaaet. Fraregner man denne uendelige Vidtløftighed, og de ikke sjeldne gemene Udtryk, som var Tidsalderens Feil, er han forresten intet mindre end uheldig i Opfindelse og Vendinger."

Hr. C. A. Lund, som Enhver vil tilstaae i dette Emne er en fuldkommen competent Dommer, siger i Minerva for Januar 1797 Pag. 31: "Helts satiriske Rhapsodie, som begynder Pag. 156 i Samlingen af hans Poesier, forekommer mig ikke allene at være det bedste Stykke i Samlingen, men en stor Deel deraf synes mig endog at overgaae Alt, hvad i dette Fag indtil den Tid var skrevet hos os." o. s. v.

Efterat have anmærket, at jeg i Minerva for April 1786 leverte et lidet Anecdoton af Helt, forlader jeg ham, og kommer til hans samtidige og som Digter mere berømte

Tøger Reenberg.

Han er fød 1656 i Viborg, hvor hans Fader var Borgemester. Han rejste som Student udenlands i Holland, Engelland, Tydskland, Frankerig og Italien. Giftede sig efter sin Hjemkomst med Doctor Brobergs Datter i Viborg. Var først Forpagter paa Linderup-Gaard. Kjøbte Bistrup-Gaard 1703. Samme Aar blev han fjerde Landsdommer i Jylland. Døde omsider 1742.

Nøjere Efterretning om hans Levnet, samt Familieanecdoter, og Bidrag til hans Karakteristik som Menneske, Borger, og Digter findes foran Udgaven af hans Poesier, som haves i to Bind i Octav (og tillige aftrykt paa Qvartsider) under følgende Titel:

Justitsraad og Landsdommer Toger Reenbergs poetiske Skrifter, i tvende Dele, udgivne af Forfatterens Dattersøn Teger Reenberg Teilman. Med Etatsraad og Professor Kofod Ankers Fortale. Kjøbenhavn. 1769. trykt hos Andreas Hartvig Godiche. 1ste Del 66 og 431 S. 2den Del 526 S.

De herlige Noter, som pryde dette Verk, ere, som bekjendt, af vor berømte Luxdorf; og man havde dengang overhovedet ingen mere elegant eller mere hensigtsmæssigen indrettet Udgave af nogen dansk Digter.

Imod Reenbergs i 2den Del indrykkede Forsamling paa Parnas, hvori han lader den Tids fornemste danske Rimsmedde og Versemagere passere Mynstring, skrev en Anonymus (som, Sorterup i sit saakaldte Cacoethes Carminificum efter Rygtet siger, var Mads Bergenhammer i Maarslet) en Slags Gjendrivelse under Titel af Svar paa Tiltale. Det er ikke trykt, og jeg vil desaarsag meddele nogle Stropher deraf:

"Vor danske Bording sig mig dog:
hvo er den Skumlefante
Hvad er det for et modigt Spog
og hvad for en Claus Gante,

der henter dig op af din Grav hans Skumle-
skjul at være,
og gjøre vil sig til deraf, han smitter Andens
Ære?
Naar jeg ham saa pasquillelig sin Digt seer
sammenbinde
for Fred, jeg slutter, at han Krig vil ret med
Forsæt finde."

"Om du var end det største Bierg, i Jylland er at
finde,
dig mener jeg som liden Dverg dog let at over-
vinde.
For Dorus først jeg fægte maa; hvad gaaer dig
an de Døde,
dem godt man bør at tale paa, og skjule deres
Brøde,
Jeg troer nok, han aldrig dig for nær gik her ilive,
hvi maa han da i Himmerig for Dig i Fred ei blive?"

"Nu kommer vi til Mester Claus, som Arboes
Sted vil arve,
og her maa du vel blive taus og skifte skamfuld
Farve;
thi mon han sagde nogentid, han vilde Arbo være?
dog for han viske os sin Flid, bør ham ei Spot
men Ære."

"Naur, om du kunde, slet til Nat
du vilde vel omdobe,
men hvis den selv du ikke var, med Limstang saa
at lobe
jeg troer du betænkte dig o. s. v."

"Men havde vi kun Mester Worm tilstede og ilive,
han skulde skjære dig for Orm, saa du lod ham
nok blive" —

"Et undrer mig, at Sehsted slap med sine Vers
allene
at de og ikke fik en Rap" —

"Til Slutning jeg ens raader dig, lad slige Tø-
ger være!
lad hver kun blive god for sig, det er din egen
Ære.
Den Gave, som du har af Gud, brug vel og ikke
ilde,
og sæt dit Pund saaledes ud, du Renten ej skal
spilde.
Thi Skumlen er ej andet ved end stifte Kiv og
Klammer,
Fortræd og Widerværdighed, som Stifteren mest
rammer."

Da jeg henstiller det til Hr. Prof. Rahbek at udvikle og bestemme Skjønhederne i Reenbergs Poesier, vil jeg ogsaa overlade til ham at hidsætte de i en eller anden Henseende interessante Steder, og siger derfor manum. de tabula.

K. N.

* * *

Uagtet disse tvende fordum saa berømte samtidige Digtere af Hr. Professor Nyerup ere tagne under eet, synes dog hver af dem at have saameget særegent, og hvers Arbeider at fortiene saameget at komme i Betragtning, naar det gielder om at bestemme, hvad der var genius seculi i det Old, hvori de digtede, at Undertegnede troer at burde tage dem hver for sig.

Saare rigtigen synes da Helt, i de ovenanførte Steder, saavel af Brødrene, de ældre Schlegeler, som af Qvintilius Lund, at være caraktiseret; og være det mig ved denne Leilighed tilladt af nysnævnte Kunstdommer endnu at tilføie, hvad han

til Beviis, at der hos Helt findes Steder, der fortiene at staae ved Siden af Holbergs de bedste, har afskrevet af *Lima mordendo decorat*-1690.

Det forgiæves er, man for den Døve siunger,
Enhver sin egen Last, som Aben sine Unger
I onde Lysters Favn omfavner, og har kiær,
Og ikke taale kan, den Nogen kommer nær.
Fru Trine gammel er, og intet meere duer
Til Amors Elskespil, thi naar hun sig beskuer
I hendes gyldne Speil, hun selv da bliver vaer,
At hun af Tienesten sit Pas og Afskeed har.
Naar hun vor Sognepræst i Kirken høre tale
Om Lovens siette Bud, og for os at afmale
Den Skiøge Dalila med Samson i sit Skiød,
Den Tale hende er ret saasom Sukker sød.
Tænk, hvor en Hiertens Trost, at Lesten er en Lyde,
At Herren i sin Lov den lader saa forbyde,
At høre, naar man selv ei duer meer dertil,
Hvad Straf der følger paa det søde Lesteſpil.
Den Prædiken hun veed at huske, og at rose,
Den hende tiene maa til mangen Streg og Glose
Mod den, der dog dertil tit andet ei har brudt,
End at man ei, som hun af Venus er forskudt.
Men om den samme Præst han kommer for Ulykke
Paa Trines egen Feil, paa hendes Byld at trykke,
Saa sover Fruen strax — —

Den fromme Orpheus selv, fordi han sagde sandt,
En ond og bitter Død blandt fulde Koner fandt,
Han kunde med sin Luth hos Fanden Venskab finde,
Og midt i Helvede Hr. Pluto dermed vinde —
Men der den Mand kom til ved Sandheds Streng at røre,
Det kostede hans Liv.
Ved Bagtalelse og Ondskab afskrækkes Digteren:
Endog Parnassi Gud ham selv til Arbeid kalder,
Ham Pennen dog saa giev og let i Haanden falder,
Som Aaren falder den, der sidder smeddet fast
Paa Solimans Galei og til den store Mast.
Og tænker du, min Ven! Mæcenas staaer paa Pinde,
Nei nei! han er alt død, han ligger i sin Grav,
Thi man den arme Mand med raadne Vers forgav.

Den Digter, som fordærver Sproget ved at jage efter forædlede Ord:

Han snakke mens han vil, med Ravne og med Krager,
See! deres Stemmer nok af Alderdommen smager,
De sjunge denne Dag paa samme Art og Viis,
Som deres Fædre sang for dem i Paradiis.
Saa ofte Bachus vil sin Ven Silenum giæste,
Den allerældste Viin han holder for den bedste,
Men gaaer det an med Ord, som det gaaer an med Viin
Nei Ordet har sin Brug, og Vinen den har sin,

Men han det Ord fik fat, fordi han sad en Time,
Og fandt ei andet Riim, hvo Pokker bad ham rime!

Istedenfor fremdeles med den nysomtalte Kunstdommer at afskrive Gnierens Skildring, vil jeg heller tilføie det af ham blot paapegede Maleri af Kirkegiængere:

Kom gak i Kirken ind, man læser og man siunger,
Ja Orgelværket gaaer, saa det i Kirken runger,
Fru Thrine midlertid med Junker Torsten gjør
I hendes Finkebuur det, jeg ei nævne tør.
Hun har sit Finkebuur, den dydige Matrone,
Hun kan ei sidde hos en fattig ærlig Kone,
Men hun, saavelsom den, der i det usle Stov
Og Aske sidde maa, hun sidder paa en R..
See Folkets Andagt an! den sover, den han griner,
Den holder Fabdersnak, den sidder og gjør Miner;
Men den, der sidder der, see, hun tog Snustobak,
Og trykker Daasen til, saa det ret artig smak.
See der, til Ludse Gerds, hvad Skielden og hvad Banden
Hun har med Karen Smids, det synes, de hinanden
I Haaret snart faaer fat, saa hæftig gaaer det til,
Den ene ovenfor den Anden sidde vil.
Om jeg en Dommer var, og de mig begge bade
At dømme mellem dem om øverst Stolestade.

Da den af disse to det skulde være næst,
Som vilde holdes for den største Skiændegiæst.
Fem Tavler gaaer der om, og hver Mand har den
Ære
At lægge sit deri, hvor fattig han kan være,
Ei at den Fattige skal have Gavn deraf,
Men for det var en Spot, om han slet intet gav.
See! Kirkens Blok der staaer, er fuld af Sølv og
Penge,
Som mangen Kirketyv, der vel var værd at hænge,
I Londom stak deri; den Skielm, som stial min
Stud,
Han til de Arme vil Kassunet dele ud. — — —
Hør til den hiertens Præst, hvor flittig han advarer,
At man skal vogte sig for Gierrighedens Snarer
Thi Rigdom Sølv og Guld er dog kun Støv og
Muld;
Men Præstesækken han dog selv vil have fuld —
Maaskee han tænker og paa Kiortel og paa Krave,
Som han har dyrt betalt, ja mangen Skiænk og
Gave
Han gav for Embedet, ham ligger i hans Sind
Thi han for Venskab ei, som Peder, blev lukt ind —
Man derfor og har seet, at dem, som Gud lod kalde
Til Embedet, det Kald sig ikke lod befalde,
Men Øvrighedens Brev igien tilbagebar,
Fordi det samme Kald ham alt for ringe var.

Dog hvad er det, et Kald? hvad er det vel jeg
snakker,
Det Præsteembede, som Simon til sig prakker,
Det er ei meer et Kald; det hedder nu et Brød.
Hvad Under, at Hr. Claus for Brød da Penge bød?

Og dette være nok til at tilhiemle denne Skribent saavel den Ros, som den Daddel, ham hos min Forgiænger efter andres Kiændelse er tildeelt, saa-saameget mere, som hans Oversættelser af Cats, hvorpaa en ikke liden Deel af hans poetiske Navnkundighed i sin Tid var grundet, tilligemed Luxdorphs anbefalende Dom derover, i det foregaaende Bind i Anledning af den Veddestrid, hvori han derved med Terkelson har indladt sig, ere tagne i Overveielse.

Betydeligere end han synes ustridig i alle Maader hans Samtidige Tøger Reenberg at være, hvem end i vore Dage en i hver Henseende paa Parnasset stemmeberettiget Mand, Stærkodders Digter har givet det Vidnesbyrd, at han, skiøndt i Knittelvers, satte endog den fildige æsthetiske Skiønner i Henrykkelse. Er han end, synderligen nok, forbigaaet i hin titanførte schlegelske Mynstring af vore ældre Digtere, maaskee fordi hans Digte dengang endnu ikke vare samlede, skiøndt det dog med Rimelighed lod sig formode, at de mielandske luxdorphske Miscellanea,

udgivne 1742, hvoraf de udgiør en saa betydelig Deel, neppe kunde vært J. E. Schlegel ubekiændte, hører det derimod med til de betydelige Fordele, vor Litteratur har den af min Forgiænger med fortient Berømmelse omtalte Udgave af 1769 at takke, at disse Digte derved som for den critiske Journals classiske Domstol. Undertegnede troer ikke til Grundvold for sine Betragtninger over denne Digter, at kunde lægge noget paalideligere og bedre, end hin hadenske Bedømmelse, som han derfor, saavidt den angaaer selve Digteren, vil afskrive, forbeholdende sig at tilføie de Ideer, de hos ham maatte foranledige.

"Reenbergs poetiske Skrifter forekomme her i en Skikkelse, som vi vilde unde og ønske alle vore Poeter, men som faa af dem, endog de, der langt overgaae Reenberg i poetiske Fortienester, maa vente sig. Tryk, Papir, Vignetter, Alting er smukt, og giør Hr. Teilman, som Udgiver, Ære."

"Den første Deel bestaaer blot i Vers ved adskillige Leiligheder, meest poetiske Skrivelser til Venner, Recommandationsbreve, Lykønskningsbreve, Bryllupsbreve og deslige, mesten alle af et muntert og lystigt Indhold. Saadanne Poesier udkræve ikke megen Opfindelse; de male ikke mange

høie stærke Tanker; ikke mange meget poetiske Vendinger; de lade sig nøie med den Vittighed, som er antagelig i Selskab blandt gode Venner, og saaledes ere ogsaa disse Leilighedsvers. Man befinder sig, naar man læser dem, i et Selskab af Venner, som søge at more og fornøie hinanden; enhver Skiemt lægges ikke saa nøie paa Vægtskaalen; mangt et koldt Indfald tilgives, fordi det synes uoverlagt (?) mangen Tvetydighed og Allusion behager, fordi den synes at være for dette Selskab allene; man har kiendt sine Folk, og indrettet sin Spøg efter dem. Mange Læsere skulde maaskee have ønsket at Udgiveren heller havde truffet et Valg iblandt de bedste Stykker i denne Deel, end udgivet Alt, hvad han forefandt, thi nogle Stykker er virkelig meget maadelige. Men andre ville igien finde sig meer fornøiede med, at han har udgivet Alt, og overladt Læseren Valget."

Undertegnede, som ved anden Leilighed har udladt sig om Grunden og Føyen til disse tvende stridige Ønsker, troer blot her at burde tilføie, at det kommer ustridig meget an paa den Rang, man mellem den Tids Digtere anviser Reenberg, hvorvidt man vil hælde til den første eller sidste Mening. Det gielder endog i høiere Grad om slige Smaadigte, hvad Litteraturbrevene anmærke om de Gamles

Elegier, at den Opmærksomhed de vække, fræmbringes mere ved vor Nysgiærrighed end ved deres indre Kraft, da man ligesom er begiærlig efter en saadan Mands Anecdoter og vil have Efterretning om hans særdeles Anliggender. Naturligviis maa altsaa denne Opmærksomhed, og denne Nysgiærrighed staae i nøieste Forhold til den Interesse, Manden selv har for os, og naar denne ikke længere, som hos Samtid og nærmeste Efterslægt, kan grunde sig paa personlige Forbindelser og Forhold, er det nødvendigen kun Mandens Digterværd, den kan bestemmes af; og bliver det da ogsaa i denne Henseende sandt, hvad S. Johnson har i sine Digterbiographier anmærket, at Smaating kun ere os interessante fra den Haand der har vundet vor Yndest ved større og vigtigere.

"Udgiveren, eller hvo det er — vedbliver Journalisten — som har opsat Reenbergs Liv og Levnet, der læses foran i denne Deel, har søgt at caracterisere ham som Digter, og vi ere temmelig enige mod ham i, hvad han her siger S. 62. Som enhver har sin Geist, saa fandt og Reenberg ingen Drift til enten at forlyste ved blomstrende Malerier af Naturen, eller at opmuntre ved prægtige Beskrivelser over Heltegierninger. Det var

allene hans Sag at lære, give Regler, indskiærpe Pligter, formane til Dyder. At sætte de salige Virkninger af deres Øvelse i rette Lys overlod han til andre. Reenberg er ikke uden Fortieneste i den lavere Poesie, endskiønbt man ogsaa ved Meget bør tænke paa den Tid, han levede i, og undskylde ham med det velvalgte Motto over den første Vignette; Samme Geist, men bedre Alder."

Der vil andenstedsblive en Anledning til nærmere at betragte, hvad her om Digterens Caracter, er sagt, og maaskee tillige at tilføie et Par Ord til Forsvar for den saakaldte lavere Poesie, som det hører til Døgnets Tone aldeles at misdømme og mishandle. Vi ville heller her lade Journalisten beholde Ordet.

"Mindre enige ere vi med nysnævnte Forfatter i Henseende til Reenbergs Fortienester af Sproget: Man seer, siger han S. 63, at han har mynstret Sproget paa alle mulige Maader. Han har udsøgt og anbragt de egenligste og beqvemmeste Ord, der ere at finde i Sprogets Forraadskamre. Denne store Omhyggelighed kunne vi ikke spore hos ham, men finde sna-

rere, at han ofte har holdt ethvert Ord for godt, som først faldt ham ind, eller fyldte bedst i hans Linie og svarede bedst til hans Rim. Naar derfor Hjerne er en Stavelse for kort, giør han det til Cranium; for at faae Rim til løs giør han Minerva bøs, og næsten paa hver Side forekommer Mængden af fremmede Ord, sær franske og latinske, som ikke røbe nogen stor Kyndighed i Sproget, thi man vil vel ikke holde fremmede Ord for de beqvemmeste og tydeligste, fordi Tonen og et Slags deels fornemme deels lærdt Pedanterie kan have giort dem gængs i daglig Tale blandt visse Folk. Vi behøve ikke at lede længe for at finde Exempler.

S. 17. O hiernemægtigt Drueblod
Hvor kanst du skiærpe Tunger,
I Harer sætte Løvemod,
Og reformere Konger.
Ved Vinen raisonnere vi,
Hvad Ende Krigen tager,
Om Fred og Feide, fransk Parti,
Religionens Sager,
Om Alcoran og Pavens Magt,
Og om Calvini Lærdom.
Et vos facundi calices
Nos facitis disertum.

S. 23. En Skipper spør, hvad Vinden er

De tauris spør Arator.

S. 47. Ja fire maa du lave til,
Det er, hvad jeg kan taale,
In stando dog ei glemme vil
Dit Huses Velstands Skaale.

S. 65. At han ret laudabiliter
Har standet ud sin Prøve,
Saa han i Verden her og der
Impune sig maa øve."

Uden at ville paastaae mod din smagfulde Dommer, at Reenberg uagtet sit hyppige Brug af fremmede Ord var berettiget til de Berømmelser, hans Biograph saa rundelig har tildeelt hans Fortienester af Sproget, lader der sig dog udentvivl med Føie erindre en stor Deel til Forsvar for de med Daddel anførte Steder. Ikke allene hører Indblandningen af fremmede Ord i sig selv allerede — som Fløgel, Riedel, Beattie, Moritz, og flere have anmærket — til det comiskes Hielpemidler, men ydermere forøges deres comiske Kraft, naar de indeholde en Allusion til eller en Ideeassociation med en eller anden bekiendt comisk Tirade, der ved dens Fordanskning vilde tabe sig. Sætter man saaledes i nysanførte Vers

Saa han i Verden her og der
Ustraffet sig maa øve.

da har Henpegningen paa den bekiændte Linie i den indbildte Syges Doctorpropromotion: Licentiam occidendi impune, tabt det halve af sin Kraft; sættes der

at han og ret berømmelig
Udstanden har sin Prøve

rykkes os Forskiællen mellem Academiets Laudabiles og Videnskabernes Berømmelige med eet af Syne. Mere enig er Undertegnede med Journalisten i det følgende.

"At Reenberg har brugt adskillige meest provinciale Ord, og Toner af Ord, ja endog Vendinger i Sproget, som nu er gaaet af Mode, ja maaskee tildeels savnes, da man ikke altid har sat saadanne i deres Sted, som have deres Fynd og Beqvemhed; det er en Fortieneste, han har tilfælles med alle, endog de slette, Skribenter, der have levet et halvt Seculum for vore Tider. I saadant et Tidsrum og i et endnu langt kortere, forandres Sproget, endog det bedst dyrkede, mangfoldig, i nogle Stykker til sin Fordeel, i andre til sin Skade. Reenbergs Fortienester af Sproget burde altsaa bestemmes i Sammenligning med hans Tidsforvante, og med Sprogets Tilstand for hans Tid, og da torde de maaskee ikke blive saa store, som hans Len-

netsbeskrivere giør dem — Reenberg klagede — siger samme Forfatter — at den jydske Dialect, han var fød med, førte en stor Deel Forseelser med sig, som han ikke kunde rette. Men — lægger han til — det blev endda maaskee Spørgsmaal, om ikke en forsigtig Blanding af denne Mundart snarere medfører en naturlig Yndighed, end en Vanzir, og om ikke det Kryderi, som den jydske Bund af sig selv frembringer, passe sig bedre til vor Gane, end det, hvis Frø er hentet fra Tydskland eller Frankrig. — Ja det blev udentvivl et stort Spørgsmaal, som ikke i Korthed kunde afgiøres. Saa meget synes os i det mindste at det ikke kunde blive til Sprogets Fordeel, om enhver vilde blande sin Provindses Mundart i sine Skrifter; og vi see ikke, hvorfor det Kryderi, som den jydske Bund frembringer, skulde blive behageligere for en dansk Gane, end det, som kommer fra Siælland, Fyen, eller nogen anden dansk Provinds."

Ustridig er der stor Forskiel, enten man, som den nyere brogede Stil er saa tilbøielig til, i Flæng og uden Valg optager Provincialismer i den ædle og alvorlige Stil, hvor de, især naar de staae blandede

mellem høitravende Neologismer, og skimlede Archaismer, giøre en hoist sælsom Figur, eller man med Flid og Valg betiener sig af dem i den comiske Stil, som et erkiendt Middel til at fremme det latterlige. Paa sidste Maade anvendte kunne de vel ingenlunde læages en Forfatter til Last; i den alvorligere og ædlere Stiil synes derimod den samme Regel at giælde for dem, som for de forældede og nyskabte, at jo mindre de bære denne Egenheds Præg, og jo mere de nærme dem Almensproget, jo sandere Binding ere de for det.

"Den anden Deel — vedbliver nu vor Journalist — er af et nyttigere og vigtigere Indhold, og vil finde mere Bifald hos Læsere af Smag. Man læser her først Ars poetica fra S. 1 til 102; et Stykke, som zirer denne Samling, og giør Reenbergs Genie (?) Ære. Naar man overseer nogle skiødesløse og uædle Udtryk, saa findes her smukke Steder. Den Afskildring Forf. giver over den forskiellige Alders Sæder, hvilket Aristoteles saa fortræffelig har beskrevet, at Digtekunstens Lærere ikke har behøvet andet her, end at afskrive ham, maa tiene til en Prøve.

S. 56. End ønsker du, man love bør
Dit Vers, see til, du agter

Paa Tiden, som Forandring giør
Paa Sindelag og Fagter.
Thi, som et Træ, saa Mennesket,
Forandres og aftager;
Man undrer ei, at Børneviid
For Æble Guldet vrager.
Hver Alder findet er for sig
Med egen Lyst og Sæder,
En Aldret leer ei letteligt
Af det, som Barnet glæder,
Der, medens det er liden Glut,
Kan sig paa Gulvet røre
Foruden Fald, det en Minut
Sig mild og vred kan giøre,
Det voxer op, sit Sind vil faae.
Er kiælen, ond at ave,
Er vred ved Bogen, læres maa
Ved Trudsel Skiænk og Gave.
Naar siden tager til i Aar,
Og nu vil Karel hedde.
Er Ferleqvit og Frihed faaer,
Fra Tugtemesters Brede;
(Den Dag han sig vel ønske tit)
Nu Skiægget først udpipper,
Da seer vi Fuglen Buret qvit,
En Hest man ledig slipper.
Foranderlig, det han i Gaar

Forsover, i Dag han roser,
Udøser Penge, Sindet staaer
Til Selskab og Debaucher,
Til Spil og Leeg, til Hest og Hund,
I Marken rende, jage,
Den hannem kan forføre bedst,
Vil hannem bedst behage;
Foragter Raad, sig selver giør
Fordømte Friheds Love,
For det han kalder sin Honeur
Vil Liv, ja Sielen vove.
En Mand af andre Tanker er,
Vil sig betænke længe,
Er flittig, fitsom (?) ærekiær,
Giør Venskab, samler Penge.
Den melancholske Alderdom
Vor Alders Vinterdage,
Fremkommer bukkende og krum,
Med Sygdom, Sot og Plage.
Den Mand, som før var kiæk og brav,
Af Frygt sig lader tvinge,
Nu Kraft og Styrke tager af,
Fortryder, andre springe.
Fortæller, hvor hans Ungdom gik
Blandt brave Folk og Lærde,
Berømmer den fremfarne Skik
Fra Christian den fierde.

Nysgierrig, snaksom, dadler hver
Og fører Ordet ene,
Om han skiøndt selv affældig er
Og kan til intet tiene,
At spare Penge veed han dog,
Og alle Summer hele,
Som mestendeel et ødselt Drog
Og stridig Svoger dele.
En Mand er ei fuldkommen før
Han naaer sin Alders Maade,
Den Unge driftig Giærning giør,
Den gamle Mand vil raade.
See derfor til, at Nestor ei
Som Ajax staaer i Fare,
Personens Ord og Contrafey
Hans Alder bør at svare.

Uden at ville aftrætte Kunstdommeren, at der i ovenstaaende Sted findes en Deel heldige og træffende Linier, som dog ikke sielden lide snart ved et alt for ubestemt, snart ved et ikke saa ganske sprogrigtigt Udtryk synes det dog at burde anmærkes, at Overtrædelsen af den for al didactisk Poesie saa vigtige Regel: Vær kort i, hvad du lærer, er som det hele Stykkes, saa og især dette Steds betydeligste Feil, som dobbelt vil føles, hvis det holdes ved Siden enten af det horatsiske, boileauske eller aristoteliske Sted, der har tient det til Mynster.

"Dersom den Aarsag skulde gielde, siger nu fremdeles Journalisten — Forf. S. 50 giver til, at man i hans Tid ingen comiske Skribenter havde i Danmark, saa maatte vi vel heller ingen have endnu, og ikke saa let faae dem nogentid:

Vor danske Geist for ærbar er
　End sig dermed at bryde;
Men ei fordi man jo hos os,
　Saavelsom andre Steder,
Vel finder en Misanthropos
　En Knark, en hellig Peder;
Hvo kan og sige, at vort Sprog
　Saa fattigt er af Evne,
Man jo dermed en Giæk og Drog
　Beskrive kan og nævne.
Vort Clima, jeg vil give Magt,
　Endeel kan foraarsage,
Med Norden Pikkelherings Dragt
　Ei passe vil og mage.
Men allermeest vor Fattigdom,
　Der Sindet gior til Slave,
Naar Maven ledig er og tom,
　Forgaaer Poetegave.
Thi naar os maner Creditor
　For Hovedstol og Rente,
Naar Skatter exeqveres for,

Hvad kunde vi da vente?
Bekymring der os trykker hardt,
Og ved en ledig Skuffe
Vi nødes til at glemme snart
Adelphos og Tartuffe.
Et sorgesløst og freidigt Sind
Sig for Theatret skikker,
Derfore først er kommen ind,
Og seet i Republikker.

Det kunde være en høist interessant Undersøgelse, hvis Tid og Sted tillod det, at sammenligne Forfatterens ovenstaaende Yttringer med deres, som troe, at just det comiskſatyriske er det naturligste Fag, hvor

Nordens mørke Mø, Melancholia,

har Herredømmet, og det Fag, hvori næsten uden Undtagelse alle danske Digtere, fra Bording til Evald og fra Evald til de nyeste, have viist dem med Held, medens de, der have udmærket dem i den alvorlige Digtekunst, ere lette at tælle; samt at sammenholde Slutningen af ovenstaaende med en af vore Samtidiges Linier

Til Latter Skiæbnen just saalige
Mig intet Kald og intet Pund lod faae.

Men Creditorer og deslige
Har nødt mig til at lade saa.

Vi gaae videre med Journalisten:

"Om den hedenske Mythologies Brug i Vers taler Reenberg saaledes:

S. 27. Endeel, jeg veed, er af det Sind,
De strængelig forbyde
At føre Juno, Pallas ind,
Med dennem Verset pryde;
Men jeg er ikke saa bigot,
Jeg skulde mig indbilde,
Min Daab dermed at giøre Spot,
Min Christendom at spilde.
Med lige Ret man ikke bør
Et Skib Neptunum kalde,
Og den, der i sit Vaaben før
Fortunam vil affalde;
Sit Navn ei burde nogen Dag
Af Thor og Odin bære,
Var det Religionens Sag
Og Hinder i Guds Ære.
Blandt Lillier og Tuliper
Blaamynte sees i Haven,
Forlyster Øiet, skiøndt hun er
Kun skadelig for Maven.

Jeg som Poet beskrive kan
  Charontis Færgeskoite
Neptuni Fork, en lodden Pan
  At lege paa sin Fløite,
At Mnemosyne Moder er
  Til Bogens ni Gudinder,
Saturnus Timeglasset bær,
  Og Clotho Livet tvinder.
Men er min Sang om Gud og Mand.
  Bort Jupiter og Venus.
Guds Ark og Dagon ikke kan
  I et Capel forenes.
Da bør vor Siel, Guds Contrafey
  Sin store Skaber mindes,
Poeters Hierneguder ei
  I Zion skulle findes;
Vi bør, som Christne, vise Gud
  Vor Daabes Pagt og Stempe(
Og disse Hunde drive ud
  Af Helligdommens Tempel.

"Riim holder han for nødvendige for vore gothiske Øren, og om Hexametrer efter Latinernes Maade dømmer han saaledes:

S. 85. Endeel jeg veed, i danske Maal
  Latinske Vers vil skrive,

Men Øret være bør af Staal.
Som Agt derpaa skal give — —
Et Sprog imod sin Skik og Gang
Med Qvantiteter bryde,
Som Bøgebark skal give Klang,
Som brudden Klokke lyde."

Om begge Materier selv har Undertegnede saa ofte og saa udførlig andensteds forklaret sig, at han kan nøies med at anmærke, at de tvende Steder i Udførelsen forekomme ham af Reenberg meget hælдige.

Neppe vil nogen have noget at indvende mod Journalistens følgende Daddel:

"Naar R. vil oplyse Horatses bekiændte Regel: cui lecta potenter erit res, bruger han temmelig ubeqvemt Virgils og Horatses Exempler:

Men Læser! hvo som helst du er,
Der dig i Vers vil øve,
I den Materie, du kan bedst,
Du maa din Styrke prøve;
Virgilius sit Bondeskrift
Begyndte først at give,
Før han om store Mænds Bedrift

Og Ære vilde skrive.
Horatius sig ikke tør
Aldeles dygtig dømme,
Augusti Dyder, som han bør
Med Harpen at berømme."

"Og den Classification han giør af nogle latinske Digtere S. 14, er ligesaa forvirret, som det han siger om dem, ubetydeligt:

Hvad est du, Statius! ei værd?
Hvor klygtig Martialis?
Hvor lykkelig Ovidius?
Hvor Pindarus sig svinger?
Lucretius sin egen Roes
Tilbørlig med sig bringer,
Og listig Claudianus er,
Lucanus vil berømmes
Af mange; men af Scaliger
Til Helikon ei dømmes."

"De tre følgende Stykker — vedbliver Journalisten: Forsamling paa Parnasso, Poesiens Opmuntring, og Poesiens Vanskeligheder kunne ansees som en Pendant til den poetiske Kunst. Man lærer her at kiende de fleste af den Tids Poeter, hvilke Forf. lader giennemgaae en

temmelig skarp Mynstring, og skaaner end ikke de berømteste af dem."

Saavel Hr. Prof. Nyerup har allerede, ikke blot i Reenbergs egen Biographie, men og i Arrebos og Bordings og Kingos, som Undertegnede selv i Terkelsens og Sehesteds Caracteristik noksom omtalt Forsamlingen paa Parnas. Her være det altsaa nok kortelig at nævne, at det efter sin Form er en satirisk Drøm, hvori Bording fortæller Reenberg, hvorledes Apollo havde holdet Mynstring mellem dem, der havde meldt sig til den ved Arrøboes Død ledige Plads paa Parnasso, og endelig tilkiændt Kingo Sæde ved Ovidii Side, dog med Løfte

Naar han vil til at digte,
Han sine Riim skal lade gaae
Heel ofte giennem Sigte.

Dobbelt Interesse faaer denne i det hele ret moersomme Mynstring af hine Dages Poeter ved de høist lærerige og interessante Noter, hvormed de ere oplyste og ledsagede, af vor lærde Luxdorph, og hvoraf vi blot ville afskrive den første:

"Begyndelsen er en Efterlignelse af Boileaus anden Satire, til Moliere. Man maa billig

forundre sig paa Mester Jorgen Sorterups Dom over dette Vers, trykt i hans Cacoethes Carminificum til Rostgaard, trykt i Wielands sidste Samlingers 10 Bind, No.   hvor han S. 233 saaledes taler

Regn og Slud fra Pindi Bierge
 Meer end Skarnet skyller fort,
Boileau sig ei kan værge,
 Han jo selv maa skumme fort.

Og i Anmærkningen: Regnberg. En Anonimus, som holdes for at være Tøger Reenberg, vil med Magt støde Bording ned af Parnasset, men glider selv ned — har betient sig af Boileaus Satire til Molier*) o. s. v. Da der i dette hele Vers ikke er mindste Fodspor til noget saadant, saa maa Sorterup enten have havt en forfalsket Udskrift eller ikke vel brugt sine critiske

*) Paa anførte Sted hedder det fremdeles: hvilken i Tydsken er oversat, og findes i Hofmanswaldaus Gedichte Tom. 2 Pag. 218, et nyt Beviis, hvorledes vor Litteratur, selv hvor den synes at have franske Monstre, dog var en stadig Drabant af den Tydske.

Øine. Sorterup mælder videre, at Hr. Mads Bergenhammer i Mortet har skrevet mod dette Vers*). Samme Skrift er ikke kommet os for Øine, men efter Beretning skal det ikke være af det fine Slags. Det skal begynde saaledes:

Min kiære Toger! siig mig dog
Hvo lærte dig at skumle?

Men er det ilde giort at tugte slette Poeter, saa er det og ilde giort at bruge Raad for at fordrive Rotter, eller andet Utøi."

Poesiens Opmuntring er egentlig et et spes et ratio studiorum in Cæsare tantum, og af mindre Værdi, da det er mere panegyrisk end satyrisk.

Poesiens Vanskelighed er derimod en ikke uhældig Efterligning af Boileaus anden og syvende Satire, som allerede Begyndelsen kan vise

Forsvunden Tid, forvorpne Dag
Ja ulyksalig Time!

---

*) See derom ovenfor S. 9.

Der jeg som Daare fik Behag
At giøre Vers og rime.
Paa Holmen kunne Skalke sig
Af større Lykke rose,
Der sveder Kroppen; men jeg mig
Maa pine for en Glose!
Hver Consonant giør mig til Træl,
For en Vocal at finde,
Der kan sin Mage svare vel,
Jeg maa med Hiernen spinde.
En Skiærsild for min Tid og Pen,
Om Aftenen jeg føder
Et tvunget Riim, der mig igien
Om Morgenstunden støder o. s. v.

Vi vende tilbage til Journalisten.

"Derpaa følger — siger han — en Oversættelse af Phædri Fabler, hvorpaa Forf. skal have arbeidet næsten 14 Aar. Den er ikke uden Fortieneske; endskiøndt, hvem der kan, læser dog heller Phædrus selv. Til Prøve tiener af den anden Bog anden Fabel.

En Mand elsket af en Gammel og en Ung.

At Qvindfolk, det er Phædri Ord
Gemeenlig Mandfolk skiærer,

Skiondt Elskov med i Spillet gaaer,
Os denne Fabel lærer.
En skimlet Enke, af den Smag
Som flere, der sig gifte,
Endskiondt ved Aar, fik dog Behag
Sin Enkestand at skifte.
Ulykke! hendes Ynde faldt
Til en midaldret Junker,
Betagen stærk af hans Gestalt,
Samt af hans gode Grunker,
En Frøken, muligt nitten Aar,
En yndelig Brunette,
Behag udi den samme faaer,
Formende sig med rette
At blive med ham Ægtepar;
For hannem ret at smykke,
Hun det, som graat i Haaret var,
Begyndte bort at rykke.
Hvad siger Enken, som det saae,
Han bød mig ung at være,
Det bedre staaer at være graa,
End sorte Haar at bære.
Saa plukte begge, hver tog sit,
Den gamle tog de sorte,
De graa den Unge; det saa tit,
Til Haaret alt var borte.
Vor Junker meente han var fix.

Indtil han fandt tilvisse
Paa Hovedet; men der var nichts
Og kun en skaldet Isse.
Thi drev han disse Nympher bort,
Og lod for alle sige:
At ilde spiller den sit Kort,
Der elsker to tillige.
Man derfor (dog ei Phædri Ord)
Tillægger sig Parykker,
Med dem, naar plukket er vort Haar,
Man Skaldepande smykker."

Erkiender man med Lessing en zirlig Korthed for Phædri Characteristik, da vil man tilstaae, at intet lettelig kan være længere fra den end Reenbergs virkelig lucilske Snaksomhed, og seer man tydelig, at Lafontaines og andre nyeres saakaldte muntre Fortællemaade, forenet med Reenbergs eget forskrikke Versmageri have bragt ham saare langt fra dette hans Mynster. Dette hindrer imidlertid ikke, at der jo i Reenbergs Fabler findes mangt et godt Indfald, mangen lykkelig Vending, o. s. v., men ligesaalidt som det hele er Phædri, ligesaalidt vil den, der i Henseende til Fablens Foredrag erkiender den lessingske Theorie for den rigtige, sætte Reenberg mellem de ægte og hældige Fabulister.

Om Armod, og Gienvordighed
Din Næste til skal falde,
Siig ikke strax, at Gud er vred,
Til Doms vil hannem kalde.
Guds urandsagelige Daad,
Hvo tør, hvo kan udgrunde!
Os bør i hans Geheimeraad
Med daarligt Øie blunde,
Og ofte skeer, at den som bort
Af Modgangs Bølger drives,
Er ikke nær saa slem og sort,
Som han af Verden skrives.
Lær du at vogte dig for det,
Som efter alles Tykke
Var Aarsag til, at Mennesket
Tilsloges den Ulykke.

Slige Vers — sige vi, og det er ingenlunde blandt Stykkets slettere, vilde ustridig saare vel kunde bruges ved en Fordanskning af Engels Poetik til Exempel paa det kolde, tørre, platte og vidtløftige.

"Vi bør ikke — siger hin Journalist nu — forlade dette Skrift uden at tale et Par Ord om Anmærkningerne, og Fortalen. Anmærkningerne ere talrige, især ved Ars poetica, og komme fra en Mand, som besidder en stor litterarisk Kundskab i

de skiønne Videnskaber, og Læsning i alle Slags middelmaadige og gode latinske, engelske og franske Skrifter; de ere derhos skrevne i en munter Tone. En af de vigtigste forekommer i første Deel S. 207 (under Digtet til Rostgaard, som Udgiver af Bordings Vers) og følgende, hvor man faaer artige Efterretninger om adskillige engelske, franske, tydske og italienske Digtere, som just ikke ere alle bekiændte. Ellers ere ikke alle Anmærkninger lige vigtige, og nogle synes at staae der mere for Anmærkerens end for Forfatterens Skyld. De maae tiene mere til at vise Anmærkerens Lærdom og Læsning, end at de skulde være fornødne til Textens Oplysning, for hvis Skyld de dog egentlig burde være der. At Forfatteren af Anmærkningerne ikke uden Smag har læst fine Skribentere vise adskillige Prøver."

Undertegnede nøyer med at henholde sig i det hele til Journalistens Dom over dette høist interessante Mindesmærke af den luxdorphske Lærdom og Lune, forbigaaer de Undersøgelser, hvori han indlader sig om enkelte Anmærkningers Grund og Ugrund, som Reenberg mindre vedkommende, saavelsom den grundige og grundede Critik over den lærde Kofod Anchers Fortale, hvori denne paa en meget sælsom Maade, og som ustridig viser langt

mindre Kundskab til Digtekunsten end til Lovkyndigheden, behandler det Spørgsmaal: om en Poet ogsaa tillige kan være Jurist; som det overalt ikke lader sig nægte, at selv Luxdorphs Anmærkninger saavel i Roes som Dadbel ikke utydelig tilkiendegiver, at den Tids Begreber om Digtekunstens Væsen og Værd hverken vare de meest ophøiede eller de rigtigste.

Derimod synes det passeligt at sige et Par Ord om det Reenbergs Liv og Levnet, som den critiske Journalist ovenfor erklærede sig uvis, enten den var af Udgiveren (Forfatterens Dattersøn Torger Reenberg Teilman) eller hvilken anden; men som ved Kundskaber og Foredrag synes at bære umiskiændeligt Præg af Anmærkningernes Forfatter. Ovenfor er afskrevet af den critiske Journal, hvorledes denne Biograph satte Reenbergs egenlige Fag i, at lære, give Regler, indskiærpe Pligter, formaae til Dyder. I denne Anledning siger han fremdeles:

Hertil udkræves en fyndig, kort og tydelig Stiil, vigtige Ting fordre eftertrykkelige og giennemtrængende Ord, men forskyde dem, der ikkun løselig røre ved Overfladen. Ere Regler vidtløftige, da baade kiedes og trættes Hukommelsen ved at lære dem;

og da Sandhed elsker Lyset, saa er intet meer imod dets Natur, end at indklædes i en mørk og uforstaaelig Stiil."

"For saadant derfor at iværksætte, seer man, at han har monstret Sproget paa alle mulige Maader. Han har udsøgt og anbragt de egentligste og beqvemmeste Ord, der vare at finde i Sprogets Forraadskamre. Ligesom en erfaren Urtegaardsmand, ved at besnitte et Træ, seer vel til at bevare det rette Forhold mellem Træ og Frugtgrenene, saa har han og uden at udmarve eller lemlæste Sproget, fraskaaret alle de Sammenbindingsord, og alle de Overgange, som synes overflødige, og det uden sin Skade kunde miste. Endelig kan ingen Billedhugger med større Ombyggelighed vende en kostbar Marmorblok, for at prøve, fra hvad Side Stenens Indhold og Omkreds kan give Figuren det bedste Udtryk, end han, saa at sige, har dreiet og passet enhver Mening, for at faae dens Parter i den naturligste Orden og Lave. Paa denne Maade er hans Vers tillige blevne saa jævne og flydende, at enhver, efter Horatii Ord maa tænke, det er kun at gaae lige til for at skrive paa samme Maade; men vil finde sig hiertelig bedragen, om han sætter Prøve derpaa.

"Endnu een Egenskab ved Reenbergs Vers, hvori dog hans muntre Tænkekraft ikke mindre end Kunsten har Deel, er ei at forbigaae. Dette er den ugemene Fart og Fyrighed, med hvilken de fremløbe, og som giør, at man aldrig kan blive keed af at læse dem, f. Ex."

Han bad, det maatte være,
Det blev vel godt; men hun blev ved,
Thi maatte Manden svære,
Nu Barnet født, hun spør sin Mand
Om Navnet: Han formente
At hun, som haardest var deran,
Den Ære bedst fortiente.

Eller dette:

Hiorten reist, forlod sit Stade,
Vilde Skyttens Bue fly,
Blind af Frygt kom til en Lade,
Udi næste Bondeby;
Kasted sig blandt nogle Stude o. s. v."

Ovenfor er aftrykt hvad den critiske Journal mod denne Biographens Yttring har indvendt; med Føie kan vel og lægges til, at, hvis Reenberg, i Henseende til sit Ordvalg, nu og da fortiener Navn af kort, da maa man dog derhos anmærke, at han ved idelig at gientage de samme Ideer, blot

med andre Ord, need at være meget vidtløftig i største Korthed; ligesom vel ikke blot hans Versebygning, men selve Sproget, ofte har lidt ved den Maade, hvorpaa han har dreiet og passet sine Meninger for at faae dem i Orden og Lave. Heller ikke synes hans Vers at være lette og flydende efter Boileaus Ønske, der troede, at denne Lethed just maatte komme af den møisomme Flid, hvormed de ikke blot vare giorte, men og rimede. Uistridig bidroge begge disse Omstændigheder til, at man i det mindste i vore Dage ikke vil være saa villig til at sande den Ros, Biographien giver de reenbergske Vers for den ugemene Fart og Frighed, hvormed de fremløbe; men maaskee bør man da og paa den anden Side erkiænde, at just dette Slags Vers ere de, der maaskee fremfor noget andet kræve, at Sprog, Versification, og maaskee Omgangstone have naaet en høi Grad af Forfinelse; ligesom man vel og maa erkiænde, at det er just denne Egenskab, enhver Tidsalder er allernæest tilbøielig at tiltroe sig selv. At det er saaledes med vor nærværende behøver ingen Beviis; men til Vidnesbyrd om at det samme har været Tilfældet med Reenbergs Old, ville vi slutte denne lange Artikel med følgende latinske Æreverş, skrevet over ham i hans levende Live, af en Ubenævnt, som midlertid rimeligviis ikke har været nogen anden end Anmærkningernes

og Biographiens Forfatter, skiøndt det ikke findes mellem hans senere udgivne Carmina.

Si qvis Castalides puras desiderat undas,
Si quis ab hyblæis dulcia mella favis,
Qui patrii sermonis opes linguæqve nitorem,
Qviqve amat urbanos, sed sine dente, jocos,
Et cui casta placet festivi pagina lusus,
Plena, vel arguti, sed sine felle, salis:
Ille legat, nostri qvæ carmina vatis ab ore
Fluxerunt; majus vix voluisse licet.
Lusit jambæis trimetris *Bordingius* olim,
Et sparsit salibus carmina cœpta novis.
Huic tamen obstiterit prisci qvoqve forsitan ævi
Simplicitas, cultæ non satis apta lyræ.
Simplicitas abiit, et adest limatior ætas,
Et parient vatem jam nova secla novum.
Scilicet hic ille est, Cimbræ *Reenbergius* oræ
Flosculus, et Danæ posteritatis honos.
Ille satis monstat numerum, qvem poscit Jambus,
Et mensura pari bis qvater icta pede.
Gratia nativis qvæ vocibus insit, et id, qvod
Lingva sibi quævis arrogat, una docet.
Sed quid ego? Hic plectro laudari debuit illo,
Qvo canit. Id summum est. Altius ire nefas.

R.

Jacob Knudsen Schandrup

Var samtidig med Reenberg, den han vist nok stikler paa naar han i Bryllupsverset til Mogens Schou paa Vejberggaard taler om Tøger der stedse kumler. Reenberg havde ogsaa paa en Slags Maade spillet ham et Puds ved at lade det i de reenbergske Skrifter 1 Del S. 264 indrykkede Bryllupsvers gaae under Schandrups Navn, og ende det saaledes:

Gid Huset Gud beskierme vil
Fra Landestraf og Plage;
Fra den som sladdrer fra og til
Og skrabar til sin Kage;
Fra Avinds Tand og Løgners Mund,
Fra rappe Tyves Hænder;

Fra falske Venner, Hykler-Fund,
Fra hemmelige Fiender;
Fra Ulver, Rotter, mange Muus,
Fra Høgen, Uglen, Tudsen!
Mig selv fra Drukkenskab og Ruus!
Det ønsker Jacob Knudsen."

Schandrups Vers giver Luxdorph i Noten til Reenbergs Skrifter 2den Del p. 142 det Skudsmaal, at "de fattes ikke paa en Slags Geist og Klygtighed, men i en Deel af dem savnes desto mere Ærbødighed og Anstændighed. De ere ogsaa trykte underhaanden, uden Censur, hos Phoenixberg."

Denne Poesiesamling har følgende Titel:

Jacob Knudsen Schandrup, fordum Hans Kongl. Majestæts Herredsfoged i Medelsom-Lyngherred i Jylland, Curieuse poetiske Skrifter, ved adskillige Lejligheder udgivne, saavel gudelige som verdslige, baade Alvor og Skjemt, særdeles meget fornøjelig og lystige at læse. Efter honeste Liebhaberes Forlængsel til Trykken befordret. Kiøbenhavn. 1728. trykt udi Phoenixbergs Trykkerie og findes tilkiøbs hos hannem og Boghandler Willads Giertsen von Netten. et Alphabet. 4to.

Worms Lexicon veed intet mere om ham, end hvad her af Titelbladet er anført. Titelens fordum viser at han dengang var død. Sit Herreds-foged-Embede fik han af Fridr. IV og det efterat have suppliceret derom paa Vers, som Skik og Brug da var. Suppliqven haves her under No. 12. (thi Poesierne ere nummererte).

"Hjelp rige Fredsmonark! hjelp fredvelsigned Første!
Jeg som den tørknet Mark maa efter Naaden tørste.
Jeg betler for din Stol et lidet Levebrød;
Hjelp milde Arvesol for Jesu dyre Død!
Hjelp ærekronet Mand, hjelp salvet Landefader!
Som selv for Brød og Stand i Tvillingriget raader,
Lad Seglet sættes paa det Brev jeg beder om,
Paa det jeg ei skal gaae bedrøvet bort og tom.
Hjelp mægtig Majestæt! hjelp Nordens Flor og Ære!
Det Kongelig Signet lad mig deelagtig være.
Bønhør mig Konge gjev. bønhør mig i min Nød,
Og giv et naadigt Brev paa Michel Aakums Brød.
Min Urim blive skal min Konges Lov og Ordre,
I hvad jeg gjør og tal, jeg Retten skal befordre
Paa Ting i Dom og Ret, det lover jeg for Gud,
Det blive skal min Fait, at følge Kongens Bud."

J. Henseende til Tiden disse Poesier ere forfærdigede paa, da er det ældste Datum i Bogen 1700 og det yngste 1717.

I et Bindebrev til Jens Blytækker, Soaneprast til Lemb og Verby Sogner, er dette mærkelige at deri beskrives et Gilde, saaledes som den Tids Luxus og Smag udfordrede det, inclusive Leverterinene, Skaaler for Kongehuset og Kirkepatronen Landscommer Christopher Bartholin, Herre til Kaas, og Discursen over Borde af Aviserne.

I et Bryllupsvers til Janus Friedenreich til Palstrupgaard og Anna Margrethe Linde indføres en jydsk Bonde talende:

"O Hjate Koen lille!
No vil a hen o ipech mi Lyk
Pe Palstrup, der er Gilde.
So kan a sie vor Hosbonds Bruj,
Hun er saa dol en Frov.
A vil a stej, a supr om Gui,
a ind i Hosbonds Stov.
Le Drengen saal den blejset Hejst,
Aa ta me saa mi Strimper,
A mien di hvii di er di bejst,
for di er ujen Rimper.
Le jen kom ind aa smor mi Stovl
aa ta ine saa mi Spuorer: o. s. v.

Da han kom igjen, fortæller han Konen:

"Vor Hosbonds Brui hun schin saa klar
Som ret vor Harris Engel;
Aa saa ret aaler jen saa rar
Me slig nur dejle Hengel" o. s. v.

Samlingen indeholder, foruden Bryllups- Binde- og Begravelses-Vers, ogsaa nogle Psalmer; item trende rimede dramatiske Stykker. Af disse 3 Dramata heder det første, en romansk Masquerade. Det bestaaer af 7 Acter, beskriver en løsagtig og tyvagtig Fruerpiges Practiquer og Intriguer, og falder temmelig i den fescenninske Smag. Det andet Drama heder Kobbercomedie, angaaer en Inqvirering paa Landet om Brændevinsbrænden, mangler heller ikke Plumphed og uhøviske Talemaader, som vore Ører nu ikke taale, men skildrer for Resten ret godt det stygge Inqvisitionsvæsen. En Prøve kan staae her. Herredsfogeden Skadensfro siger:

Jeg veed ei, hvor de brænder nu,
Men dersom jeg det vidste,
Jeg vilde tage hele tu (scil. Brændevinskjedler)
De skulde dennem miste.
Forordningen forbyder strigt,
at Bønder ei maa brænde;
Thi vil jeg efterforske fligt
og dem paa Vejen vende.

Xantippe (hans Kone).
Saa mæn' I nok en Kjedel faaer,
Om I vil jer umage
til Hanses udi Plyndrup Gaard,
de brænder disse Dage.
Ma Sladders gjord mig ud derpaa,
at jeg det skulde sige,
Thi kan I Hanses Kjedel faae
hans Brændevin deslige. o. s. v.

Det tredie Stykke er Hellig Tre Kongers Comoedie, bestaaende af 4 Acter med indstrøede Arier, hvoraf en synges som: Far Verden farvel! en som Viol d' Espagne, og et Par som Bour-Epicur. Viol d' Espagne-Arien begynder saaledes:

Maria taler til Joseph.
"Joseph min Kjære!
Hvad mon det være,
som her ved Stalden omkradser i Nat?
See ud i Tide,
at vi kan vide
Hvad der passerer, og hvor det er fat.
R.

Laurids Thura.

Der efterlod sig de trende, formedelst udgivne vigtige Skrifter berømte, Sønner, Albert, Diderich, og Laurids, er født i Nakskov i Lolland 1657. Hans Faders Navn var Laurids Vidsted. Navnet Thura fik han efter sin Morfader. Efterat have været Hører og Rector i Kjøge, kom han til at reise udenlands, og indgik i Leiden og Oxfort nøje Venskab med Rostgaard, som da ogsaa befandt sig paa sin Udenlandsreise. Han tiente sig op i den gejstlige Stand indtil at blive 1713 Biskop i Ribe, hvor han døde 1731.

Man har af ham

Adskillige poetiske Sager, ved adskillige Lejligheder udgivne, og tillige med de Vers som den berommelige Saxo Grammaticus udi de danske Kongers Krenike paa latin haver indført, og nu allerførst udi danske Rim ere oversatte, under eet fremstillede af Laurids Thura. Kjøbenhavn 1721. bekosted af Joachim Schmidtgen. 360 S. 4to.

Strax efter Titelbladet følger paa to Blade en latinsk Fortale af Lintrup, hvori han viser, at Danmark ingen Mangel har paa Digtere, og opregner da Arrebo, Bording, Brandt, Brink, Claudianus, Corvinus, Dassius, Falster, Gottland, Lassenius, Lund, Naur, Olavius, Petræus, Reenbergius, Rostgaardius, Sehestadius, Septimius, Sorterupius, Thorkillius, Wilhelmius, Wormius, og speciatim Bisper som have været Poeter, scil. Hegelund, Jersin og Muus i Ribe, Arnold de Fine og Pontoppidan i Tronhjem, Gerner i Viborg, Kingo i Fyen.

Thuras Lejlighedsvers ere for en stor Del paa Latin. De han har besjunget ere, blandt andre, Friderich IV med samt hans Moder Charlotta Amalia og Dronning Løvise, Obersecretair Geheimeraad Ditlev Vibe, Johan Rantzau, Rostgaard, Christian Worm. Efter Lejlighedsverserne, som dels

ere Nytaarsgratulationer, dels Bryllupsvers, følge nogle Epigrammata p. 143. Derpaa nogle aandelige Sange p. 166, tildels udsatte paa Noder. Saa Funeralia p. 184 bestaaende saavel af Vers som af Inscriptioner paa Monumenter. Dereſter fra p. 227 til 258 nogle Omissa og Inserenda. Endelig til allersidst: Paa danske Rim oversat Alt hvad Saxo i sin Krønike paa latinske Vers har indført.

Anledning til at Thura paatog sig at oversætte Saxos Vers, var den ny Udgave af Wedels Saxo, som Assessor Laurentsen begyndte paa, og hvoraf ikke mere udkom end 1ste Bog.

Det Bedste i hele Thuras Bog er p. 64 o. følg. Billig og rigtig Aarsag hvorfor Beledle og Welbaarne Frid. Rosgaard til Kraagerup, da han igaar d. 1 Mart. 1703 indgik en kiærlig Ægtepagt med velædle og velbyrdige Jomfru Conradine Revenfeldt, ingen Bryllupsdigt eller Lykønsknings-Æreverš bekom. Dette Bryllupsvers indeholder ganske passende Satire over denne Art Lejlighedsvers.

Dernæst fortjener at udmærkes det pag. 227 et

sequ. införte Nytaarsønske til K. Frid. IV Aar 1720, hvori Fredens Fordele afmales.

S. 154 er indført et Vers over Amtsforvalter Hans Rostgaards Hest, som blev ihjelskudt af sin Herre, da denne var i Fare for at blive greben af de Svenske under Kiøbenhavns Beleiring; — "om hvilken Handel (heder det i en Anmærkning) og hvad ellers velbemeldte Hans Rostgaard i adskillige andre Maader udviiste sin skyldige Troskab udi imod sin Konge og sit Fædreneland, et poetisk Skrift fra samme Pen, som dette udgiver, i mange Aar har ligget færdigt at komme til Lyset."

Det udkom under Titel:

Hans Rostgaards Liv og Levnet. Det er: Udførlig og sandfærdig Beretning om ædle og høiagtbare Mand Hans Rostgaard til Kraagerup, fordum Kongl. Majestæts Fiskmester og Amtsforvalter over Cronborg Amt, hans lovlige Forhold i hans Livs Tid, samt udi adskillige Embeder, fornemmeligen i Ufredstider, imod trende sine allernaadigste Konger udviiste Troskab, udi danske alexandrinske Vers for 31 Aar siden forfattet, af Laurits Thura. Kiøbenhavn 1726. trykt hos Joh. Jørg. Høpffner, Universitetsbogtrykker. 264 S. 4to.

Dette Værk er, saavelsom ogsaa de poetiske Sager, trykt med al den typographiske Pragt, som en dansk Presse paa den Tid har fundet tilveje- bringe.

Hans Vers ere correcte, og han synes at have brugt Filen. Mangler han end store poetiske Skjønheder, saa støder man heller ikke paa Fejl mod Sprog og Grammatik, saalidet som mod Smag Logik og sund Fornuft.

Biographien er fuld af interessante Anecdoter, som tildels anføres i de tilføiede Noter.

I Schlegels der Fremde i Schlegels Werke Vter Theil S. 328 seqv., roses han for en fin og udsøgt Anvendelse af de egentligste danske Talemaader. Schlegel opholder sig over at han Pag. 159 i det nysnævnte Carmen om Rostgaards Hest apotheoserte den, da den blev ihjelskudt for at dølge sin Herres Flugt, og satte saadan en Kleppert i Stjernernes Tal ved Siden af Stjernebilledet Pegasus. For det andet dadler han disse Linier:

I strunke Klipper paa Parnassi Plan,
nedbøier eder for Kong Christian!
Du spejleklare Kilde der er inde,
dit Qvægsølv frem for Kongens Throne rinde!

og mener, deels at Klippernes Nedbøjelse er for rædsom en Sag til at den kunde ansees for en passende Ærbødighed, deels at Vandet i Hippocrene ikke har Qvægsølvpartikler i sig; thi saa var det godt for Syge.

N.

Franz Kyhn.

Han blev, efter det wormske Lexicon, Magister 1682, maa altsaa vel være født imellem Aarene 1650 — 1660. Blev siden Præst i Blidstrup i Holboherred i Sjelland. Da dette Kald var hel ringe, ansøgede han hos Kongen om at faae Degneembedet annecteret med Præstekaldet, imod at holde en Substitut, i det af Worm anførte Vers:

Stormægtigste Monark! al Nordens Zir og Ære!
Det synes underligt, at Præsten Degn vil være;
Men Verden er forkeert, det Gud og hver Mand seer —
Lad Præsten blive Degn, saa tigger han ej meer.

Den hans Anordning at han efter sin Død ikke vilde begraves inde i Kirken, men paa Kirkegaarden, som man har fortolket saa vrangt, har Hr. Doctor Wolf i Iris for Novbr. 1805 pag. 138 uden al Tvivl anseet fra den rigtige Synspunkt. Det af Kyhn selv forfattede Epitaphium lød nemlig saaledes:

Inferri sacris manes qvia turpe putavi,
Idcirco ante fores conditus hieceo.

Gud veed (siger Wolf) hvor det kunde falde nogen ind, at paatvinge denne Inscription hin Udtydning, at Manden holdt sig uværdig til, at begraves inde i Kirken. Han har rimeligvis tænkt, som alle fornuftige Folk tænke nu omstunder, at forraadnede Lig ikke bør pladseres paa det Sted, hvor man tilbeder det høieste Væsen, og hvor desuden de mange Mennesker, især i qvalme Sommerdage, kunne giøre Luften usund og modbydelig nok alligevel. Man burde altsaa snarere takke Kyhn for Exemplet, end vende det om til hans Vanære.

Forresten er Kyhn en af de Poeter, som man næsten kan sige om, at han gaaer med for at fylde Tallet. Han er blot en Rimer og ingen Digter. Han udgav

Den poetiske Esther, det er: En jødeske Mø blev persiske Dronning ved Skjønhed og Tugt; en Aman maa dø, for han har sin Konning hans Naade misbrugt. — metrice forfattet med adskillige Antegnelser, af Guds Menigheds Tienere i Blistrup Frantz Kyhn. Kiøbenhavn. trykt udi K. M. og Universit. privilegerede Bogtrykkerie. 1701. 90 S. 8vo.

Antegnelserne, som Titelbladet omtaler, ere tagne af Tavernier, Petrus de Valle, Neuhoff, og andre Verker om Orienten, og lade sig ret godt læse. Men Bogens poetiske Værd er total nul og ingen. Begyndelsen er:

"Laan, store Sol! din Pragt den persiske Regenter,
den Stund han Gjæster til sit store Vertskab henter,
beskin dem med dit Lys, lad Dagen være klar,
at den ej nogen Sky og skummel Taage har.
Du Susan, før berømt af Bygning og Indbygger,
som nu i denne Tid kun kaster korte Skygger,
ræk du dit Hoved frem, mens Ahasverus boor
udi dit frugtbar Skjød i fuldsom Fred og Floor.
Priis dig lyksalig, at du slig en Herre eyer,
der sine Fiender som en Spindelvæv udfejer,
og siden vil sit Folk af Fredens gyldne Frugt
bespise kongelig, dog alt med Skik og Tugt.

Ser Snese Land og syv ham som en Prinds adlydte,
den nøgne Indian og Moor ham Ære ydte.
I hans Regjeringsaar det tredie i Tal
et Maaltid mageløst al Persen høre skal.
I Persens Fyrster frem, saavel som I af Meden,
I af Hircanien og Parthen rejser deden
til eders Hovedstad, ta'r dem af Bactra med!
I Sogdianer fort! Armenier afsted!
Thi Artaxerxes, som man Ahasverus nævner,
han Eder til et Maal og Gjæstebud indstævner o. s. v.

Kort efter at denne Bog var udkommet, skrev Præsten i Lyderslev den bekjendte Jørgen Sorterup, som vi siden efter faae Lejlighed til at tale mere om, det fameuse Cacoethes carminificum eller disse Tiders Rim-gjerrighed satiriskvis afmalt, hvori han blandt andet ogsaa viser sig utilfreds med den poetiske Esther. Denne Sorterupske Satire, som længe efter blev trykt i det 10de Bind af den Wielandske anden Samling af smukke danske Vers, løb dengang om i Haandskrift, og kom da dens Indhold ogsaa Kybn for Øre. Jeg har et Brev for mig fra ham til en god Ven, hvori han under 21 Novbr. 1703 skriver saaledes: "Det flyvende Rygte harført mig til Øre, at en utidig Criticus har for nogen Tid siden divulgeret et lidet Skrift, udi hvilket han har, ef-

ter sine Affecters Drift, som en ubesteden Scopticus angrebet de fleste af dem (jeg kan ikke sige angiver sig for Poeter) som har da og da skrevet nogle Stropher danske Vers. Da i hvorvel endeel af mine kyndige og fortrolige Venner som har seet hans Skrift (jeg selv har, salva conscientia at sige, ej seet det) har instigeret mig til at svare slig hans bespottelige Arbejde, efterdi han og mig derudi som en Lazarum har overdryppet med sin Avindsyghedс Edike og Galde, naar han heller burde som en christen Samaritan at have brugt Olie til Esthers Saar, om han nogen der sandt; saa har jeg dog seet det raadeligere an med Taalmodighed at overbære oc tie, end at mellere mig udi saadanne fortrædelige Materier, og det fornemmelig for 3 Aarsager:

1) Fordi jeg forstaaer af hans Gjerning, at der maa være et sort Gemyt hos samme Person, og ingen Ære hos ham at vinde, efterdi han søger at nedtrykke andre og at ophøje sig selv, ja beskjemme dem som aldrig kiender ham, eller veed af ham at sige; hvorfor jeg vil her gjøre som den Romere Crassus, der han en Aften paa Gaden paa sin Hjemvej blev med mange uqvems Ord udskjeldt af en skidenmundet og derhos overdrukken Compan, da leed han det med Taalmodighed, og der han kom til sit Huses Dør, da sagde han til sin Tjener

som bar Lyset for hannem, følg du dette Menneske hjem til sit Logemente, at han ikke farer ilde. Saa vil jeg og heller selv, at han maatte blive oplyst og vel fulgt hjem, at han ikke skal falde for onde Hænder. Men hvad skal jeg sige om saadan et opvorsk Hoved? Peragunt civilia bella Cerastæ. At laste andre fordi de ere ikke saa ypperlige Poeter som de berømmelige Mænd Arrebo og Bording, Gested, Worm og andre, det synes mig taabeligt, thi alle haver ikke eens Gejst Invention og Gaver; non omnes possunt esse Scipiones et Maximi.

2) Da dersom jeg skulde hævne mig over ham, som mig siges at han har fortjent, frygter jeg at den Revange vilde blive for stærk, og at der da skulde siges om mig, som August sagde om Sylla da han med alt for stor Grumhed straffede Marii Tyranni, vindicta perniciosior fuit, quam si scelera impunita relinquerentur; nej jeg vil bruge penna columbina.

3) Da troer jeg endelig, at Andre skal betage mig den Umage at besvare ham, thi efterdi han har indvæltet sig paa mange, maa der endelig findes Een som har noget Fyhr hos sig, til at hævne andres tillige med den sig vederfarne Tort; jeg for min Person haaber som Scævola at drive de Etruscer

paa Flugt non retentis sed amissis manibus. Sat sapienti.

"Hvad han om min Hustru har med fordekte Ord yttret sig udi, synes mig at det er een hans robusta stultitia; thi er hun skjøndt en Bondedatter, saa tør jeg dog (Gud være Ære) hvad Conduite og Maneer at leve paa angaaer, vove hende imod hans, om han nogen har, og maaskee andres med: hun siger med mig, qvod lancinamur non dolet, dolet qvod error pectori insedit suo."

Da Kyhn strax efter fik Sorterups Digt ihænde, revengerte han sig med et saa kaldet Gjensvar paa Tiltale, hvori han er mere grov end vittig, og derved paa ny gav sig blot for Sorterups Sarkasmer. Denne var heller ikke seen, før han igjen indfandt sig paa Kamppladsen. Man har et Svar af ham i Manuscript, dateret Lyderslov d. 24 April 1704, under Titel af Sorterups Svar imod et meget fantastisk Kryppelhoved eller en uhøflet og uforskammet Skandskriftmager. *)

---

*) Dette Stridsskrift, som aldrig er bleven trykt, har Worm i Artiklen Kyhn, sammenblandet med Sorterups poetiske Skandsekurv, der haves paa Prent, og slet ikke angaaer den kyhnske Affaire.

Deri har han indført det kyhnske Gjensvar fra Ende til anden, og besvaret det Strophe for Strophe, uden dog at nævne Kyhn anderledes end med slige Henpegninger som i Opskriftens udmærkede F. og K.

Naar Kyhn siger:

Du om Kingo og vil skrive,
Men ei ret vil ud dermed,
Fordi han er selv i live,
Mægtig at gjendrive det —

replicerer Sorterup:

Jeg om Kingo saa har skrevet,
At jeg rigtig staaer derved.
Men dit Vid er fra dig drevet
Samt dit Syn i Rasenhed.

Sku dit fordi, hvor det linker o. s. v.

Kyhns Anke imod Sorterups Udfald mod Mogens Vingaards tamme Gaas:

Nu vil du paa Vingaard pukke
Om hans Gaasesnak og meer.

Knus du ej den brudne Krukke;
    Men betænk, du selv er Leer.
Wingaard han er ingen Gante,
    Skjøndt ham Lykken contra gaaer.

Besvares saaledes:

Wingaard over dig maa sukke,
    At du ligner falske Blak.
Hvem har skjeldet ham for Krukke,
    Og hans Digt for Gaasesnak? o. s. v.

N.

Christian Sørensen Muus

kan staae her som Pendant til Kyhn, thi han var en ligedan Rimer, og supplicerte ligesom han paa Vers. Han er født i Norge. Blev Magister 1677. Blev først 1683 Præst til Urskov og 1693 til Aas Præstegjeld i Norge. Var siden Sognepræst og Stiftsprovst i Christiania. Blev 1701 Biskop i Ribe og 1712 Biskop i Odense. Døde 1717.

Om Ribe Bispestol søgde han med følgende Carmen:

Stormægtigste Monark! Bisp Anker siges død
og Riber Stift vacant; Ens Død en Andens Brød.
Vil Gud og Friderich, at Lykken træffer mig,
Indtil jeg ogsaa døer jeg takker ham og dig. —

Taksigelse derfor:

Stormægtigste Monark! som af Guds Forsyns Drift
i Naade kalded mig herfra til Riber Stift,
i Støvet for din Fod min Pen sig bøjer ned,
og takker Gud og dig for denne Værdighed.

Da søgde Kyhn om et bedre Kald saaledes:

Muus fik et Hvedebrød, jeg beder om en Krømme
fra Dannerkongens Bord; o! laae den i min Lomme!
Gaaer det saa med en Muus, gid jeg da og var en!
Ja heller Mus end Kat. Kom Lykke, vær ej seen!

Og en vis Magister Malthe Junghaus gjorde følgende Vers:

For faa og slette Rim fik Hjarne Kongekrone,
uværdig krøb han dog op paa den Kongetrone.
Venedig artig har belønnet Sannazar,
for 3 Par Vers man ham 300 Kroner bar.
Hin alt for meget fik, men denne kan ej klage,
han fik Betaling nok for Konsten og Umage.
Muus fire smukke Rim til Hove overgav,
og han af Naade fik den tunge Bispestav.
Op op I Musæ-Børn og ønsker Muus til Lykke,
som med sit Museværk har gjort sit Mesterstykke,
bort bort med Arrebo, med Bording, Kingo! thi
en Mus har mere gjort end alle Musæ ni.

Fra Ribe afsendte Muus under 29 Decbr. 1706 følgende Nytaarsgratulation til vor ovenomhandlede Wilhelm Helt:

Endskjøndt min Pen er stumpet, og vil ikke til at flyde,
Saa maa den dog sin beste Ven sin Pligt til Nytaar yde;
Og kan den ikke gjøre det saasom den vil og bør,
Saa er jeg dog forsikkret om, den intet heller giør.
Derved med Tanker Hu og Sind jeg vender mig tilbage,
Hr. Helt! til den fremfarne Tid, til Maaneder og Dage
I dette gode gamle Aar, og for hver Dag og Stund
Jeg takker og velsigner Dig af ganske Hjertens Grund.
Gud selv i Naade give Dig alt hvad Du kan begiere!
Lev længe, og vox aarlig til i Værdighed og Ære!
Gak frem ved Din Forstand og Dyd! Hvor Din Merite gaaer,
Den beste Lykke følge Dig i det tilkomne Aar!

Jørgen Jørgensen Sorterup.

Han blev efter det wormske Lexicon Magister 1690, kan altsaa være født i det Decennium fra 1660 — 70. Som Student informerte han Baronerne Christian og Holger Gyldenkrone, der 1692 bleve introducerte i det kongl. Ridderacademie i Kjøbenhavn. Samme Aar blev Sorterup Præst i Lyderslov og Froeslov i Sjelland, og døde 1722.

Man har af ham:

Mag. Jørgen Sorterups poetiske Smaasagers første Part, indeholdende adskillige

Nytaarsønsker, Bindebreve, Prædigte rc. for rum Tid siden skrevne, men nu efter visse gode Venners Forlangende til Trykken bevilgede af Autore, og befordret af Andreas Christian Hiort, Boghandler paa Slotspladsen i Kjøbenhavn. trykt hos Joh. Seb. Martini 1714. 168 S. 8vo.

Poesierne i denne Samling ere saagodtsom alle adresserte til den Familie, Autor conditionerte hos, og forfattede i Aarene 1690 — 92.

Dydens enge og Lastens brede Vei har han S. 21 og folg. meget godt afmalet for sine Elever, og især skildret Ørkesløsheds og Liderligheds Følger i al deres Fælhed.

Forresten er her intet mærkeligt uden den vidtløftige Beskrivelse pag. 69 seqv. over hvad der udfordres til en i alle mulige Henseender fuldkommen og vel dannet Hest; en Afbildning, som rigtig nok har større Værd naar den ansees som Bidrag til Veterinairvidenskabens Historie i Danmark og som en Berigelse for Veterinairsproget, end naar det betragtes fra Poesiens Side.

Foruden adskillige denne Autors i den wielandske Samling af Vers i 2den, 6te og 7de Del indrykkede

Poesier, haves endnu af ham den poetiske Skandsekurv. Anledning dertil var

Salighbeds Vandrebog, eller Haandledning til Himmelen efter Anledning af Cardinal Bona hans latine Skrift i samme Materie, indeholdende Kjærnen af de hellige Fædres og Marven af de gamle Vises Skrifter, afdeelt i 162 Oder eller danske Rimsange. Kjøbenhavn trykt hos Julius Franz Klug, paa Autoris egen Bekostning. 1708. 328 S. 8vo.

I Imprimatur og under Fortalen sees Autors Navn Magister Søren Lolck, Præst til Hylling og Marvede Menigheder i Sjelland; og fik han sit Kaldsbrev 1679.

Bogen er fra Ende til anden kjedsommelig; saaledes f. Ex. i 10de Capitel om Overdaadighed i Pynt og Klæder:

"Hvor Mange seer man og at staae
for Speil med Kam og Puder slaa!
En Mode det skal være,
at være meer omhyggelig
med fremmed Haar at pynte sig,
end Salighed paatænke.

Ja Galskab slet er sluppen løs,
men Ærbarhed i Hede frøs;
thi de sig Frihed skjænke,
at smykke sig med Mask og Miss
som bedre var til Skureviss,
og under Fødder slidne.
Pikkeret Tøi og saadan Stads
bør jages af Nødtoftens Plads.
Bær Klæder ei for skidne
og ei til Hovmod, efter Stand." o. s. v.

I Fortalen til den fromme Læser siger Autor, at om han skulde dø fra dette sit Hjernefoster, og Skumlere vilde antaste det, saa havde han smukke og høilærde Mænd, som havde været hans Disciple, dem recommanderede han i saa Fald sit Forsvar. Blandt disse nævnes, som Primipilus, Magister Jørgen Sorterup "som efter sin, Fleres og min Dom kan være de danske Poeters Mynster og Mester."

Denne Fortale er dateret 1706, og Søren Pollik døde 1708, før Bogen endnu var udkommen, altsaa formodentlig tidlig paa Aaret.

Af de nysanførte Ord af Fortalen, saavelsom af et andet Sted ibidem, som heder "Avinds Bil-

lede tillægger alle Andres poetiske Skrift Lyder. Sløv maa den Hierne være" etc., tog Sorterup Anledning til at troe, at denne Fortale ikke var forfattet af Lolk selv, men tilsat af en sin Avindsmand, som under slig Maske søgde at give ham Sidestød. Han udgav da

Magister Jørgen Sorterups poetiske Skandsekurv, fremsat til Beskjermelses Brystværn imod de grumme Læsere, som med calumnieuse Skandskrifter vilde anfalde de 162 danske Rimsange, som ere kaldede Saligheds Vandrebog og sammenrimede af Mag. Severin a Lolk. Kjøbh. trykt hos Jørgen Mathiasen Godiche Aar 1709, og findes tilkjøbs hos Christ. Geerzon. 102 S. 8vo.

Sorterup persifierer ret godt sine Modstandere, og nedsætter med det samme Lolks poetiske Værd overmaade dybt, som ret er.

Han indfører Rose og Norderup som plaiderende pro et contra om Lolks Merite. Hjarne præsiderer i Retten. Hvilket er en Imitation af Renbergs Forsamlingen paa Parnas.

Han siger, at Bonas Vandrebog var ret godt tilforn paa dansk oversat og udgivet 1679 af Jens

Burchard, Sognepræst for Tranberg Menighed paa Samsøe.

Imod denne Skandsekurv tildels ogsaa imod det ovenomtalte Cacoethes Carminificum blev taget til Gjenmæle af Rose i et hidtil utrykt Poem under følgende Titel:

Skjægge laant af Fæstningen Cronborg og opført paa Parnassum for at beskyde og sløjfe en Skandsekurv, oprejst, efter det udvortes Skin, til et Brystværn, for Mag. S. Lollichs Saligheds Vandrebog at beskjærme, men i Gjerningen og Sandhed for den Afdøde i sin Grav og Flere i live at beskjæmme.

Roses Vers er flydende og Foredraget har Liv og Raskhed; men Æmnet er utaknemmeligt, og Sorterup havde desuden nok Ret i Hovedsagen.

I det her foran citerte Svar til det fantastiske Kryppelhoved forsvarer Sorterup sit Cacoethes Carminificum iblandt andet med følgende ikke urigtige Raisonnement:

Men maaske (siger han til Kyhn) Du vil besmykke
Hermed alt dit Skumleri,
At jeg, som du la'r dig tykke,
Selv skal sligt ha' brokket i.

Da jeg har om Skjalder skrevet,
Og min Mening om dem sagt,
Skiøndt jeg dertil ej bebreved
Er, og ej skal have Magt.
Men du sauter og fornemme
Maa din Irren herudi,
Thi er han ej til at fremme
Videnskaberne gjort fri,
Som med Eed har saadant loved? *)
Hvo sig til en Tittel ej
Siges vil at have soved,
Bør at vandre Flidens Vej,
Og paa Nakken ikke bære
Navnet, som en Dragerstang,
Thi ham sømmer ej at være
Lig en Klokke uden Klang.
Jeg som flere bør ej spare
Gaven, som mig givet er,
Men fordi jeg kan erfare
At i Dansken her og der
Rimes ilde, digtes værre,
Bør jeg dertil gjøre mit,
At man kunde Synet spærre
Op, og sig forbedre lidt,

*) Formodentlig sigtes her til en Eed han har aflagt som Magister.

Haver og om dette sjunget
Og paa Vers gjort den Forskiel,
At endeel er saare tvunget,
Mens endeel at flyde vil,
Denne Mening har jeg stilled
Paa satirisk Maade for,
Saa Een lystig Skjemt har spilled
Ind i Sandheds aabne Spor,
Dog saaledes, at jeg ikke
Haver havt til Øjemed
Nogens Rygte at beklikke,
Men kun vise, at jeg veed
Avner bort fra Korn at kaste,
Og ej holde det for godt,
Som man pligtig er at laste,
Skarn at rose er en Spot,
Jeg vil selv ej Tiden spilde
Med at skrive som jeg kan,
Hvor jeg kan ej, som jeg vilde,
Holder jeg for tungen Tand,
Vilde flere mærke dette,
Fik vi ej de danske Rim
At besee, som falder slet,
Og for Vers ej Versesliim.
Saadant har jeg lov at skrive
Paa satirisk ærlig Viis,
Det kan denne Nytte give.

At det Sæde faaer sin Priis,
Og at de der vilde tænke,
At vor Digtekunst bestaaer
Bare i at sammenlænke
Hvad man først i Munden faaer,
De maa lære at der stikker
Mere i det Navn Poet
End at være Rimestikker.

Hvad Skandsekurven angaaer, da haves i Manuscript foruden Roses Skjægge, ogsaa en Censur af en Anonymus, som skjuler sig under Christen Sandrus Navn. Deri heder det:

Velkommen Hjarne Skjald! er du endnu i Live,
Er Tiden ikke end at du skal Keiser blive?
Du længe laa i Salt før du er kommen frem,
Jeg troer du ej endnu har faaet dem alle hjem;
Du veed vel, Hjarne blev en Konge for sin Digten,
Du er en Æretyv for al din Lufte-siften,
Jeg nægter ej, at jo dit Vers er lovlig godt,
men den Materie du skrev som en Hundsvot;
Om du vild' endelig for Vers berømmed være,
Var her jo Tusindfold, hvoraf du kunde ære
De Kongens store Mænd, ved hvem du haaber at
I Verden komme til at blive en Prælat;

Men du, du ærlig Folk baade Levendes og Døde
Med din forgaldet Pen beflitter dig at øde,
At du kan komme op ved Løgn og Hykler-Snak,
Hvorved du tænker at forhverve megen Tak.
Meen du vel, at de Mænd hos dem du dig indslikker
Forstaaer ej at en Skalk udi dit Hierte stikker,
I det du andre vil foragte nidskelig
Og saa paa Lykkens Hjul dermed at svinge dig.
Det er ej rette Vej til Ære at opkomme,
Skjul fattig Folkes Brøste læg Ære paa de Fromme,
Lad hver i Fred og Ro, bliv i dit eget Kald,
Tænk, de som kryber højt, faaer tit et farligt Fald.
Men du Decanus var, da var du ret en Biaffer,
Nu du er bleven Præst, er du ej værd en Blaffer.
Viid du, hvo alle Mand paa Næsen spikke vil,
Paa egen Næse faaer han vist engang en Bril.
Jeg har dig længe kjendt, men aldrig nogen Smule
Hos dig som roses kan, thi du er ret en Ule
Blandt andre smukke Folk, et Verdens Klammer-barn,
Et ussel, oprørsk Kröp, kort sagt, fy fy et Skarn.

Sorterups vigtigste Product er:

Ny Heltesange, om vores allernaadigste Herres og Konges Konning Friderich den IVdes lykkelige Sejervindinger til Lands og Vands ved

Guds Bistand erholdte Anno 1715. Kjøbenhavn. 1716. trykt hos Joach. Schmidtgen og er sammesteds tilkjøbs. 8 Ark 4to.

Autor, Jørgen Sorterup, underskriver sit Navn under Dedicationen til Generaladmiral Ulric Christ. Gyldenløve, Admiral Peter Rabe, Admiral Christian Thomesen Sehested, og Viceadmiral Christian Carl Gabel. I denne Dedication, som er paa Vers, gjør han Rede for sit Forehavende:

— hvad skal Viser til? hvi har du ikke skrevet
 (saa hvisker mig en Ven i Øret sagte ind)
et rigtigt Helteverś, der var paa Skruer drevet,
 hvis Gejst sig svinged op ved ret poetisk Vind?
Du kunde talet om, hvor Martis danske Sønner
 og pantserklædte Børn i Birtings haarde Dands
saa tumled' Fienden, at han napped røde Rønner
 til han i Søleblod forlorte Vid og Sands.
Du skulle sjunget om, hvor den treforked Herre
 Neptunus har begyndt som Sprudchval at glo,
da han sin Bølgebov ej maatte mægtig være,
 nu Mars den gjorde til sin Magtes Færgebro o. s. v.
Han erklærer, at han "intet har at gjøre
 med saadant hedenske forvorpet Djevelskab
Til Herren Sebaoth mit Offer vil jeg føre 1c.

Følgelig ingen Vers hvori der tales om Jupiter, Mars, Themis, Nereider ꝛc.

"Jeg meen, det bedre var, vi holdt de gamle Noder,
at Kjempesang blev hørt i hvert et Gildeshus,
hvor Banden høres nu, naar fulde Svin de roder
i Kortenspil og i Tobak med Suus og Duus."

"De gamle Skjaldrer har i Norden stedse været
for dette holdt i Priis endog i Kongehof,
og Rimemestre har sig ud af Konsten næret
omskjønt os siunes nok, at den var noget grov.
At Frode Fredegod endnu i Norden nævnes,
at Odins Minde veed af ingen Undergang,
at os en Eftersagn af Dan og Flere levnes,
det voldt den Skjaldreflok, der smukt om dennem
sang."

— — — — — —

"Og Bjarkemaal gav Ild i norske Kjæmpers Bryst.
Hvi skulde vi endnu da ikke Viser digte,
for at opmuntres ved til Mandighed og Dyd,
nu vi og Kjæmper har, som drabelig tør figte,
og ræddes ikke for de stolte Vaabens Lyd?"

— — — — — —

"Her synges Viser nok om Phyllis og Chrysillis,
som blødner mere end som skjærper Mandemod;
saasnart en Syndere paa Retterstedet stilles,

saa er en Vise om hans Synd og Straf paa Fod
at rende Landet om, saa skal de usle Navne,
dog Andre til en Skræk, ha' deres lange Spot.
Men brave Helte, som kan hele Riger gavne,
dem sjunges lidet om; kan det og kaldes godt?

Sangene er 5 i Tallet. Den 1ste om Flodens
Udrustning 1715 begynder

Kong Friderie sidder paa Axelhofs Vold
og haver et Tog udi Sinde;
hos Kongen er Kjæmper som tjene for Sold,
som tjene for Æren at vinde.
Gud være nu vores Behjelper. o. s. v.

Sangen No. 2 er om Gabels Sejervindinger.
Første Vers lyder:

"Der farer en drabelig Kjempe ombord,
fra hvilken vi vente at høre,
at han ej skal træde paa Dannemarks Jord,
før han haver Sejer at føre.
Gud give os Sejer og Ære!"

No. 3 om Rabes Sejer.

"Det vores til Sverrig, et Søslag er tabt,
og skjønne Krigsskibe forlorne;

ej styggere Budskab de nylig har havt,
Der veener sig Soorne og Baarne.
Vil Herren, saa vinder vi Sejer:"

No. 4 er om Landgangen paa Rügen, som i de første Vers personificeres saaledes:

"Herr Sehsted har avled en Søn under Ø,
De Svenske til Sorrig og Qvide.
Han haver den Skjebne, han aldrig skal døe
og aldrig sin Klædning opslide.
Af Herren er Sejren allene.

Hans Fødsel var blodig, hans Moder var Mand,
hans Amme var gloende Lue,
hans Vugge var vinged og gungred paa Vand,
al Verden det Foster skal skue.
Af Herren o. s. v.

Tre Konger stod Fadder, der Barnet kom frem,
ej alle med lige god Villie o. s. v."

5te Sang er om Stralsunds Erobring, begynder

Kong Frideric farer til Pommeren ud,
med Kongen er cimbriske Helte 2c.

N.

I Ugebladet der Fremde nævnes Sorterup som en af dem Poesien havde anført Naturen blandt de danske Digtere, mod hvilke det vilde falde tungt at anbringe Klager. Om Poesien havde saa ganske Ret i at ansee disse Sange paa Sorterups Ord for lykkelige Efterligninger af de gamle Heltesange (da han efter Udgiverens Note at slutte herved har forstaaet vore Kiæmpeviser) som hun i saa Fald havde i, at rose hans med saa megen Ild udførte Indfald at efterligne dette ældste Slags Digte, hvori fordum Heltene i de blodigste Kampe opmuntredes til Tapperhed og i Fred ved deres Sammenkomster opmuntredes ved ædle Bedrifters Erindring, torde være et andet Spørgsmaal; i det mindste lod det sig vel neppe nægte, at denne Efterligning i saa Fald ikke bar mindre Præg af Tiden, hvori end den hvorefter den skede; ligesom Sangene mange Steder langt mere bære Tyrtæi, end Regner Lodbrogs Stempel; skiøndt det paa den anden Side ikke er at nægte, at de i høi Grad have det Naive der synes vor ægte Nationalpoesies Hovedcaracter; medens igien den religieuse Stemning, der hersker over dem, giver denne Naivitet en ny og egen Modification. Dog — just denne Blanding af Lighed og Ulighed med de Mønstre,

man kunde prøve at sammenligne dem med, er ustridig det, der giver dem deres characteristiske Originalitet, og gior dem til en af de læseværdigste og interessanteste Sangsamlinger, vor Poesie har at fremvise. Dog Undertegnede har i danske Tilskuer for 1800 saa udførlig udladt sig om denne Sangsamling, at han troer at kunde og torde afskrive det her, da han lidet eller intet vidste at lægge dertil:

At Christian den femtes, og især Fredrik den fierdes Dage, som i mange andre Henseender, saa og i Henseende til Digtekunsten vare Danmarks Hædersdage, er ofte sagt; med Ærbødighed nævner man Simonides Bording, Flaccus Kingo, Plautus Holberg, o. fl.; men at vi blandt disse i den mere fra sit satyriske Digt Cacoethes Carminificum bekiændte Sorterup eie en dansk Tyrtæus er saare lidet bekiændt. Ikke desmindre vover dog Undertegnede at troe, at hans — fem — nye Heltesange om Frederik den fierdes lykkelige Seiervindinger 1715 henhøre blandt de Digte, vor Litteratur har at være stolt af; og tilstaaer han, at de i mange Henseender bære han et saa klassisk Præg, at dersom en Afskrift deraf hændelsesviis var kommet ham i Hænde, vilde han, langt fra at tiltroe Satirikeren Sorterup dem, antaget dem for et Arbeide fra

den Ewaldske Skoles skiønne Dage, og uden Betænkning tillagte Hr. Hendriks mesterlige Kiæmpevisersanger dem alle, saa ganske er det hans Aand, naar man blot forestilte sig, at han havde med Forsæt i enkelte Viting vildet fordølge sin Tone.

Undertegnede veed saaledes ikke, om vi have mange Sange, der begynde lykkeligere end den første om Udrustningen 1715.

Kong Frederik han sidder paa Axelhofs Vold
Og haver et Tog udi Sinde,
Hos Kongen er Kiæmper som tiene for Sold,
Som tiene for Æren at vinde.
Gud være nu vores Behielper.

Kong Frederik samler den tappere Flok,
Og siger: behiertede Helte!
Vor Fiende sig væbner, det vide vi nok,
Thi drager nu Sværdet fra Belte!

Hvor skiøndt hæver ikke den fierde Linie i første Strophe den foregaaende, der ellers vilde være noget mere end prosaisk, hvis man ikke strax erfoer, hvad danske Somænds sande Sold er? hvad kan være skiønnere Skildring af deres Redebonhed, naar Pligt og Ære kalde, end følgende Stropher:

Hr. Gyldenlew samler de Kiæmper hver een,
Som haver Commando at føre,
Og siger: slet ingen maa holde sig seen,
Naar Trommen den lader sig høre.

Vi føres i Pandser, vi klædes i Staal,
Vi gribe til Vaaben og Værge,
Nu vore Cartovers det brummende Braal
Skal ryste de pommerske Bierge.

Her langer en Ordre til Judicher ind
Om Floden at ruste og rede,
Man tør hos et hurtigt og redeligt Sind
Om Troskab og Fliden ei lede.

Og især følgende, i mine Tanker, mesterlige Strophe:

Han stræber, han skynder ved Nat og ved Dag,
At lade de Seilere takle,
Paa hvilke Kong Frederiks seierrig' Flag
Skal vaie, men aldrig skal vakle.

Ikke at tale om det ilende, han stræber, han skynder, synes mig i et Digt af dette Slags den lignende Lyd at hæve Modsætningen i at vaie og vakle. Og nu videre:

De store Orlogger paa Strømmene ud
Fremskrider berusted og rede,
De snelle Fregatter og seilende Bud
I Søen om Fienden at lede.

Herr Gabel gaaer fremmerst, og Rabe dernæst,
Til hannem sig Schested maa føie,
Herr Gyldenlew selver med samlende Rest
Til Østerhavs Bølger omkrøie.

Den, der vil føle, hvad den navnkundige Skibefortegnelse i Iliadens anden Bog maa have været for Grækerne, læse disse fire Linier, og mindes, hvormegen Søheltehæder der er sammenpakket i disse, og da tænke han tillige med Stolthed, hvad en nyere Digter har sagt:

Hver Dansk er Juuls og Adlers Broder,
Hver Dansk til Seir og Ros er fød.

Og hvad kan være hierteligere og skiønnere end den Velsignelse, der gives dem med paa Veien:

Gud give dem Lykke, Gud give dem Mod,
Gud styrke dem, naar de skal stride!
Saa Sværdet maa farves med Fiendernes Blod,
Men aldrig paa disse maa bide.

Kunde allerede Rustningen indskyde vor Digter saa poetiske Stropher, kan man let forestille sig, hvad mere digteriske Æmner maatte hæve ham til. Saaledes den anden Sang om Gabels herlige Seirvinding:

Der farer en drabelig Kiæmpe ombord,
Fra hvilken vi vente at høre,
At han ei skal træde paa Dannemarks Jord,
Før han haver Seier at føre.

Her lettes op Anker, her skrides fra Øe
De vældige flydende Slotte,
Der fare om Stevens og Møen i Søen
De Karle, der la'r sig ei spotte.

De Seilere fare, som Fuglen i Skye,
De spille paa himmelblaa Bølger.
Vi haabe, det snarlig skal spørges i Bye,
At Herren er med dem i Følge.

Tilskueren kan ikke forklare sig her tilfulde; men den synderlige Sammenblanding af de naive og trohiertige Udtryk, om Karlene, der ei la'r sig spotte, om Gud, som er i Følge med dem, med de høist digteriske Skildringer af de vældige flydende Slotte, der fare som Fuglen i Skye, og spille paa

himmelblaa Bølger, giøre i det mindste paa ham en synderlig skiøn Virkning; og nu Beskrivelsen af Slaget.

Blodfanen opbidsedes strax udi Raa,
Og Lugerne stode oplukket,
Saasnart som han Fienden for Øinene saae,
Om Seiren til Herren han sukked':
Gud give os Seier og Ære.

Han helste sin Fiende med tre og med ni,
Med øverst og nederste Lage;
Saa mangen En vises den gienneste Sti,
Til roligste Hvile at tage.

Han lynede Døden af Lugerne ud,
Gav Torden af Stykkernes Munde — —

Ganske et Sidestykke til Storms skiønne Vers i Zinklars Vise synes følgende Strophe, der i tredie Sang end har Hensyn til den gabelske Seier:

Saa mangen skiøn Jomfrue begræder sin Ven,
Og Søster sin kiære Broder,
Saa mangen en Enke der sidder igien,
Og Sorgen i Taarerne boder.

Og her finde vi atter et Søslag skildret med dristig Mesterhaand:

Paa Havet begynder en Røg og en Damp,
Med lynende Torden at brage;
De stærkeste Bierge, den haardigste Kamp
I Klipperne synes at knage.

Alt Havet var bleven en gloende Ild,
Og Bølgerne blussende Lue,
Søkiæmpernes Vrede var ildsker og vild
Til Døden hinanden at kue.

Det varte fra Middag til Mørket gik paa
I Haanden de Karle saa toges,
At ingen kan sige, han nogentid saae,
To Floder om Seiren saa droges.

Men over alt, hvad hos denne vor Tyrtæus, og maaskee i vor hele poetiske Litteratur stort og dristigt findes, sætter Undertegnede Begyndelsen af fierde Sang.

Herr Sehested har baaren en Søn under Øe,
Vor Fiende til Sorrig og Qvide,
Han haver den Skiæbne, han aldrig skal døe,
Og aldrig sin Klædning opslide.
Af Herren er Seiren allene.

Hans Fødsel var blodig, hans Moder var Mand,
Hans Amme var gloende Lue,
Hans Vugge var vinget, og gungred paa Vand;
Al Verden det Foster skal skue.

Han meddelte Begyndelsen af Digtet om Sehesteds Heltetog mod Rygen, og smigrer sig med, at det, han saade om den anden Strophes pindariske Dristighed, ingen videre Udvikling eller Godtgiørelse behøver; lad end en meget kræsen Smag finde noget, der ligner italiensk Spillevid i, at Seierens Moder var Mand, ligesom den vel og med større Grund kunde finde den Linie i første Strophe: den aldrig sin Klædning opslider, ubetydelig og uædel; men hvilke dristige og sande Billeder ere derimod ikke de om dens blodige Fødsel; dens Amme, den gloende Lue; den vingede Vugge, der gungred paa Vand?

Deilig, skiøndt ikke at sætte ved Siden af foregaaende, forekommer mig følgende Strophe:

Den Seier, Hr. Sehsted for Rygen erholdt,
Af Rygtet tog snelleste Vinger,
Ei Fjeld er at finde, saa steilt, og saa stolt,
At den jo derover sig svinger,

Selv hans Udløb skildres her saare poetisk;

Der lægges fra Bommen, der stikkes i Sø,
Cartover gav Hilsen til Minde,
Ved Flaadens Udseiling fuld mangen stolt Mø
Og Frøken randt Taare paa Kinde.

Saare mesterlig, og med en Finhed, som man gjerne vilde fradømme hin Alder, er denne Vending at vække her vor Følelse ved Sympathie, og lade os lære af andre at skjælve, og sørge for dem, der ikke sørgede, og skjalv for sig selv; og ikke mindre smagfuldt anbringes herpaa følgende Strophe:

Her fandtes saamange, der spaaede om ham,
Den Seier var suur at erholde,
Thi Veien var snæver, og Farten var gram
Imellem de væbnede Volde.
Af Herren er Seiren allene.

I Særdeleshed giør oven paa denne Fremstilling af de truende Farer og Vanskeligheder Omqvædet en saare lykkelig Virkning, og ligesom bebuder os Udfaldet. Visstnok træffer det ikke allevegne saa hældigt; men dog vidste Undertegnede ikke let, at det nogensteds faldt anstødeligt, skiøndt lidt upassende. Derimod torde der være flere, der nuomstunder vilde giort Digteren det Spørgsmaal, som han allerede i sin Tid giorde Regning paa:

Hvi han et Omqvæd og hos hver har vildet føre,
Og spænde hver en Sang i lige Toners Aag?

Og især, naturligviis, hvi dette Omqvæd er gudeligt? men vi ville lade ham selv svare:

— — Mit Hiertes Fryd er rette Grund til dette,
Naar Seier gaaer hos Seir, som Søddskende
paa Rad,
Naar Gud til Pillere i Kongens Huus vil sætte
Saa brave Helte; hvo vil da ei være glad?
At Gud ved hvert et Vers til Slutningen tilbedes,
Det vil jeg haabe, skal ei kunde synes leedt,
Thi det, i hvor vi end omkring i Verden ledes,
Om Gud har været med, i Enden bliver seet.

I Skildringen af Sehesteds Fare vil man vel finde nogle af de Pletter, som man med Føie kan ansee sig forpligtet at tilgive de Tiders Smag, saasom de fremmede Ord o. dl. men i alle disse giør Omqvædet efter min Følelse sin fulde Virkning.

I Dybet for Sehested var Skibe sænkt ned,
Forinden laae Fiendens Fregatter,
Her vilde arbeides med blodige Sveed,
Og holdes saa hede Combatter.
Af Herren er Seiren allene.

Paa Siderne Ruden og Rygen gav Fyr,
Af mange og store Cartover,
Flottillen de agted' at kaste overstyr,
Men Sehested sig ridderlig vover,
Af Herren er Seiren allene.

Omsider kom Heden til høieste Magt,
 Og Ilden til skarpeste Lue,
Da han bag ved sig saae Fiendernes Agt,
 Med Døden dem grummest at true.
Af Herren er Seiren allene.

For Sehsted var Ilden, og Ilden var bag,
 Paa Siderne fyrtes saa fage,
Man meente, Flotillen var bleven et Vrag,
 Der havde for Ilden maat' brage.
Af Herren er Seiren allene.

Her kom og end stundum de Tidend' til Land
 At Messen var moxen udsunget,
At Sehsted var sunket i Neuendybs Vand,
 Og Skibet i Luften opsprunget.
Af Herren er Seiren allene.

Er det Overspænding, eller Fordom, naar det forekommer Undertegnede, som denne ukunstlede, i det høieste skildrende, Beskrivelse af Heltens Farer just giør sin ypperligste Virkning, da en mere digterisk Fremstillelse deraf vilde give en Mistanke om Digt om Bram? eller er her et af de Steder, hvor man med Føie kan anvende det bekiendte:

At prydes ei den Sag fornøden har,
Alt nok, naar den fremstilles, som den var.

Selv det noget comiske i følgende tvende Stro-
pher giør her sin Effekt:

Men denne Søkiæmpe sig ypperlig holdt,
Og værged af Skibe og Pramme,
Han Fienden en Vrede og Haanhed har voldt,
Han maatte afdreie med Skamme.
Af Herren er Seiren allene.

Han sendte de Karle saa træffende Bud,
Ved græsselig Buldren og Skyden,
At Master og Stænger omborde fløi ud,
Han skiænkte dem Døden i Gryden.

Derimod tør man maaskee neppe udstrække denne
Berømmelse til næste Strophe:

De spøttede fra sig, de sprudede hvast,
Forinden de pommerske Gatte,
Men maatte dog rømme og feite saa fast
Adspredde, som fysede Katte.

Thi denne hele Skildring, og især disse fyse-
de Katte, stikke ilde af mod Omqvædet, der til-
skriver Gud Seieren.

Den femte Sang, som er om Stralsunds Ero-
bring, begynder med en Skildring af et Udtog:

Kong Frederik sidder berustet til Hest
Med skarpeste Sabel ved Side,
Han beder, at Herren vil være ham næst,
Saa Æggen paa Fienden maa bide.
Med Herren fordrive vi Fienden.

Han siger, vi agte med Vaaben og Sværd
Den fiendtlige Vælde at svække,
Han Freden at nyde ei længer er værd,
Som fanged an Freden at brække.

Skade, at de to sidste Linier, der skulde indtage os for den gode Sag, vanhældes med det høist upoetiske tydske Ord fanged an; men saare seent have vi begyndt at lære, hvor slem en Virkning slige fremmede Ord giøre i den ædlere Digtekunst, hvor vi selv endnu ikke altid ere dem qvit.

Kong Frederik han samler sin danske Armee,
Den Fienden tør Hovedet byde,
De Helte befindes saa findet, at de
Paa Pommeren længes at bryde.

Hvor disse berustede Kiæmper far frem,
Som skinner af Vaaben og Værge,
Der bæver hvert Hierte, der ryster hvert Lem,
Der skiælver de stenige Bierge.

I Feldten de føre de Slanger med sig,
  Der hvæse af gloende Munde,
De føre de Klokker, der ringe for Lig,
  Saa Fienden ved Lyden maa blunde.

De samles saa tykke, som Fugle i Lynd,
  Ved Traven, for Fienden at spærre;
Om Skiebnen tilforn har været ham tynd,
  Den vil ham nu vorde langt værre.

Han drives som Dyret, der drives ved Jagt,
  Indtil det i Snaren erlanges,
Det spiller og vimpter vel længe; med Magt
  Omsider det snæres og fanges.

Hvor lykkeligt var ikke dette Billede, naar ikke atter et fremmed Ord udskiæmmede det? Ypperlig forekommer mig og følgende Beskrivelse af en Beleiring og Storm:

Her skandses, her graves, her sættes en Leir,
  Halvhundrede Tusind er rede — —

Deels kaster op Jorden, og borer sig ned,
  Med krumme Kanineløbs Gange,
Deels tapper ud Vandet af Graven, og veed
  Behændig til Volden at lange.

Et Batterie stilles hos andet, hvorpaa
De bugede Morser opføres,
Der gulpe saa, naar de begynde at gaae,
At Luften og Skyerne røres.

De grumme Granater, som værpes her ind
Paa Voldene, smælder og knalder
Saa grueligt, at mangen et kummerligt Sind
I dødelig Afmagt omfalder.

De Volde, naar disse Ildovne gaae løs,
Og af sig en Kugleregn jager,
Skal vorde, som Sneen, der hastelig tøes,
Som Støvet, den Strømmen borttager.

De danske Stridshelte taer Kaarden i Haand,
Bestige en Skandse til anden,
De vurer ei Fienden, de skyer ei Vand,
De hugge de Fiender i Panden.

Og ugierne træffer man her paa det i de Dage uimodstaaelig fristende Ordspil.

Hornværkerne støde de Hornene af,
Og Fienden af Skandserne drive.

Vi ville nu slutte dette Sorterupske Blad med følgende Linier af hans Dedication, hvori han forsvarer sine Sange:

Har fordums Kiæmper holdt det for et Manddoms
Stykke,
At ikke blunde ved jernbundne Nævers Slag,
Stod Kiæmpemod deri, at de sig lode tykke,
At Doden dennem var kun en foragtet Sag,
Da troer jeg, kom de nu i vore Kæmpers Lege,
Og saae, hvad Mordgevær de Karle lave til,
De ved den Tordenild vel skulle vorde blege,
Og sige, vores var mod nu et Barnespil;
Hvi synge vi da ei om disse Tiders Helte,
Om Fredrik selv, og om hans danske Kiæmpemænd,
Om dem, der have saa med Fienden spændet Belte,
At det har knaget i hans baade Ryg og Lænd.
Her synges Viser nok om Phillis og Chrysillis
Som blødner mere, end som skiærper Mandemod.
Saasnart en Syndere paa Retterstedet stilles,
Saa er en Vise om hans Synd og Straf paa Fod
At rende Landet om, saa skal de usle Navne
Dog andre til en Skræk ha' deres lange Spot;
Men brave Helte, som kan hele Riger gavne,
Dem synges lidet om; kan det og kaldes godt?"

Det andet af Sorterups Arbeider, der har Adkomst til at omtales af mig, er hans af min Forgjænger anførte Cacoethes Carminificum, tilegnet den Tids danske Mæcen, den af vor Litteratur saa hoifortiente Frederik Rostgaard. Lad

end saa være, at ovennævnte Digt nu har sin største Interesse fra de mange litterariske Noticer om den Tids Bavier og Mævier, samt det, som de tilføiede Noter, indeholde; at adskillige af selve Indfaldene ligesaalidet er ægte Vittighed, som det, de spotte, var ægte Poesie, ja at endog ikke faa deriblandt blot ere temmelig slaue og forskruede Ordspil over Forfatternes Navne, og at fremfor Alt man høilig vilde bedrage sig i sin Forventning, hvis man vilde lide ligesaa sikkert paa de roste Digtes Godhed som paa de lastedes Uværd; er det dog ikke at nægte, at det indeholder ogsaa Steder, der vise et Vid og et Lune, der kun havde behøvet i en mere attisk Tidsalder at have faaet en elegantere Indklædning, og især maaskee at være fremstilte med den Korthed, der er Vittigheds Siæl, for at staae ved Siden af adskillige af vore meest roste Nyeres. Til Prøve afskrives noget af Slutningen, dog med Udeladelse af visse vel plautinske Linier:

Kunde Lauremberg nu skue
Vore Rimeramsers Ertß (?)
Jeg vel troer, han kulde skrue
Et Appendix paa sin Skiærts.
Riim man seer i Brollupsstuer,
Riim man har ved hver en Grav,

Riim hos alle Balselfruer,
Riim hos hver en Bettelstav.
Bøddelen saa brat ei klipper (?)
Hovdet af en Synder væk,
Som de vaade Visekniper
Fylde Pialtekræmmers Sæk.
Ikke kan en Hareunge *)
Pilles af en sulten Ravn,
At jo strax en Versetunge
Pumper Riim i vores Favn.
Fole kan ei nu en Mynde **)
Og derover vorde død,
For man strax nu har en Tønde
Fuld af Viseklisters Grød.
Dog som danske Børn og Bispe
Fange begge an med B,
Saa giør ogsaa Tyr og Tispe,
Ere dog ulige Kree — — — —
Vare somme kun saa vise,
At de vidste just den Tid,
Da en Frue skulde spise
Kom de nok — med Næsen — did.

*) Hareungen ædt af Ravnen bragte Morten Vedsteds Riim for Dage.

**) En Anonymus har skrevet Contesses Hundeklage, vil efterligne Sæbyggaards Koklage (af Biskop Kingo).

Det er bleven Verdens Mode,
Vers har allesteder Sted,
Rimetrøner skal nu rode
I hver Lærdoms Urtebed.
Naar en Autor noget feiler
Til en Fylding i sin Bog
For og bag han da beseiler
Skriftet med et Rimesprog.
Saa giør jeg, og saa giør flere,
Vers skal være Bogens Skildt,
Skiøndt de gavner ikke mere
End et raaddent Rytterteldt.
For en Latter mig at bare
Er umuligt, naar jeg seer,
Hvor at Folk paa deres Vare
Hænge ud de Rimebleer.
Een den anden ofte roser
Med de brede Hyklerim,
Begge har i deres Poser
Dog kun Verseskum og Slim.
Man med Vers en Giæk indbilder,
At han skrev ret pynteligt,
Og med Griller hannem hilder
Tænker dog, hvad duer sligt?
En vil nu den anden gierne
Flye at løbe lidt April,
Naar han mærker, at hans Hierne

Fluer har af Rimestiil (?)
Jeg kan rose, tænker mange,
Manden, som vil ha min Ros
Er han ei for flere bange
Yd da med hans Versemos (???)
Hundestiernens Hede kiører
Bisseknøer ei saa til Bys
Som Flatterings Aande fører
Riim for Dagens Skuelys.
Deraf kommer at her kiøbes
Vers, hvori er intet lærdt (?)
Og at Riim, som daglig støbes,
Er ei værd en raadden Ert.
Jeg mig undrer, hvor de Fluer
Tør til Lyset komme frem,
Naar dog deres Flagren duer
Bare til at brænde dem.

Viser end disse Verses lucilske Snaksomhed nok-som, at de ere skrevne i en Tid, da man hos os endnu var saare langt tilbage i den Kunst, som Frankrigs Boileau lærte sin Ven Racine, at rime med Van-skelighed, for at giøre virkelig lette og flydende Vers, og naar han havde skrevet fire Ord, at udslette de tre; da kan man paa den anden Side ikke miskiæn-de, at de midt i deres ikke altid saa rene Strømmen, indeholde adskilligt, ja saare meget, som endog for vore Dage vel er værdt at optage og bevare.

Ogsaa vise de følgende Linier:

Med saa stort et Lys forlente
Os vor danske Arrebo
At hans Lampe billig tiente
Til vor mavre Pen at toe.
Kingo skiænker os at drikke
Af sit krydred Digtevæld,
Saa at vi kan noksom ikke
Undre paa hans Sanges Held.
Bordings lette Skrivemaade
Sætter Fiedre paa vor Pen,
Saa vi lader Geisten raade,
Hvor hun end vil hid og hen;

at Sorterup ikke blot var istand til at erkiænde men og til at vurdere sine Forgiængeres Fortienester, da — saalidet heldige end Udtrykkene maa tilstaaes at være — det dog ikke er at nægte, at en simpel Høihed hos Arrebo, en krydret Pragt hos Kingo, og en let Skrivemaade hos Bording ere de Hovedegenskaber, der have givet dem Adkomst til deres Digterros; som overalt Undertegnede vedgaaer sin gamle Yttring, at en *Cacoethes Carminificum* i vor Tids Smag og med dens Versification vilde være et høist ønskeligt Særsyn paa vor poetiske Himmel.

K. R.

Christian Rose.

Christian Rose var, hedder det i det wormske Lexicon, i sin Tid en berømmelig dansk og latinsk Poet, men havde det tilfælles med flere af samme Profession, at han omsider døde i Armod. (Af en haandskreven Anmærkning af Suhm har jeg seet, at han var stærk drikfældig). Hverken hans Fødsels- eller Dødsaar ere mig endnu bekjendte, men at han er født i Norge, kan man af Vers, som siden skal anføres, have Grund at formode, og at han nogen Tid var Cantor i Odense, det beretter Jacob Birkerod i sit Manuscript om uheldige Poeter. Jeg har ogsaa seet en Sonnet af ham dateret Aarslef i Fyn 17 April 1707.

Schlegel, i der Fremde, tilstaaer, at Rose har oversat Ovidius saa kort og fyndig, at neppe nogen af Originalens Skjønheder er gaaet forloren. Han yttrer tillige den Tanke, at han neppe vilde have skrevet saa godt, naar han ikke gik i Originalens Ledebaand. Thi, siger han, de faa Vers af hans Eget, som ere satte til i Begyndelsen og ved Enden, due ikke stort.

Dette af Schlegel saaledes bedømte Skrift af Rose er *P. Ovidii Nasonis Heroum et Heroidum Epistolæ*, det er: Elskende Førstinders Sørge- og Klagebreve, og Elskende Førsters og Førstinders Kjerlighedsbreve, af det latinske Sprog i lige mange Vers oversat af Christian Rose. Kjøbenhavn Aar 1703. trykt og bekostet af Joach. Schmetgen. (Sørgebrevene 160 og Kjærlighedsbrevene 80 S. 4to).

Det S. 80. her foran omtalte utrykte Stridsskrift mod Sorterup, begynder saaledes:

Saa farer nu og sover vel
I Elskende Førstinder,
I mig ei meer som Eders Træll
Til forrig venskab binder.
Gak Kydskheds Speil Penelope,

Ligg ved Ulyssis Side,
Af Eders Jd og Drøvelse
Vil dette Blad ei vide;
En anden Røst udtones her
Som klinger i hvert Øre,
Thi Themis til Forandringer
Vil Pen og Hiertet røre.
Op Pallas med din Hielm og Spiud
Op med dit Skiold og Panzer,
En grovere Music og Liud
Opvekker mine Sandser;
For at besiunge Krig og Død
Hos deris Grav, som ere
Nedlagt i Moders Hvile-skiød,
Og ei maa rolig være,
For at besiunge flere, som
Endnu er udi live,
Og maa for Avinds Dræbe-dom
I Fred og Roe ej blive.
Ach kommer nu og hielper mig
I stridberømte Helte,
Som haver fundet hver for sig
Af Sadlen andre velte;
Ach gid min Rantzow ei var død,
Gid Sehsted ikkun vidste
Hvad brave Folk for Avindsstød
Snart tvinges til at friste.

Dog hviler ikkun i Jer Grav
I himmelstegne Siæle,
Dend Pris som Dyden Eder gav
Skal Tyve ikke stiæle,
Men siger kun til Arreboe
Og Bording, naar I mødes,
At Deres Levninger i Roe
Og Folkeminde fødes;
Forteller dennem ogsaa, at
Ærgierighed blant somme
Paabyder Dyden Dødens Nat
Ved avindsfuge Domme.
Her er opstanden i vort Land
En sælsom Versevrager,
En Ismael, dog Præstemand,
Som sig ei selv behager;
Og ingen Mand behages ham,
Fordi hand til sit Hoved
Har end ei faaet dend rette Kam
Skiønt den ham tit er lovet.
Fra hver Mands Navn med Nip og Nag
Hand ikke kand aflade,
Skiønt hand har gaat her Aar og Dag
Og giort saa stor en Skade.
Hand dicter, trykker hvad hand vil,
Blant Bønder og til Hove,
Fordi sig ingen byder til

En Kamp med ham at vove.
Hand har og sammenkluddret nyß
Saa mange Fantestræger,
At Fiont-hand det vil holde tyß,
Seer hver dog hvor hand peger.
Med et Ord sagt, paa hvem hand vil
Hand bryder Sværd og Glavind
Fordi de fleeste tier still
Og dysses ved hans Avind.
Hvo er saa blind, saa dum og døv,
At hand jo seer og kiender,
Hvor Sorterup i Lyderslov
Af Avinds Luer brender,
Kun for at skrekke een og hver,
Som noget got vil giøre;
Thi hand alleene Mester er,
Hvo tør ved hannem røre?
Men sandelig! jeg undrer mig,
Hvad det dog vil betyde,
At hand til Strid alleene sig
Paa Banen tør frembyde
Til ypperlige Mænds Foragt
Og sig saa høit berømme,
Som det af Tripode var sagt
Hvad han kan sammendrømme.

Det Poem, hvori der forekommer en Yttring der synes at vise, at Norge er hans Fødeland, er følgende

Invitationsvers at kaste paa et Urverk.

Kommer Musæ, søde Sjæle!
Kommer, beder nu for mig,
At Apollo ej vil dvæle,
Men med Hielp indfinde sig,
Nu min Versebøn sig vender
Til enhver fortrolig Ven,
Som Studenter-Skiebnen kiender,
Og gid Øjet kast derhen.
Tiausse, tygged, ilde klikket
Er min Pen og mit Papiir,
Verset kludresammenflikket
Uden Art og uden Ziir.
Aarsag er: ti tusind Tanker
Udi Sindet svæver om
Og tvivlraadig Gisning sanker
Efter nogles strenge Dom,
Som slig Gierning sort afmaler
Kalder det et Kryglerí,
At man for een lumpen Daler
Træde vil en Betle-Sti.
Andre siger: Lad ham læse
Og studere i sin Bog,

Andre vil som Gasser hvæse,
Meene, den er lidet klog,
Og har sin Forstand i Maven
Som befatter sig dermed,
Den var ikke med i Haven
Som ej bedre Stræger veed.
Men jeg svarer: Slige Sager
Dømmes stundum slet og ret,
Jeg mig icke foretager
Andet end hvis er honet.
Var jeg Lykkens Kjæledegge
Hvide Hønens Kierelit,
Jeg vel inden egne Vegge
Fandt i Tiden god Credit.
Overalt er Skjaldre-Skiebne,
Om mig dette lægges til,
Ej en Ting, som kand bevæbne
Folck mod Lykkens Taskenspil.
See til Græchenland, hvor vide
Gik Homerus blind om Brød,
Gamle Fader maatte liide
Mangt et Puff og Nacke-stød.
Rom, stig ud, hvor er hand bleven
Den berømmelig Poet,
Som har Kiærlighed beskreven,
Har du ham ej siden seet?
Buchananus bad om Føde

Taubman var en Snyltegiest;
Indtil Verden bliver øde
Irus gaar Poeten nest.
Riim og Runer hielper icke,
Hvo kan føde sig med Vind?
Den som skal med Gaasen dricke
Taber Skialdre-Geist og Sind.
Skoe-polerer, kionne Drenge,
Som kand kiemme en Peryk,
Og paa Herrers Vogne henge,
Sticker ej i slig Betryk.
Saltmads Tøser, skidne Sløyer,
Som i Kiøckenet er kiendt,
Rumpedrøye Sokkedøyer
Bedre har end en Student.
Esben vil ej længer borge,
Hver har sit i sin Gevalt,
Jeg faar rejse op til Norge,
Skiønt en Slump er ubetalt:
Vil jeg mig med Tanker myrde
Og i tiden see mig om,
Fryktes, Skiæbnen vil paabyrde
Mig en Consistori-Dom.

Ogsaa Politik var Emne for et af Roses Vers, da han i November 1709 skrev et Poem til Kongen, hvori det heder:

Reis nu dit Hoved op
    Arvsvorne danske Skaane!
Driv fra din Frihedstop
    Den fordum dunklet Blaane o. s. v.

Slutningen er:

Thi skal optegnes her
    I Kongens Sejerskrants:
Det Kongens blevet er,
    Som var tilforn hans.

Man seer, det er aldeles hint gamle
Sic redit ad dominum, qvod fuit ante, suum,
der i Aaret 1676 ved lige Anledning blev anvendt af C. J. Weiser, som derover ifølge Worms Lexicon kom i stor Fortræd.

Hvad Styrke Rose besad i at male det Stygge Fæle ja næsten Væmmelige, kan skjønnes af eftersølgende Linier udaf et Fragment som har til Overskrift Damons fortvilede Giftesyge. Damons Fortvilelse gaaer saavidt, at han, for at bevæge sin ubøjelige Dulcinea til Gjenkjærlighed, tager sin Tilflugt til den gamle Hex Lodippa, hvis Vaaning beskrives saaledes:

Hand saae det Landskab an, det siuntis som at sørge,
Thi intet Möddersbarn var der at see og spørge,
Ham siuntis Døden selv at have der sin Bo,
Og Nattemulm og Mørck i Eensomhed at groe;
En Jomfru kunde der ej noget Blomster finde
Hvoraf hun kunde til sin Ven og Bejler binde
En kierlig Elskovs-Krans; der var ej Træ at see
Og ingen Rose med sin Purpurprunk at lee;
Ej Nattergalen der udfløjtede sin Viise
Ej Corydon omtrent sin Phyllis hørtes priise.
En Rafn sad paa en Stub, og gulped med sit
Skraal
Og Ulfvene omkring lod høre Tud og Braal;
Den stygge Flaggermuus omhvisped alle Kanter
Bracknæsed Abekat og andre Diure-fanter
Omhopped dette Bierg, og strax der oven ved
Den fæle Ugle sad og ynckfom maade græd.
Indgangen var ej giort af konst-tilhugne Steene,
Men saasom stabled op af døde Folckebeene,
Saa fæl et Hull og Plats for ham sig mon betee,
Som Roland skulle selv forskreckes ved at see.
Been-Rader saae man her af Slanger og af Snoge
Deel krøb paa Gulved om, Deel var hengt op paa
Kroge,
En Padde Ædder-tyck, og alle Padders Moer
Fuld af een Diefle-gifft, og meer end Wunder stor
Ved Qvindens Fødder sad, og tusind andre Rader

Af Drager, Diefvelskab, af Tudser og af Padder
Samt af ufødde Børn, af Kroppe uden Liv,
Det var Lodippæ Lyst og beste Tids-fordriv.
Hvor Damon Øyed flog, hvor hand sit Ansigt vende
Hand saae et vanskabt Diur i hver en Kant og Ende,
Paa Bordet sad en Kat, hvis Øjne var som Ild,
Den skrøg Lodippa at hand skulle være mild.
Her sad hun uden Lius blant idel Mørck og Taage
Og pusted Ilden op at Potten kunde kaage,
Af Potten saas en Damp i Luften op at slaa
Som ingen torde see langt mindre lugte paa.
Hun selv var Skind og Been, hvert Øje saaes at funcke
Og Mund og Tænder var saa fuule at de stuncke
Self Haaret sort som Beeg, var snurred i en Top,
Og hvor der var et Hul, der sad en Edderkop.

Endnu maa jeg tilføje, at i det Vers-Fasceikel, som haves i den rostgaardske Samling af danske Digtere paa Universitetsbibliotheket under Roses Navn, der findes ogsaa henlagt, som af Rose forfattet, det saa almenbekjendte Epitaphium over den gamle Decanus paa Closteret Hans Been, der døde 1708.

Her ligger Hans Been,
Saa kold som en Steen,
Og piller ej fleer' philosophiske Been.

Gudindernes Teen
Forvoldte det Meen,
Han hastede langsom og var dog ej seen.
Man finder knap een,
Som levde saa reen
Fra Cypridis Lue og Abraham Leen.
Thi skal der nu skrives paa Blade og Green
Til Evigheds Minde med Pen og med Preen:
Her ligger den gamle Magister Hans Been.

Text. Josv. 24. 32.

Og de begrofve Hans Been udi Sichem, efter at de havde fort hannem fra Aegypten.

Herpaa udkom følgende Parodie af en Anonymus:

Nu hviler Hans Been,
Dog kaster du Steen
Med Spot paa den Dødes udmattede Been.
Du spandt paa din Teen
Ulykke og Meen,
Der bier dig langsom, men kommer dog seen.
Du er og vel een
Der ej er saa reen
Fra Cypridis Lue og Abraham Leen.
Thi skal der nu skrives paa Galge og Green

Til Evigheds Minde med Godbelens Preen:
End lever den Skumler, som spotted Hans Been.

Text. Ps. 34. 21.
Herren bevare Hans Been.

Niels Lucoppidan.

Han er født 1686 i Landet Præstegaard paa Taasing, hvor hans Fader, Peder Jensen Lucoppidan, var Præst. Han deponerede 1702. Blev 1717 Capellan hos sin Fader, den han 1718 succederede. Han døde 1730.

Foruden at han var en i sin Tid agtet dansk Ordgrandsker, skrev han ogsaa Vers ved adskillige Lejligheder, neml.:

a) Lykønskning til Kongens Rejse 1704.
(Indført i den Wielandske Samling af smukke danske Vers 10de Bd. Pag. 429).

b) Om Tønningens Erobring 1715.

(I den wielandtske Samlings 2den Udgave 10de Bind).

c) Om det Søslag, som Gabel holdt med de Svenske d. 26 April 1715.

(Aftrykt i 3die Bind af bemeldte Samling Pag. 185 — 88, og tillige i den ny Udgave i 10de Bind).

d) Frydetanker ved Jubelfesten 1717.

(Trykt i Folio, og siden indført i den wielandtske Samling af Vers 9de Bind Pag. 364, samt i den 2den Udgave i 10de Bind).

e) Bryllupsvers til Jørgen Friis, til Oberst A. F. Moesting, til Raadmand Hans Mikkelsen, og Birkeskriver Enoch Larsen.

(De tre første i samme wielandske Samlings 2den Udgave 10de Bind, og det sidste i den Hopfnerske Samlings 5te Bind Pag. 304).

f) Om Lykkens Ustadighed.

(I den wielandtske Samlings 5te Bd. Pag. 118 — 21).

g) Tobaks Berømmelse.

Dette sidstnævnte, det mestberømte, og det eneste af alle hans Vers, som Schlegel i der Fremde (i hans Werke 5ter Theil Pag. 543) gjør noget af, udkom først særskilt 1714, 12 Blade i liden aflang Nodeformat, under Titel:

Tobaks Berømmelse imod nogle kræsne og svimmelhovede Foragtere, stilet til alle ædrue Tobaksmøgeres Forlystning; dog ikke dens umaadelige Misbrug til nogen Forsvar, — og blev siden indført i den wielandtske Versesamlings 10de Bind, baade i den 1ste og i den 2den Udgave.

Det Sted, som Schlegel anfører paa Tydsk til Prøve paa Digterens Aand, handler om Tobaksmøgens Indflydelse paa Sæderne, og er følgende Linier:

Thi vel aad Fædrene kun Flesk og Spæge-Boste *)
Men efter Maden de med Svenne-Stobet øste **)

*) See Saxo 6 Bog 28 C. om Kiempers Kost.

**) 5 Bog, om det Engelske Giestebud.

Og lagde den i blød: Blant dem var Puck og Kif,
Fordi ved deris Drick de feylte Tids-Fordrif.
Naar Kiemper gick i Laug, det var kun Knep for Næse,
En maatte Kiæfven op for andris Næfve blæse,
En blef paa Foden traad, en plucket i sit Skæg,
En prøfvede paa Negl sin skarpe Klinges Æg:
Bredbringet Knold tog paa, det Huuset maatte runge,
Med en hofmodig Bas om Manddoms Drift at siunge,
Hvor mangen Hals hand brød og kløfved Hierne-skall,
Hvor af hand ventet Drick i Odins salig Sall.
Saa rutted Verden for, mens nu Toback begynte,
Gaar Folck saa smuckt i Laug, paa Pibe-enden pynte
Den høslige Discours, forlade Løgn og Snack,
Hver skiøtter kun sig self, sit Øll og sit Toback.
Adstadig Dannemand da falder ind paa Hierte
Hvad hand i Søndags af dend hellig Leise lærte,
I Himmel-Tanker han da kysser paa sit Kruus,
Og lister sig saa sagt til en barmhiertig Ruus.

Da Lucoppidan 1718 holdt Bryllup, forfærdigede Jørgen Friis et i den Høpfnerske Samling tredie Del aftrykt Lykønsknings Vers til ham, hvori hans fleste Poesier opregnes og berømmes saaledes:

Vær hilset du ærværdig Mand!
Din Honning=søde Tunge
Er hørt saa ofte i vort Land,
Vi veed, hvad du kandst siunge.
Begynder du, da maa enhver
Sin Pibe holde inde;
Du elskes baade her og der,
Og er i alles Minde.
Saa net, som Bien udi Stok
Sin Kage sammensetter,
Saa smukt, som den fransøske Kok
Forandrer sine Retter,
Saa net, som liden Jomfru=Haand
Kand virke, sye og spinde,
Saa veed og din poetisk Aand
Sit Riim at sammen=binde.
Du taler stolt til Herre=Stand,
Og pænt hos snevre Fruer,
Men ligefrem med Landsbye=Mand,
Og jævnt i Bonder=Stuer.
Saa vidt, som Røgen af Tobak
I Verdens Hiørner driver,
Saa vidt du tiener Ros og Tak,
Og i Forundring bliver.
Oplader Tonningen sin Port
Og aabner os sin Gade;
Faaer Fienden Hug ved Fridrichsort,

Du stiller frem de Blade,
Hvor begge Deele findes paa,
(Til Danmark at fornøje)
Saa treffet, som mand Svensken saae
Og Tonningen for Øje.
Gaaer Tiden om, at Pave-Træk
Og Munke-Svig skal mindes,
Du og deri saa fix og kiek
Og net, som før, befindes.

N.

Casten Worm.

Han er Sønnesøn af den berømte O. Worm, og Søn af Mathias Worm, der i 3die Bind af Bidrag til den danske Digtekonsts Historie S. 161 findes anført blandt sin Tids danske Poeter.

Sønnen er født 1676 i Ribe, hvor Faderen var Præsident. Deponerede 1693. Fik Faderens Embede Aar 1700. Blev 1731 Justitsraad, og døde 1750.

Casten Worms poetiske Fortieneste bestaaer i, at han paa ikke ilde flydende Vers har oversat den berømte franske Digters Boileaus 11 Satirer, og tillige ledsaget Oversættelsen med oplysende Anmærkninger.

Først udgav han til Prøve den 5te Satire om Adelskab, trykt med latinske Typi to Ark i Qvart, Originalen paa den ene Side og den danske Oversættelse ligeoverfor. Titelen er: Danske Oversettelse af Nicolas Boileau des Préaux femte Satire om Adelskab efter den Edition som er trykt i Amsterdam 1717. Trykt Aar 1718.

Paa den sidste Pagina staaer følgende Efterretning: "Dersom den gunstige Læser vel optager "denne ringe Oversættelse, som ikkun er skreven "til en liden Tidsfordriv, saa skal, om Gud spa- "rer Livet, de øvrige af Boileaus Satirer følge."

Denne Prøve maa vel være bleven godt optaget, thi Aar 1723 udkom de sex første Satirer samlede i Qvart med latinske Letter, dog uden at Originalen her er tilføiet.

Skriftet blev saaledes anmeldt i de wielandske Tidender om lærde Sager for 1723 No. 34.

"Udi Aaret 1718 gratificerte en fornemme ga- "lant Pen Publico med en dansk Oversættelse af "Nicolai Boileau Despreaux 5te Satire om Adel-

"skabet, overalt forsynet med smukke Anmærknin-
"ger udi det danske Sprog, og gjorde tilligemed
"det hosføjede behagelige Løfte at ville, om Gud
"sparede Livet, og samme Oversættelse blev vel
"antaget, dermed continuere. Den Vanskelighed,
"der falder i at give en angenem Oversættelse af
"et Sprog i det andet paa Vers, særdeles i det
"franske Sprog, og den Dexteritet denne danske
"Pen har vist udi at hæve til vores Fæderne-
"Maals Zirat og Politesse alle deslige Vanskelig-
"heder, kunde ej andet end bevæge Publicum til
"at tage imod saadan Løfte med begjerlige Hæn-
"der, saa at en stor Del med en hjertelig Attraa
"har ønsket at see Verket fuldfærdiget. Imidler-
"tid har og Author til denne Version ej manglet
"paa sin Side i at fyldestgjøre de fleste af Natio-
"nens Begjerlighed, og med ufortrøden Møje ej
"allene fuldført sit begyndte Arbeide med Vers om
"Vers at udarbejde en dansk Oversættelse af tolv
"iblandt Boileaus Satirer efter den i Amsterdam
"1717 udgivne Version *), men endog samme med
"smukke danske Anmærkninger overalt oplyst og
"forklaret."

*) Her har Recensenten udtrykt sig urigtig. Meningen er: det i Amsterdam 1717 udgivne Eftertryk, eller den i Amsterdam udkomne Edition.

Aaret derpaa, 1724, gav Worm ligeledes Publicum den 7de, 8de og 9de Satire, 1726 den 10de, og endelig 1727 den 11de, alt i fortsat Paginatal med det 1725 udgivne, saa det Hele udgjør 155 S. 4to.

Af dette Skrift haves en ny Udgave under følgende Titel:

Den berømte franske Skjaldrer Nicolaj Boileau Despreaux hans tolv Satirer eller Straffedigte, oversatte i det danske Sprog, de første elleve af Casten Worm, fordum Cancellieraad og Præsident i Ribe, den sidste af Christian Martfelt, med en Fortale af Hans Højærværdighed Hr. Mag. J. E. Gunnerus, overordentlig offentlig Lærer i Gudslærén ved Kjøbenhavns Højskole, Provst ved det kongelige Communitet, og Æresmedlem i det berømmelige latinske Selskab i Jena. Kjøbenhavn 1757, trykt hos Thomas Larsen Borup, 202 S. 8vo.

For dog at levere et Exempel paa, hvor nøje Oversætteren har vidst at følge sin Original "Vers om Vers" som det heder i den anførte Recension, hidsættes her de 16 første Vers af Digtet om Adelskab:

Dangeau! af Hiernen er ei Adelskab udspunden;
Naar under Dydens Lov, den som er høit oprunden
Af Halve-Guders Blod, som du, vil lige gaa
I sine Fædris Spor, oc dennem slægte paa.
Men jeg ei lider den, hvis Fuulhed andre Gaver,
Foruden Adelskab, til Støde-Staf ei haver;
Som sig af andres Dyd anseelig giøre vil,
Og roses af den Priis der hører ham ei til.
Lad hans Forfædres Mod dertil Anledning give,
At gamle Krøniker kan vel om dennem skrive;
Lad een af Capets dem for Vel-giort ære saa,
At trende Lilier i deris Skild maa staae.
Men hvortil tiener slig unyttig samlet Ære?
Om han ei andet har for Lyset frem at bære
Af den i Krøniker beskrevne Helte-Daad,
End gammelt Pergament, som Ormen siden aad.

I Originalen lyde disse Linier saaledes:

La Nobleſſe, Dangeau, n'eſt pas une chimere:
Quand ſous l'etroite loi d' une vertu ſevere
Un homme iſſu d' un ſang fecond en Demi-Dieux
Svit, comme toi, la trace ou marchoient ſes aïeux.
Mais je ne puis ſouffrir, qu'un fat, dont la molleſſe
N'a rien pour s' appuïer qu' une vaine Nobleſſe,
Se pare inſolemment du merite d' autrui,
Et me vante un honneur, qui ne vient pas de lui.

Je veux que la valeur de ses aïeux antiques
Ait fourni de matiere aux vieilles chroniques,
Et que l' un des Capets, pour honorer leur nom
Ait de trois fleurs de lis dote leur ecusson.
Que sert ce vain amas d' une inutile gloire,
Si de tant de Heros célebres dans l' histoire
Il ne peut rien offrir aux yeux de l' univers
Que de vieux parchemins, qu'ont epargnes les vers.

Indlemmelsen af saadan en Autor som Boileau i den danske Litteratur, var altid en Fortjeneste. Hvo der vil læse noget treffende og tillige skjønt om Boileaus Værd som Digter og Satiriker, han gaae til Laharpes *Cours de Litterature* Tom. VI. pag. 184 edit Paris an VII de la Republique.

Ifølge *Thura's Idea histor. litterar. Danor.* p. 353 skal Worm ogsaa have forfærdiget et Digt om Kong Fridcrik den IVdes Bedrifter.

N.

Jørgen Friis.

Han er født 1684 i Thisted, hvor hans Fader Peder Marcussen var Tolder. Var som Student Alumnus paa Walkendorffs Collegium og Decanus ved Closteret. Blev 1719 Præst til Helsinge og Valby, døde 1740. Var gift med Johanne Catharina Hojberg. Hans Poesier har man under følgende Titel:

Sal. Jørgen Friises, fordum Sognepræst for Helsinge og Walby-Menigheder i Holbo Herred paa Cronborg Amt, Poetiske Skrifter, hvilke ved adskillige Lejligheder af ham selv ere udgivne, og en Del deraf til det Højkongelig Herskab allerunderdanigst offererede, men nu samlede og til Trykken befordrede af hans eneste efterladte Søn Peder Friis, S. S. Ministerii Candida-

tus: Kiøbenhavn, trykt hos Christoph Georg Glasing 1752. 219 S. foruden 4 Ark Fortale og AEreverš. 8vo.

Foran Samlingen staaer en Acclamatio latino-danica in editionem posthumam poematum Frisianorum af Wadskjær.

Den indeholder blant andet en Sammenligning imellem Kirkehelsinge i Løveherred i Sjelland, og flet og ret Helsinge. I hint er Jacob Worm født og Christen Pedersen var der Præst; men dette Helsinge "det i Mærkværdighed det andet holder Stand" ene og allene ved sin Digter og Præst Jørgen Friis — i hvilken Anledning Wadskjær mindes

"sin Ven, den muntre Jørgen Riis,
en tidlig død Poet, som lod os meget haabe,"

hvilket var en heldig Omstændighed, at paa Friis rimede sig Riis, thi med det samme anføres i en Note de tilforn ubekiendte Data, som derfra ere henfatte i det sidste Supplement til Worms Lexicon Pag. 979.

Fris's Vers, som falde imellem Aarene 1713 — 39, ere høist slape og intetsigende. Et af de

taaleligste er det Pag. 36: De Svenskes Indgang, Fremgang og Udgang af Norge 1716, som i det mindste har historisk Interesse formedelst de tilføjede oplysende Anmærkninger, og om hvis poetiske Værd min Medarbejder udførlig flere Steder har udladt sig.

S. 56 fortælles i en Note, at Autor "nød den særdeles kongelig Naade, at han selv hørte paa, at Hr. von Osten læste her dette nysbenævnte Vers for Hans Majestæt, og med sine Berømmelsesord giorde ikke lidet til, at Hans Majestæt i Naade behagede samme." Det er ogsaa aftrykt i No. 8 af den wielandtske Samling.

I Aaret 1718 indkom han til Kongen med følgende Supplik:

"Det var om norske Mænd jeg stakkels Jyde sang,
da Fienden blev saavel afklappet sidste Gang;
hos norske Mænd jeg nu min Lykke giøre kunde,
om Gud og Kongen mig vil Mandals Kald forunde."

Han fik ikke det ansøgte Kald, men kort efter kom han igjen med den i sin Tid som særdeles artig og vittig anseete Ansøgning:

"Hielp naadigste Monark! nu gielder det at rime,
lad Lykken træffe mig; thi nu i denne Time
er død i Helsinge en Præst, som kaldtes Griis;
gjør Verset rimeligt, saa hielpes Jørgen Friis."

Nu blev hans Kaldsbrev ham strax expederet Nytaarsdagen 1719, og han havde strax følgende Taksigelse færdig:

"Tak, naadigste Monark! for den lyksalig Time,
paa hvilken Griis og Friis sig sammen maatte rime;
jeg haver rimet tidt, men Kongen rimte best,
da Friis ved Griis's Død fik Kald og blev til Præst."

I den Fascikel blandt de rostgaardske Manuscripter i Universitetsbibliotheket, som indeholder Afskrifter og Original-Aftryk af Friis's Poesier, findes et Folioblad, hvorpaa læses følgende 6 Stykker Poesier.

Vær ydmyg for din Gud, retfærdig mod din Næste,
Og følg i alle Ting de frommeste og beste,
Fald ei til Overmod fordi du seer din Lykke,
Grib ei til onde Raad, om Modgang vil dig trykke,
Giør som du venter dig, vær selv din egen Dommer,
Brug Tiden vel du har, og tænk paa den der kommer.

* * *

Just her, som du nu staaer, har Daarekisten været,
Og der har mangen Een sin Tid og Aar fortæret.
Tak Gud for alt det Godt du af hans Naade faaer,
At du har Sind og Sands, og Sundhed hvor du gaar.

* * *

Vær ærlig mod alle, betro dig kun faa,
Gior intet du siden skal støde dig paa,
Tal ilde om ingen, fortørn ikke den
Som altid kan hevne sin Vrede igien,
Hav intet at giøre med fremmed Mands Sag,
Saa haver du mangen fornøielig Dag.

* * *

Paa dette Sted, min Ven, stod Hesten i sin Grime.
Giv Gud! at ingen seer den ulyksalig Time,
At han til Synd og Last sig lader lede hen,
Som Hesten der ei veed at løse sig igien.

* * *

Saa bygger jeg mit Huus, saa pynter jeg min Stue
I min Enfoldighed, som du kan her beskue
Sid ned min Ven, og tag, hvad jeg formaaer, til takke;
Men den, som ei er Ven, kan sig paa Døren pakke.

* * *

Bort med Uagtsomhed fra denne Vinter-Plade
See til at Ilden ei giør Eiermanden Skade.

Neden under disse Vers har Rostgaard med sin egen meget kiendelige Haand skrevet følgende:

"Disse smukke Vers, som ere gjorte af den ypperlige Poet Hr. Jørgen Friis, findes malede paa Væggene i tvende Værelser i Monsieur Kreybergs Huus i Helsingør; nemlig de 4 øverste Stropher i den nederste Havestue, og de 2 sidste Stropher paa det lille Kammer, oven over bemeldte Stue, og er denne Copie, efter Begiæring, mig meddeelt af M. Kreyberg selv, d. 1 Juli 1733."

Denne Anmærkning af saa lærd og anseelig en Mand som Rostgaard viser tilfulde, hvor høi Agt Friis har staaet i hos sine Samtidige. Forresten sees af hans samlede Poetiske Skrifter Pag. 105 og 106, at to af disse Vers, nemlig No. 1 og No. 3 ogsaa have været anbragte i den store Sal i Præstegaarden i Helsinge.

Jeg vil slutte min Beretning om Jørgen Friis, med at udskrive 3 Stropher af det Nytaarsvers til Kongen 1719, som staaer i hans samlede poetiske Skrifter S. 103.

Gid Israel maa
Og Juda omsider hinanden forstaae,
At de, som Naturen har samlet saa nær,
Maa samles som Brødre, og kaste Gevær,
At intet maa høres om nogen Fortred,
Men alting i Fred!

At Vimpel og Flag
Som haver havt mangen Uroligheds Dag,
Som Vindenes Tumlen har revet og strakt,
Maa blive til Hvile og Rolighed bragt,
At Flyde-Casteller maa komme paa Red
Og Havne i Fred!

At Glavind og Spyd
Og Krigens den fæle og dondrende Lyd
Maa blive forandret til frydefuld Sang,
Og Fredens Basune maa høres engang,
At Bønder og Borger og hver i sit Sted
Maa tale om Fred!

N.

Med Rette maa det agtes som en Mærkelighed, at mellem de i Roses Oversættelse af Ovids Heroider i Begyndelsen og Slutningen tilføiede Vers, som J. E. Schlegel nævner til Hiemmel for at Rose ikke selv vilde have skrevet saa godt, som han har oversat Ovid, findes just den Dedication til Ranzau, en sikkerlig ikke mindre competent Dommer, Stærkodders og Philippas Digter, har anført som tilstrækkeligt Bevis paa Roses

Digteranlæg. Undertegnede, der selv i sin danske Tilskuer har nævnet den som en af de skiønneste Lovoder vort Sprog kan fremvise, og altsaa giør sig derved til Part i denne Sag, vil derfor nøies med at afskrive den, paa det Læserne selv kan dømme mellem den ældre og den nyere Censor.

Dedications=Aria.

Kan Phæbus vel blandt Svanesang
Fordrage Nordrums Røst og hese Fugles Klukke?
Gid Mars iblandt Trompeters Klang
Og Krigs-Hærpaukker hørt de sagte Venussukke?
Hvad Fællesskab har Tordenskrald og Skud
Blandt hvilke Martis Søn behiertet vanker,
Med den Forliebtes Suk og Sørgetanker?
Er sligt ei Giækkeri for Krigens Gud?
Naar Blodet bobler op, og cirkles om hans Siæl
Til at bestride Slot og Skandser,
Mon han de Længselstaarer ændser,
Som øses ud af en tungsindet Amors Træl?

Hvor tør jeg da fordriste mig
At stille frem for den de sørgende Fyrstinder,
Som helst i Orlogskamp og Krig
Tar Vaaben i sin Haand, og Sværd ved Siden
binder?

Mon ieg skal troe, den stridbar Heltesøn
Elisæ laane skal sit tappre Øre,
Mens han i hendes Klage faar at høre
Hvor Kiærlighed fik Sværd og Ild til Løn.
Jo Jo! Brisris! giv kun ind dit Sørgebrev,
Achilles skal dig ei forhaane,
Og du, elskværdige Oënone,
Siig frem, hvad du til din trojanske Herre skrev.

Veed dog den roesbegiærlig Siæl
Sit Legems Mathed og Bekymring at forandre
Med Sindets Ro! det lader vel,
At Mars og Pallas staaer jævnsides hos hverandre.
De to gaar med i Cæsars Flok og Færd.
Philippi Søn, den store Alexander,
Nedlægger, naar han Sindets Føde blander,
Homeri Skrifter hos sit gode Sværd.
Selv Agamemnon sig ved Nestor Seier spaaer.
Det vidner de berømte Helte,
At Viisdom er saa godt et Belte,
Ulyssis Mund meer end Ajacis Arm formaaer.

Tag da, Høiædle Ranzau! tag
I Gunst tre Gange fem Fyrstinders Elskovraaben,
Og giennemsee med Lystbehag
Den Sørgeflok, imens du bruger dine Vaaben.

Du Viisdoms Barn! som hele Verden veed,
At være Tapperheds og Viisdoms Kierne,
Læs her iblandt, du læser dog saa gierne,
Og pryder med Forstand din Mandighed.
Om Avinds Fraademund da bieffer mig imod
Og Spot paa Skumletenen spinder
Mod de uskyldige Fyrstinder,
Om Fred og Forsvar de da knæle for din Fod.

Det er altid forekommet Undertegnede, som denne Lovode ikke blot udmærkede sig ved en meget lykkelig Vending, men især ved den Delicatesse, der er saa ualmindelig i Panegyrik, hvor man efter den tydske Epigrammatisk Wernickes Ytring, gierne med Røgelsekarret slaaer Buler i Hovedet paa den, man vil offre sin Virak; især er den Maade, hvorpaa han faaer Ranzow giort til vor Achill, Nestor og Ulysses, efter min Følelse meget sindrig, ligesom vel og neppe kan nægtes, at Versene og hele Sproget have ikke blot en Correction, men en Concinnitet, som ustridig var overmaade sielden i en Tid, da Evalder og P. H. Frimaner, Thaarupper og Baggesener endnu hverken havde givet Sproget eller Versificationen deres Politur.

At Slutningsverset til en fraværende Ven, hverken i Værd eller Aand kan sættes i Ligning her-

med, er unægteligt; men naar man erindrer sig, at det er et kort Riimbrev, vil man maaskee være saameget villigere til at bære over dermed, naar man betænker, hvor meget daglig Snak paa Fiødesløse Vers alle nyere Litteraturer under den Rubrik frembyde, da man altfor gierne glemmer, at man har Horats's, Aand og Vid behov, for at krydre slige Hverdagsting.

Det staaer nu tilbage at meddele Prøver af denne Oversættelse, en Jacobi selv erkiændte for saa heldig, at han ansaae det for dristigt at fremtræde efter den; vi ville tage den første af den Heroide, forved hvis nyere Fordanskning ovennævnte Ros findes, Sappho til Phaon.

Sig Frygt og Kierlighed ei vel tilhobe føier,
Jeg gik med blottet Bryst, hvert Øie saae den Sag,
Min Sorg er Phaon, som i Drømme mig fornøier,
O Drømme klarere end den bestraalet Dag'!
Der findes du, endskiøndt du er paa andre Steder,
Men ak! den korte Søvn mig tit forvolder Harm;
Jeg i din Favn min Hals og Hoved lægger neder,
Ja tet indslutter dig i min forliebte Arm.
Jeg skiemter stundom med varagtig Sind og Tanke,
Min Sands aarvaagen er hos dig i vanlig Skik,

De søde Kys mig da for Munden sees at vanke,
Som du saa artig gav, og artig af mig fik.
Jeg blues Resten at fortælle. Alt sig finder,
Og mig fornøjer. Jeg maa Phaon ikkedse see!
Men naar al Verdens Lys, den gyldne Soel, oprinder,
Den altfor korte Søvn mig giør i Hiertet Vee;
Til Skov og Buske jeg bortgaaer, som Skov og Buske
Mig kunde hielpe — de min forrig Glæde veed —
Jeg finder Buskene, vi tog os tit til Senge,
Som med de brede Løv os Skiul og Skygge bar,
Men jeg ei Skovens og min egen Herre finder,
Hvad er den Sted vel værd? han var dets Herlighed?
Det bøiet Græsstraa mig om vor Amour paaminder,
Som af vort Legeme er trykt og bukket ned;
Jeg mig nedsætter paa det Sted, hvor før vi sadde
Jeg væder med min Graad den Plads, du hvilte paa,
Hvert Træ er sorrigfuld, og fælder sine Blade,
Ei Fugle høres der sin Tremulant at slaae.
Allene Daulias den højbedrøvet Moder,
Sin Ityn jamrer nu paa Bord at være sat,
Sin Ityn synger hun, jeg Elskovs Klynkenoder,
Forresten Alting er saa stille som en Nat.

Den anden Prøve vil vi tage af Leanders deilige Heroide til Hero, hvoraf vi fra Digteren Prams Haand ligeledes i Forsøg til skiønne Videnskaber have en saa aldeles mesterlig Oversættelse.

En Abydener dig, du sestisk Mø, tilsender
Den Hilsen, han dig selv helst bar (var Havet stil)
Om Elskovs-Guderne sig gunstig til mig vender,
Saa læs du dette Brev, skiøndt du ei gierne vil.
Mens de er vrede; thi hvi hindrer de min Glæde,
Og unde mig ei Fart paa den bekiændte Strand!
Der Skyer, sortere end Beeg, sees Himlen klæde,
Og paa oprørte Hav ei nogen seile kan.
Een Skipper saae man heel dumdristig Anker lette,
Som dette Brev, jeg dig har skreven, fører til,
Jeg vilde følget, mens, da han fra Landet sætte,
Hver Abydener løb at see paa samme Spil.
Min Elskov kunde jeg, som før, da ikke dølge
For Fa'r og Moder, som deraf ei vide maa.
Jeg skrev, og sagde: gak, mit Brev! gak! du maa følge,
Og dig min Hero snart skal udi Hænder faae.
Maaskee du skal og ved de søde Lipper røre,
Naar hun med Tænder vil opløse Brevets Baand.
Slig Tale ved mig selv jeg sagte saaes at føre,
Mens Resten med Papir blev talet af min Haand.
Den Haand, jeg ønskte før at svømme end at skrive,

At den maat' føre mig paa det sædvanlig Vand,
Den er beqvemmere i Vandet Slag at give,
Dog om mit Hiertelag den ogsaa vidne kan.
Syv Nætter er, som var af Aarets Længde, fløien,
Da Havet fnyder op med lige Grufombed,
Men har jeg midlertid seet Søvn i mine Øien,
Da gid den grumme Storm fremdeles blive ved.
Jeg sidder paa en Steen, og seer til dine Lande,
Og naaer med Sindet did, hvor Synet ei kan naae.
Dit Blus og Fakkel jeg paa Taarnet seer at stande,
Og om jeg det ei seer, det dog mig synes saa.
Tre Gange kasted jeg i Sanden mine Klæder,
Tre Gange 'nogen mig tog fore den Umag;
Dog Havets Grumhed ei min Ungdoms Agt tilsteder
Og Vandet vælter paa mit Hoved, Slag i Slag.

At man imidlertid ikke skal sige, at denne ældre Oversætter bestandig udsættes for de uligeste Sammenligninger, vil Undertegnede tilsidst afskrive et Sted af en Heroide, hvoraf han selv i det scandinaviske Litteraturselskabs Skrifter har prøvet paa at give en Oversættelse, Penelope til Ulysses.

Ulysse! hvilket Brev Penelope dig sender,
Dog skriv mig ikke til, kom selv, kom hiem igien!
Det stygge Troja nu er sloifet, som vi kiender,

Vi grædske Qvindfolk, som hver sørged for sin Ven.
Selv af saa stor Forliis Kong Priamus ei vidste,
Og ei af slig Fortred det ganske Trojæ Land,
Som jeg, der al min Ro i denne Skynding miste,
Og i mit eenlig Bo maa sørge for min Mand.
Ak! havde Paris død blandt Havets Rasebølger
Den Horkarl! da han først til Lacedæmon gik,
Jeg Sorgen, Nattetid mig i mit Leje følger
Og Dagens langsom Gang ei at bejamre fik.
Mit Arbeid skulde mig ei Nattetider trætte.
Ei Spinderok og Teen og langsom Væverstang
(Hvortil jeg eensom mig maa nødes ned at sætte,
I din Fraværelse, naar Tiden er mig lang)
Naar sørged' jeg ei for de Ting, som aldrig hændtes?
Al Kiærlighed er fuld af en forvidden Frygt,
(Thi intet er saa ondt, det jo kan værre ventes)
Mit Hierte i mit Liv var derfor aldrig trygt.
Nu syntes mig, hvor de Trojaner dig bespændte,
Jeg daanefærdig var, naar Hector nævnet blev,
Naar han Antilochus til Gravens Hule sendet,
Antilochus til Sorg mig Sind og Tanker drev.
Nu man mig sagde, at Patroclus han var slagen,
Som tog sig uformærkt Achilles Vaaben paa,
Formeret derved blev min Hylen og min Klagen,
Hans Paafund skulde slig en ynksom Ende faae.
Blev sagt, Tlepolemus var af Sarpedon fældet,

Da var min Sorrig der. Hvad man mig giordt
viis,
Helst naar om Grækers Drab og Nederlag blev
mældet,
Mit kiærlig Hierte var saa koldt som Stadl og
Jis.

Ligesom der ikke behøves nogen lang Sammenligning, for at erkiænde Rigtigheden af, hvad Sapphos nyere Oversætter i sin korte Forerindring anmærkede: at denne mod christelig Ærbarhed ikke sielden anstødende Hedning af Rose var oversat i en temmelig fri Stil; ligesom det og lettelig vil falde i Øinene, at hans Sprog ingenlunde er reent deels fra de fremmede, deels fra de lave og upoetiske Udtryk, som Versificationen i sin Barndom saa letteligt forfalder til, og som vor Poesie først i sin modnere Alder under en P. H. Frimans, Th. Thaarups, og J. Baggesens Hænder har aflagt; saaledes vilde det paa den anden Side være ubilligt at miskiænde, at Rose hyppigen har Steder, som fuldkommen berettige ham til det Hædersnavn, en Jacobi har tildeelt ham, Steder, som vel kunne bringe hans Efterfølgere til at bekiende, at endog, naar man har hans Fodspor for Øie, og derved følgelig ikke blot finde Veiledning de mange Steder, hvor han gik rigtig, men og Varsel, de enkelte Steder,

hvor han enten maaskee afveeg for langt fra Originalen, eller stødte an ved at holde sig for nær til ham, det dog altid er et betænkeligt Arbeide at maale sig med ham; et Arbeid, som Undertegnede, der altid har været af Mening med en af vore smagfuldeste Tænkere, Etatsraad G. H. Olsen, at gamle classiske Digterværker for at oversættes vel, maa oversættes metrisk — da Forskiellen mellem en poetisk og prosaisk Oversættelse af en Digter forekommer ham den samme, som mellem en Thorwaldsensk eller Wiedeweltsk Buste, giort efter en Mand i levende Live, og en Gibsmaske taget over hans Ansigt efter hans Død — vel vilde ønske, Tibuls elegante og medfølende Oversætter vilde skiænke os, saa meget mere, som Ovid neppe i noget af sine Digterarbeider ved Følelsernes Sandhed og Digtesprogets skiønne Simpelhed kommer sin nysnævnte Ven nærmere, og med disse Egenskaber maatte blive hans ovenomtalte Oversætter ligesaa let som behagelig at oversætte. Roses øvrige af min Forgiænger nævnte Smaaarbeider henhøre som blotte uæsthetiske Leiligheds-Digte, aldeles ikke under nærværende Bedømmelse.

K. R.

Den anden af det Kløverblad, her tages under eet, er den i sin Tid navnkundige Lucoppidan,

hvis Digt til Tobakkens Roes, Schlegel paa det af min Forgiænger angivne Sted ikke blot nævner som et af de skiønneste danske Digte, men og giennem en med et Sted i Digtet misfornøiet Helts Mund roser Digteren for en ikke ringe Overflod af Tanker, som denne ikke allene med megen Ild, men og med megen Styrke veed at frembringe, saavelsom for at være af saa men udsøgte og eftertrykkelige Ord, saa man maatte beklage han ikke havde skrevet mere. Vi ville igien her afskrive det af Schlegel til Prøve anførte Sted, saameget mere, som baade Naturen og Poesien af Schlegel i det følgende siges at have hørt det med Fornøielse; kun at vi for Sammenhængens Skyld afskrive de didhørende foregaaende Linier:

Men du forrøeste Vert, det er for høit at grunde,
Hvor længt du gik omkring igiennem mange Munde,
  Før man en Prøve frem for danske Næser bar,
  Og vi fik lært i Mund at sætte Røgekar.
Det skal dog ingen Konst os paa vor Ærme binde,
Vi bør vor Fædres Skik og danske Sæder minde,
  Der leved uden Smøg; og at fordi vi tog
  Den tørstige Tobak, vi Ædruhed forjog.
Thi vel aad Fædrene kun Flesk og Spegebøste,
Men efter Maden de med Svenneskobet øste

Og lagde den i Blod *); blandt dem var Puk og
Kiv,
Fordi ved deres Drik de feiled Tidsfordriv.
Naar Kiæmper gik i Laug, der var kun Knep for
Næse,
En maatte Kiæven op for andres Næve blæse,
En blev paa Foden traad, en plukket i sit Skiæg
En prøvede paa Negl sin skarpe Klinges Æg.
Bredbringet Knold tog paa, det Huset maatte runge,
Med en hovmodig Bas om Manddoms Drift at
slunge.
Hvormangen Hals han brød, og kløved Hierneskal,
Hvoraf han vented Drik i Odins salig Sal.
Saa rutted Verden før; men nu Tobak begyndte,
Gaar Folk saa smukt i Lag, paa Pibeenden pynte
Den høflige Discurs, forlade Løgn og Snak,
Hver skiøtter kun sig selv, sit Øl og sin Tobak.
Adstadig Dannemand da falder ind paa Hierte,
Hvad han i Søndags af den hellig Leise lærte,
I Himmeltanker kan da kysse paa sit Kruus,
Og liste sig saa sagt til en barmhiertig Ruus.

Kan man end ikke i alle Stykker underskrive Schlegels Ros, og fristes man end i det mindste til

*) Her begynder først det af den danske Helt paaankede Sted hos Schlegel.

at ønske, at Digteren ved at skrive mere maatte have truffet paa mere poetiske Æmner, hvor han ikke behøvede at spilde sit umiskiendelige Lune paa at opsminke saa aldeles trivielle Gienstande, maa man dog sikkerlig erkiænde hans Gaver til den satiriskskildrende Poesie, hvorpaa ydermere følgende Sted kan tiene til Beviis.

Skibbrudden Sømand, naar han op af Vraget kryber,
Hans Klæder ud af Vand, af Graad hans Øine
dryber,
Den nærsom Roerpind han slap i Havsens Vand,
Nu skal han træde til en Bettelstav paa Land.
Han klavrer op paa Klint, han sidder paa en Tue,
Og kan sin Verdens Deel i tusind Dele skue;
Hist flyder Roret bort, her tørner Stang og Mast,
Skrog, Tonde, Bord og Bret er allevegne kast.
Men som ei nogen Nød os skal til Utaal vende,
Vi skal paa Jorden gaae, om Jorden skulde brænde,
Blandt tusind Fald og Stød, Ulykkers Strid og
Kiv,
Vi skal dog bierge paa det kummerlige Liv;
Saa naar han for sit Skib har lange Sukke draget,
For Himmelen og Jord sin Søulykke klaget,
Han finder til sig selv, hvor usel han seer ud,
Den ømme Krop er svøbt i en vanddrukken Klud;
Han pusler om sig lidt, og føler i sin Taske,

Der er ei Smule Brød, han savner Brændviins-
flaske,
Omsider finder han, Tobak i Haanden gaar,
Staal, Fyrtøi, Pibehuus at brænde ham paa
Laar.
Han graver Flintestfen op af den sandig Bakke,
Begynder Ild udi sit Trøsklesmul at hakke,
Og giør sin onde Stund ved en Tobaksrøg kort.
Han trøster sig ved Ild for Alt det, Vand tog
bort.
Naar stakkels Jeppe skal for Hosbond staae tilrette-
Hans Huus bygfældigt er, hans Gierder ikke tætte,
Hans Ager er forsømt, Restants af Skat og
Skyld
Er voxet hannem til en usel Modgangs Byld.
Her ei om nogen Gunst og Forbøn meldes vil,
Paa ham en Afskedsdom skal første Tingdag fældes.
Hist staaer hin rige Mads, og smiler under Skind,
Han skal udi hans Gaard og Næring sættes ind.
Hiertkippet Jeppe gaaer fra Hove hiem og tier,
Sin snauset Tobakspung forbarmet ofte vrier,
I Asken sætter sig og tænder an et Løv,
Derpaa taalmodig kan i Sorgen tygge Drøv.
Naar fattig Mand sig har af Tingstud ladet drikke,
Der kan en traadret Sag i Knyttesknude vrikke,
Han maa for Overmagt paa Retten give fiir,
Han har ei Skilling til det stemplede Papiir.

Fortabt han lakker hiem, i Tanker Jorden skuer,
Han faaer dog ikke Ro for disse Hierneskuer
For han for røgt dem ud, giort med en Pibe klart,
Og ofte spytted at sin ublu Vederpart.
Er Hosbond ikkun Dreng udi sin egen Stue,
Hans Kone Sladderhank med Mangelstok vil true,
Han faaer sit Røgerør, sig sætter hen i Krog,
Med Haanden under Kind, og læs' i Jobs Bog.
Saa trøstig er Tobak, hvorfor at alle Stænder
Den dydefulde Smag med deres Aande blænder,
Den Urt er agtet dog af alle sød og sund,
Hvis Røg er kysset af de Jeste Folkes Mund.
I høien Herresal, hvor Balsumbuddik brydes,
Og Luften kostelig med søde Vande krydes,
Vor Mesterurt iblandt sin Aande drage tør,
Og under Himleloft blaastribet Skyer giør.
De høie Hierner, som i dybe Sager vanke,
Al Sindets Straaler ved vor Tankepibe sanke
Og gjennemsigte just det hele Riges Stand,
Der smeddes kloge Raad ved denne stille Brand.
De lærde Folk belee nu Heliconske Strømme
Og Hippocrenes Brønd (Poeters vaagne Drømme),
Hvoraf man drak sig klog: dog udaf saadan Vand
Man heller Vattersot end Wiisdom drikke kan.

Den krandset Flora dem de sunde Blade rækker,
Der Sands og Hierne med subtilig Im opvækker.
Og dysser dennem ind udi en rolig Flid
Til Bøger og Papir at mane deres Tid
Den vilde Foitenom er derved lagt i Tømme,
Den dumme Grovhed viist af Landet ud at rømme.
Den glatte Møl, der før i mulne Bøger stak,
Faaer Svindesot, og døer ved Læsen og Tobak.
Skal flittig Handelsmand sin dyre Kram indkiøbe
Og om Profiten kap med en Forpranger løbe,
Kan han til Reisekost sit moersom Fyrværk faae,
Han lader gierne da Rosineskuffen staae.
Blandt Vare, Silketøi, Baand, Kniplinger, og
Klæde,
Kattun og Netteldug, og Krambodknas at æde,
Salt, Tiære, Jern og Staal, Krud, Harpix,
Gummilak
Han ikke fattes maa den Søgningsurt, Tobak.
Naar Bonden gaaer til Torvs, bevæbnet med en
Svøbe;
Han rysker al sin Pung, vil femtenhaande kiøbe,
Naar han i Kiøbet til en Tobaksskrud kan faae;
Det er hans Lokkemad, der vil han ofte gaae.
Tobak og svovlet Krud er Martis egen Aande,
Hans Pibe og Musket ham aktid er ved Haande,
Han har en langsom Brand og flygtig Lynilds
Glød,

Den ene er hans Liv, den anden Fiendens
Død.
Den vagtsomme Soldat, der har ei Brød i Taske,
Kan svale sig, imens han brænder Løv til Aske,
I aabne Skilderhuus han varmer sig paa Røg,
Han maaler Tiden med den tankefulde Smøg.
Haandfaste Baadsmand i sin beegbroderet Troie
Kan megen Modgang ved en Pibe Røg fordøie,
Naar Vinden kuler strengt, han dugger Bølgens Flod,
Han blæser kun igien, og spytter den imod.
Det er hans Pat i den urolig Havsens Bugge,
Han trøstes ved, til Vands han skuer Ildens
Skugge,
Og haaber, Bølgens Vei er ei saa lang og
drøy,
Han skal dog eengang see sit Hiem og Skorsteensrøg.
Arbeidsom Bonde tit ved Agrens Ende beder,
Sin stumpet Leertud op blandt Søm og Pinde
leder,
Faaer Munden udi Brand, og seer sin Lyst op-
paa,
At Padder, Brems, og Myg for hannem vige
maa.
Om Aftnen Solen ned bag Skov og Bierge glider,
Han finder i sit Liv, May-Ormen hannem bider,

Gaaer derfor til sit Huus med Længsel og Begiær,
I Skorsteenskiødet til sin Nadvergryde seer.
Den dydig Ludse selv hans soodet Pibe stopper
Og mod ham udi Dands med Gløb og Klemmen hopper,
Hun klapper ham paa Ryg, han ei skal blive vreed,
Før han faaer Piben ud, er Disk og Dug bered.
Til Gildes, naar han kan med Øl Tobakken svale,
Da veed han Natten ud om gammel Sagn at tale,
I Dagning dingler han hiem paa sit vlatfod Øe,
Og hænger Næsen i sin korte Tud i Røg.
Hvo kan den moersom Lyst og Tidkort nok fortælle,
Hvor sødt den lumske Røg kan Tiden fra os stiæle,
Hvor dybt man tænke kan ved dette Pattedrag
Og Venner bænkes kan om denne tørre Smag?

Ikke at tale om, den Interesse, denne tro og træffende Afbildning af vore Fædres Sæder, dertildeels hos Provindsernes Middelstand og Almue endnu er at finde, ikke letteligt kan tabe, er vel heller ikke den horatske Sermons sande Aand at miskiende i disse Beskrivelser, lad end være, at man ikke sielden baade i Sprog og Ideer kiændelig sporer en mindre dannet Tidsalders uskikkre

Smag. At ogsaa dette didactiske skiemtende Talent var Pontoppidans egentlige, vise hans øvrige Arbeider, hvor han ved mindste Leilighed henfalder til det, og kun der finder sig i sit Element. Begynde saaledes end hans eenfoldige Frydetanker ved Reformationsjubelfesten 1717 i en mere ophøiet Tone:

Bryd frem lyksalig Dag af Nattens matte Taage,
Du, som gav Verden Syn, og aabne Øienlaage,
Som for to hundred Aar med Ordets Lys opkom,
Og aabenbarede den skiulte Skalk i Rom;
Den Dag er evig værd i Guld og Sølv at prente,
Da Luther stormede paa Pavens Regimente.
Ei med Gevær og Sværd og ei med væbnet Haand,
Men med en Lynilds-Mund, og een tveægget Aand;

da varer det kun saare kort, inden han synker ned i sin egentlige Tone, mod hvilken vi alt i det Foregaaende saae ham kiendelig mere og mere at dale, og som vi fuldkommen forefinde i det Følgende:

Da den trekronet Trold paa Verdens første Throne
Opklavret var, og holdt al Verden i den Tone,

De skulde lyde hvad han fandt i Rom for Godt,
Og giøre Hyldning til hans apostolske Slot,
Og for at faae et Navn, fandt paa saa smuk en Glose
At han var Arving til Sanct Peders Fiskerpose.
Han Himlens Nøgler fik, de hænge skal i Rom,
Til dennem høre skal al Verdens Eiendom.
Med sligt et Eventyr lod Folk sig let forblinde,
Til han udi sit Garn al Verden havde inde,
Han brugte Nøglerne, til han fik Magten plat
Og Hovednøglen fandt til alle Rigers Stat.

I samme Aand ere og de Linier, der i vore Dage ere paa ny blevne fremdragne.

Mens Paven myntede os tusind falske Guder
Hvortil hans Baals Børn endnu forkvirret tuder,
Den dyrkedes som Gud, den han til Ridder slog
Og indrulleredt' i hans falske Livsens Bog.
Maria give de Papister høiest Ære
De vill i hendes Skiød den hele Verden bære,
De ligne hendes Melk i Kraft ved Christi Blod,
Endog hun var, som vi, af syndig Sæd og Rod.
Mens efter hende gaaer saa lang en Helgenskare,
Som digtes paa, at de kan Liv og Aand bevare.
Hvo sig en Huuspatron og Afgud søge skal,

Han finder dem til Rom paa Løgnetorvet fal.
Vor Danske Sancte Knud og Erik, Norges Ole,
Sebastian, Vincents, Sanct Jørgen paa sin Fole,
Sanct Gregers, Ulrik, Kield, Ambrosius og Frants,
Sanct Clemens, Morten Bisp, og Vitus med i Dands.
Man meente Cosmus var Patron for dem, som læge,
Sanct Rochus kunde Saar, Sanct Laurits Ryg-vee læge,
Pernille Feber dreb, Ablone Tænders Brost,
Og Sanct Ottilia var svage Øines Trøst,
Sanct Urban skulde Viin, Sanct Anna Rigdom give,
Sanct Gertrud skulde Muus og Rotterne fordrive;
Christopher Langbeen var Patron for dem til-vands,
Susanna vogtede paa smukke Pigers Krands.
Her har vi kun en Part af dem i denne Klynge,
Vor Muse harmes ved om fleer af dem at synge;
Gud være evig Tak, de har hos os tient ud.

Men saa vel, som denne Tone lykkes vor Forfatter, saa lidet er han istand til at vedligeholde den alvorlige og høitidelige, hvorpaa vi blot ville til Beviis afskrive Slutningen af dette Stykke:

Staa da gienløste Ord til evig Tid i Norden,
Og lys for Christi Børn, i hvor de gaae paa
Jorden,
Hav en Magnetekraft her under Nordens Poel,
Og drag de Blinde hid til dig fra Pavens Stoel.
Bliv til en Tordensild i dine Tienres Munde,
Der skrækker Løgnens Børn og brænder Baals
Lunde,
Men giv din Honningsmag i hver nødtørftig
Siæl
Som Hiertet hungrer paa, og Sandhed smager
vel.
Lad ingen blænde dig, du Livsens klare Kilde!
Lad ingen skiule dig, du Lys for alle Vilde!
Lad ingen røve dig, du Siælens dyre Skat!
Du est vor Lives Regl, og Trøst i Dødens Nat.
I Efterkommere, som gaae paa vore Grave,
O tænker evig paa den store Naadens Gave!
Vi spiistes før med Løgn, og gik til Baals
Bord,
Men Luther mættede vor Siæl med Herrens
Ord.

Det er ustridig ikke blot de Tidsalderens Plet-
ter, der findes paa Sproget, saasom at Vilde
for Rimets Skyld, urigtig staaer istedet for Vild-
farende, at Hiertet hungrer paa Siæ-

len, at den klare Kilde blændes istedden for blandes; men den hele ordrige og tautologiske Snaksomhed, og selve Valget af lidet sammenpassende og tildeels triviale Billeder, der røve dette Sted den Høihed, Æmnet syntes at kræve, og tildeels at medføre.

Ogsaa i et andet Digt af ophøiet Æmne, i hans Lykønskning til Fredrik den Fierde over Gabels Seiir, hersker kiændelig samme Germonens lunefuld snaksomme Tone, hvortil efter de Dages Maade især de tagne svenske Skibes Navne har givet ham Anledning; man høre Begyndelsen:

Saa prunker da kun nu med Evers krylled Flage,
I Skibe, som bar Deel i disse glade Dage,
I som bar Brøst og Ild mod Kongens Fiender vendt,
Og som en Himmelseir fra Havsens Strømme sendt.
Hvem er det, I bær med? hvi kommer I saa mange?
Kan man i Østersø slig store Hvale fange?
Kan vi vel troe vort Syn, det muligt være skal,
I yngle kan saasnart, og avle dobbelt Tal?
Er det den svenske Magt, den velbeseglet Skare,
Der satte Land og Folk med Havet nys i Fare?

Har Himlen figuet saa, at vi i vores Havn
Blandt danske Skibe fik saamangt et fremmed Navn!
Er det Nordstiernen, som de Svenske hende kalde,
Der Lynilds-Straaler gav, og Stierneskud lod falde?
Hun skal et lidet dog fra Pol' Kanter gaae,
Naar vi til Dannemark fra Sverrig hende saae.
Er det Princessen, som i svenske Stromme vader,
Og nu paa Danmarks Grund i lunkne Vande bader,
Det var en Compliment, vort danske Hof blev giort,
Princessen neiede saa dybt ved Fredriksort.
Skal vi og Gottenborg i Østersøen finde,
Den Søstad udi Vand til Danmarks Krone vinde,
Aldgamle Sydmarland, naar laae du nogen Tid
Saa dybt i Sønden, og blev fort til Danmark hid?
Du flygtig Hvideørn, som med din hvide Vinge
Kan dig saa snart og fort igiennem Bølgen svinge,
Blev du og vingeskudt? din Slægt af din Natur
Den svenske Falk gaaer han og i vort danske Buur?

Men ak! hvor gik det til? de fangne Sveaskelter
Saa mange Saar og Stød paa deres Side tæller,
Hvi gaaer de kun saa syg, og træder Vand saa salt,
Hvad ulykfalig Stund i deres Skiebne faldt?
Det voldt det hede Bad, som stod ved Colberg Hede.

Midlertid savner dette Digt ikke aldeles Steder af en alvorligere og mere poetisk Stemning, saaledes følgende:

Dig skal, Kong Frederik! saa tidlig Palmer møde,
Det er i denne Vaar din Seyers første Grøde,
For Majus Blomster kiød at giøre Krandse af,
Man Seierskrandse bar til dig fra vilde Hav.

Hvortil man og kan regne Slutningen:

I knoppefulde Træer, som stod i Løvspring bange
Ved Stridens Tordenskrald, og rysted mange Gange,
O springer nu kun ud til Kongens Seiersdag,
Og pryder hans Triumph med Eders grønne Flag!
Du liflig Nattergal brug alle dine Stemmer,
Ei fiendtlig Bulder nu dit lille Hierte klemmer;

Giv i det grønne Chor din spæde Tungeß Lyd,
Stem i med din Musik i hele Landets Fryd.
I Landsfolk, som omkring ved Havsens Bredder
bygge,
Gaaer, sætter Eder ned i Græsset, glad' og trygge!
Og siunger en Triumph; thi Gud og Frederik
Har giort, at Eders Frygt til Grund med Fienden gik.
Krigsindet Fiende, hvi da din gienstridig Pande,
Din Skiæbne speiler du i Østersøens Vande,
Elsk ei saameget Krig, tørst ikke efter Blod,
Din Tørst du svalet fik i Havsens dybe Flod.

Mindre heldig er hans allerunderdanigste Gratulation til Frederik den Fierde, da Steenbuk blev taget til Fange i Tønningen, hvor selv dennes grusomme Fremfærd mod Altona blot har indgivet Digteren Vers, som følgende:

Dom Verden! om man sligt af Fienden kunde
vente,
Der Brandskat tog, og gav ei Medynks mindste
Rente,
Da han i Holsteen nys uchristne Ting bedrev,
Med Kul af Altona sit Tyranni beskrev.
Hvo kan den Jammernat med lyse Farver male,
Da Børn og Mødre blev i Ildens Vee og Qvale,

Da tusend Sukke op med Røg til Himlen foer,
Og krævede Hævn af Gud, som i det Høie boer?
Det husvilde Folk, Landbrændte, lemmelæste,
Hvor vil de søge Huus? hvor skal de Foden fæste?
Steenbuk paa Himmelen gav dennem Frost og Snee,
Den svenske Steenbuks Ild udgnistred Ak og Vee.

Af ulige mere Værdi er derimod hans Lyk-ønskning til Frederik den Fierdes Reise giennem Danmark og Norge 1704, som midlertid synes at være det ældste af hans trykte Digte og skrevet to Aar efterat han kom til Universitetet; vi ville deraf afskrive følgende Linier om Landmilicen:

Den fromme Konges Søn opmuntrer Landets Sønner
Til Landets Værn og Vogt; han kieller, og han kiønner
Hvis Hierte og hvis Mod den Ære best er værd
At bære for en Greb det ædle danske Sværd.
Mod Fiendens Anløb han dem lærer sig at vende,
Og Ærens Bue ret til Landets Værn at spænde,
At plante for en Pil det ædle Laubærtræ,
Hans Krone til Zirat, hans Land til Ly og Læ.

Hverk mellem Lucoppidans Digte tilstaaer midlertid Undertegnede sig at sætte det om Lykkens Ustadighed Sangvis forfattede:

O Verdens Glæde!
Hvad du er ganske kort,
Som Ny og Næde
Du skuffer og gaaer bort.
Om Lykken tændes,
Og skinner lidet huld,
Siælden dog kiendes,
At Hun er moen og huld;
Snart hun omvendes
Og kaster alt omkuld.

Er en Dags Morgen
End deilig blid og fro,
Hvo veed, om Sorgen
Midt i vor bedste Ro
Os overvælder
Med Hiertestød og Saar,
Saa Hiet fælder
Saa mangen mødig Taar,
Før Dagen hælder,
Og Solen undergaaer.

Saa snart og fage
Som Stormen reises kan

Og Bølger drage
Fra det blikstille Vand,
Kan Uheld komme
Med Hiertеorm og Sting,
Den Stund, vi slumme,
Og veed af ingen Ting,
Guds Haand og Domme
Slaaer alt i Hast omkring

Kan vi berømme
Os lidt af Lykkens Gunst,
Det er dog Drømme,
En liden faver Dunst;
Thi det har ikke
En fast og stadig Grund,
Gud kan tilskikke
I Hast en bitter Stund,
Skaalen, vi drikke,
Har Bærme dog paa Bund.

Skal jeg da bygge
Paa Verdens løse Sand,
Gribe an en Skygge,
Der mig bedrage kan?
O nei! jeg fatter
Til Verden aldrig Sind,

Dens Lyst og Latter
Er daarlig, vild og blind,
Alt det jeg skatter
Som en ustadig Vind. —

O Gud og Fader!
Paa dig min Tro er bygt,
Jeg mig forlader
Paa dig, og hviler trygt.
Om Verden dreier
Sin Skoi og sig vil sno,
Du stedse pleier
At være huld og tro,
Naar jeg dig eier,
Saa er jeg tryg og fro.

Al Verdens Vælde
Og hendes bedste Pragt,
Gaaer bort af Ælde
Og svinder hen saa sagt;
Dine Aar ei endes,
Og aldrig du forgaaer.
Ei Skygge kiændes
Paa dig af tusend Aar.
Du ei forvendes,
Og ei Forandring faaer.

Thi vil jeg holde
Ved dig allene fast,
Om Muur og Volde
Og Verdens Styrke brast.
Om Himlen truer
At ryste Stierner af,
Dommedags Luer
Opbrænde Jord og Hav,
Jeg dog ei gruer
Du est min Trøst og Stav.

De af min Forgiænger nævnede Leilihheds-vers, saavelsom det af ham overseete lidet Qvatrain paa Knud Juels yngste Søns Kiste, have som Digterarbeider ingen Adkomst til her at komme i Betragtning.

Vi komme nu til den tredie af det poetiske Kløverblad, der i Særdeleshed kan ansees for at være Fredrik den Fierdes Epoke egent (da saavel Reenberg som Sorterup tildeels høre til forrige Aarhundrede, ligesom Holberg og Falster vel først betraadte deres Digterbane under denne Konge, men endnu fremvandrede den med Hæder under hans Eftermand) Jørgen Friis (thi C. Worm gaaes her, som blot Oversætter forbi). Var det i hans personlige Stilling en Lykke for Friis, at han rimede paa Griis

Da nu Kongen rimed bedst,
Og Friis ved Grises Død fik Kald og blev til Præst,

da har dette Rim for hans litterariske Navnkundighed været desuheldigere, da det har givet Anledning til at endog saadanne Skionnere, der ellers ingenlunde miskiende vore ældre Digteres Værd, have bedømt ham efter dette. Saaledes har f. Ex. Bordings, Reenbergs, Roses, Falsters candidus judex, Justitsraad Pram (i Minerva Febr. 1789), som et Bevis paa de skiønne Videnskabers slette Tilstand efter Holbergs Død anført, at Præsten Friis, hvis Rim paa Griis gav ham et Præstekald, passerede for en brav Poet *). Undertegnede, der mere end eet Sted har forsøgt at tage Friis i Forsvar mod denne strænge Misdom, tilstaaer vel, at det ene Stykke, hvorpaa fornemmelig hans Forkierlighed for Friis grunder sig, de Svenskes Indgang, Fremgang, og Udgang af Nor-

*) Det maa dog i Forbigaaende anmærkes, at ikke blot Friis døde 14 Aar for Holberg, men at og Samlingen af hans efterladte Skrifter var udkommen to Aar for Holbergs Død; ligesom og Schlegels Taushed i der Fremde Friis angaaende, og flere deslige Omstændigheder lade formode, at hans Anseelse ved og efter Holbergs Død neppe har været stor uden hos Wadskiær og de øvrige Overblevne af samme Skole, som ikke var Snedorfs og de da herskendes.

rigs Aar 1716, i poetisk Værd staaer temmelig ene; vilde det være vanskeligt at finde noget, der i Henseende til vittig og dakker Opfindelse, sindrig og elegant Vending af Begyndelse og Slutning, og mange ægte homeriske Naiviteter, fortiente at sættes ved Siden deraf, da vilde det vel og være ubilligt, at fordre dette af de mange Leiligheds-vers, der udgiøre Hovedindholdet af den Samling, som desuden ikke han selv men hans Søn efter hans Død har udgivet; saa at i denne Henseende den gamle Undskyldning

Qvoqve magis faveas, non sunt hæc edita ab ipso,
Sed qvasi a domini funere rapta sui,

med al Føie bør komme Jørgen Friis til Gavn; ligesom man heller ikke med Grund kan fradømme saadanne kritiske Stykker, hvor Æmnet paa nogen Maade har givet Anledning dertil, al poetisk Værdi. Undertegnede har saaledes andensteds allerede fordret en gunstigere Dom for de fire Linier til at sætte over Kongens Kabinet:

Kom ei til denne Dør, du som har Ondt isinde!
Dit Øie blive dumt, og aldrig Veien finde!
Bliv borte du, som vil misbruge Kongens Naade,
Og bliv du aldrig fød, som Landet vil forraade.

Saaledes hans Digt til Reformations-Jubelfesten, der i det mindste i Tonens Værdighed og Passelighed til Æmnet staar over Lucoppidans, hvorpaa vi til Beviis vil anføre følgende om Luther:

Men Luther! var det ei vel store Ting at øve,
Og med din Overmand at ville Styrke prøve!
Du holdt din Nakke stiv og talte frit imod,
Naar andre bøjed sig og kyste Pavens Fod.
Var du ei bange for, han skulde blive bister,
Og slaae sin Lynild løs med hævnefulde Gnister?
Han kuude binde dig med Kirkens haarde Band,
Ja mere, dømme dig at gaae til Baal og Brand.
Nej, nej! du holdt dig vel, hvor haardt det end og trængte,
Hvor mangen Snublesteen man dig i Veien slængte.
Ei Lofters søde Ord, ei Trudslers haarde Rost
Fik Tungen af din Mund, og Hiertet af dit Bryst.
Vi skrive paa din Grav: den store Rom har bunden
Al Verden under sig; af Paven Rom er bunden
Og bragt til Lydighed: hvor stor var Luther da.

Som have Paven selv saameget vundet fra?

Ogsaa hans øvrige Stykker, hvori Emnet frembød nogen Anledning til Poesie, have ikke sielden skionne Steder; saaledes Begyndelsen af hans Digt til Aaret 1715:

Stormægtigste Monark! vort Nordens Lyst og Ære,
Hos danske Slægter skal dit Navn velsignet være!
Det var en salig Dag, du togst dit Harnisk paa,
Og for dit Riges Tarv i Marken vilde staae.
Du vilde næst din Gud dit Tvillingriges Bedste
Med Faders Hiertelag fast til dit Hierte fæste,
Din Søvn er derfor brudt, naar vi har sovet sødt;
Dit Purpur mangengang af Morgenduggen blødt.
Hver Tunge priser Gud paa alle vore Gader,
Hvert Hierte takker dig, aarvaagne Landets Fader!
Hver glædes, som han bør, fra den dig nærmest staaer
Indtil den Vadmels Kofte, som bag ved Ploven gaaer.

Ogsaa følgende Linier heraf fortiene at anføres:

Grav dig i Jorden ned, du Martis Søn! med Glæde;

Du skal den høie Vold med Ære snart betræde;
Brug Morser og Kanon, de skal nok giøre Dør
Og Port, hvor ingen var paa Stadens Volde før.
Derpaa brast Ilden ud af Bombers fæle Gryder,
Det tunge hule Jern igiennem Luften bryder,
Ret som naar Ild og Vand i Skyen sammen-
gaaer,
Naar Lynild brækker løs, og Tordenskraldet
slaaer.

Men hans ypperste Adkomst til Digternavn er dog ustridig det ovenomtalte, som besynger det følgende Aars Seierbindinger, og hvorom Undertegnede vil afskrive hvad han i danske Tilskuer for 10 Octbr. 1793 har sagt:

Saare skiønt begynder dette Digt med tvende Kingoske Linier, der havde staaet paa en af Fredrik den Fierdes Reisedalere, og ypperlig nytter Digteren disse:

Mod, Troskab, Tapperhed, og hvad som
giver Ære
Den hele Verden kan blandt norske
Klipper lære.
Saa var den Overskrift, som Kongen Landet gav,
Og mangen Svensk i Aar har fandet i sin Grav.

I Tilskuerens Tanker stemmmer denne Indgang Læseren ubeskrivelig til Sangens Indhold.

Da Biørnen indelaae i tætte Vinterstue,
Og tænkte ei saasnart den blide Sol at skue,
Han vidste ikke af, før Bud fra Lützou kom,
At Træet ved hans Huus strax skulde fældes om.
Nep fik han Søvnen fra sit klattet Syn og Øie,
Nep Støven rystet af sin gamle fored' Trøie,
Før Granen svinger om, og træffer paa det Sted,
Hvor han blev jaget fra sin Seng og Rolighed.
Med skummelt Øiesyn til Fields den Bamse humper,
Paa lalleslikket Fod den arme Stakkel lumper,
Og som han valter frem i dybedalet Snee,
Faaer han sin Avindsmand ved Fredrikshald at see.
Han saae de blanke Sværd, de velberusted Heste,
Og Svenskens store Magt, som vilde Landet giæste;
Han sprang forbauset hen afsides til en Kant,
Og vendte, da han sig i Sikkerhed befandt:
I vrede Nabomænd! saa faldt hans Ord og Tale,
I skiule nu vort Land, som Snee de dybe Dale;
Saa vist, som Iis, og Snee, og Vinter svinder bort,
Skal eders Tog omsonst mod Norrig være giort;
I volder, at jeg har mit Huus og Hiem forloret,
Min musset Dyne var vel smaalig sammenbaaret,
Og vil den iset Regn tit dandse paa min Ryg,

For Klippen bliver varm, og Bonden faaer sit Byg.
Min Skiæbne midlertid vil jeg taalmodig bære;
Min Trøst i al Fortræd skal dette ene være:
Jeg slap fra Lützou hid med heelt og holdent Skind,
I vogte eders vel, naar I nu komme ind.

Ikke blot er denne Spaadom, ligesom Havfruens i Zinklars herlige Vise, saa saare beqvemt indført til at lade os see Udfaldet iforveien, og stemme os i den Tone, hele Digtet aander; men og er i Tilskuerens Tanke den hele Fortælling fuld af malerisk Skiønhed. Maaskee har den nymodens Smag noget at indvende mod Valget af Ordene i de 8 Linier, der skildre Biørnens Opjagelse fra sit Leie, og hans møisomme og fortrædne Flugt; men neppe er der noget eeneste Træk, som jo Indbildningskraften finder sig fornøiet med. At ønske var det maaskee, at Lützou, der i denne Anledning anmældes os saa fordeelagtig, i det følgende af Digtet spilte en mere glimrende Rolle. Dog tilbage til Digteren:

Men sligt blev ikke hørt; nu var det Tid at beile
Til Nordens Sølv og Guld, helst intet kunde feile,
Det var jo vel betænkt, i Nord at æske Pant
For det, som Frederik fra Carl i Sønden vandt.
Den vinterbanet Vei var Øverrigs-Haab og Nytte,

Den iisebielket Bro var Vei til Brød og Bytte,
Den hærded Bølge stod, og hindrede at faae
Den nordiske Soldat, som da i Danmark laae.

Ogsaa disse fire sidste Linier forekomme Tilskueren overmaade maleriske, og meget poetisk fremstilles det Gavn, Jisen giorde Sverrig, og den Skade, den giorde Danmark. Et ligesaa skiønt Træk indeholde efter min Følelse følgende Linier:
Vor Gabel kunde ei, hvor gierne han end vilde,
I Hast som sidste Gang det Raad og Anslag spilde,
Han maatte bie op den d o v n e Søndenvind,
Som blæste midlertid lidt Mod i Fiendens Sind.

Unægtelig vinder dette Sted uendelig Livagtighed ved det, Søndenvind personisiceres, og kaldes doven, som om det altsaa var frivillig, den var paa de Svenskes Side. Nu følger en Beskrivelse om den brave Obeiste Kruses hoelandske Fægtning, hvor den svenske Konges Svoger blev saaret. Af denne Heltekamp og især af Kruses heltemodige Adfærd i Striden, og Svar efter Striden har Digteren ikke draget den vedbørlige Nytte; og venter da dette Minne endnu sin Digter, der har Sind for det Store saavel i Kruses Yttring som Carls Svar. Dog maa Tilskueren afskrive tvende Linier heraf i Anledning af den hessiske Prindses Vanheld:

Det var maaskee et Tegn og Bud at vende om,
Et Varsel for det Slag, som siden større kom.

Men nu kommer uden Tvivl Digtets skiønneste Episode:

Den norske Bonde seer ud af sin ringe Hytte,
Han haaber at han faaer i denne Færd et Bytte,
Paa Væggen snapper han sin gamle Tidsfordriv,
Det lange risted Jern, sin Øxe og sin Kniv.

Hvor mesterlig caracteriserer ikke dette hans freidige Mod, der ikke ved det fiendtlige Indfald tænker paa andet end det formodentlige Bytte, og hvor malende er ikke her Ordet: snappe; og hvor caracteristisk, at disse Vaaben kaldes hans gamle Tidsfordriv? men videre

Saa trasker han til Skovs i sine stive Brakker,
Og underveis med Søn og Grande ivrig snakker,
Om gamle Gyldenløv, om Hannibal *), og Alt,
Hvad der i fordum Tid mod Sverrig forefaldt.

Her have vi unægtelig et Siælemalerie, der svarer til adskillige af de foregaaende physiske; strax

*) Hannibal Sehested.

det saa skiønne beskrivende Biord, iv rig, og nu hans Fortællinger om gamle svenske Feider, der viser hvor fuld hans Siæl er af disse Forestillinger. Digteren bliver ved:

Han viser Panden frem med gammel Ar og Skramme,
Og Øxen, som han bær, er virkelig den samme,
Som Oldefader har i Krabbefeiden *) brugt,
Han kan og regne op, hvis Øine den har lukt.

Uden Tvivl fuldbringe disse Linier Skilderiet; nu komme flere til, som — siger Digteren — tale om det gamle (som altsaa alle ere af samme Stemning) .

En kom der og iblandt, som færdig var i Prent,
Han bringer frem det Nyt, som var fra Sverrig
sendt.
Han læser lydelig: I Naboefolk, og Frender!
I, som Naturen selv for vore Brødre kiænder,
I stærke Klippeborn! I undres ikke paa,
At vi med Sverrigs Magt vil ind til eder gaae.
Vi vide, eders Hielp fra Landet vidt er borte;
Og naar I trænge meest, maa ect og andet skorte;
Betænker eder nu, og har I sund Forstand,

*) Iver Krabbe, norsk Feldtherre under Frederik den Tredie.

Da lader store Carl beherske Norges Land.
Der blev ei mere hørt, før den graahærdet Gubbe
Udraaber disse Ord af rynket Hals og Strube:
Langt fra vi skiæmme ud vor Fædres gode Navn,
Og glemme Landets Tarv og Dannerkongens Gavn;
Saa længe der er Bark i Skoven til en Kage,
Saa længe der er Vand i Elv og Aae at tage,
Saa længe der er Liv og Varme i vort Blod,
Forkiølnes ei vor Pligt, vor Kierlighed, vort Mod.
De sukkerblanded Ord, de Løfter, som vi høre,
Skal ingen af vor Slægt fra Eed og Troskab føre.
Vi kiende nok den Krog, vi bide ei derpaa.
Og de, som stode hos, de sagde ligesaa.

De fire mellemste Linier i den norske Bondes Tale have efter Tilskuernes Følelse ubeskrivelig Kraft; og de saa ofte misbrugte saa længe giøre her den ypperligste Virkning, fordi der er en naturlig Forbindelse mellem de Ting, her nævnes, og det der loves at skulde vare lige med dem; selv den sidste fortællende Linie, saa prosaisk den end maaskee forekommer mange, har efter Tilskuerens Tanker, just ved sin Simpelhed et vist sanddrue Udseende, hvorfor han nødig vilde savne den. Meget godt har og

Digteren nyttet den Omstændighed, at Klenau paa Aggershuus Fæstning lod give dansk Løsen, saasnart Fienden rykkede ind i Landet:

Nep var den Tale endt (siger han) før Klenau
lader høre
Sin fæle Tordenrøst for Fiendens stolte Øre,
Hvad Bonden paa sin Post i Skoven havde talt,
Blev nu med Eftertryk forkyndet overalt;

Men ikke saa lykkelig tilføier han:

Den hastig Ild og Fyr var Tegn til intet andet,
End Folket fyrigt var til at forsvare Landet.
At Kiærlighed saa vist i hvert et Hierte laae,
Som man den klare Ild fra Klenaus Stykker saae,

Thi disse Linier indeholdt unægtelig et alt for søgt Ordspil; vel prosaiske ere ogsaa de følgende, indtil han fortæller, hvordan

Fienden vilde gaae
Hvor Dannerkongens Sølv i Svøb og Fødsel laae.

Hvilken Beskrivelse paa Kongsberg Bergværk synes Tilskueren meget poetisk.

Den svenske Løve selv, som søgte Rov og Bytte,
Og havde Øie paa den sølvbestraalet Hytte,
Han blev til Rov og Deel en Fange samme Nat,
Da Kongen havde Haab til ham og andre sat.

Her er vel og et Ordspil i det den svenske Anfører hedde Løve, men da dette synes at falde saa ganske af sig selv, stemmer det uden Tvivl vel med Digtets glade Lune; ikke saa vis er Tilhueren i sin Dom om det følgende:

De jernbeklædte Mænd, de Folk, som Otken førte,
Forsvarte Kongens Sølv, saa ingen Mand det rørte,
Da blev jo Sølv til Jern, og Jernet deres Død,
Som haabede ved Sølv at vinde Liv og Brød.

Thi i det mindste ere disse Linier ovidianske, om ikke italienske Concettis. Saare prosaisk begynder Digteren og det følgende:

Nu maae jeg hen til Moss, hvor Fienden atter
stræber,
Og daglig Magazin fra alle Kanter slæber;
Der sættes Bagerovn; der slagtes Bondens Koe;
Der giemmes, hvad de fik i Kiøbstædmandens Boe.
Jeg stod, og saae mig om, det gik, som til et Gilde,
Dog saa at intet løb til Overflod og Spilde,

Især da Budde kom som en ubuden Giæst,
Og tog en Broderpart af det, som var til Rest.
Han satte sig til Bords, saa hele Byen knaged'
Han ædsked frem med Magt det stegte og det baged',
Da maatte for en Dag, hvad som var længe spart,
Og paa en Times Tid var Giæstebudet klart.

Ogsaa her giver Helten Buddes Navn Leilighed til et Ordspil; men dette stemmer alt for vel med den joviale Lune, Forestillingen af Overfaldets lykkelige Udfald henriver Digteren til, at Critiken skulde kunde chicanere ham derfor. Ogsaa nu høre man ham videre:

Det blev mig alt for langt hver blodig Dyst at regne,
At vise her og der, hvor Fienden maatte blegne,
At gaae til hver en Pas, og rosenfarvet Steen,
Hvor mangen tapper Helt nu hviler sine Been.
Fra Moss til Fredrikshald vi ville os begive,
Og ved en Klokkers Grav et Notabene skrive:
I Landet var han fød, i Kirken var han Degn,
I Marken General for Folket af hans Egn.
Det bliver og en Deel af Nationens Ære,
At den, som kun var vant en Psalmebog at bære,
Han kunde bære Sværd mod Fienden, som var stærk,
Og stille med Forstand saa høi en Post i Værk.
Han sover i sin Grav, hans Navn er os i Minde;

Saa længe Klokketaarn i Landet er at finde,
Saa længe der er Sang og Degne i vort Chor,
Saa længe synge vi, den Klokker var i Nord."

Een af Nationens heldigste Digtere, der selv har sat denne patriotiske Klokker, Ole Svendsen Bakke, et skiønt poetisk Minde, har fornemmelig giort Tilskueren opmærksom paa denne Gravskrifts især de første tvende Liniers ukunstlede og energiske Skiønhed.

En anden Klokkesang mig synes nu at høre,
Hvad er saa tidlig Dags i Fredrikshald at giøre?
Det dondrer, som det var vel tusind Tordenslag.

— — — — — — — — — — — —

Nep havde Mørk og Mulm for Morgenrøden veget,
Og Solens Øie op til Dovrefieldet keget,
Før der var alt giort lyst hos hver en Borgermand,
Og hele Byen stod i en forvirret Stand;
Nu var den bedste Mand af Rigdom ikke større,
End den der bètlede i Aftes for hans Dørre;
Nu raadte Fiendehaand for hver en Krog og Vraae,
Saa vel hvor Sølvet stod, som hvor et Lerkar laae.
Det bølgesanket Gods, de mange Tiders Møie,
Var nu alt underkast en fremmed Herres Øie,
Dog fandtes aldrig een, der vilde pønse paa
Og søge med Accord til Huus og Hiem at gaae.
Den Troskabs kiærlig Ild, som hver i Hiertet brændte,
Den var det som løb hen, og Ild i Byen tændte;

At dette sidste ulykkelige Ordspil, der har fristet mere end een af vore nyeste og smagfuldeste Digtere, ogsaa har forledt gamle Friis, er vel meget begribeligt; men hvor skiønt er ikke det foregaaende? Tilskueren vil just ikke forsvare det shakspeerske, at Solens Øie keg op til Dovrefield; men hvor skiøn er ikke Beskrivelsen af Byens Tilstand, især den frappante Modsætning, at Fienden raadede, saavel hvor Sølvet stod, som hvor Leerkar laae? og hvor vel betegner ikke de tvende Ord stod og laae disses forskiællige Værdie? og hvilken kort Beskrivelse af Fridrikshalds Rigdom? det bølgesankeт Gods! Saare maleriske forekomme og Tilskueren i det følgende disse Linier:

Der saae jeg Een i Hast til Commandanten rende,
En anden lede op, hvad Ilden bedst kan tænde,
Een fik en Lunte ned i Tiæretønden sat,
Og vifted' saa farvel til Byen med sin Hat.

Hvor ypperlig betegner ikke denne sidste Linie den høimodige Freidighed, hvormed Fredrikshalds Helte bragte Fædrenelandet dette Offer af deres hele Velfærd? nu skildrer han Svenskens Flugt:

Den røde Hanes Vinger
Paa hvert et Huus og Tag i alle Gader svinger,

At det beholtet Folk sit Bytte efterlod,
Og holdt det for Profit, at redde Liv og Blod.
Dog var det meget tungt den Vei at giennemtrænge,
Dem mødte udenfor de brave norske Drenge;
Ved Broen stod en Steen, og giorde Veien trang,
Saa Morgenlatter blev til Jammers Aftensang.

Atter her er et Ordspil, men som nok ikke er mindre end mislykket, da Anføreren for de kiække Nordmænd, der giorde de Svenske Veien trang over Broen, just hedde Steen; men naar — som sagt — disse Ligheder tilbyde sig saa ganske selv, og Aanden tillige er i en vis freidig Stemning, da ere de snarere caracteristiske Skiønheder, end Feil. Imidlertid bekiænder Tilskueren, at Fredriks-halds Heltegierning ikke forekommer ham at være her værdigen besiungen, ligesom og det følgende om Tordenskiolds Heltetog mod Dynekilen forekommer ham at være langt under Æmnets Værdighed. Da Skiønne-Videnskabers-Selskab for nogle Aar siden indbød til at berige vor Litteratur med en dansk Epopee, opmuntrede Forfatteren af dette Blad adskillige af sine talentfuldere Venner, at vælge dette Feldttog til Æmne; og om vi deraf da end ikke kunde have erholdt en dansk Leonidas, vilde vi dog vel i det mindste havt noget at sætte mod Ciofides og Paches, mod Addisons Campaign, og mod Voltai-

res Poeme de Fontenoy. Den største Vanskelighed var maaskee at give dette ene Emne den nødvendige Eenhed. Dog tilbage til vor Friis. Han kommer nu atter til sin Biørn, som han, sandt at sige, vel længe har sluppet, men forlader ham strax igien, for — som han sigee — i Fredrikshald at jorde de Svenskes Been; derpaa apostropherer han de Svenske saaledes:

I Mænd, som kom derfra: I drages vel til Minde,
At var det Guld i Nord, der var og Folk at finde;
Er Gyldenløve end med flere sovet hen,
I fandt alligevel en Løveæt igien.

Han sætter nu de faldne Norske et Minde, der ikke er saa skiønt, som man efter det Foregaaende skulde vente, traster dem; der har tabt deres Formue, giør en lidt underlig Apostrophe til Kongen, og siger:

Stormægtigste Monark! nu er en Sag forklaret,
Og hele Verden har i dette Aar erfaret,
At der var god Metal i Dannerkongens Mynt;

Men nu ved en gandske mesterlig Vending, der dog taber lidt ved det Foregaaende, slutter han saaledes:

Mod, Troskab, Tapperhed, og hvad som giver Ære,
Den hele Verden kan blandt norske Klipper lære:
Det var den Overskrift, som Kongen Landet gav,
Og mangen Svensk i Aar har fundet i sin Grav.

Ligesom imidlertid allerede i anførte Stykke mangt et Udtryk, og ikke sielden mange hele Steder bevisne, at Friis, som hans øvrige Samtidige, savnede den Smag og Følelse, der veed at skielne mellem det simple og det platte, det svulstige og det høie, at han især er høist ustadig i sin poetiske Flugt, og stiger og daler paa den besynderligste Maade umiddelbar ovenpaa hinanden, kan Undertegnede ikke nægte sig, som en Prøve herpaa at afskrive nogle i nærværende Tidspunkt maaskee ved Ideeassociationen dobbelt interessante Linier af hans saakaldte Kiøbenhavns Taare over den store Ildebrand 1728. Høist pudserligt begynder dette saaledes:

Stormægtigste Monark! og Landets fromme Fader!
Det seer bedrøvet ud i de forbrændte Gader.

Men efter nogle temmelig matte Stropher hæver Tonen sig lidt efter lidt i Følgende:

Som naar det store Hav vil overskylle Landet,
Og Dæmning bryder ud, som skulde holde Vandet,

Saa hastig var det og den røde Hane kom,
Og jog saa mangen En fra Huus og Eiendom.
Forskrækkelig at see de gnistefulde Vinger,
Hvormed han sig omkring paa alle Kanter svinger
Han fløi omsider op paa kobbertakte Spir,
Saa Byen haver mist sin Herlighed og Zir.
Gud bedre det saa sandt! de mange skiønne Steder
Seer nu bedrøvet ud, og græder med St. Peder.
Han maatte sætte sig med Job i Asken ned,
Han græd, og hver en Taar var brændende og heed.
Vor-Frue midlertid i denne Qvalm og Varme
Faldt ned paa sine Knæ, Gud maatte sig forbarme!
Hun gav det sidste Suk, og saa besvimed hen;
Det bliver længe til hun kommer sig igien.
Hun faldt, og hvor man seer, alt flere staae og rokke,
Nu høres Sørgelyd af Helliggeistes Klokke.
Hielp Gud! er alles Ord med Skrig og Jammersang,
Og hver er bange for en større Undergang.
Man kan paa Rundetaarn ei Sol ei Maane skue,
Og Stiernens Vei er skiult i taageblandet Lue

Ildstiernen blusser op i hver en Kant
og Vraa,
Og det er fælt at see omkring i Aabenraa.

Hoist overraskende er ustridig Faldet fra de tre næstsidste Linier, som neppe Nogen vil kunde afstride poetisk Kraft og Værdighed, til den usigelig platte sidste, og saa ustridigt det er, at i Følge disse, vor Friis ikke kan tilkomme Sted mellem Digtere, som vide og kunne

Descriptos servare vices operumqve colores;

hvilket vel i hans og enhver lignende Tidsalder ikke letteligen nogen findes at kunne, saa ubilligt er det at dømme ham, som om hint bekiendte Rim udgiorde Summen af hans poetiske Fortienester.

K. R.

Povel Juul.

Povel Juul er født i Trondhjem, hvor hans Fader var Kjøbmand. Han var først Procurator i Bergen og i nogen Tid constitueret Byfoged. Friderik IV. agtede at beskikke ham til Oberbergamtsforvalter syndenfields og lod ham til den Ende 1711 rejse udenlands paa Bergverksvidenskabene i Tydskland, Böhmen, Ungarn. Ved Hjemkomsten et Aars Tid efter blev han Amtmand over Lister og Mandals Amter. Afsattes 1720 formedelst Trodsighed og Opsætsighed mod sine Foresatte, og paalagdes ham 1721 edelig at reversere sig, at han ej vilde gaae i fremmed Tieneste. Lige tvertimod indlod han sig med Rusland og Hertugen af Holsten om,

N 2

hvorledes Grønland lettest kunde bebygges og Island og Norge derfra erobres; men dette Landsforræderie blev opdaget ved Postmester Erlund, Juul blev arresteret, dømt fra Livet, og halshugget den 8 Marts 1723.

Uagtet her ikke er Stedet, videre at indlade sig i Udvikling af denne mærkelige Mands Planer, som iforstningen, især ved Pas 1710 — 11, gik ud paa Finahts-Operationer samt oeconomiske og cameralistiske Forandringer i hans Fødeland Norge, og siden, da han blev misfornøjet med Regjeringen, havde en for Danmark høist betænkelig Tendents, vil det dog neppe være upassende at indrykke følgende Document. Denne Skrivelse til Kong Frederik IV. synes at afgive et ikke uvigtigt Bidrag til hans Karakteristik.

„Stormægtigste allernaadigste
„Arvekonge og Herre.

„I min nærværende Vanlykke understaaer jeg „mig ikke at fremføre min Bøn mundtlig, eller „blotte mit Anliggende, forend Lykken vil unde mig „et Blink af Eders Majestæts Naade paa nye. „Allernaadigste Konge! tænk i Naade, efter Eders „Majestæts høie Dyd og gyldne Rygte, paa en tro „Tiener, en ærlig kyndig og prøvet Mand, hvil„ken der nødig vil tjene nogen anden end den bedste

„Konge i Verden er; omendskiønt den frem„farne urolige Tid i Norge haver præ„senteret ham ved Omskiftelse af Her„skaber megen Ære og Rigdom. Aller„naadigste Konge og Herre! jeg veed, jeg har havt „den Ulykke, af Nidkjerhed for det gemene Bedste „og min betroede Amtmands-Charges Myndighed, „at mishage Eders kongelige Majestæt. Men, „Allernaadigste Konge! erindrer Sig allernaadigst, „at Nidkjerhed og Ærekjerhed ere mere Dyder end „Laster, endskondt de stundum gaae videre end de „burde, og, at de ere saadanne kraftige Tilboie„ligheder, at de ofte bukker Fornuften til Side. „Eders Majestæt er Landsens fromme Fader, see „derfor til en af Landsens godartige lydige Søn„ner! lad ham være revset til Forbedring og ikke „til Fortvivlelse eller Fordærvelse! Lad ham ikke „søge sit Brød udi et fremmed Land „hvor det for mere end et halv Aar har „staaet ham rede. Tiderne ere om„skiftelige og en Flue kan imod sin „Villie stundum incommodere. Aller„naadigste Konge! bevis mig den Naade, at jeg „hernede maa i nogen af Collegierne bevise min „Troskab, Dygtighed, Sagtmodighed og Flit„tighed. Jeg skal bevise mig at være den, som „Avind ikke vil lade mig være, den som kan dic-

„tere 3 Skrivere tillige, haver expederet 4 a 8 Pro„cesser paa een Dag, som har af nogle tusinde „Processer aldrig tabt en til Slutning; haver „dømt over 1200 Domme, uden at tage nogen „Skjænk for nogen af alle, saa sandt hielpe mig „Gud timelig og evig! og som kjender Norges „Rige fra Hoved til Taa, alle Slags Næring og „Bjering, Velstand og Veestand, og alt andet „som nyttigt er at vide; særdeles Eders Majestæts „Intrader; den samme Person, der er af ældgam„mel grevelig Slægt, og haver fast alle Menne„skers Yndest og Approbation i sit Fædreneland, „maa endelig have Kyndighed og Begjerlighed til „at kunne tjene tro, ærekjær og nyttig. Jeg beder „atter, allernaadigste Konge! at jeg maa nyde „snarlig Occasion, allerunderdanigst at bevise, „hvem jeg er. Imidlertid ville Eders Majestæt „allernaadigst forunde mig min resterende Amt„mandsgage til min og min Familles Subsistence; „thi jeg haver, ved Gud! hverken Penge eller Cre„dit mere, og Kiøbenhavn er et kostbart Sted. „Dertilmed vil jeg ikke engagere mig i fremmed „Tjeneste, saa længe der er det ringeste Haab til„bage hos mig, at Eders Majestæt endnu torde „forunde mig allernaadigst et Æressted udi sin Tje„neste, et Sæde, hvor jeg daglig kunde sees hvem „jeg er og hvad jeg gjør. Gjerningen priser Meste-

„ ven. Jeg fornam i denne Time, at Eders Maje„ stæt om et Par Timer vilde reise ud af Residentsen, thi underſtod jeg mig allerunderdanigſt og „ uforgribeligſt dette i dybeſte Underdanighed at insi„ nuere, og beder om en naadig og ſkyndelig Bon„ hørelse, forblivendes til Støvet Eders Kongelige „ Majeſtæts allerunderdanigſte Arve-Underſaat og „ Tjener. Kiøbenhavn den 20 April 1720.

Poul Juul.

P. S. „ Allernaadigſte Konge! Er ikke andet for „ en tro Tjener, for vigtige Aarſagers Skyld, da „ ſend mig allernaadigſt til Finmarken; jeg ſkal „ føre Kornſæd i Landet, og gjøre Landet lykkelig. „ To kan hjelpes paa eengang, om det er Eders „ Majeſtæt behageligt."

Saa misligt det er at bedømme Povel Juls Plusmagerie og Finants-Projecter, da han vilde forandre Fiſketienden nordenfjelds, have Præſterne ſatte paa faſt Gage, o. ſ. v., ſaa afgjort er derimod hans Værd ſom oeconomiſk Skribent. Han ſkrev nemlig den claſſiſke og ſaa mange Gange (ſidſt 1777 i Tronhjem) oplagte Bog: **En god Bonde, hans Avl og Bjering** *).

*) Den første Udgave, ſom udkom i Kjøbenhavn 1722 (123 S. 8vo foruden Fortalen) er anmeldt i ſamme Aars

Her er Talen blot om det hans poetiske Skrift, der haves under følgende Titel:

Et lyksaligt Liv eftertænkt da Indbildning og Forfarenhed derom disputerede, af den som søger efter Sandhed paa Jorden. Kiøbenhavn trykt i Pet. Nørvigs Bogtrykkerie. 123 S. i 4to, foruden 12 unumererte Blade, der indeholde Fortale Æreverss og Epilog.

Bogen, som intet Aarstal har paa Titelbladet, er udkommen 1721. Gram skrev sit Inprimatur derpaa den 8 Febr. 1721, og det Kongl. Privilegium, som „bevilger og anordner, at eftersom „forberørte Bog af Vedkommende efter Loven er „bleven censureret, maa Ingen anden end Povel „Juul og hans Arvinger, eller hvem hans eller „deres Samtykke og Tilladelse dertil haver, udi „10 Aars Tid fordriste sig den udi vore Riger og „Lande at oplægge eller eftertrykke lade" o. s. v. er dateret Friderichsborg Slot d. 12 Maj 1721.

Ny Tidender om lærde Sager No. 10 med følgende Underretning: „Dette lille Skrift er saa vel „anseet og optaget af Publico, at det første deraf „steete Oplag er bortsolgt, og en ny Edition deraf „under Pressen, endskjønt ej endnu et halv Aar er „forløben siden Bogen blev færdig."

Saa snart Skriftet udkom blev det strax med megen Berømmelse anmeldt af A. Høier i No. 10 af hans Nova Littaria. Recensionen begynder saa-„ ledes: „Elegantissimi hujus carminis vernaculi „ autor est Paulus Juel, olim præfectus provinciæ „ Nordland in Norvegia, vir non doctus qvi-„ dem, at eruditus, cujus aliud Mstum opus Om „ Landbygning i Norge in curiosorum est „ manibus, lingvæ non minus qvam agro Norvegiæ „ excolendæ apprime utile. Feliciter de felicitate „ vitæ hujus scripsit vir eo ipso felicitati propior, „ qvod ipse, eam non in honore aut voluptati-„ bus, sed animi tranqvillitate, vitæ simplici-„ tate, corporisqve sanitate inveniri, sit exper-„ tus. Neqve enim, si bene conjicio, errant, qvi „ ipsum autorem his versibus pingi existimant:

„ Jeg haver kiendt en Mand, som i sit Dommersæde
„ Af en naturlig Drift gav hver sin Ret med Glæde,
„ Dog bar en hellig Frygt, at noget hemmelig
„ Af Yndest eller Had i Hiertet skiulte sig.

„ Han og betrode mig, at han var kiær af Ære,
„ Og var saa ræd for Skam som nogen Mand kan være,
„ At han naturlig fandt en fyrig Drift til Ret,
„ Og var hans største Lyst at finde Sandhed net.

„Jeg veed, hans Attraa stod til mandige Bedrifter,
„Og hvad som fælles Gavn og Landets Velfærd
stifter,
„At Blødhed og Vellyst var hannem fuul og leed;
„Dog bar et vældigt Had til Strid og Voldsomhed.

„Han var i Fare kiæk, og frygted ei for Døden,
„Arbeidsom, sund og stærk, og uforsagt i Nøden,
„Heel tarvelig i Mad og mere i sin Drik,
„Og Qvinder Viin og Spil hans Hierte aldrig fik.

„Til Sandhed, Ret og Kunst, Erfarenhed og Ære,
„Til Viisdom og Forstand at kunde grundig lære,
„Til Lande-Lov og Ret, til Politi og Skik,
Til Frihed, Tryghed, Fred hans Hu og Villie gik.

„Kort sagt, naturlig var han mandelig og kunstig,
„Men Blødhed, Falskhed, Vold og Vanitet mis-
gunstig,
„Ærbødig mod enhver, og mild mod svage Ting,
„Men kiæk mod alle dem, som tog for høie Spring.

„Et sandt lyksaligt Liv han inderlig attraadde,
„Og med den strænge Sekt sig derom meest beraadde,
„Han hørte gjerne den, som lærte Noisomhed.
„Et Legem sundt og stærkt og Siælens Ro og
Fred.

„Han var i Medgang from og gudelig derunder,
„I Modgang noget haard, og knurred mellemstunder,
„Fordi han syntes som at Dyden var forhadt,
„Og Ret og Sandhed blev af Gud og Folk forladt.

„Han fandt Fornuften mod Naturen ofte trætte,
„Han fandt, at i de Ting de gandske kom tilrette
„Var dog en lønlig Magt, som ofte drog ham bort
„Ifra den Lov og Vei, som disse havde giort.

At Juels Samtidige fandt, at han i disse anførte Linier havde skildret sig selv, geraader ikke hans personlige Karakter til Vanhæder; dog — som sagt — slige Bemærkninger ligge ikke paa vor Vei. Det er kun Juels Vers der gaaer os an, og betænker man Tiden han levede paa, kan han vel altid som didactisk Digter hævde sin Plads. Af Slutningstalen til Læseren fortjene nogle hans Ytringer om Modersmaalets Dyrkelse at anføres: „Det fattes ej vort fæderne Maal hverken fornødne eller beqvemme Ord, naar vi vil, som vi „burde, udslette deraf de indsnikkede franske Gloser „der vanære baade os og vort Tungemaal, og „fylde Stedet, hvor Noget maatte fattes, med „gamle og hæderlige danske Ord, hvilke en Del „af gamle Love og Bøger, og flere af daglig „Landsbyetale kunde udsøges.“ — — — — —

— — „Nogle mene, at vor Tale er ei høflig nok „og Udtalen og Gebærderne venlige nok, og der- „for vort Sprog og Væsen ej nær saa angenem „og artig som de Franskes; men disse, som have „Smag i en sød og blød Tale og lige saadanne „Sæder, bleve fordum af vore mandhaftige og „ærlige Forfædre holdt for at være qvindagtige, „forfængelige, fine og falske."

Ovenmeldte fordums Recensent Højer anmær- ker l. cit., at man i Bogen blandt andet finder, hvad man ikke saa lige kunde vente, nogle ganske sunde Agerdyrkningsregler samt en Del gamle danske Ordsprog, satte paa Rim, og Recensionen endes med, at man ikke kan nægte Forfatteren Berømmelsen for: „bene sensisse, nitide prolo- „gui, atqve nativi sermonis copia atqve elegan- „tia pollere."

R. N.

Tychonius.

Christen Lassen Tychonius er født 1680 i Sahl Præstegaard i Ginding Herred i Ribe Stift, hvor Faderen var Præst. Han dimitteredes til Academiet af sin Fader 1695, og blev 1706 Magister. Var først Præst i Skive, hvorfra han 1727 forflyttedes til at være Sognepræst til Domkirken i Viborg og Stiftsprovst. I denne Post døde han 1740. Forresten har man om hans Levnetsomstændigheder meget udførlige Efterretninger i 2den Tome af de ved Cantor Giessing udgivne *Tychoniana.* Naar man kjender hans Skrifter (der opregnes i det wormske lærde Lexicon) maa man falde i den største Forundring, ved i Fortalen til de af Wille Høyberg 1756 udgivne *Tychoniana* at see ham sættes i Ligning med Holberg. "Man

"maa (siger Høyberg) tilstaae, at Gud og Naturen "havde skiænket Tychonius nok saa høje Sinds- "gaver som Holberg, og nedlagt hos ham ligesaa "stort et Pund, ja at Tychonius ej alleneste ikke "vigede Holberg i Lærdom, men endog besad en "lige Færdighed til at kunne udføre sine Tanker i "Pennen" o. s. v.

Høybergs saa upassende Parallelisering blev tilbørlig besvaret af Recensenten i Efterretninger om ny Bøger og lærde Sager for 1756 2det Bind S. 862 o. følg. og da vi her ikke spørge om en Forfatters Erudition og Talenter ialmindelighed men blot om hans Gaver til Poesie, henvende vi os strax til

Samling af Vers og Indfald forfattede af Mag. Christen Lassen Tychonius, fordum Stiftsprovst over Viborg Stift, Provst udi Nørlung Herred, Sognepræst til Domkirken og Canonicus i Viborg Domcapitel. Odense 1776, trykt i det kongl. privilegerede Adressecontoirs Bogtrykkerie paa Bierings Forlag. 408 S. 8vo.

Af Fortalen seer man, at der mødte Forlæggeren Vanskeligheder ved Udgivelsen af disse Vers

og Indfald, som han ikke desto mindre selv tilstaaer det ikke er stort bevendt med.

"Det vilde (hedder det i Fortalen) være forgiæves her at berømme dette Arbeide der er gjort "for mere end et halv Hundred Aar siden, især i "det poetiske Fag, der, siden Tychonius skrev, er "steget til en langt større Høide og fordrer langt "større Fuldkommenheder end paa de Tider. Imidlertid haaber man, at dette Verk dog og haver "nogle gammeldags Smaaartigheder."

Denne Dom af Bjering, der ogsaa, som bekjendt, selv fuskede paa Professionen, fik Medhold i Recensionen i den kritiske Journal for 1777 No. 3. Der siger Prof. Baden i Anledning af disse Tychonianske Poesier: „Vore Forfædre, ikkun for et halvt „Aarhundrede siden, elskede i deres Samqvemme „at fordrive Tiden med allehaande Lege, spøgefulde Indfald, og lystige Fortællinger. Den Vittighed som dertil udfordredes, beroede blot paa naturlige Sindsmunterhed og krævede ingen Læsning eller Studering. Men derfor var den og for „det hele Selskab; og Lægfolk saavelsom Lærde, „Fruentimmer som Mandfolk, Unge og Gamle toge „Del i saadan Samqvems-Lystighed. Det munterste Hoved gjorde her den bedste Figur, og sam-

„lede ofte omkring sig talrige Selskaber af begge „Kjøn som han moroede uden Misgunst, fordi „han moroede uden Konst. Ethvert Indfald blev „heller ikke prøvet saa nøje, fordi Alt var uover„lagt, og Alt sigtede til Selskabets Fornøjelse. „Denne Selskabsvittighed behøvede Poeterne ikkun „at efterligne i flydende Rim, og de vare sikkre „paa at behage. — Til denne Selskabspoesie — „om vi saa skulde kalde den — hører næsten Alt, „hvad denne Samling indeholder o. s. v."

Dette badenske Raisonnement over Tychonius fortjente med saa meget desstørre Føje her at hidsættes, da deri ligger Ideerne til en rigtig Karakteristik over saa mange af hine Versemagere i Friderik den 4des Tid, dem man ellers vel kan sige om, som Horats siger om Plautus:

At nostri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumqve,
Ne dicam stulte, mirati.

Et af de bedste Stykker i hele Samlingen er upaatvivlelig: Emdrup Kats Testamente Fastelavns Mandag Anno 1729. S. 342—344. Foruden en flydende Versification, er her tillige passende Allusioner og ikke ret meget Fyldekalk. Det lyder saaledes:

Jeg arme Kat, som her i Dag
En Abekat skal være
Til Fastelavens Velbehag
Og Emdrups Herres *) Ære,
Kun beder eet, før man mig ind
Ad Tondens Spund vil føre,
Jeg stante pede og gesvind
Mit Testament vil giøre.
Min Slægt og Herkomst gammel er,
Fra Adams Tid har været,
Jeg har Syndflodens Vande skiær
Med Noa overfaret.
Med Gomer, Jyllands første Mand,
Jeg kom i disse Egne;
Jeg kan min Stamme her i Land
Fra Dan og Humble regne.
Sandt nok, der er kun skrevet lidt
Om os i gamle Skrifter;
Men sligt er ogsaa hendet tit
De største Heltes Drifter,
Dog har Marcholfi Krønike
Vidst, at, min Slægt til Ære,
Natur meer end Optugtelse
Al Verden mon regjere.

*) Emdrups da værende Herre var Obersecretair C. Meinichen, Tychonii Velynder.

Æsopi Bog har hængt mig op
Paa Væggen, for at drille
De Mus, som om min døde Krop
Sig vovede at spille.
Mig Phædrus forestillet har
Som den, der skulle bære
En Klokke, skiønt der Muus ei var,
Mig turde den forære.
I Scoppers Reinike jeg staaer
Optegned som en Kæmpe
Med Kløer imellem Ulvens Laar,
Hans Mod jeg kunde dæmpe.
Paa Kiøbenhavns-Anatomie
Jeg stod for kort Tid siden,
Hvor Doctor Pauli Finger i
Min Krop sig giorde skiden.
Kort sagt: min hele Slægt og Æt
Har Ære-Krandsen faaet,
Jeg havde maattet drømt, at det
Mig saadan skulde gaaet.
Er det Raison, at hænge mig
I Luften op fra Jorden?
For ingen Tyv i Danmark slig
En Galge bygt er vorden.
Hvi mon jeg arme Diævel skal
Et Sone-Offer være

For Endrop Bonders Carneval,
Og denne Skiændsel bære?
Jeg har alt min Samvittighed
Oprigtig nok randsaget,
Jeg ingen Synd i Verden veed,
Som sligt har foraarsaget.
Vist nok, lidt Melk jeg stiaalet har,
Lidt Fisk, lidt Flæsk, lidt Æde,
Naar Leiligheden for mig var,
Og Pigen ei tilstede.
Men saa har jeg min Herres Huus
Gjort Tieneste derfore,
Jeg fanget har ti Tylter Muus,
Og mange af de store.
Og om man vilde endelig,
Foruden Dom og Stevne,
En liden Melke-Skyld hos mig
Saa ubarmhiertig hævne.
Man kunde jo til Spinde-Huus
Mig solle Tyv leveret,
Jeg kunde Børnehusets Muus
I mange Aar fixeret.
Dog, nei! jeg er desværre solgt,
Nu vil de strax begynde,
Med Carousellers Lancer stolt
At storme paa min Tønde.

Min Skrig, min Skraal, min Moders Miav
Dem ikke kan formilde,
At Tonden bliver jo min Grav,
Og mig mit Liv vil spilde.
Dog! jeg vil, før jeg daaner hen,
Forsikre, at jeg gierne
Vil døe for Hosbond Moinikken
Med Dannebrogens Stierne.
Men I! I Emdrops Slyngler, som
Med Stage, Spyd og Landse
Til min bedrøved Ligvagt kom
At storme Kattens Skandse,
Gid jeg var løs, og I var Muus,
Jeg Jupiter det beder!
Her skulde ligg' et Fandens Huus
Imellem mig og Eder.

Til Slutning kan endnu om Tychonius tilføjes, at ligesom det var ham, hvis Navn Holberg (formodentlig i Uskyldighed) i den første Udgave af sin Jacob von Thybo forgreb sig paa, og siden maatte forandre og sætte Stygotius istedenfor Tychonius; saaledes har det udentvivl været ham, som Holberg iblandt Andre har sigtet til med sin Rosiflengius i Comoedien Det lykkelige Skibbrud.

N.

Alberth Thura.

Om denne Thura, den ældste af de trende ved nyttige Skrifters Udgivelse i sin Tid saa berømte Brødre, kan sees det Wormske lærde Lexicon anden Del S. 492. Det er egentlig som en saare flittig og heldig Dyrker og Bearbejder af Fædernelandets Litterairhistorie han har stiftet sig et priseligt Navn i vor Litteratur, og, at han opstilles her blandt Digterne, skeer mere for hans Celebritets Skyld end for hans Poesiers Værd. Saaledes vare hans Faders poetiske Verker, hvorom her foran S. 58 — 61, og hans Faders Morfaders (See Digtekonstens Historie 3die Del S. 21) heller ikke betydelige, men bleve dog fortelig omtalte.

Nærværende Albert Thura, som er født 1700, og døde som Præst i Leirskov i Riber Stift 1740, udgav først:

Adskillige Betænkninger og Indfald, paa Vers skrevne, og nu samlede og udgivne til at læse af Andre for Tidsfordriv. Kiøbenhavn trykt udi H. K. Majestæts privilegerede Bogtrykkerie 1726. 7½ Ark 4to.

Nogle af disse Vers ere paa Latin, men de allerfleste dog paa Dansk. De ere numererede fra No. 1 til 100. Betænkningerne, som røbe just ikke stor Tænksomhed, og Indfaldene, som enhver let kunde falde paa, have for det meste enten en Hund, eller Muus, eller Kat, eller anden slig ubetydelig Ting til Gjenstand, og den poetiske Indklædning og Udførelsen svarer til Æmnet. Tildels har han dog ogsaa besjunget Naturen, samt Aarstiderne, og tillige moralisert.

No. 52 er en Sang, gjort efter en god Vens Begiæring til at bruge i et fornøieligt Selskab ved et Glas Viin, og kan sjunges som den bekiendte: „Sa sa! Kongens Skaal."

Skjænk Druesaften i!
Vil Haand og Hoved kun staa bi,
saa drikke vi Kong Fridrichs Skaal
med fuld og dygtigt Maal.
Gud gjør hans Sind saa let,
som vi hans Skaal gjør ret!

Gud fryde ham!
og pryde ham!
Gjør ham af Alder mæt!
Rund! rund! rund
saa sædeligt og glædeligt
vi tar vort Glas for Mund.

Vort Glas staar tomt ig:en;
er Skjænkeren vor gode Ven,
saa drikke vi vor Dronnings Skaal
med uforfalsket Maal etc.
Rund! rund! rund ut supra.

For Stød og Fald et Glas
kan komme os ret vel tilpas;
det drikke vi med frejdigt Mod,
mens Vinen er saa god.
Endnu kan Foden staa,
thi vil vi drikke saa,
at Fluerne af Druerne
en Draabe ej skal faae. — Rund, rund.

Bogen har følgende Epilog:

Nu kan min Pegasus ej taale meer at rende;
thi maa for denne Gang min Rimen have Ende;
der staar han, arme Skind, forpustig, svedig, træt;
og tilmed er vel nu min Læsers Øre mæt.

Jeg da min matte Hest vil ind i Stalden trække,
med Hø og Hakkelse og Havre hannem spække,
til han paa skialdrevis skal rides paa igjen.
kort sagt — paa andet Dansk: jeg lægger nu min Pen.

Siden udkom:

Halvandet Hundrede mestendel moralske Betænkninger og Indfald, paa Vers skrevne, og siden, til at læse af Andre til Tidsfordriv, samlede og udgivne af Albert Thura. Kiøbenhavn trykt udi H. K. Majestæts privil. Bogtrykkeri 1728. 91 S. 4to.

I Forerindringen, dateret Lejrskov Præstegaard den 6 Octbr 1727, beretter Thura, at det var ham som næstforleden Aar 1726 lod fra Cancellieraad Wielands Trykkerperse udgaa et Hundred smaa og skiemtsomme Vers. Da det Verk var bleven vel optaget af Adskillige, saa havde det opmuntret ham til at samle flere deslige Vers.

Ifølge Ordet moralske i Titelen, ere disse og mindre skjemtsomme end hine i første Samling. Dog er No X. en Sang at bruge ved et fornøjeligt Glas Viin, efter Melodie af Trompetermarschen. Den bestaaer af to Vers. Det første er:

Gid Ingen maatte tørste her,
mens Vinen er at faae saa nær!
Kom skjænker, sæt Pocalerne i Rad!
Giv frem den Saft, der ret er god,
som sætter Liv i Mod og Blod,
Hin rhinske Viin fra Bacchi beste Fad.
Melancholi
fordrive vi
i dette Lav vi sidde i.
Welan, drik ud! lad gaa omkring,
saa skjøtte vi om ingen Ting,
saa længe Skjænkeren vil staa os bi.

Ja det som mere er, No. 64 er en lystig Kuttebroders Opmuntrigstale i et Kro-huus til sine andre Lavsbrødre:

Hei lystig! min Broder, kom sæt dig nu ned,
Her ville vi sidde i Magelighed.

Lad Skjænkeren skjænke med rundeste Maal,
Saa drikke vi sammen en Lystigheds-Skaal.
Lad Kromand os sætte sit Brætspil her frem;
i det vi vil larme til Klokken er fem.
Lad os og paa Timen faae Spillemand fat,
saa skal hans Musik os fornøie i Nat.
Velan, jeg vil drikke! her sidder jeg trygt,
jeg droner i Glasset min Sorrig og Frygt.
Lad Præsten kun torne om Drukkenskabs Last,
hans Tale staaer dog vel ej altid saa fast.
Lad Præsten kun præke saa meget han vil!
Om Sjælen end dandser ad Helvede til,
og Livet faaer Ende, saa maa jeg jo først
ved Kanden i Kroen fordrive min Torst."

„Advarsel til den, som taler saa bespotteligen:

Ti stille Spottemund! hold inde med din Tale!
Lad ikke Satan saa af Halsen paa dig gale!
Du stormer til at faa dit Sted hos Djævleskok,
men siden mærker du, du kom der tidlig nok."

Hvem rinder ikke herved den bekjendte lignende Sang af Vibe isinde, som begynder: „Al Skabningens Herre er naadig og god;" der ogsaa har sit Omvendelsesvers: „Saa tænker den rasende Ungdom &c.

Et Anecdoton, hvori Thura undskylder en i hans Gynæceum Daniæ literatum begaaet peccatum omissionis, maa staae her, da Autor deri paa engang forestiller baade en Litterator og en Versemager. Poemet er til hans Faders Ven og Velynder den berømte Rostgaard, og lyder saaledes efter Forfatterens Autographum:

Jeg har nu verled Brev med Rostgaards lærde
Datter;
Og hun og jeg derved fik baade Smiil og Latter;
Men dette undrer jeg, at min Hr. Rostgaard tav,
Og nævnte Datter ej, som dog var flink og gav.

Min Herre mindes vel, at jeg lod hannem skue
Hvers Navn, som burde staa i Danmarks Fruer-Stue;
Om nogle jeg i Hast af Ham Oplysning fik,
Som med vor indske Post til Leirskov rigtigt gik.

Men sig! hvad skrev jeg da? mon Rostgaad selv det
mindes?
Om flere lærde Folk blandt danske
Qvinder findes,
Saa haabes, jeg om det fra Rostgaard
faaer et Brev;
Men Rostgaard dog om sligt en Toddel aldrig
skrev.

Og saa var jeg undskyldt! men just Hans egen Datter,
Som jeg omsider højt blandt lærde Qvinder skatter,
Just møder hun mig først, som den, der først førtrød,
At hun ej Rang og Ros i Gynæceum nød.

Det er vel læst og sees, hvad vi har skrevet begge.
Jeg vil i denne Post til Slutning dette lægge:
Nu kjendes Conradin! Jeg takker Gud, jeg slap,
Thi Conradines Pen, mod min, er flink og skrap.

Men! jeg maaskee faaer Strid med Rosgaards egen Kone;
Dog tys! (hvorledes skal jeg ellers sligt forsone?)
Et Vers jeg nylig fik, og det fra ærlig Ven,
Som gav mig det til laans, men tog det strax igjen.

Jeg saae, at hun, som skrev, var Rosgaards Conradine,
Og Moder just til den, som før var Coraline!
Jeg skrev det ud i Hast (som ej fortrydes maa)
Da Conradine selv sit Vers har skrevet saa:

Hvad er det i ranke Linde!
At man ej et ene Blad
Kan endnu paa eder finde,
Som kan gjøre Fuglen glad?

Haster eder, hvad I kunde,
Med at vise eders Pragt!
Hver en Busk i Clausholms Lunde
Klæde sig i Sommerdragt!
Flyder frem, I raske Strømme,
Driver Fraaden op paa Land,
Eder vil nu ikke sømme
At gaae frem med stille Vand!
Glemmer ej i eders Følge
Med at tage saadan Fisk,
Som sig haver vildet dølge,
Til de kom paa Herre-Disk.
Kommer Fugle! udi Skare,
Aabner eders Sukker-Mund!
Og, foruden Frygt og Fare,
Synger smukt i hver en Lund!
Causholms Herskab er tilstede,
Og paa eder høre vil;
Land og Vand vil dennem glæde,
Lægger I og noget til!
Og, du Fugles Priis og Ære,
Skyggens Barn, du Nattergal!
Om du seer dig nær at være
Greven selv, da dette tal:
Conradina, Rostgaards Kone,
Sendte mig fra Kiøbenhavn,

Og mig bød med listig Tone,
Sige udi hendes Navn:
At hun med sin Bøn vil stige
Nat og Dag til Himlen op,
At Gud aldrig vilde vige,
Med de stærke Engles Trop,
Fra Groß-Cantzlers Seng og Sæde,
Fra hans Legem, Gods og Slægt!
Men, til Lykke, Held og Glæde,
Have dem i Våretægt.

Men tys! Hr. Rostgaard tys! lad aldrig Fruen vide,
Hvad jeg maa lide her! Jeg føler selv min Qvide;
Mit Gynæceum før har Rostgaards Kone glemt,
Og Rostgaards Datter med; og sligt er ingen Skjemt.
Men hvad kan jeg hertil? Dølg det for Deres Kone,
Thi ellers jeg min Fejl hos hende ei kan sone!
Skjøndt jeg om Qvinderne i Danmark rigtigt skrev
Alt hvad jeg vidste da, og derved det forblev.
Dog! hils dem begge to, de tvende Conradiner,
Hils dem fra Leirskov-Præst, med Mands og Faders Miner!
Siig dem, at, har mit Skrift af deres Navne Savn,
De selv forvoldte det, som dulgte deres Navn!

Friderik Rostgaard.

Friderik Rostgaard gjorde vel ingen Opsigt som Digter, men som en baade inden- og udenlands berømt Mand og danske Digteres store Velynder og Mæcenat fortjener han, at vi opholde os noget længere ved ham end hans poetiske Arbejder synes at kunne give ham Adkomst til.

Han er født paa Herregaarden Kraagerup Aar 1671. Hans Fader var Amtmand over Cronborg Amt, den fra Kiøbenhavns Beleiringshistorie bekjendte Hans Rostgaard, hvis patriotiske Idrætter min Medarbejder saa saare heldigen har skildret i Dramaet: Rostgaard og hans Kone.

Han deponerede fra Kiøbenhavns Skole 1687. Reiste 1690 udenlands til Tydskland, Holland, Engelland, Frankerig, Italien, og kom hjem 1699. 1700 blev han Geheimearchivar. 1702 nobiliteret. Steg nu ved Hielp af sit Adelskab, sit Giftermaal med Conradine Revenfeld, og sine Talenter, med hastige Skridt fremad paa Ærens og Lykkens Bane indtil at blive 1721 Obersecretair i det danske Cancellie. 1727 faldt han, og blev da først Amtmand over Antvorskov og Corsør Amter, 1730 Translateur ved Øresunds Toldkammer. Fik 1731 efter Ansøgning sin Afsked med en god Pension. Døde 1745 paa Kraagerup.

Imedens han studerede udenlands samlede han sig en Grundvold til et skjønne Bibliothek, og de bedste Codices af de gamle classiske Skribentere som haves paa det kongl. Bibliothek, har han bragt udenlandsfra herind til Norden. Det hvorved han udenfor Danmark har gjort sig mest berømt, er hans Samlinger til den græske og gamle tydske Litteratur. Til de danske Muser ofrede han a) ved Udgaven af Deliciæ Poetarum Danorum; b) ved at samle Bordings Poesier; c) og ved selv at skrive danske Leiligheds-Vers og Inscriptioner i temmelig stor Mængde. Af hans danske Vers ere de bekjendteste:

1) Dansk Oversættelse af den tredie Scene i den tredie Act af Hr. Corneilles franske Tragoedie, som kaldes: Cid, gjort for Tidsfordrivs Skyld af Fr. D'Anholt, som i 19 Aar haver opholdet sig i Danmark. Trykt i Paris 1696. 1 Ark i Qvart. Siden optrykt i første Bind til en Samling udaf smukke og udvalgde Vers og Miscellanea Nationen til Ære og Sproget til Zir. 1725.

2) Kiærlighed og Standhaftighed, udviist i en norsk Ligbegiængelse og i danske Rim beskrevet. 1716 trykt særskilt. Siden indført i 2det Bind af nysbemeldte Poesiesamling 1725.

3) Dansk Oversættelse af adskillige tydske Psalmer, 1718 indkom 6 af dem. Aar 1738 udkom 34 Psalmer; og 1742 den completteste Samling indbefattende 41. Stykker. Deriblant ere nok den beste No. 41: Hvo veed hvor nær mig er min Ende. No. 40, Hvo ikkun lader Herren raade ꝛc. havde Autor allerede oversat og lod den ved sit Ophold i Oxford trykke 1694 in Theatro Sheldoniano.

4) Adelens Oprindelse i Minerva for Jul. 1791.

Herimod skrev en Anonymus (som menes at have været Iver Rosenkrants) Adelens Svar som staaer i Minerva for Septbr. 1791.

Derpaa kom atter et Gjensvar fra en Ubekjendt, som er indført i Ny Samlinger til den danske Historie 2det Bind, og heder: Apologie for den gamle Adel. I et Haandskrift af sidstnævnte Poem laae en Seddel med Rostgaards Haand, saaledes lydende:

„Om det første Vers, som Helt af det Franske „satte over paa Dansk, og som Geheimeraad W. „(Wibe eller Walter) lod trykke i Greifs„wald, da Kongen var i Pommern, var en Skand„skrift imod gamle adelige Familier, saa synes „dette ikke meget bedre, men at være en meget „salt Satire, som giver dødelige Saar under Ven„skabs og Forsvars Skin.“ Nu er Spørgsmaal: hvor er det heltske Vers? Skulde det maaskee ikke være det, som gaaer under Rostgaards Navn? Satiren var neppe det Fag Rostgaard af Naturen havde Hang til.

Endelig har vi fra Rosgaards Haand en dansk Poetik, som for sin Tid slet ikke er at forkaste. Den staaer i Minerva for Juli Maaned 1790, og bliver i Foralen foran dette Bind nærmere omtalt. (Jævnfør Luxdorfiana S. 444 — 45).

R. N.

Christian Falster.

Falster, der i sin Tid var en af Danmarks første latinske Philologer, der var Ven af Gram, Rostgaard, Biskop Worm, og andre i den lærde Verden dengang glimrende Navne, har ikke den laveste Rang blandt de mange Poeter, som udmærkede Kong Friderik den 4des Tidsalder.

Han er født 1690 i Branderslev i Lolland, hvor hans Fader da var Præst. Faderen blev siden forflyttet til et andet Kald paa Falster, og der gik Sønnen i Nykjøbing Skole, hvorfra han 1708 blev dimitteret til Academiet. Aar 1712 blev han Conrector i Ribe, og 1723 Rector. Døde 1752.

Vi forbigaae her hans philologiske Arbejder, og holde os blot til hans danske Vers. Disse kan deles i trende Classer:

a) Oversættelse af de Gamle.
b) Satirer.
c) Lejlighedsvers.

Det han har oversat af de Gamle, er:

1) Publii Ovidii Nasonis Klagebreve over sin ulyksalige Landflygtighed til Keiser Augustum, Hustru og andre Venner, forfattede udi 5 Bøger, og udi vort danske Sprog oversatte af Christian Falster.

Deraf er 3 Udgaver i Octav, nemlig af Aarene 1719. 1726. 1738.

2) D. Junii Juvenalis Satyra XIV. cum interpretatione annotatiunculis et versione danica ligata. Hafniæ 1731. 4to

De fleste af hans Lejlighedsvers findes opgivne under hans Navn i det wormske lærde Lexicon i det 1ste og 3die Del, og have de for en Deel nogen historisk Værd, saasom hans Castrum doloris, forestillende Kong Friderik IVdes høistpriselige Regimente i de tre Hoved-

stænder, som er forfattet 1737, og i Tryk udgivet af Andreas Raarup. Kjøbenhavn 1770. 43 S. 4to.

Blandt de rostgaardske Samlinger af danske Vers i Manuscript, som opbevares paa Universitetsbibliotheket, findes et, som Falster strax han var bleven Student, har skrevet til Rostgaard; men det er saa usselt og smagløst, at det ikke fortjener at trykkes. Der findes ogsaa et kortere dito, hvori det hedder:

Min Hr. Rostgaard! min højgunstige Patron!
Hjelp Falster, din Client, til en Condition.

De Poesier af Falster, der vil bringe hans Navn til Efterverdenen, og et Par hundred Aar endnu muligen vil kunne redde det fra Forglemmelse, er hans Satirer. Dem begyndte han at udgive fra 1720 af, og, saavidt jeg har kundet udfinde, ere de følgende;

1) Disse Tiders onde Optugtelse. Trykt førstegang 1720, andengang oplagt 1721, fjerdegang 1736, femtegang 1749.
2) Daarers alamodiske Leveregler. Trykt 1721. 1722. 1734. 1736. 1749.

3) Den daarlige Udenlandsreise. 1721. 1722. 1735. 1737. 1752.
4) Den utidige Rangsyge. 1722. 1734. 1736. 1750.
5) Den uforsvarlige Recommendation. 1722. 1734. 1749.
6) Det daarlige Giftermaal. 1722.
7) Betænkning om Frierie og Giftermaal. 1734. 1737. 1750.
8) Gjerigheds Afmaling. 1722.
9) Verden som et Dollhuus. 1730. 1738. 1751.
10) Den latinske Skriverstue.
11) Om falske Venner. 1739.

De mange Oplag vise det store Bifald, hvormed de fleste af disse Poemata ere modtagne. I No. 26 af de lærde Efterretniger for 1726 berettes, at af disse Tiders onde Optugtelse var der i fire Aar solgte 6000 Exemplarer. Denne Satire saavelsom den daarlige Udenlandsreise fik ogsaa af Hojer i det sidste No. af hans saa vel skrevne Nova Literaria, en udmærket Berømmelse, men (hvilket kan gjøre En ondt for Hojer) en Berømmelse hvorved det ikke gik af uden drøje ihvorvel skiulte Sidehug til Holbergs Peder Paars. „Vidit (siger Resensenten) littera-

„ria in Patria respublica paucis abhinc mensi-
„bus plures inter suos, Satyros dicam an Sa-
„tyricos, qvam multo ante tempore in verna-
„cula nostra se ostenderunt, et, ut fieri solet,
„adeo diversi coloris atqve habitus, ut diversis
„plane sideribus natos esse, facile appareat.
„Qvi vulgo plebis, ut fere certius esset lucrum,
„plebeia qvin obscoena subinde cecinerunt,
„ejusmodi lectoribus laudandos permittimus.
„Nobis saltem licebit hoc qvidem loco bina me-
„morare satyrica carmina, ab eodem auctore
„profecta, qvæ, qvi inter nos optime de hoc
„genus scriptis solent judicare, optimis inter La-
„tinos Gallos Germanosqve satyricis, sinon præ-
„ferenda, jungenda tamen atqve æqviparanda esse
„censuerunt. Prioris inscriptio est Disse Ti-
„ders onde Optugtelse in cujus titulo er-
„rore typothetæ 1716 pro 1720 irrepsit. Alte-
„rius autem: Den daarlige udenlandske
„Reise."

Disse samme to Stykker tilligemed de alamo-
diske Levereglerog den utidige Rang-
syge, bleve ligeledes paa Holbergs Befordring, roste
af en anden Samtidig, nemlig Albert Thura, i
hans 1723 udgivne Idea Histor. litterar.
Danorum. Pag. 356.

De Falsterske Poesiers Værd overlader jeg for Resten til Hr. Professor Rahbek at bestemme, der allerede flere Steder i sine Tidsskrifter har søgt at bringe dem paa ny i Minde; ligesom han ogsaa har gjort opmærksom paa, hvorledes man i Poemet Det barlige Giftermaal finder Vers for Vers Thaarups dejlige Sang: „En Time for Middag Madamen opstaaer;" saaledes nemlig som den lød for et hundrede Aar siden.

At No. 10 eller den latinske Skriverstue hører med til Falsters Arbejder, er en Opdagelse i vor satiriske Litteraturs Historie, der skyldes Hr. N. B. Krarup (See Minerva for Juli Maaned 1797 S. 42). Hans Eragtning har man ogsaa for, at No. 11 som handler om falske Venner, i Overeensstemmelse med den Gisning, som vor poetiske Litteraturs grundige Kjender C. Lund fremsatte i Minerva for Januar 1797 S. 36, virkelig er af Falster.

I den Samling af lærde Mænds Breve til Falster, som gjemmes paa Universitetsbibliotheket, ere ogsaa adskillige fra den af sin Yndest for Videnskaberne berømte Statholder Grev Christian Ranzov, og deriblandt et der indeholder en interessant Bedømmelse af Satiren den onde Optugtelse.

Han skriver fra Kjøbenhavn under 11 Martii 1721 „Satiren Disse Tiders onde Optugt„telse er af de Fleste bleven Hr. Reenberg tilegnet, „og har havt satirisk Skjebne, ved Applicationer, „særdeles de distingverede Bogstaver.“

„En F..... et Dydens Lem, udtydes en „Francoise, som da ej klinger vel i Verset. Mange „mene, en Fergeson, som er hos Madame „Harboe.“

„Hun stempler ham et V og K, kalde de „rebus, og veed ej hvad herved skal betydes. Somme mene det er udygtig Kapun.“

„Det er ej Idioter allene, der foragte Moles„worts Skrift, naar Avind og Løgn er Grund„volden.“

„Han havde neppe ældre end de fran„ske Kokke blevet. Med intet bevises, at de „franske Kokke jo naae samme Alder som andre.“

„Et apostolisk Sammenskud, forstaaes ej, hvorhen sigter.*)“

*) Brevskriveren har Ret, at det er en søgt og tvungen Vittighed. Det skal nemlig være en Oversættelse af

„Han vidste nok hvor Brunsvig laae,
„men kom der ikke gjerne. Hvorfor han ikke
„gjerne kom der, synes obscur. Ligesom og
„mange Børns Fader."

„Ved Corfits Ulfelt anføre Critici: de
„absentibus et mortuis nil nisi bene, og føje
„til, at fra Daadriveren til Corfites Ulfelt at
„citere, er ej proprie, som hans Lyde var snarere
„at være for remuant.

„Almindeligen at tale kan jeg ellers forsikkre,
„at i Alles Omdømme nyder samme Skrift godt
„Bifald, og holdes for saa godt, at der Intet
„falder i samme at paaanke uden den Fuldkom-
„menhed, de Skarpsindigste lede efter i saa godt et
„Skrift, hvortil jeg og beder at henthyde dette mit
„frit Omdømme og Rundtalenhed."

„Ellers almindeligen at give min Betænkning
„om satiriske Skrifter, da: obseqvium amicos
„veritas odium parit. Regnier siger:

„— — — — Cet homme a la satyre
„Qvi perdroit son ami plutot qu'un mot pour
rire."

Benævnelsen Symbolum apostolicum,
og staaer i Verset istedenfor Catechismus.

„Særdeles er det vanskeligere i disse Lande og „Tider end ellers; jo mindre (ɔ: færre) Mæcenates „jo større Barbaries, jo ammere Auditorium. Ved „disse generale Reflexioner bør dog Publicum intet „miste, og vil Hr. Rector gjøre mig den Ære at „lade mig see Manuscriptet, skal jeg med Oprig„tighed efter bedste Skjønsomhed melde min Be„tænkning, og hvorvidt jeg sjunes uden Vovelig„hed kan gaaes."

R. N.

Allerede fra det Allerførste, Undertegnede ved sin Ven Digteren Pram gjordes opmærksom paa, hvor lidet vore ældre Digtere fortiente den Ringeagt og Forglemmelse, hvori de ere hensiunkne, troede han *) i Digteren Falster at erkiende een af de allervittigste blandt disse, og der maaskee mere end nogen stadfæstede hans gamle Hypothese, at vort Nationalanlæg især er til det comiske og satiriske, hvilket han af Falsters højst træffende og vittige Satire om Rangsyge, der vel i senere Dage havde fortient at fremdrages paa ny, søgte

*) Danske Tilskuers 1 Aarg. 2 B. No. 57. 58.

at godtgjøre. Ogsaa har han ved forøget Kiendskab til denne Digter stedse fundet sig mere og mere bestyrket i sin Mening, saa han ikke tager i Betænkning at gientage hvad han i sin anden Afhandling om vor satyriske Poesies Litteratur i Min. for Sept. 1794 har yttret: at denne i vore Dage alt for ubekiendte Digter, der, skiøndt maaskee mindre skiemtsom, er mere bidende end Holberg, hvad Satyren angaaer forekommer ham, at staae ovenfor Alt, hvad vor Litteratur har i dette Fag at fremvise, da de fleste af hans Satyrer endnu for vore Tider ere saa træffende og passende, at det vel var at ønske, en Nyrup eller Vandal (G. Baden) af dem vilde besørge os en læselig og sømmelig Udgave. Hermed synes ikke ilde at stemme, hvad i den bekiendte Digtemynstring i J. F. Schlegels Ugeblad der Fremde om denne Digter siges: at en heel Sværm Daarer kom at besværge sig over ham, at han havde sat dem i sit Dolhuus, eller paa anden Maade ilde sværtet dem, men kunde ikke enes, hvo af dem, der skulde føre Ordet, da enhver troede, at alle de øvrige, ham selv undtagen, med Rette hørte hen i Daarekisten, og at han var den eneste, der havde Ret at beklage sig. Da Naturen saae denne Strid, afviiste hun dem alle, og afsagde den Kiendelse, at der intet

sikrere Bevis var paa en Satireskrivers Værdi, end Daarernes Klager.

En anden Autoritet i det mindste for en Deel af Ovenstaaende, fra en sikkert ikke partisk Haand, vil man maaskee finde i Holbergs (Hans Mikkelsens) Fortale til hans Skjemtedigte, hvor han i Anledning af Højers hos min Forgiænger anførte Lovtale over Falsters Satirer paa Peder Paarses Bekostning siger: Thi han maa dadle mine Vers, og sætte saa stor Priis paa sin Vens, som han lyster, herefter; ingen af Delene skal ansægte mig; thi vi blive begge ikke bedre eller værre Poeter derfor. Jeg er selv desforuden een af dennem, der rose den gode Vens poetiske Skrifter, og tilstaaer gjerne, at hans Vers ere honette og uskyldige; men lad ham eller nogen Anden forsøge at skrive et Poema fuldt af allehaande Carakterer, og danske brugelige Navne, og han see til, om de havde bedre Skiæbne, besynderlig hos gemene Folk, der ikke endnu ere vante til at læse saadant paa Dansk, og derfor, naar de finde deres Fornavne ved en Caracter, som kan passe sig paa dem, bliver strax allarmerede. Jeg klager dog ikke herudi over Nationen, thi haver jeg fundet Fortrydelse hos Faa, saa haver jeg derimod fundet Yndest hos de fleste og Protection af Publiko, hvilket fornemmelig har

drevet mig til at fortsætte mit Poema, skiøndt jeg altid har staaet færdig ved mindste Erindring og Nik at afbryde det. Men langt fra at Publikum har fundet mig at misbruge denne Faveur, tvertimod de fleste have holdet for, at jeg udi min Continuation heller haver svækket end skiærpet Satiren, hvilket og er sandt; thi udi mine Skrifter er heller lystig Skjemt end Medisance; thi jeg haver aldrig kundet approbere Juvenalis eller deslige Poeters Morositet, der dræber Folk med gammel Postilmorale og locis communibus, der fordømme Fruentimmeret fordi det drikker Thee og Kaffe, gaaer paa Comedier, bruge anden Klædedragt end den gamle Verden 2c. 2c., eller Mandfolk fordi de spille Kort eller drikke sig en Ruus iblandt. Derfor finder gemene Folk, tvertimod Nouvellistens Sigende, ikke den Behag udi mine Skrifter, som Andre, efterdi de vilde have allene de Laster afmalede, som gaaer udi Svang blandt rige og fornemme Folk, og de Vellyster giennemheglede, som de selv formedelst deres Fattigdom ikke kan udøve.

Hermed sammenligne man nu Just Justesens umiddelbar derpaa følgende Betænkning over sati-

riske Skrifter, der udtrykkelig siges skreven for at besvare Nouvellistens sidste Critique, og hvori Holberg nu under dette paatagne Navn end videre siger saaledes:

„Men der er mange Maader at satirisere paa; nogle tale reentud af Skjægget, som Lucilius, Juvenalis, Aristophanes og Andre, kalde en Nar en Nar, en Drukkenboldt en Drukkenboldt, en Uretfærdig Uretfærdig. Andre dræbe paa en subtil Maade, som f. Ex. naar Hans Mikkelsen roser Christen Stork saaledes:

Dog kunde tit man see, han var et ærligt Blod,
Thi han med Folkes Gods sig ene nøie lod.
Han fra forfulgte Folk, kun Penge tog, ei Ære,
De kan sig, sagde han, med Gud og Æren nære.

„Om de sidste Slags Satirer raisonerer den franske Satyricus (Boileau) saaledes:

Voila jouer d'adresse, et medire avec art,
Et cest avec respect enfoncer le poignard.

„Nogle undsee sig ikke ved at nævne de criminelle Personer de sigte paa, hvilket andre Satyrici ingenlunde holde forsvarligt, og derfor agte Vor-

leans Apologie mere zirlig end grundig. Nogle nævne ingen Personer, afridse og straffe alene Lyder. Andre sigte vel til samme Maal; men for at gjøre deres Værk mere uskyldigt, sammenskrive Historier og Comedier, under hvis Navne Feil og Lyder straffes."

At Holberg, der af Nouvellisten, som han kalder ham, var sammenlignet med Falster for at hæve denne, nu igien havde hans Maade at satirisere paa for Øie i den, han sammenlignede med sin, og satte under den, vil man ustridig alt af disse sidstes blotte Titler bringes til at formode, da disse næsten samtlig pege paa Emner, af dem, som Holberg siger at behage gemene Folk, der ville have allene de Laster afmalede, som gaae i Svang blandt rige og fornemme Folk, og de Vellyster giennembeglede, som de selv formedelst deres Fattigdom ikke kan udøve, thi ustridig høre Daarens alamodiske Leveregler, og den daarlige Udenlandsreise, saavelsom disse Tiders onde Optugtelse, og det daarlige Giftermaal, blandt dem, der giennembegle Laster, gemene Folk formedelst Fattigdom ikke kunde begaae; ligesom de i Minerva anførte

Linier, der kunde synes ligesom at have tient Hof-gildets Digter til Forbillede for hans: En Time for Middag o. s. v.

Jeg veed, at I fra spæde Aar
Er vant at gjøre noget,
Men sligt ei Eder nu anstaaer,
Da altid ret er kroget.
I gamle Dage veed jeg nok,
At eders Kiøn var dueligt,
Da Fruer brugte Teen og Rok,
Men nu er sligt umuligt.

Om I vil derfor være een
Af dem, der er paa Moden,
Da værer, som I havde Meen
Paa Haanden og paa Foden,
Men synes Eder, at I gad
Ei være dog saa maglig,
Velan, da vil jeg sige, hvad
I skal bestille daglig.

Det Allerførste er, at I
Om Formiddagen sover,
Til Klokken den er slagen Ti,
Og tre Qvarteer derover,

Saa skal I smukt staae op igien,
Hvor høit I end skal trænge
Til Søvn, for I om Aftenen
Tilforne sad saa længe.

Fra Sengen skal I gaae til Thee,
For at betage Smagen
Af Dampen og af Dunsterne
Endnu fra anden Dagen,
For at fordrive Hidsighed
Fra Mave, Mund og Tunge,
Og Dandsestøvet slukke ned
Fra Eders tørre Tunge.

Hvad da? saa skal der kaldes paa
Cathrine eller Mette,
Til Eders Natbord ind at gaae,
Paa Hovedet at sætte;
At tumle Speilet hid og did,
At puddre og at snøre,
Hvormed hun et Par Timers Tid
Kan have nok at giøre.

Holla! jeg glemte Morgenbøn,
Den burde jeg erindre.
I kunde een ret meget kiøn
Den Tid at I var mindre.

Men kommer selv herom ihu
At sporge Eders Lige,
Thi om de bruge sligt endnu,
Det skal jeg ikke sige.

Hvad meer? om Eftermiddag skal
I bruge Kudsk og Tiener,
Den hele Tid maa være fal
For Eders gode Venner.
Til Leeg og Spil, til Tidsfordriv
Er Aftenen beqvemmest,
Den er som Dagens Siæl og Liv
Og allerangenemmest.

I seer da, smukke Frøken! her,
Hvad Cours i Levemaade
Paa Fruentimmerbørsen er,
Nu har I selv at raade,
Om I vil og en Underdan
Af disse Love være.
Spørg Sognepræst og Capellan,
Hvad deres Tanker ere.

saavelsom mangfoldige andre lignende, der findes i de ovennævnte Stykker, ikke uden Føie kunne formodes at have svævet Holberg i Hu, da han sagde sig: aldrig at have fundet approbere Juve-

nalis eller deslige Poeters Motesitet, der hræle Folk med gammel Postilmorale, og locis communibus, der fordømme Fruentimmeret fordi det drikker The og Kaffe, gaaer paa Comedier, bruger anden Dragt end den gamle Verden, o. s. v. Ligesom og det følgende: eller Mandfolk fordi de spille Kort, eller tage sig en Ruus imellem, vel torde have Hensyn til Steder som disse:

Fra Bordet gaaer I da til Spil,
Og ordentlig bestikker
Den Kartconfect, som hører til
Forsamlings-Pikkenikker o. a. d. l.

Heller er det ikke at mistænde, at saavel den utidige Rangsyge, som den uforsvarlige Recommendation ere blandt de Laster, som gaaer i Svang blandt rige og fornemme Folk, og at slige Linier, som:

Ei koste, hvad det koste vil,
Gid Pokker Penge spaane
For Rang, om man dem end dertil
Hos andre skulde laane;
Og tolv Procento udaf dem
Hver Juni Maaned give,
Om man til Landsting skulde end
Sit Gods til Pandt forskrive.

Langt fra at jeg vil prætte om
En tredive Ducater
Med mine høje Venner, som
Blandt Titelpotentater
Mig Plads forskaffe vil, endskiønt
Jeg intet dertil duer;
Det grimme Ansigt er dog kiønt
Ved Sminkevand og Fluer.

Det saa fornemme lader dog
Til Bryllup og deslige,
At Præst og andre maa i Krog
For mig tilside vige,
At jeg har Tiener bag min Stol,
At alles Øine gabe
Paa mig som Compagniets Sol,
At alle for mig skrabe, —

i den utidige Rangsyge; saavelsom følgende af den uforsvarlige Recommendation:

Nu slaaer Compas og Stierner feil,
Nu har jeg snart forsvoret,
At bruge Aarer eller Seil,
Meer ved Roret;

Nu lægger jeg til Landet an,
Jeg lader andre pløge
Med deres Vindesus og Gan;
Og Lykkens Sø forsøge.

Nu haver jeg besluttet fast
Til Krigen mig at give.
Dog nej! maaskee jeg i en Hast
Afstakket kunde blive;
Hvad da? saa havde jo min Stand,
Og Rang ei meer at sige:
Saa blev jeg kun en Færgemand,
En Kromand, og desligе.

En Kræmmer, — det er nok saa godt
I disse Silketider;
Thi om jeg spilte Bankerot,
Da er paa alle Sider
Jo Vold om Fridericia,
Og intet at befrygte.
Dog nei! jeg ei gad løbet fra
Et ærligt Navn og Rygte.

Et Procurator-Haandværk var
Maaskee saa godt som noget. —
Dog nej! jeg ikke Hoved har
Til ret at gjøre kroget,

Jeg ikke let med Vidners Eed
Og Lovens Vægstav spøger,
Og i en god Samvittighed
Min Roes langt heller søger.

En Foged eller Skriver et
Endnu det allerbedste.
Dog nei! jeg gad ej plukket Bær
Af Træet fra min Næste,
Jeg gad ej forfordeelt ham
Den mindste Skerv og Skilling,
Og kom det op, da fik jeg Skam
Paa Ære og Bestilling.

Hvad da? Jeg bliver ved min Bog,
Og for min Lykke stræber,
Men hvad, man gaaer ved denne Plog
Og uophørlig slæber,
Man pløier, saaer, og i sin Sved
Sit Brød med Kummer degner,
Og see! en andens Dovenhed
Sig siden det tilegner.

vel, fra denne Synspunkt betragtede, af Holberg kunde siges at maatte behage, hvad han kalder gemene Folk, ligesom disse og maatte finde det allene de Rige og Fornemme vedkommende, naar

det f. Ex. i den daarlige Udenlandsreise og modige Hjemkomst hedder:

Han neppe inden Landets Dør
Og Rigets Porte figer,
Og, hvem han er, adspørges, før
Han Gentilhomme siger.
Paa Vognmandsvogn han nødig til
Sin Moders Huus vil kiøres,
Men som Ambassadeur han vil
Med Stads og Pragt indføres.

Han tager mod Opvartning, men
Han lader som han kiender
Sin Kammerat ej nu igien,
For hvilken han forvender
Sit Sprog med idel Tydsk og Fransk,
Som ligger ham paa Tungen,
Ja haanes ved at tale Dansk,
Som falder ham fra tvungen.

See! spørger man om den og den,
Om dette eller andet,
Da veed han meer at sige, end
Skribenterne i Landet,
Ja det fortrød ham, hvis han ei
Al Verden skulde kiende,

Ej op til Maanen vide Vej
Og Sydverpolens Ende.

Folie d'Espagne med sin Fod
Han spiller, naar han trinet
Paa Gaden udaf lutter Mod
Med gravitetske Miner.
Saa Folk i hvert et Vindue,
Ja Børn i alle Gader
Forfølger hannem, for at see
Hans udenlandske Lader.

Ogsaa vil man unægtelig i ovenstaaende Linier finde den Satyriker, der — som Holberg lader sin Just Justesen sige — taler reent ud af Skiægget, som Lucilius, Juvenalis, Aristophanes og Andre kalder en Nar en Nar, en Drukkenbolt en Drukkenbolt, en Uretfærdig en Uretfærdig; og findes der uttridig mange end mere juvenalske Steder hos Falster. F. Ex. følgende Slutning af vore Tiders onde Optugtelse:

Hør du, som Børn ej vænner til
At gjøre Gavn og andet,
Hvad Regnskab mon du gjøre vil
For Kongen, Gud og Landet?

Til hvad Befordring voxer de
Ved saadan Lærdoms Føde?
Der gaaer to gierne Spøgelse
I Huse, som er øde.

Ja er det ret, hvor Herren ej
Sit vaagne Øie lukker,
At der en Tiener gaaer sin Vei
Til Sengs, og Lampen slukker?
Bør Lyset hos en Undersaat
Ej brænde som til Hove,
Hvor Kongen vaager Dag og Nat,
Og knap har Tid at sove?

Har Landet ikke dig som een
Forræder at anklage,
Der suer Marv af Landets Been
Og stieler Landets Dage,
Der hoster, og vil ikke faae,
Ej Ondt for Landet lide;
See, raadte jeg, du skulde staae
Ved Corsets Ukeldts Side.

Utvidig er dette, hvoraf den hos min Medarbeider anførte daværende Criticus unægtelig har misforstaaet de sidste Linier, der ikke angaae Dagdri-

vere, men dem, der optugte deres Børn dertil, saa alvorlig og kraftig Satire, som vi i vort Modersmaal besidde, om end Knittelverserne deri — som fra Bording af synes at have hersket i vor Litteratur for saadanne skiemtsomme Digte, lige indtil Tullin, der endnu i sit Indtog til Fornuftens Rét har brugt dem, og som Holberg selv, der ellers havde meest Forkiærlighed for Alexandriner, i sin Zille Hans Datters Gynaicologie har betient sig af, dog ikke uden at tilføie: (der torde være de, der kunde mene, det her mere var Holberg om Anken end Forsvaret at giøre) at, om nogen vil sige, at satyrisk Materie efter Reglerne ikke bør udføres i slige korte Vers, da svares: at Fruentimmer ikke ere for Adagio men meest for Tripletact — og en og anden mindre ædel eller kraftfuld Vending i Sproget, noget svække deres Virkning.

Som Prøve paa saadan alvorlig Satire, der caracteriserer Digteren, som den: best good man with the worst natur'd muse, man saa ofte har anmærket de ypperste Satirikere at have været, ville vi ydermere meddele Slutningen af Verden, som et Daarehuus, hvor han efter at have skildret forskiellige Slags Narre, endelig siger:

Gak næst op til, der sidder den,
Som haver skrevet dette,
Som nep er meer forstandig, end
Det Lam, der gik i Rette
Med hin Æsopi Ulv, fordi
Han det opsluge vilde,
Da dog Naturen lader i
En Ulv sig ei formilde.

Saaledes gaaer det og med ham:
Al Udyd vil han hævne,
Den vilde Tiger gjøre tam,
Og slette det Ujævne;
Han for sig selv en Landstingsret
Mod hele Verden fører,
Tilspørger Folk om det og det,
Og Vidner overhører.

See! spørger du ham, hvo der har
Forordnet ham til Dommer?
Du kun et philosophisk Svar
Derpaa af ham bekommer,
At den Commission ham er
Af Socrates paadraget,
At dømme og forfølge hver
En Hovedskielm til Kaget.

Men hav den stakkels Mand undskyldt,
At han sig saa formaster,
Og er med Nidkierhed opfyldt
Mod sine Tiders Laster:
Han mindes ei, at Socrates
Er død med sine Dyder,
Og at en Ræv dog bider Giæs,
Hvor meget man end skyder.

Lad ham i Fred omløbe med
Sin Limstang udi Haanden,
At feie hvert et ureent Sted
Og at uddrive Aanden,
Som spøger i hans Naboes Huus,
Hvorfor han knap faaer sovet,
Net som han havde Flagermuus
Og Bremser i sit Hovet.

Lad ham med Ro arbeide paa
Sit Luup-Bad at oprette,
Hvorved han Verdens Tarters blaa
Og sorte Huud vil tvette.
Hans Skiersild dog ei rense kan
De sudlervurne Siæle;
En Hore vil dog have Mand
Og Tyven vil dog stiæle.

Lad end saa være at enkelte Udtryk her røbe, at den Kunst

inurbanum lepido sepônere

der selv i langt mere forfinede Tidspunkter alt for ofte savnes, langtfra ikke var kommen i det rene, kan man dog i det hele ikke miskiende Falsters Udkomst til den Roes, man har givet Holberg, og som han i anførte Fortale gior utrykkelig Fordring paa, at være en honet Satyrikus.

At i øvrigt hans Talent der blot ikke indskrænkede sig til det alvorlige og straffende, men og med Aarene, som med flere hans Kaldsbrødre synes at have været Tilfældet, der, jo længere de have levet, alt mere og mere have lært at lee af, hvad de i yngre og mere enthusiastiske Dage harmedes over, vilde endog blot den latinske Skriverstue, saafremt denne, hvad alle criteria interna vist nok synes at vidne om, efter Falsters Discipels, Provst N. B. Krarups Vidnesbyrd virkelig er hans *). Man see f. Ex. følgende Stropher:

*) I den Lyrdorphske Udgave af Samling af danske Vers, hvor den er indrykket i andet Bind, staaer i Indholdet urigtig forestillet af H. H. H. (Hornemand) istedet for Overskriften „forestillet H. H. H."

Jeg haver, sagde han, en Søn,
Min lille Fielmske Ole,
Hans Morgen- og hans Aftenbøn
Er om, at han i Skole
Maa komme blandt de andre smaa
Studerende Krabater;
Han raaber uophørlig paa
Aurora og Donater.

Han foreholder mig, hvordan
Forvalter Lambergs Sønner
Jens, Frederik og Christian
Omkostningen belønner,
Som Faderen har gjort paa dem;
Hvor vakkert de studerer,
Hvorledes de er kommet frem
Og bleven Secreterer.

Kort sagt, den Pusling med Gevalt
Forblive vil ved Bogen,
Jeg siger ja, men frygter alt
At jeg faaer Spot af Pogen,
At om han bliver lærd engang
Han Nykker faaer tillige,
Som blandt de Lærde gaaer i Svang,
Og sig ej lader sige.

Jeg frygter, at hans Væsen da
Urimelig vil blive,
At han som efter Algebra
Vil tale eller skrive;
At han paa Brandstod eller paa
Et Provstebrev vil tegne
Saaledes, at al Verden maa
Ham blandt Phantaster regne.

En hoi indbillisk Klokker, som
Var lærd i sine Tanker,
Til Uheld i det samme kom,
Paa Forstudor han banker,
Med Brev til Universitets
Pedell, Hr. Fortunatus,
Hans kongelige Majestæts
Vellærde Attestatus.

Det behoves vel ikke at pege paa de mange smaa skiemtsomme Sidehug, disse Linier udenfor deres egentlige Hovedæmne indeholde, saasom Drengens Secretairudsigter, Pedellen, der hedder Fortunatus o. s. v.; vel heller ikke urimeligt, at man dengang godt har forstaaet, hvorfor han just

som efter Algebra
Vil tale eller skrive;

da høist rimelig just paa den Tid den mathematiske Methode her i Danmark begyndte at fortumle skiøre Hoveder.

At ogsaa Falster, efterhaanden, som han vel lærte sig til at lee af Tingene, paa det andre ikke skulde nøde ham til at græde over dem, tabte alt mere og mere af sin Juvenalskhed*), vidner det ham, udentvivl med Grund tillagte Prøvedigt, over den af Holberg udsatte Prismaterie af Cicero Amicus certus in re incerta cernitur. Undertegnede, der i sin Tilskuer 57 — 58, 1797 udførligen har udladt

*) At hans personlige Caracter maa have været jovialsk og godmodig, beviser følgende Anecdote, der er mig fortalt af min afdøde Fader, der meget godt havde kiendt ham i sin Ungdom i Ribe. Falsters Hiemvei om Aftenen faldt forbi, eller over en Kirkegaard. En Galning, der vilde prøve om han var mørkræd, kom ham paa denne eensomme Sti en Aften imøde paa et Par store Stylter, og med et Lagen over sig. Falster saae paa ham, og uden at indlade sig videre, sagde blot: Ja ja! vil du gaae her, gaaer jeg udenom; og tog derpaa en længere Vei ad en anden Gade. Dagen derpaa spurgte man ham, om han var kommet godt hiem i Aftes? Jo! sagde han, Lange Christopher, som staaer her i Kirken, var kommet ud at spadsere; og ham vilde jeg ikke gaae i Veien, saa gik jeg udenom.

K. R.

sig om dette Stykke, der især de Steder hvor Falster har villet være høitideligere og mere didactisk end Versarten og hans Luner syntes at tilstæde, vil blot heraf afskrive nogle Stropher, han allerede anførte Sted anmærkede at forekomme ham, just ved de der brugte Hverdagsbilleder, at være af lykkelig Virkning, det er nemlig Begyndelsen:

Philotimus en ærlig Mand,
Forsøgt iblandt Kalmukker,
Forsøgt i Verdens Jødeland
Og mellem Mammelukker,
Forsøgt i Venskabs falske Vægt
I allehaande Farer,
Blandt de Herodianers Slægt,
Kosakker og Tartarer.

Da han omsider mærker, at
Hans Levnets Aftenalder
Flux lakker ad den lange Nat,
Han sine Børn fremkalder,
Og viser dennem Lykkens Ur,
Hvorledes han var plukket,
Og utro Venskabs Mærker har
Forhugget og forstukket.

Han viser dem sit gamle Haar,
Der tidlig graat var blevet,
Og meestendeels i Ungdomsaar
Med Falskheds Kam afrevet,
Før selv Naturen fik Forlov
At farve disse Blade
Forsplaget, eller af sin Skov
Dem at afslukke lade.

Saa siger han, mit Endeligt
Og Afskeds er forhaanden,
Jeg tænker derfor paa min Pligt,
Før jeg opgiver Aanden,
At vise Eder, hvad Compas
I maa nødvendig følge,
Ved Eders Levnets Roerglas
Paa Verdens Sø og Bølge.

Jeg tvivler ingenlunde paa,
At ligerviis som Kager
Og Sukker bedre for de Smaa
End Hug og Riset smager,
I ogsaa heller en Postei
Af Lykkens Haand vil have,
End tygge dens gemene Dei
Og muldne Skorper gnave.

Men først maa jeg erindre her,
At ligerviis som Dukker
For Sundhed ikke tienlig er
Af Honning eller Sukker,
Saa er for meget Godt ei Godt,
Da det gemeenlig hendes,
At Vellyst med en Bankerot
Paa gode Dage endes.

Dernæst, om I vil have Godt,
Maa Venskab Sukret være,
Om I vil ikke leve dødt,
Skal Venskab Livet nære.
Om I vil sove fro og trygg,
Skal Venskab være Puden,
Lyksalighed er altid syg,
Som Venskab er foruden.

Ja selv hans Fordanskning af Juvenalis 14 Satire vidner ustridig, at ogsaa hos ham tiltagende Modenhed medførte tiltagende Mildhed, da den strænge Moral under hans Hænder har — som Undertegnede i danske Tilskuer (No. 90, 1801) har anmærket — antaget den leende Bonhommie, der synes at være vor Satires sande National-caracter; og troer han her at kunde meddele et Udtog af hvad han om dette Digt sammesteds

videre Krev, med nærmest Hensyn til den nyere Oversættelse af samme Satire, vi fra een af vore ypperste Philologer, Prof. O. Worm, have seet vor Litteratur beriget med, til en Sammenligning mellem de samme Daarskabers Udseende hos os og vore Forfædre. Saaledes begynder da Falster:

Der er [illegible] ond Bedrift,
  [illegible] en Ære tabes,
Hvorved den bedste Dydens Skrift
  Som ved en Klak vanskabes.
[illegible]? Forældre selv et Barn
  [illegible] Haand og Pen jo holder;
[illegible] bliver til et Skarn,
  En Fader selv forvolder.

Maaskee vil man ikke her gienfinde Juvenals [illegible] Barskhedstone, men ustridig vil man [illegible] hans Aand og Tanker, kun fremsatte paa [illegible] Maade, hvorpaa de — især da — maaskee ene [illegible] finde Læsere. Han bliver ved:

Naar Børn de Gamle seer udi
  Et Kort- og Brætspil hænge,
Strax er de Spillemænd deri,
  Og slaaer paa samme Strænge.

Tænk, spiller Pogen, medens han
Endnu er spæd og liden,
Hvad bedre Tanker skulde man
Da faae om ham med Tiden.

Har Faderen den gamle Mar,
Hans Gane vildet vise,
Hvad nydeligt og lekkert var
Fornemmelig at spise:
Har han den Unges Smag og Lugt
Vænt til at være kræsen,
Og efter Syltetøi, samt Frugt,
Og Vildt at spidse Næsen;

Da, naar den Glut er otte Aar,
Og nys har fældet Tænder,
Hvis han ei Lækkerbidsken faaer,
Han snart af Skindet render,
Sin Faders gamle Kokkensvend
Han ikke kan forsage,
Om tusind Tugtemestre end
Ham derfra vilde jage.

Ved at sammenligne hine Dages Lækkerheder med vor i Conditorskole gaaende Ungdoms Knas og Kræs kan man ikke vel vogte sig for at udraabe med et andet Sted af Romeren:

Held dem, hvis Guder groe i egen Hauge!

Følgende bringer os derimod nærmere til vore Dage, da Damer og Drenge udgjøre saa stor en Deel af vor Bordelsceners Beaumonde; kun at den mellemste Strophe maaskee nærmere henholder sig til Bondeplagesystemet, der i hine Dage var i sin fulde Kraft:

Er Rutilus vel Frombeds-Speil,
hvoraf hans Søn kan lære,
Med Sindighed en liden Feil
Og Brøst at overbære?
Betænker han, at Herrens Been
Hos Tienerens er taget?
At hin og denne Mynt af een
Naturens Malm er slaget?

Han lærer jo, den Bussemand,
Paa Boddelviis at herske,
Hans Hiertens Glæde er, at han
En fattigt Skind kan tærske:
En Nattergal er ei for ham
Saa sød, som Pryglens Stemme,
Han bruger Polyphemi Kam
Til sine Folk at kiæmme.

Da lykkes først hans Tyranni
For ham, naar een og anden
For et uskyldigt Tyveri
Skal brændes udi Panden.

Skildringen af det slette moderlige Exempels Virkning paa den unge Datter, vil T. gaae forbi hos den ældre som nyeste Fordansker, og da lige til det ogsaa hos hin saa umiskiendelige Kionne:

Saa gaaer det af Naturen til,
At, som Forældre ere,
Saaledes allersnarest vil
De Unge ogsaa være:
Hvad Sonnen af sin Fader seer,
Som af sin Læremester,
Det da saa meget destomeer
Hos hannem Rodder fæster.

Jeg nægter ei, Naturen saa
Jo somme Born omstempler,
At de med Afskye træde paa
Forældrenes Exempler:
Men derimod den samme Trold
De samme Udyds-Farver,
Som staaer i deres Fædres Skiold,
De fleste gierne arver.

Du da, som Fader est, see til,
Du skyer onde Sæder,
At ei dit Barn, som gierne vil,
I dine Fodspor træder:
Betænk, at Catilinæ Art
Dig møder alleveghne,
Men at det er i Verden rart
En Cato at begegne.

Og nu det deilige Sted, den nyere Fordanskers, og hver Sædeligheds-elskers Yndlingssted:

Lad i dit Huus ei dine Smaa
Det mindste see og høre,
Hvorover de forarges maa,
Og lade sig forføre:
Lad Skiøgen ikke have Gang,
Hvor dine Døttre ere,
Lad Drukkenboltens Horesang
Fra dig forbandet være.

Meget mueligt, at de fem sidste Linier vil findes ligesaa plumpe af Tanker som af Udtryk paa en Tid, da Tolerancen, eller rettere, Indifferentismen i saa Henseende er saa stor, at man vilde gjøre sig latterlig ved engang at ymte om, at slet Selskab var noget Andet, end slet klædte Folk.

Man allermeest sig bør undsee
Og gaae for Børn tilside,
Hvad du begaaer, det maa ei de
Tillige see og vide

maaskee de svageste Linier i det Hele, som det da vel og vilde være vanskeligt i disse Knittelrim at overdrage det romerske Maxima debetur puero reverentia i sin mandige Kraft; men snart kommer Fordanskeren igien paa sit Glid:

Tænk ei, hvad ligger derpaa Magt?
Mit Barn er jo umyndigt;
Tag dig saa meget meer i Agt
At giøre noget Syndigt.

Mange, mange Gange har Tilskueren seet anføre med Latter saakaldede Naiviteter af Børn, der vare Vidner til Forældrenes Uteerligheder, inden de endnu vidste selv Forskiel paa Ondt og Godt, men altid har han gyset derved; thi han har stillet disse Børns sørgelige Nativitet, og desværre veed han ikke at besinde sig, at den nogensinde er slaget Feil.

Thi om du seer din Søn begaae
Med Tiden grove Laster,
Om han din Ondskab stægter paa,
Ja værre sig formaster,

Hvad Ret og Ære har du da
Imod hans Feil at mukke,
Og udi Testamentet fra
Hans Arv ham udelukke?

Hvor kan du dristig skiænde paa
Hans Forholds onde Lader,
Hvad Frihed har du til at staae
Paa Frihed som en Fader,
Naar du en ældre Dievel est,
Og værre til at spøge,
Naar du hos Doctor eller Præst
Om din Forstand maa søge?

See, naar en fremmed Herre dig
Besøgelse vil gjøre,
Maa hver i Huset skynde sig
At feie Gulv og Døre,
At skure Sølvet blank og klar,
Og Spindelvæv nedrive,
En Pidsk du selv i Haanden har
Paa dine Folk at drive.

Saa bange est du, han skal see
Dit Huus ureent at være,
Da een af Kokkedrengene
Alt Støvet kan udbære;

Men at der ligger for dit Barn
I hver en Vraa og Kammer
I Hobetal Udyders Skarn,
Derved du dig ei kammer.

Smukt er det, at du har en Søn,
Naar du ham saa vil vænne,
At han sin Tak og Vreløn
Af Landet kan fortiene,
At han i Krig og Fred kan staae
Udi sit Herskabs Naade;
Men vid, at sligt beroer paa
Hans Underviisningsmaade.

Tilskueren afbryder her med at gientage sit gamle og vedvarende Ønske, at vi dog i det mindste af Falsters Satirer maatte faae en ordentlig og net samlet Udgave.

Vi komme nu til Falsters øvrige Arbeider, ved hvilke vi kortere kunne opholde os. Skulde den saakaldte nyttige og nødvendige Betænkning om Frieri virkelig være af Falster, blandt hvis Arbeider den dog hverken hos Worm, af Maarup i Fortalen til Castrum Doloris, eller af Krarup i Minerva nævnes, da har han ufridig der hverken været i sit Esse eller sit Element. At

Undertegnede desuagtet ikke drister sig til at fraskiende Falster samme, gjør især hans Ærevers over Frederik den Fierde, der langtfra at, efter nysnævnte Udgivers Yttring, Poesien skulde spille saa meget mere levende og indtagende, som det har en høiere Gienstand, heller paa det nøieste svarer til hin svenske Satyrists Skildring af dem:

Der store Magters Kamp som Hverdags Kiævl
fortæller.

Til Beviis tiene f. Ex. følgende Linier:

Hvis Steenbuk havde mist i denne (Gadebuks)
Træfning Livet,
Sin Aand han havde som en Magnus da opgivet,
Men see, hans Navn, som her i Ærelue stod,
Gik siden hen i Røg, og Stank sig efterlod
I Holsteen, hvor han, Krigs- og Folkerettens Skikke
Uagtet, fægtede med Fakkel-Svovelstikke,
Mod Altona, mod Børn og Qvinder uden Kamp.
Og fylder Luften op med baade Suk og Damp

Og at man ikke skal troe, han taler værdigere om Kongens Foretagender i den lærde og verdslige Stand, læse man følgende Linier om Forordningen mod de eberhardske Separatister og Sværmere.

En Sect, som vilde selv Fuldkommenhed udvirke,
En Sect, som kunde snart sat Ild udi vor Kirke

Med sit indvortes Lys, hvis Kongens Lysestar
Var ikke kommet til den Top i Lyset strax.

Ligeledes om hans Omsorg for Kirker og Skoler:

Som Kirkerne da er Vocaler til hans Ære,
Saa kan og Skolerne som Consonanter være.

Undertegnede gaaer hans Leilighedsdigte forbi, hvortil da og de i nysomtalte Raarupske Fortale berørte Arier (vel egentlig aandelige Sange) ere at henregne, for ikke at omtale hans Oversættelse af Nasos Klagebreve, der af Digteren Pram til anførte Sted i Minerva (Februari 1789) siges kun at kunne fordømmes af den ubeerettigede Dommer, og vil han da til Prøve afskrive Begyndelsen af den saa inderlig rørende 1ste Bogs tredie Elegie, der beskriver Nasos Forvisningsnat:

Ak! naar et Gjenfærd af den Nat mig forestilles
Som var den sidste Nat jeg Rom og Ære saae,
Da jeg fra Huus og Hiem og Venner maatte skilles,
Jeg da i Hiertesuk og Taarer falde maa.

Nu var det næsten paa den Tid, jeg skulde have
Min Keisers Straf og Dom, som mig af Landet
drev,

Jeg havde ingen Sands og Tid mig at tillave,
Jo meer jeg toved, jeg jo meer tungmodig blev.

Jeg saae ej om jeg var med Følgeskab forsynet
Med Reisetøi og sligt til min Fornødenhed,
Jeg var som den der var forkyst af Himlens Lynet,
Der lever, og dog, at han lever, selv ej veed.

Men som jeg nu for Sorg min Sorrig næsten
glemte,
Og Sindet endelig kom til sig selv igien,
Som Skilsmisklokken nu begyndte alt at klemte,
Da tog jeg Afsked med hver Ven, snart ingen Ven.

Jeg græd, min Hustru græd, og holdt mig alt
tilbage;
Og Taarer faldt som Regn paa den uskyldig Kind.
Min kiære Datter var reist bort i samme Dage,
Og vidste ei, mit Skib gik for saa-slet en Vind.

Hvor man sig saae omkring, man Graad og Suk
kun horte,
Mit Huus var Sorgehuus, og jeg var som et Lig.
Jeg Qvinder, Mænd og Born til Graad og Med-
ynk rørte,
Hver Vraa i Huset var opfyldt med Raab og
Skrig.

Ufridig ville allerede disse Linier være tilstrækkelige til at bedømme, saavel Oversætterens Værd, som Oversættelsens Mangler, der især komme Tiden til Last; derimod kan Undertegnede ikke nægte sig, til at slutte denne lange Artikel om sin Yndlingsdigter, at afskrive dennes Tilegnelsesvers til Rostgaard og Reitzer, forved denne Oversættelse, til Jævnførelse med Roses Dedicationsaria til Ranzov:

I brave Herrer! ei fortryde,
  At jeg saa dristig Eder maa
Til denne Sorgestue byde
  Næst ved Nasonis Lig at gaae,
Og følge hannem i det første Sorgepar;
  Selv ere I jo to Poetens næste Venner,
Jeg veed, hvad Yndest I til hannem altid har;
  Hvad Under at I da godvillig hannem tiener,
Helst om I dette Skrift af den Værdi befinder,
At det maa sættes hos hans elskende Frynder.

Ja du, Hr. Rostgaard! kan jo ikke
  Undslaae dig at gaae Liget næst,
Hvorledes vilde det sig skikke,
  At du, som Mandens Arving est,
Dig ved hans Jordefærd ei vilde lade see,
  Og ei forunde ham den sidste Affeds-Ære?

Hvorledes kunde det med Følelse,
At du ej skulde først i Sorgeskaren være?
Som af Naturen selv i din Forvaring haver
Et Testament paa vor Nasonis høie Gaver.

Saa vær, Hr. Rostgaard! da tilstede,
Og her oplæse, ved hans Grav,
Hvor han var fød til liden Glæde,
Hvad Herkomst han er kommen af.
Hør, hvad hans Levnet var, og hvad hans Skæbne blev,
Hvor dyrt han maatte sit forvorpne Vers forsone,
Som han om Kierlighed udi sin Ungdom skrev.
Hør Lyden af hans Suk og ynkelige Tone,
Som han vemodig i sin vrede Keisers Øre
I sin Landflygtighed blandt andet Folk lod høre.

Og du Herr Reizer*) følg tillige
Med Rostgaard til Nasonis Baal;
Tillad at man dig der maa sige
Hans Modgang paa dit Moders-Maal.
Samt vise dig hans Dom, hans brustne Øies Graad,
Hans Ulyksaligheds og Klagemaals Register,

*) 1ste Bogs 2 Elegie, der er oversat af ham, udmærker sig især i den første Halvdeel ved mere end sædvanlig poetisk Værdighed og Kraft.

Ja sporge dig, som et Retfærdighedens
Raad!
Om det er Ret, at han saa haard Ulempe frister.
Lad dog dit ædle Sind fortrydeligt ei blive,
Ved hans Gienvordighed at lade dig beskrive.

Imidlertid maa jeg besværge
Min Hr. Justitsraad Reitzer med,
At staae Nasonis Born som Værge
Med Forsvar udi Faders Sted;
Især det mindste som i største Fødselsnød
Med Suk og Smerte ud af Moders Liv er skaaren
Og i Landflygtighed blandt vilde Tiger fød.
Agt ikke hans Skavank (?) tænk han er ei
fuldbaaren;
Mig har du sat til ham det danske Sprog at
lære,
Maa Værket tækkes dig, vil jeg fornøiet være.

K. R.

Jochum Wielandt.

Ifølge det wormske lærde Lexicon er Wielandt født 1690 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader var islandsk Kjøbmand. Han deponerede fra Sorø Skole 1707 og blev som Student Alumnus paa Borchs Collegium. 1712 blev han Secretair i Cancelliet, og siden Cancellieraad. Han var Ejer af et Bogtrykkerie, og fik 1728 Bestalling paa at blive Directeur ved Hans Kongl. Majestæts Bogtrykkerie. Han døde 1730.

Foruden de hans historiske og antiqvariske Skrifter, som opregnes af Worm, forfattede han ogsaa en Del Vers, især Lykønskninger i Anledning af Geburtsdagene i den kongelige Familie. Som f. Ex. 1719 forfærdigede han et Poem til Kongen, der begynder saaledes:

Stormægtigste Monark! Kong Frederik den fjerde!
Hvis seiersalig Magt, som bedste Mur og Gjerde,
Gjør, at hver Undersaat i denne Krigs-Uro
Kan fri for Fiendens Tvang udi sin Frelse boe;
Hvis Vaaben Himlen selv velsigner med den Lykke,
At Fienden miste skal nu et nu andet Stykke
Udaf det Landerov, ham fordum tillagt blev,
Da List og Skiebnen det fra Tvillingriget rev o. s. v.

Af et hans utrykte Vers til Rostgaard af 19 Juni 1721 sees, at han dengang endnu ikke havde, som man siger, Sit paa det Torre. Han skriver nemlig:

Højædle Rostgaard! vær saa god
Suppliken at antage,
Hvorved jeg for min Konges Fod
Har vovet at andrage,
At jeg har savnet Levebrød
Nu i saa mange Tider,
Og frygter for at lide Nød,
Om det for længe lider,
For Kongen mig den Naade teer,
At tænke paa min Lykke. o. s. v.

Hans vigtigste poetiske Product skulde den Tragoedie i 5 Acter paa Vers være, der har til Titel:

Achilles og Polyrene forestillede udi en Tragedie af J. W. Kiøbenhavn trykt udi hans Kong. Maj. priviligerede Bogtrykkerie. 1725. 68 S. 4to.

Men med den er det kun libet bevendt. Sproget og Foredraget deri kan man giøre sig et Begreb om af følgende Prøve af 3die Acts 5te Scene, hvor den forsmaaede Briseis saaledes tiltaler den i Polyrene forelskede Achilles:

— — — Ti! lad mig ikke høre
De søde Ord, som Ham selv Falskhed siger til,
Og hvormed Han sin Svig ikkuns bemantle vil.
Han troløs er, min Printz! og kort: Hans Lader sige
Hans Hiertens Mening frem. Han vil Briseis svige.
Jeg seer, at al den Gunst, Han fordum for mig bar,
Forsvunden er som Røg, og Han mig skuffet har.
Min Vanheld den er vis, en andens Skiønhed giører,
At Ham min Ankomst i saa stor Forvirring fører,
Den volder, at min Printz nu meer end gierne saae,
At jeg kun straxen af Hans Aasiun vilde gaae;

Vort Venskabs faste Baand den har istykker reven,
Saa jeg er Ham forhadt og til Besværing bleven,
Ja den mig haver sat i ulykkelig Stand,
Saa min Achilles mig ej mere lide kan.

Vel haver Rygtet ved sin snelle Ham og Vinge
Mig villet dette Nyt blandt andet og tilbringe,
At den mig svorne Ed Achilles havde brudt,
Og af sit Hjerte for en fremmed Skjønhed skudt;

Men jeg ej til min Printss Mistanke kunde fatte,
Og ei hans Ord og Ed saa løs og ringe skatte;
Thi om saa stor en Helt jeg sligt ej kunde troe,
Og derfor har mit Sind end slaget sig til Ro.

Mig om Achilles jeg ej kunde det indbilde,
At han saa løseligt sit Løfte vilde spilde;
Nej, jeg holdt for, det var som Mur og Klip-
pe fast,
Ja aldrig nogen Tid Forandring underkast. o. s. v.

De her anførte Vers vise tilfulde, at Wielandt kun har ên saare lav Plads paa det danske Parnas, og han vilde ogsaa, ligesom saa mange andre af den Tids Lejlighedsdigtere, her være bleven med Taushed forbigaaet, hvis han ikke havde den Fortieneste af vor poetiske Litteratur, at det er ham

som har foranstaltet og udgivet den af os saa ofte citerte:

Samling udaf smukke og udvalde danske Vers og Miscellanea, Nationen til Ære og Sproget til Ziir befordrede til Trykken udi Hans Kong. Majestæts privilegerede Bogtrykkerie. 8vo.

Denne Samling er egentlig et Maanedsskrift. Maanedlig udkom omtrent 5 Ark, hvert Stykke fik Benævnelse af Bind, og man tæller 14 slige Bind, hvoraf hvert tredie, det vil sige: det tredie, sjette, niende og tolvte, har et almindeligt Register eller en almindeligt Indholdsliste for sig. Forresten gaaer Samlingen fort i Pagineringen indtil det saakaldte 12te Binds Slutning ell. Pagina 684, som om der først var Enden paa 1ste Tome. Det 13de Bind begynder da igjen med Pagina 1.

Tæller man Samlingen efter Maanederne, indeholder den, som sagt, 14 Maanedsstykker, og paa hvert især (undtagen paa det allerførste,) er anført hvad Maaned det gjelder for. Saaledes heder det 2det Stykke ell. Bind: for November 1725, det 3die: for December 1725, og saa fremdeles indtil for November 1726. Men

det var saa langtfra, at Wielandts Presses Gang kunde holde Skridt med Tidens hurtige Fart, at dette Hefte, hvorpaa staaer November 1726, ikke udkom før langt hen i Aaret 1728, og Heftet for December 1726 var netop under Pressen i October 1728, da den store Ildebrand gjorde Ende paa dette som paa flere litteraire Foretagender. Tre Ark vare trykte, før Ilden opkom, og dem har den for dansk Poesies Fremme saa nidkjære og af alt did henhørende saa opmærksomme Samler, Rostgaard, ikke forsømt at gjemme. De haves da, blandt andre hans Sager, paa Universitetsbibliotheket.

Af vore i det Foregaaende saa hyppige Citeringer kjender Læseren tildels Indholdet af denne wielandtske Samling. Heri er nemlig indført saa vel forhen utrykte som en Mængde særskilt trykte Poesier af Bording, Kingo, Reenberg, Dorthe Engelbrechts, Sorterup, Lucoppidan, Friis, Rostgaard, Falster, Thura. Og tillige er tilføiet en hel Hoben af andre de Tiders Versemagere, som vi i en summarisk Oversigt over vor Digtekonsts Skjebne ikke har troet os beføiede til at opholde os ved. Slige om ikke af deres Poesiers Værd, saa dog i en eller anden Henseende forresten ikke obscure Navne,

ere Biskop Mun's og Rector Steensen, Over-equipagemester Ihdich Krog Auditeur Nordrup.

I det af Ildebranden 1728 supprimerte XVte Hæfte er et Nytaarsvers af en Søren Glatved, hvori det heder i en Beskrivelse om hans som andre Studerendes ringe Kaar:

„Saasnart der kommer krybende en Skilling i vor
Lomme,
„Og man kan over en Placat paa Gadens Hiør-
ner komme,
„Strax springer Skillingen og vil bensættes i en
Bog,
„Og, overseer man Hylderne, det dog saa lidt
forslog.

hvoraf man seer, at Boghandlerne, i Mangel af Adresseavise, har averteret deres ny udkomne Bøger i Placater paa Gadehjørnerne.

I Aaret 1728 begyndte tillige et andet mindre berømt poetisk Maanedsskrift. Deraf haves 5 Hefter eller, som det kaldes, Dele, som gaae til Pag. 310, og indbefatter Maanederne Maj — September, hver paa 4 Ark. Titelen er følgende:

Nyvärlde danske Riim ved adskillige Lejligheder af adskillige berømmelige Poeter udgivne og nu med Flid til en Samling samlede, hvoraf den første Del udi Maj Maaned 1728 til Trykken er befordret. Kjøbenhavn, trykt hos Johan Jørgen Høpfner, Universitetsbogtrykker. 8vo.

Denne Høpfnerske Samling frembyder tildeels de selvsamme Navne som den Wielandtske, og saa desuden Jens Sten Sehested og Peder Syv, Wilhelm Helt og Peder Dass. Under No. 4 i IV Del indeholdes den Jomfrulands Beskrivelse udi slette Bønderim, dateret Jomfruland den 20 August 1696 og underskreven Roeland Knudsen, der siden er bleven indført i det 20de Hæfte af Norske topographisk Journal. Da den berømte Litterator Hr. Justitsraad Schyth, har indsendt den til Journalen uden at melde om, at den før havde været trykt, har han formodentlig anseet den for et Anecdoton. Navnet „Roeland Knudsen" er formodentlig opdigtet.

R. N.

Holberg.

Holberg, født 1684 og død 1754, udgav sine poetiske Skrifter, som ere de af hans talrige Arbeider, der her komme i Betragtning, i Kong Frederik den IVdes Tid; han burde altsaa efter Tidsfølgen egentlig have været omtalt førend Falster Rosgaard og Tychonius, hvis Skrifters Udgivelsestid ikke blot falder under Friderik den IVdes men også under Christian den VItes Regiering.

Sagen var, jeg udsatte saa længe som mueligt at berøre denne udødelige Mands Levnet og litteraire Bedrifter, da jeg ikke kunde blive eenig med mig selv, hvad jeg skulde anføre og hvad forbigaae. I min Raadvildhed har jeg fundet en Udvej som et Sted i vor Forfatters Synopsis

Historiæ Universalis har givet Anledning til. Der heder det om Carl XII: „De rebus illius „gestis nil attinet dicere, cum nota sint omnibus.“ Det samme gielder bestemt om Holberg og hans Skrifter. Hovedomstændighederne i hans Liv og Levnet, lige fra hans tidligste Ungdom af og til hans Alderdom, har han fremsat selv paa den interessanteste Maade og tillige skildret sig selv med en Sandhed og Oprigtighed som kun faa Autobiographer besidde Upartiskhed nok til. Denne Selvbiographie, der først udkom paa Latin under Titel af Epistola ad virum perillustrem og siden oversattes paa Dansk og paa Tydsk, har da tjent til Grundvold for de adskillige efter hans Død udkomne Levnetsbeskrivelser, af hvilke især tre, en fransk, en tydsk, og en dansk ere classiske.

Den franske Lærde, som i denne Henseende har Fortjeneste, og som har leveret en vel summarisk men dog tillige instructiv og upartisk Udsigt over Holbergs Levnet og Skrifter, er Forfatteren til den Lettre sur Mr. le Baron de Holberg et sur ses Ouvrages, som er indført i den 1754 udkomne Tom. XV af Formeys Nouvelle Bibliotheqve Germaniqve. Denne Brevskriver kan man nok med Sikkerhed antage, ingen anden er end Mallet, den berømte Forfatter til Histoire de Danemarck.

Den tydske Biographie er af Kapelmester Scheibe, og staaer foran hans 1764 udgivne tydske Oversættelse af Peder Paars. Saa knap og concis den franske Underretning om Holberg og hans Skrifter var, saa udførlig og fuldstændig er denne af Scheibe. Den hylder 178 Sider i Octav, og Værket priser Mesteren.

1794 udkom det Bind, iste Hæfte af de Wandalske Levnetsbeskrivelser over de ved Jægerspriisske Mindestene hædrede fortjente Mænd. Heri læses om Holberg fra S. 131 til 172, og har Forfatteren med Held brugt sine Forgængere. Til sin Biographie føjede Wandal Aftryk af den interessante Sammenligning af Suhm imellem Holberg og Voltaire, der først havde prydet Minervas October-Maaned 1786.

Efterat have nævnt disse 4 mere eller mindre udførlige Biographier, vil det være unødigt at opholde sig ved de korte Efterretninger, som Holberg angaaende findes i Worms Lexicon, i Hofmans Fundatser iste Tome, i Wille Hojbergs Kjøbenhavnske Samlinger 1 Del, eller andre Steder.

Af hans Digter-Arbejder, eller det der (med Udelukkelse af Niels Klim) under speciel Titel af Poetiske Skrifter eller Vit-

tighedsværker udgjør den 7 og 8de Tome af hans ved Hr. Prof. Rahbek besørgede udvalgte Skrifter, er det comiske Heltedigt Peder Paars som det ældste saa det vigtigste.

Det er bekjendt, at Peder Paars ved sin første Fremkomst i Verden Aar 1719 blev anfalden baade af Fiscaler og Recensentere. Rostgaard vilde have den som et Skandskrift brændt ved Bøddelens Haand, og Hejer i sine Nova Literaria fælder ingen lemfældig Dom derover, naar han i sit No. 10 taler om dem, „qvi vulgo plebis; ut „fere certius esset lucrum, plebeia qvin ob„scoena subinde cecinerunt.“

Men at Alle ikke tænkte saaledes, og at der gaves Mænd af Vægt af Lærdom og Smag, der ansaae dette Phænomen i vor Litteratur med ganske andre Øine, derpaa har jeg et nyt og hidtil ubekjendt Beviis ihænde. Det er en egenhændig Skrivelse af Dato den 22 Februari 1720 fra den her foran S. 235 omtalte lærde Grev Ranzow, hvori han sender Rector Falster i Ribe et Exemplar af Bogen. Hans Ord ere: „Følger Peder Paars „indsluttet; jeg vil ønske, den for Hr. Rector „maa have gratiam novitatis; er ellers efter mit „Tykke af en smuk Invention og flygtige Indfald.

„Verſene finder jeg undertiden ei af de rigeſte „(rigtigſte?), og veed ei, om de for ofte forekommende Negligences ere Affectation."

Saavel Brev ſom Bog er endnu i Behold paa Univerſitetsbibliotheket, og ſtaaer ſkrevet i dette Exemplar af Editio princeps af Peder Paars ſkreven med Falſters egen Haand: Christianus Rantzau, Liber Baro etc. d. d. Christ. Falstero.

Som Peder Paars, næſt Comoedierne, er det vigtigſte af alle den holbergſke Muſes Frembringelſer, og det der, fremfor hans Skjemtedigte eller Forvandlingerne, nu næſten i et heelt Aarhundrede har havt Publicums udeelte Bifald, ſaa er det og ofte bleven oplagt, adſkillige Gange ledſaget med Oplysninger, og tildeels udſtyret med typographiſk Pragt, kort ſagt, har nydt en Behandling ſom et gammelt claſſiſk Verk fra Guldalderen.

Vi har i de ſidſte 30 Aar faaet ikke færre end 4 Udgaver af Peder Paars, hvoraf den vigtigſte og koſtbareſte er den i Qvart med Kobbere af Clemens, ſom udkom 1772, og blev beſørget af et Selſkab, ſom havde en Lürdorf i Spidſen.

r. Denne Udgave blev anmeldt i den critiske Journal for 1773 No. 9 af en vor Holbergs poetiske Fortjenester meget skarpt, men med Smag drøftende Recensent, den Hr. Landsdommer Baden i Minerva for Januar 1807 S. 3 antager at have været Conferentsraad Sporon.

—

1794 lod Agent Gyldendal denne Udgave eftertrykke i Qvart og med de samme Kobbere; men det fejler meget i, at denne gyldendalske Udgave ihenseende til Correcthed og Zirlighed kan staae ved Siden af Originaludgaven (S. Lærde Tidender for 1795 No. 21 og Minerva for Januar 1807 S. 4 — 6).

1798 udgav K. H. Seidelin den i Duodets, ledsaget med en Fortale af min Medarbejder, hvilken Udgave blev af Professor Ramus bedømt i Skandinav. Museum for 1799 2det Bind. S. 216 — 26.

Hertil kommer nu Professor Rahbeks egen Udgave i Holbergs Skrifters 7 Del 1806.

Om alle fire Udgaverne tilhobe fortjener det højst interessante Stykke at læses, som er forfattet af Landsdommer Baden, og under Titel af En og

anden Anmærkning til og i Anledning af Peder Paars er indført i Minerva for Januar 1807. S. 1 — 54.

K. R.

Ligesom min Forgjænger i et Sted af Holberg selv har fundet en Veiledning i sin Raadvildhed hvorledes han paa et saa kort Rum, som dette Værk kunde afgive dertil, skulde omtale denne vort Fædrenelands Første, saaledes har Undertegnede været saare fristet, paa ham at anvende, hvad en Oldtids Skribent siger om Carthago: silere præstat quam parum dicere. Saameget hellere vilde han troe sig beføjet til at gjøre dette, som der alt om Holbergs Vittighedsværker fra saamange af vor Litteraturs Ypperste findes saa herlige Betragtninger og Bedømmelser, og som Undertegnede desuden i det sidste Bind af Holbergs udvalgte Skrifter vil faae Anledning udførligere og altsaa værdigere, end her kunde skee, at udlade sig derover.

Det, hvad imidlertid her rettest og passeligst maatte synes at kunde skee, var saavel at bringe

denne udødelige Digter i Forbindelse med sine Forgiængere som med sine Efterfølgere, ved at vise, saavel hvad Indflydelse de har havt paa ham, som han igien paa disse. Men desværre staaer ogsaa i denne Henseende Holberg langt mere isoleret paa vort Parnas end man skulde formodet. Til hans egen Dannelse og Aandsvending synes umiskiændeligen Fremmede, og det næst Oldtidens Classikere især de franske, — thi den tydske Poesie, som just da havde den hofmanswaldaulohensteinske Smitte, havde han ingen synderlig Kiærlighed til, og med den engelske var han mindre fortrolig, end man efter hans Ophold der i Landet skulde ventet — at have bidraget det meste. Af sine Forgiængere, hvis man ellers kan kalde dem saaledes, der vandrede til det samme Maal ad langt andre og mindre heldige Veie end han, synes han, efter hvad man læser i hans Skrifter, kun at have agtet den eneste Bording; i det mindste er han, saavidt Undertegnede kan erindre sig, den eneste han med Berømmelse omtaler, i det han i sin Apologie for P. Paars siger:

Jeg seer en Hoben Trøst tit udi Brandtes Viser,
Et Blad i Bordings Vers jeg mod dem alle priser,

men at han — som en smagfuld Recensent ved at omtale hans Yndling Plautus nylig har anmærket,

paa de meest originale Maader vidste at øse af de Fremmede; at Alt hvad han tog fra dem, i bogstavelig Betydning, fordanskede sig under hans Pen, dette giorde ham til sandere dansk Original-Skribent, end om han var gaaet frem i sine Landsmænds Spor, der dog samtlig fra først af havde meest tydske Forgiængere til Veiledning.

Dessførre Indflydelse maatte Holberg derimod med Føie formodes at have paa sine Eftermænd, som han da og selv adskillige Steder ikke utydelig udlader sig om sin Misfornøielse, over den Driftighed, hvormed især unge Skribenter, blandt andre J. E. Schlegel i der Fremde, vovede at vandre i hans Fied; og er det umiskiændeligt at man saa vel i vor poetiske som dramatiske Litteratur, i en Horn, Wivet, og flere finder umiskiændelige Efterlignere af Holberg; men den ulykkelige Aandelighed, der efter fierde Friderik's Død hele sexten Aar igiennem hvilte saa tung over Landet, og hvis Bandlysning især traf enhver, der, som Gellert udtrykker sig:

Böse Künste trieb,
Comoedien und lose Verse schrieb,

standsede ikke blot Holberg selv midt i hans ærefuldeste og kraftfuldeste Vandring, men afskrækkede

naturligvis hans Disciple fra at vandre en Vei, der var intet mindre end Hæderligheds efter Tidernes Leilighed. Heller ikke ophørte denne Epokes Følger med den selv. Ødelæggelse er et Øieblikssag, Ophielpning kræver ofte lange Aar, ja som oftest forvindes Ødelæggelsen aldrig tilfulde, har Undertegnede andensteds i samme Anledning sagt. Selv da ved femte Friderik's Thronbestigelse Muserne paa ny vovede at reise deres Hoved, vare de endnu for bly og sky til at betræde de dristige Holbergske Spor og foredrog derfor mindre anstødelige og mindre betænkelige Baner. Dog om dette Phænomen ville nysnævnte Olds Digtere selv give den rette Leilighed at yttre sig.

K. R.

Friderik Horn.

Friderik Horn giør i Registraturen over vore Digtere en passende Overgang fra Friderik IVdes til Christian VItes Periode. Han er født 1708, og døde som Conferentsraad 1781. Hans Embedstid, som en af vore navnkundigste Advocater, som Politiemester, og som Justitiarius i Hof- og Stasretten, falder under Christian VI., Friderik V. og Christian VII., men hans Poesier, for hvis Skyld han her omtales, udkom 1731. I dem, viser han sig ogsaa aldeles som henhørende endnu til de gode Tider under Kong Friderik IV., og som den, hvis Aand ved de holbergske Skrifters Læsning var bleven electriseret.

Det første han udgav, var: Somnium poeticum eller en poetisk Drøm, af Frants

Hansen. Dreier i Helsingør. Kiøbenhavn, trykt udi Hs. K. Majestets privilegerede Bogtrykkerie 1731. 144 S. 8vo.

Siden udkom: Poesiens Misbrug; Apologie for det danske Sprog imod de Danske; Testament over lille Soldan; og Docti male pingunt, af Frants Hansen, Dreier i Helsingør. Kiøbenhavn trykt udi Hs. K. Majestæts Bogtrykkerie Aar 1731. 158. S. 8vo.

Sidstnævnte blev saaledes averteret i Extraordinaire Relationer for Februar 1732: „Af det kongel. privilegerede Bogtrykkerie er fra „Pressen udkommen den 2den Del af Frants Han„sen Dreiers poetiske Skrift, som formodentlig „finder den Læsendes Approbation og Behag for„medelst de deri befindende artige Indfald."

Man kan neppe tvivle paa, at disse Poesier jo ere modtagne med Bifald, da de vistnok fortjene det fordeelagtige Skudsmaal, som Hr. Prof. Rahbek giver dem i Minerva for Jan. 1797. S. 39 — 45 Da Forfatteren kun var 22 Aar gammel, da han traadte frem med saa mærkelig et Product, kan man derfra slutte, hvad man var berettiget til at vente i en mere moden Alder, hvis Tider og Omstændig-

heder ikke havde kaldet ham saa aldeles bort fra den poetiske Bane.

Forresten vil den, der støder paa, førsk at læse de bagi Somnium poeticum Pag. 123 — 44 aftrykte Epigrammata, let fristes til at kaste Bogen fra sig og fælde ligesaa ugunstig en Dom over Autor, som den Hr. Lund afsagde i Minerva l. cit. Pag. 56.

R. R.

Undertegnede, som allerede ved en anden Leilighed har taget til Gienmæle for ovennævnte Digter mod sin nys anførte Ven, troer heller ikke her at burde forbigaae ham med Taushed. At han — som min Medarbeider udtrykker sig, ved de holbergske Skrifters Læsning er bleven electriseret, derom vidner ustridig det Sted i hans Apologie for det danske Sprog mod Danske, hvori han saaledes omtaler Holberg:

Men, som jeg Bladene *) begyndte frem at vende,
Et rart, forgyldt Portrait sig deri finde lod.
Hvem det bemærkede, mig hastig gav tilkiende
Den Underskrift, som med de Ord optegnet stod:

*) I en Bog, hvori Sprogguden Fimbultyr havde sine Dyrkeres Billeder.

See med Forundring an den store dan-
danske Skriver,
Den danske Puffendorf, den danske
Grotius,
Den anden Hvitfeld i vort Dannemarks
Arkiver,
En dansk Ovidius, en dansk Virgilius;

Din Ligemand, om ej din Mester, Mo-
liere!
Mod Juvenalis en honet Satyricus,
De Nordmænds største Ziir, det danske
Folkes Ære,
I Levnet og i Skrift en rar Philoso-
phus.

Kort: det, som Cicero om Varro kunde
sige,
At han latinske Sprog fik sat istand i
Rom,
Om denne siges kan: i dansk og norske
Rige
Det danske Sprog ved ham igien paa
Fode kom.

See! sagde Guden, see! den Mand sig selv har tærret
I mange Aar, kun for at bøde paa min Dragt,

Derfor i mange Aar han ogsaa haver været
Af mine Hadere misundt, forhadt, foragt.

Det ham ej muligt er, mit revne Hul tilrette
At sye allene, thi han er dog ikkun Een,
Han gjøres gammel og hans Hænder blive trætte,
Thi Lachesis en Slump har spundet paa hans Teen.

Naar han engang er død, hvo skal mig meer da dyrke?
Skal jeg i Dannemark da krybe i et Hul?
Skal jeg da søge til de Steder, som er mørke,
Og dække skamfuld til mit Ansigt med et Skjul.

Nej! jeg vil haabe, du og andre bedre skiønner,
Og gjøre, hvad I til min Ære gjøre kan,
I skal faae Skilderi, og kaldes mine Sønner,
Endskiøndt I ei opnaaer det Maal, som denne
Mand.

Lad end være, at denne Lovtale er bedre meent end udtrykt, at der vel ikke mindre mod den danske Grotius og Puffendorf end mod vor Ovid og Virgil lod sig giøre meget grundede Indsigelser, at det vel er at misvurdere Holberg som Historiograph, naar man kalder ham: En anden Hvidtfeld i vort Dannemarks Archiver, og at selv de, der indrømme, at han

for os og vor Skueplads er mere end Moliere, end ikke behøvede at erkiende, at Discipelen ikke er over sin Mester, for at tage i Betænkning ubetinget at underskrive den Sammenligning, der mellem ham og hans franske Mønster er gjort, erkiænder man dog deri den Mand, der skiønnede og elskede Holbergs Værd, om han end ikke var istand til at vurdere det.

End tydeligere seer man paa selve hans Arbeider, at Holberg har været det Mønster, som han sikkerlig ikke uden Held har efterlignet. Saaledes vilde vel Holberg neppe skammet sig ved at være Forfatter til følgende (ogsaa andensteds anførte) Vers af hans Poesiens Misbrug:

Du for det tredie Forsikring mig skal give,
At du en Arie vil aldrig mere skrive
Til nogen Pige, som en pigelig Forstand
Langt overgaaer, men at hun den begribe kan
Saa let, som hun en Traad kan i en Synaal træde,
Saa let, som hun kan, for hun ei faaer Rangen, græde,
Saa let, som hun kan af sin Uvens Skade lee,
Saa let, som hun kan Feil hos andre Piger see,
Saa let, som hun kan sye, og synge smukt tillige,

Saa let, som hun blir vred, naar hun blir kaldet Pige,
Saa let, som hun til Priis kan give bort sin Mund,
Saa let, som kun i Graad kan falde for en Hund.
Saa let, som hun i Drøm kan paa en Ungkarl tænke,
Saa let, som hun kan faae en Stakkel i sin Lænke,
Saa let, som hun sig kan anstille meget from,
Saa let, som det slaaer fejl, at der er noget om,
Saa let, som hun af Thee kan hele Baller tømme,
Saa let, som hun kan om sin egen Skiønhed dømme,
Saa let, som hun sig lar af Elskov giøre blind,
Kort sagt, saa let, som jeg kan kiende hendes Sind.

thi ikke at tale om de mange Træk, der for dem, som vil giøre sig kiendt med de Dages Cynthia, ere høist interessante, hersker der og umiskiændelig Lune og Livelighed i det Hele, ligesom det og slutter med en overraskende og vittig Vending. Et andet Sted af samme Satire, der i øvrigt meest er en lang Sermon mod Poesiens daværende forskiellige Misbrug, ville vi i historisk Henseende udskrive; det er nemlig til dem, der især i Brudevers troede at kunne være vittige ved Grovheder, hvilke han vil have stukne i Kobber med følgende Underskrift:

Den kydske Skialdrer, som sig her tilsyne lader,
Silenum haver havt til første Læresader,
Men som han ikke nok Oplysning af ham fik,
Han og i Skole hos den kydske Venus gik.
Han med sit Vers har gjort paa deres
Strid en Ende,
Som ej Satyricos fra Satyris vil
kiende,
Han haver klarlig viist, paa hvad
for Maade man
Det Navn af Satyrus med Ret for-
tiene kan.

da man af de sidste fire Linier kiendelig seer, at om Horn end i en foregaaende Note næst Holberg nævner T. R(eenberg) og C. F(alster); som dem,

der ej fornøden har den bedste Tydsk at vige,

og hvis Dom han gierne underkasted sig, da havde han derfor ikke glemt Falsters Ven Nouvellisten (Hoier) hans Udfald paa Hans Mikkelsen.

Et andet Sted deraf, som i en Digtekunstens Historie ej kan forbigaaes, da det driver Spot med de poetiske Moder, som fra Tid til Tid bestandig igien komme tilsyne, for at forsvinde, er:

Nu kommer jeg til Jer, I fattige Poeter!
Som grunder Poesie kun paa Formaliteter,
Som for en Pose Rim og affecteret Stil
For store Mestere i Vers passere vil.
En mener, han har gjort guldherligt Mesterstykke.
Naar han et Vers med Ord, konstdannede kan smykke,
Naar han grundtænkende et Ord kan kline ind,
Som selvdigtdannes i hans Hovedhiernespind.
Ordsamlingskyndig Klygt og pandebrydend' Tale
Paa Sprogfordærver-Skik han penselnet kan male,
Han tankedaaret, og indbildingfanget meen',
At derpaa muursat er Poeterkunstnerteen.
En anden paa eet Been kan staae en ganske Time,
En Hest og Best, Poet, Pri** kan sammenrime,
For sligt et Digt han meen' fortien han Rang og Gang
Hos dennem, som i Rom omÆre, Lærefang.

Jeg mon' tilspørge dig, som mon' til Bryllup
kommе
Med Skovox udi een, og Vers i anden Lomme,
For hvad du monne dig i Verden give ud,
Hvad du i Lærdom mon tilbede for en Gud?
Du monne rime med et Ord som kaldes Gammen,
Og mon ret som en Degn nu slut' dit Vers med
Amen.
Naar du ret i et Vers i Enden mon sætt' Bruud,
Mon hun for Rimets Skyld bliv' giæver,
snilder, prud.
Du ej er for at gaae, men meget for at gange;
Du Ros vil ikke faae, men du den monne
fange.
Du sammenflikke mon en Slump Epitheta,
Som selden sættes for, men gierne bagest fra.
Som for Exempel: naar du mon af En begiære,
Han dig ret som Poet skal noget nu fovære,
Da skriver du: o Mand! saa faver, giæv
og fiin!
Lidt af jer Godhed stor giv mig for
Umag min!
Paa det du tydelig din Mening kan forklare,
Vil du fornemme, see, betragte, og
erfare.
D

Du lader see derved, at du paa Ord er rig,
Da Ord dig fattes dog, som Penge fattes mig.

Ufridig vilde det være et høist morsomt Arbeide, at sammenligne disse Hornske Spotterier fra 1731 med en P. A. Heibergs og andres Digteres over de selvsamme Moder, der ogsaa i vort Old have havt og tildeels have deres Perioder; af alvorligere Interesse vilde det imidlertid være i Anledning af hans følgende Forsvar mod den Indvending

at slige Vers kan sees hos en og anden Mand,
som har ti Gange havt min Lærdom og Forstand

hvor han ikke blot siger:

Da var vor Poesie som i sin Barendom,
Til den Tid efter Tid lidt meer i Vejret kom,
Men nu vor Poesie er i sin Manddoms Alder,
Er det jo Skammelig, at man tilbagefalder
Den til de spæde Aar og første Alders Tid:

men og i en Note tilføier: I dette Sekulo er den danske Poesie kommet til en temmelig Fuldkommenhed, hvilket kan klarligen sees, naar man vil conferere dem, som have digtet i forrige Seculo — som Syv, Helvaderus o. s. v.,

hvilke Vers bestaae næsten af lutter tvungne Rim, falske Qvantiteter, og utallige Contractioner, med Rose, Cura, og mange andre; og i en følgende, efter en Betragtning over den latinske Poesies forskiellige Alder, „paa samme Maade kan det gaae med den danske Poesie; i de forrige Seculis var den upoleret, nu blomstrer den, om flere Aar kan den blive bedre, og tilsidst kan den blive ligesom den var i Begyndelsen."

Hans anden Satire, Apologie for det danske Sprog mod de Danske, der i det Foregaaende er berørt, indeholder vel adskillige lunefulde Steder, men anbefaler sig langt fra ikke fra Opfindelsens Side, da den er en temmelig tør Samtale mellem Forfatteren og en nylig hiemkommen Tydskdansk, der kalder sig Michael von Texteur, hvem Forfatteren tilsidst sætter denne Gravskrift:

Neutrius generis i Sprog har denne været,
Men in communi faldt hans Tale altid dog.
Hans Fader vævede tilsammen enkelt Lærred,
Men Sønnen vævede tilsammen dobbelt Sprog.

Af end mindre Betydenhed er Testamentet over Hunden lille Soldan, der er meget for langt til et

saadant Æmne, hvilket sidste end mere giælder om det følgende Docti male pingunt.

Derimod begynder Somnium poeticum med 4 selvgiorte Lykønskninger, hvoraf det første raillerer med hoittravende Poeter, det andet med Juskere, det tredie med Archæomaner, og det fierde med Anagrammatister, alle fire efter Undertegnedes Mening saare sindrige og snorrige, hvorfor følgende staae her til Prøve af det første:

Hold op, min lærde Pen! du alt for høit opstiger,
Om dig, som Icarus, en Momus ellers siger:
Flyv ej til Titans Vogn, du snart kan faae et
Fald,
Det graasteengravne Vers for dig da sættes skal:

Her under er en Pen begravet, som ej
mere
Har kundet flyve, thi den tabte sine
Fiere,
Den fløi saa høit, at den forblindte
Øinene,
Faldt i det samme ned, og kom mig
til at lee.

Flyv derfor ej for høit! bliv ved Telluris Bolig!
Der skal ej Æolus dig giøre meer urolig,

I elysæisk Mark du da kan gaae med Fred,
Naar du in vivis ej har fiendt Urolighed.

af det andet:

Han ganger ligefrem foruden Skromt med Gammen,
Laster all' og enhver, ja ogsaa allesammen,
Ingen han mon deri for Lasten lukke ud,
Sandhed han fremfører, som Solen klar og prud.

Han nu ej keer sig om, at han ret Had mon fange,
Naar kun Sandhed kan frem ved saadant for Dag
gange,
Ærlig hans Mening er, jeg siger ret for sand,
Hans Sind mig er bekiendt paa prikke ret paastand.

af det tredie, en liden Mestersang, som Vennegave til sin bekandter Frynd rc., efter at have afmalet de Modens Digtere efter gammel Snit:

Men vores Frants Hansen ej giller den Digt,
Han Mummeskandse ej haver,
Som uhyre, usnilde holder han sligt,
Og kalver det Gangerpildts Gaver.

Han Last for Drosken og Svik fører frem,
Er Freyder, og frygter ej Fare,

Vort Jotnamaal udi hans Skrivt haver Klem,
Som Dagmor og Kerte hin klare.

For Tidkort han skirer al Vare af Huus,
Han knyer ej mod en faakyndig,
Han agter ej meget, at han bliver kruus,
Han veed vel, hans Snak er ej syndig.
Men Sandhed i Heima har ingensteds Hyld.

det fierde ville vi afskrive helt:

Frants Hansen Dreier
Anagrammatice: Reen Sandhed er i Frans
Reen Sandhed er i Frans, skiønt mod Poeters Maade,
Som Løgner gierne er,
Han skriver ikke, for at vinde nogen Naade,
Som ellers gierne skeer.
Han ej med Hykleri, som Andre, Folk berømmer,
Der skrive uden Sands.
Saavel hos Fattig som hos Rig han Last fordømmer,
Reen Sandhed er i Frans.
De Laster, som man har, og dog kan ikke kiende,
Man af hans Skrifter lær,
Der got er i det Toi fra Anfang og til Ende,
I Frans reen Sandhed er.

Han veed nok, at man vil hans Navn og Rygte tegne,
Paa Galgetræ og Green,
Men han Vanvittighed vil ikke Folk tilregne:
I Frans er Sandhed reen.

Sammenholde vi nu disse fire Stykker med den hele snaksomme Drøm selv, hvoraf vi til Prøve ville afskrive et Sted:

Saaledes gaaer det og, naar nogen vil begiære,
At man for Stamme Skyld af ham skal giøre Ære;
Dog tilstaaer jeg, at man ei Herkomst bør forsmaae,
Naar En i Dyd og Godt sin Herkomst slægter paa.

Men Du vil ikkun af din store Herkomst bramme,
Og meen, en Fattig sig ved sin bør meget skamme,
Lad see! din Moerfaer var en Hartkorn-Herremand,
Min var for Rimets Skyld en fattig Færgemand.

See nu, hvad for Forskiel der har paa disse været;
Hin haver aarlig Aars tre tusind Daler tæret,
Men denne derimod sig lod fornøie med
To hundred Daler, og var lige glad og feed.

Hin lod graaeskiægget Mand for Skat paa Træmær-
ride,
Men denne satte ham af Fromhed ved sin Side.

Hin kiørte i Karet, men denne i en Vogn,
Hin hadet, denne var høitelsket i et Sogn.

Hiin gik i Kirke for at holde gammel Mode,
Men denne gik derhen, at see sin Siæl tilgode,
Hin bandte Fattige, med dem, som Fæ, drev Spot,
Men denne ønskte dem Velsignelse og Godt.

Hin paa sit Ansigt lod maaskee Parisisk læse,
Men denne havde kun en simpel Bondenæse,
Hin gik med en Paryk, som man af Geder faaer,
Men denne gik kun med sit tynde slette Haar.

Hin kunde altid med Respect og Strænghed tale,
Men denne lod sit Folk med gode Ord befale,
Hin døde, denne og, hin græd, men denne lo,
See nu Forskiellen, som var mellem disse to.

Din Fader Kiøbmand var, min var en Bissekræmmer,
Jeg veed nok, du mit Æt, som ringe er, beskæmmer,
Men lad os see, hvad hver har i sit Levnet giort,
Saa er dit Adelskab og mit vel lige stort.

Din Fader i en Bod stod stil og solgte Vare,
Men min om Landet som Aviser maatte fare,
Din Fader Penge vandt paa en og anden Viis,
Og magede, at han ej solgte med Forliis.

Min gjorde ligesaa, jeg Sandhed ikke nægter,
Han for en Skilling gav kun fiorten Messinghægter,
Saa deres Ærlighed i Rang tilsammen gik,
Undtagen din en Mark, naar min en Skilling fik.

De Rige blev af din tit lurede i Kiobet,
Min blev hos Bonderfolk paa samme Maade røbet,
Din en Bedragers Navn af Onde ofte fik,
Min med det samme og paa mange Døre gik.

Din spilte Bankerot, og løb sin Vei af Landet,
Min af sin Creditor blev ogsaa ofte bandet,
Din havde midlertid forsynet sig med det,
Han kunde siden faae sin Bod i Lave sæt.

Han kom med Ære strax fra fremmed Land tilbage,
Og viste, at han Folk ei vilde slet bedrage.
Thi han optingede, de 6 pro Ct. fik,
Med min det derimod saa ærligt ei tilgik.

Thi alt hans Gods blev af hans Creditor beskrevet,
Ja Underdynen blev endog af Sengen revet.
Han gav sig siden til at holde Tappekro,
Og fled saa Tiden hen i Glæde, Øl og Ro.

Jeg haaber derfor, at vi ej hverandre lader
I Næsen høre, hvad hver havde for en Fader,

Thi, siger du, at min en Bissekræmmer var,
Da svarer jeg, at din jo bag af dandset har.

Den eneste Forskiel der skal paa dennem være,
Er, at det holdes for lidt større Ros og Ære,
For store Summers Skyld at spilde sin Credit,
End som at blive til Bedrager for saa lidt.

da erkiende vi, at det er iſær i det sidste, man kan see, at det sakspeariske Sandsagn, Korthed er Vittigheds Siæl, ikke har svævet ham i Tanker; som man overalt vil befinde, at han ogsaa i Drømmen meest er i sit Element, hvor han, som S. 92, har med litterariske Daarligheder at gjøre, til et nyt Beviis paa den Lessingske Anmærkning, at dette Slags Narre ere de, en ung Studerende, der endnu kun kan kiende lidet til Livet og Verden, heldigst kan vende sine første satyriske Vaaben imod.

Og hvad videre Fremskridt giorde da denne Holbergs første Discipel paa den Bane, han med saamegen Raskhed saa ung betraadde? Opmærksom paa Tidernes Tegn var han klog nok til at forlade den. Den Munterhed, det Lune, det Vid, som, udøstes paa Tryk og i Vers, sikkert vilde bleven et Anstød for hans timelige Lykke, fandt ikke blot i Skranken, hvor han blev den frygtede Lowsens meest

agtede Modstander, en heldigere Anvendelse, men trydrede og indtil hans Alderdom hans Omgang for han Vennekreds, hvortil blandt andre min afdøde Fader henhørte, og forlod ham end ikke paa hans Sotteseng. Maaskee Vinding for ham, men ustridig for det danske Parnas et af de Tab, hvoraf det desværre har lidt, og lider saa mange.

K. R.

Henrik Horneman.

Henrik Horneman var i Aarene 1730 — 40 Hører og Cantor ved Skolen i Ribe og Ven af da værende Rector Falster. Siden blev han Præst i Velling, nær ved Ringkiøbing, og døde omtrent 1749. Man har af ham allenefte følgende Skrift:

Verdens umaadelige Bugsfylde og Kaagesyge, forfattet af Huusholderen ved Vesterkanten, da man fandt Retfærdighed hos Nogle Faa. Inprimatur, Peder Rosenstand Goiske. Trykt i Huusholdningsbogtrykkeriet nogle Aar efter Den Høifornemme Madames Kogebogs Publication 1703. (2 Ark i Qvart).

Denne Titel var ret skabt til at forvirre en Bibliograph, da man ved første Oiekast maa troe

at Bogen er trykt Aar 1703, hvilket dog ikke kan være, da Rosenstand, som skrev Inprimatur derpaa, først er født 1704. Men den hele Gaade er af Præsten Hr. N. B. Krarup bleven udviklet i Minerva for 1797 for Juli Maaneds 39 — 41. Septbr. 347 — 48.

Nu veed man, at Aarstallet 1703 er Kogebogens Trykkeaar; at H. Horneman har skiult sit Navn under de de tvende Hh. i Husholderen, ligesom N. F. i Nogle Faa skal betegne hans Ven By- og Herredsfoged Niels Foersom; at Bogen er trykt i Viborg efterat Rosenstand var bleven Lector Theologiæ, og altsaa kunde være bemyndiget til at censurere Bøger. (I det Exemplar af Bogen, som fra det suhmske Bibliothek er kommen i det kongelige, staaer paa Titelbladet skreven, at den er trykt i Viborg Aar 1738).

Om Poemets Værd har Prof. Rahbek udforlig handlet i Minerva for Marts 1797 S. 344 — 50, og han finder, at det fra den æsthetiske Side ikke her fortjener videre Undersøgelse, da derom intet andet lader sig sige, end at den holbergske Gnist endnu ikke deri ganske er udslukt.

R. N.

Wilhelm Worm.

Wilhelm Worm er født i Kjøbenhavn 1698, og var Sønnesøns Søn af den store Ole Worm. Hans Fader var Professor Medicinæ Oluf Worm den Yngere, der havde et svageligt Helbred og døde i sit 40de Aar. Sønnen opnaaede heller ikke højere Alder, da han døde 1737 som Assessor i Hofretten i Kjøbenhavn.

Hans Næstsødskendebarn, Justitsraad Worm, giver ham vel i sit lærde Lexicon 2. Del S. 636 det Skudsmaal, at han var en net zirlig dansk Poet, men han anfører intet videre af hans Arbejder end det korte Vers, han gjorde paa sin Sotteseng, som staaer trykt i O. Bangs Samlinger 1ste Stykke S. 115 — 16. Mange flere af hans Poe-

ser ere trykte, men uden Autors Navn. Hans Fætter, B. W. Lüxdorf, der Aar 1742 besørgede det 2det Oplag af Samlingen af danske Vers, indrykkede dem heri, og ere Nummerne fra 7 til 13 i 1ste Bind og fra 6 til 11 i 2det B. alle af Worm, uagtet Mærket W. eller W. W. kun staaer ved nogle af dem.

At han foruden disse ogsaa har af tydske paa danske Vers oversat Bessers Celadon og Chloris, som Sandvig udgav 1771, det sees af mine Lüxdorfiana S. 258.

At man kan vide saa god Rede til, at de anførte Poesier ere af Worm, det har man Rostgaards Samleaand og hans store Hengivenhed til Fædernelandets Sprog og Poesie at takke for. Iblandt hans efterladte Forraad af danske Vers paa Universitetsbibliotheket er ogsaa det Volumen indeholdende Wilhelm Worms, som omtales i Lüxdorfiana S. 258, og ere saavel de tre første Blade som den latinske Oversættelse af Besser skrevne med Lüxdorfs egen Haand.

Samlingen af de Wormske Vers, i Manuskript, havde Lüxdorf forresten foranstaltet for en anden den Tids Ynder af dansk Poesie, den berømte

Povel Løvenørn, og tilsendte ham dem med den latinske Dedication paa Vers, der staaer aftrykt i hans Carmina. Hafniæ 1775. Pag 71 — 72.

Af et i denne poetiske Epistel forekommende Sted, hvor Luxdorf siger om Forfatteren:

Victima fortunæ, surdi ludibria fati,
Ægrotans, exspes, spretus, egenus, inops,
Noverat occultos versu lenire dolores,
Et cantu fletus impediise viam —

seer man, at hans Kaar i Livet ikke vare de bedste. I Samlingen af hans Vers forekommer ogsaa følgende, den 13 Novbr. 1733 daterte, Supplique til Kongen, der bærer Vidne om det samme:

Du Herrens Salvede, min Konge, Landets Fader!
Min trængselfyldte Bylt jeg for din Fod nedlader;
Let Byrden med en Haand, og skriv, at Helsingør
Skal give mig mit Brød, naar gamle Ziege døer.

Den Naadehaand, som saa min matte Fod vil fæste,
Skal Himlens Overhaand bestyrke til det bedste.
Har hidtil Lykkens Haand end været mig imod,
Saa viis, at Lykken selv maa falde Dig til Fod.

Men man levede ikke længere i Friderik IVdes Tid, da Suppliquer af den Art giorde Lykke.

Det som en Læser, der begrunder hin lüxdorfske Dedication til Løvenørn, ellers maatte kunne blive begierlig efter at vide, er, hvad Autor sigter til, naar han taler om Archilochi bidende Jamber, og ønsker, at hans Fætter maatte have afholdt sig fra at stemme sin Harpe i den Tone, sigende:

— — — — hoc demere vellem,
Et rabido Musas felle carere decet.

Blandt alt hvad der er trykt af Worms Arbejder er intet, hvorved Lüxdorf kunde finde sig beføjet til slige Ytringer. Ved at læse de Stykker i Samlingen, som endnu ikke ere ved Trykken bekiendtgiorte, seer man strax hvad han peger til, da der er kun et eneste Stykke af den Art. Det er nemlig den berygtede — Jambe, (for ikke at sige Pasqvil) imod forrige Obersecretair Møinichen, da han var „lagt hen paa Smaatings Hylde" der begynder saaledes:

Hr. Møjnichen! jeg veed, Dig Tiden langsom falder,
Nu Du har faaet Tid at tænke Dig lidt om.

og hvori det, blandt andet, heder:

Hvor mangt et Præstekald har Jøden ej uddelet
Til Supplicanter, som bar Pengene til ham,
Han dem igjen til Dig? Blev kun Din Kage melet,
Ved Jøde eller Græk, det var Dig ingen Skam.

Hvor mangt et Præstekald er Dalila forært?
Hvor mangen Pige har, ved Dig, lukt Peder ind?
Hvor mangt et verdsligt Brød er ej af dem fortært,
Hvis Koner laante Dig en Dyne udaf Skind? o. s. v.

Et andet af de utrykte Stykker i Samlingen, som er et Bryllupsvers til Cancellieraad Kreyers og Frøken Judichærs Bryllup den 5 Mai 1734, kan ogsaa i sin Tid have gjort Opsigt, men Indholdet er dog mere almindelig Satire, og strømmer ikke over af den Bitterhed og Galde som hisset imod Meinichen. Det som der i bemeldte Bryllupsvers allermest railleres med er Pietisteriet, hvorved Forfatteren da ikke synderlig har anbefalet sig hos Visse. Ogsaa blev det ham formeent at lade Verset trykke, hvorover det heder i et Postscript:

Det var min fulde Agt, at lade dette trykke,
Men Trykkerpersen har for nylig faaet en Nykke,
At den for Løn og Bøn afstedet ikke gaaer,
Om Imprimatur ej paa Bladet foran staaer.

For dette høj' Latin jeg ej har sparet Møje,
Men de Højlærde var til Ordet ej at bøje;
Dog veed jeg ei, hvorfor; døm, Læser! med Forstand,
Om her er Noget i, som Trykken hindre kan.

Jeg gjætter mig da frem: Vi leve paa de Tider,
At Folk en moersom Geist og Kløgt ej gjerne lider,
At Vers af Moden er, og den er kun et Drog,
Der spilder Tiden paa den frugtesløse Bog.
Hvad gjelder, om mit Vers af Phoenixberg var skreven,
Det uden stor Disput var approberet bleven. o. s. v.

R. N.

Clitau.

Thomas Clitau er født Aar 1694, efter Frimans bergenske Skribentere i Ringkjøbing i Riber Stift, men efter Worms Lexicon i Egnen ved Horsens. Gik i Skole i Odense, hvorfra han deponerede til Academiet. Rejste omtrent Aar 1727 udenlands til Universiteterne i Halle og Jena. Efter sin Hiemkomst gav han Information i Lovkyndighed og i de levende Sprog; var i nogle Aar Redacteur af den wielandske lærde Tidende. Blev siden Regiments-Auditeur, og Aar 1748 Notarius publicus i Bergen, hvor han døde 1754, efterladende sine faa Midler til Blinde, hvorom kan sees i de norske Fundatser 1ste Del. S. 224.

Af ham haves, foruden nogle andre Smaaskrifter *), følgende Verk:

*) De opregnes hos Worm i 1ste Del S. 226 og i 3die S. 154 og 918. Den paa sidste Sted anførte poetiske Beskrivelse over Finlapperne er dog ikke af Clitau, men af Biskop Friis.

Poetisk Tidsfordriv, deelt i 4 Sectioner. Den første Section indeholder 142 danske Sange, Oder og Arier, tilligemed et Appendix af Oversættelser af Ovidio og Drelincourts Sonets chretiens. Den anden Section befatter i sig den sidste Krig imellem Danmark og Sverrig. Den tredie allehaande Slags Materier paa Latin, Fransk, Tydsk og Italiensk. Den fierde Meditationer over Evangelierne. Med kongelig allernaadigst Privilegio og Vedkommendes Approbation publiceret og componeret Tid efter anden for Tidsfordriv, af Thom. Clitau. Kiøbenhavn, trykt 1738. 4to (1ste Section har 204 og de tre sidste i alt 72 Sider).

Det giør et synderlig Indtryk paa Læseren, af Fortalen at see, hvorledes denne ubetydelige Rimer, der blot besad en flydende Pen, men hverken Smag, Critik eller Skjønsomhed, kan med saadan Selvtilfredshed og i fuldeste Overbeviisning om sine egne store Fortjenester, omtale de mange der fuskede paa Poesien. „Deraf" — siger han — „at „Alle vil fuske paa Poesien, flyde to Inconveni„entser: 1) at vi have saa mange Fuskere, der „paa en saa skurrende Pibe spille deres Vers, at „Apollo og hans Muser maa stoppe for deres „Øren. 2) At vi have saa mange Dadlere, der

„dadle det de ikke forstaae. Thi da Alle vil piqvere „sig af at kunne gjøre Vers, piqvere de sig ogsaa „af at kunne censurere og dadle Andres; og saa„ledes maa en Virgilius tidt og ofte lade sig „dadle af en Batto. Hvad mig nu angaaer, skal „det være mig en ringe Ting at dadles af saa„danne Fuskere. Nok er det mig, at jeg veed, at „Poesie har havt den Lykke at behage ypperlige „Mænd her i Riget, der selv gjøre gode Vers, „og bør at holdes for danske Virgilii og Ovidii. „Iblandt hvilke er den berømmelige Magister Al„bert Thura" — Ohe! Albert Thura, en dansk Virgil eller Ovid!

Længere henne i Fortalen siger han: „Her „skal neppe findes en eneste Elision eller Bogstavs „Udelukkelse, som dog mangfoldige Gange bruges „af andre endog de nyeste og bedste danske Poeter, „endskjønt ikke retteligen. Ligeledes haver jeg og„saa, ganske faa Steder undtagne, skrevet med „samme Construction, som man taler, hvorimod „vore endog beste Poeter endnu mere peccere end „imod det Første. Vil man ikkun for Exempel „læse Bording, Kingo, Bryggeren fra Callund„borg, ja in Summa alle de andre saavel ny som „gamle Poeter, skal man befinde, at de fast paa „hver Linie have forandret eller rettere fordervet

„Constructionen, og gemenligen sat Verbum sidst,
„hvilket dog er mod vort danske Sprogs Genie,
„og derforuden gior Verset tvungent“ o. s. v.

Til Prøve hidsættes et Par af de taaleligste og tillige korte Stykker. Først den nu levende Verdens Sæder S. 2 — 3.

De Gamle vænte sig fra Ungdom op til Haardførhed,
De spændte Buer, red i Dyst, saa Sveden flød
dem ned,
Ved Flid og Arbeid fik de stedse deres Brød,
Ja gik i hiemgiort Tøj, og spiste Melk og Grød.

Da var det og, at de bestridede det frække Rom,
Indtoge Spanien, og andre Lande, hvor de kom,
Den grumme Celta løb, hvor han saae dennem gaae,
Og stolte Briton krøb paa Timen i en Vraa.

Men nu er Folk ej saa, de elske mere Skuespil,
End som et Maal, som de for Øvelse kan skyde til;
De elske Mageligbed, de spille, dandse, lee,
See heller Venus-Ild end som Bellones Snee.

De parfumere sig, de speile sig udi Crystal,
Og see, om deres Haar vil sidde ret i kruset Kald,

De klæde sig og nu ej mere efter Tarv,
Men bære i Brocat den gandske Fædre=Arv.

Skal de og spise nu, maa dertil strax en fremmed Ret,
Af Flesk og Rugbrød kan en kræsen Dansk ej blive mæt;
Øl kan ej lædske ham; han maa nu have Viin,
Som føres vidt herfra, fra Mosel eller Rhin."

Og S. 8 — 9 Fredsønsket:

Kom, ædle Fred, o kom, og lad dig see!
Erinnys bort, pak dig til Helvede,
Alecto gak, Plutonis Tienerinde,
Gak, Eri med, du onde Diævels Quinde!
Alt dette sorte Pak skal pakke sig strax hen,
Men du, du ædle Fred! skal komme her igjen.

Læg Sablen ned, blodtørstige Husar,
Tak ogsaa af, o falske Savoyar,
Lad Hunden ej, o Polak, længer slikke,
Lad Jorden ej nu sukkende saa drikke
Din Broders Blod! Ach! gak nu, Iber hiem til dit!
Og Monsieur Celta! lad Enhver beholde Sit.

At Autor havde tænkt at lade sine mange heri forekommende Arier og Sange ledsage med Melodier, men begav det igjen formedelst den dermed forbundne Bekostning, kan sees af Intimationen til

Bogens Udgave i de lærde Efterretninger for 1735 No. 38, hvori det heder: „Som bemeldte 120 „danske Arier eller Sange ere curieux, og noget „Nyt, i det man ikke saa letteligen skal kunde frem„vise deslige tilforn trykte i det danske Sprog, ja „man tør endog uden Vanterie sige, at man ikke „skal finde en Arie-Bog i det tydske Sprog, hvori „findes saa mange Slags Vers, saa meget af My„thologien, og saa mange diverse Materier, i det „Kiærlighedssager giør det største Partie ud hos de „Tydske, siden Lykønsknings-, Bryllups- og Begra„velses-Vers, og deslige Lapperier; saa haaber „man, at Publicum skal være desto billigere med „denne ringe Prænumeration at contribuere til, „at desflere blive trykte. Og da i de 120 Arier „ere 24 Slags Vers, 5 Arier af hver Slags, hvilke „altid følge paa hverande, saa havde man sat sig „for, at lade 24 af dem trykke med Diskant og „General-Bass, at de alle efter dem havde kundet „siunges og spilles paa Claveer, ja man havde „allerede ladet dem componere af en vis Virtuoso „her i Byen, i den Tanke, at man skulde have „kundet bekomme Sæt-Noder, om ikke her, saa „dog i Hamborg; men dette haver slaget feil; og „og det vil koste formeget, dersom man vil lade „dem stikke i Kobber; thi der prætenderes 48 Rdlr.

„for de 24 Arier; hvilket man ikke tør slaae sig
„til, i det ikke kan vides, om man kan faae sine
„Penge igjen, og man vil nødig lide Skade. Imid-
„lertid kan den som kiøber Bogen, og som vil
„lære at spille paa Claveer, lade efter egen Behag
„een og anden sætte i Musikken af Den, som lærer
„hannem.

R. N.

Ole Camstrup.

Om ham vides blot hvad Friman har i sine bergenske Skribentere, at han er født 1688 Ethne i Bergens Stift, hvor hans Fader Hans Olsen Camstrup var Præst, og at han døde, som Student, i Bergen 1762. At han har præceptoreret og ikke uden Held givet sig af med Ungdoms-Underviisning, er en i Begen endnu bekjendt Sag, *) og i Kiøbenhavns Adresse-Contoirs Efterretninger for 1762 No. 54 har en hans Discipel sat ham et hædrende Minde, hvori det blandt andet heder:

*) Allerede før 1730 informerte han i Bergen; det seer jeg af en Seddel, skreven med Arnæ Magnæi egen Haand, hvorpaa der staaer: „Oluf Kamstrup i Bergen, en Student, som holder latinsk Skole, har „Bispens og Stiftamtmandens Testimonia om Lærdom og Levnet.“

„Mit Minde er: Han var en dygtig Lærefader,
„En født Poet, en Mand som underviste vel,
„Han lagde i mig først Poeters Lyst og Lader,
„Studerings faste Grund og Omsorg for min Sjæl,
„Udfører Mandens Ros I ædle Undaliner!
„Og husker hver sin Pligt, som hans Discipel var.
„Du Heiberg, Fasting, Paus, I Foormænd, og de Finer,
„Udfører Mandens Ros! I bedre Gaver har."

Han har, formodentlig opmuntret ved Clitaus Exempel, udgivet:

„Trifolium metricum, eller en Samling af adskillige poetiske Sager, udi 3de Sectioner indeholdende, og Del Miscellanea, Inscriptioner, latinske og danske Brude- og Ligvers, ved adskillige Leiligheder udgivne, og nu efter fornemme Liebhaberes Begjering til Trykken befordrede ved Ole Camstrup. Kiøbenhavn, 1739. trykt hos kongl. Universitets Bogtrykker Owe Lynov. 350 S. 4to.

Bogen har fra Poesiens Side betragtet ingen Værd, men kan blot, formedelst Mængden af Vers i Anledning af Bryllupper og Begravelser i Bergen, tjene til at oplyse en eller anden Punkt i den bergenske Personalhistorie. Man kan neppe nævne nogen i det 18de Aarhundrede bekjendt bergensk Familie som Camstrup jo har berimet, for ikke at sige besiunget. Man seer her Navnene Holberg

og Heiberg, Falsmer, Fasting og Friman, Garmann og Gelmyden, Weinwich og Weinecken. o. a. fl.

Ikke faa af disse Lejligheds-vers ere paa Latin, og et eneste er i det norske Bondesprog efter den bergenske Udtale. Det er Bryllupsverset S. 74—76, som har følgende Overskrift:

Gratlations-Omqvæe daa Brudgommen den velforneima Borgare aa Handelsmand i Stavanger Gabriel Hilleman aa Bruuro den fagra aa dydige Piika Barbra Møller i forneime Gilde-Venners aa Kiolklædde Byemænners Samlag, gav qvær andra Ægteskabs-True, aa drach Brydlup i Bagholmen den 6 Junii Ao. 1729. I ein go einfoldig Meining udtonat af Aschaut Nudlestae.

Go Maaro om Qvellen, qvær Bye-Man aa Giest!
Go Dag i Syd-Oest, aa go Qvel i Bag-Vest;
Æg er i Bagholmen indkommen.
Æg høyra her er ingan Sorrig paa Fær,
De kratta, som Skioro, qver anden aa qvær
Som gildaste Knep uti Lommen.
Æg håde eet Ærand' at fara te Byen,
Dog inte at kiøpa mæg Erter aa Gryen,
Men ret for at giæra mi Æra
Paa Engaren, aa at forsfuna mæg lidt,
Til Skrivar aa Futen, som æg venta didt,
Saa nocke i Krucko frembæra. o. s. v.

N. N.

Jacob Graah.

Jacob Graah, som man ikke veed videre om, end at han 1753 blev Skibspræst i det asiatiske Compagnies Tieneste, og forgik med Skibet paa Hjemrejsen, og som i Slutningen af Kong Christian VItes og Begyndelsen af Friderik den Vtes Regjeringstid, gjorde en Hoben flaue og højst ubetydelige Lejlighedsvers, vilde ligesaalidet som adskillige andre den Tids Rimere her være bleven anført, hvis han ikke havde udgivet sine Poesier i en med Zirlighed trykt Samling, og derved udvirket, at Mindet om deres Tilværelse endnu ikke ganske er udslettet. Titelen paa denne Samling er:

Poetisk Tidsfordriv, bestaaende af adskillige Skjemtedigte, moralske og andre Materier,

Condolationer og Gratulationer, ved adskillige Lejligeder offererede det Kongl. Herskab og endel fornemme Standspersoner, samt af andre Miscellaneis, Sproget til Nytte og Ziir, paa danske Vers Tid efter anden udførte, og nu udi en Samling efter Adskilliges Begjering til Trykken befordrede af Autor selv, Jacob Graab, Philos. Studios. Kjøbenhavn, trykt hos Christoph Georg Glasing. 2 Tomer. Den 1ste 344 og den anden 252 S. 8vo.

Udgivelsestiden er ikke anmeldt paa Titelbladet, men J. P. Anchersens Fortale foran er dateret 11 Septbr. 1751.

Til Prøve udskrives udaf 1ste Tom. S. 316 — 17 Nogle faa velmeente Gratulations-stropher til Hr. C. F. Wadskiær, da han var bleven Professor ved det Kongl. ridderlige Academie i Sorøe 1748.

Hoilærde og fornemme Ven!
Det glæder mig, at Himmelen
Belønnet har Hans Møje,
Saa Skiæbnen maatte endelig,
Hvor længe den end viste sig
Gienstridig, Ham dog føje.

Vel gaaer det saa i Verden til,
At de, som kuns ved Dyder vil
Til Held og Ære stige,
Meer stiger ned, end op dertil,
Naar de kuns efter begge vil
Paa saadan Maade hige.

Men varer det end længe, før
Man ind af Ærens Tempel-Dør
Igiennem Dydens Tempel
Indlades; at det dog kan skee,
Fornøier jeg mig ved at see
Udaf min Vens Exempel.

Jeg før vel haver en Poet
For saadan en Person anseet,
Hvis Indfalds Udfald bliver,
At hans utvungne Poesi
I Stadens tvungne Slutteri
Tilsidst en Plads ham giver.

Men nu har jeg erfaret det,
At en Poet ej ganske slet
I Glemmebogen skrives.
Nu tør Hans Lykke give mig
Det Haab, at blive lykkelig,
Naar Leiligheden gives.

Til Lykke da, højlærde Ven!
Lev længe vel! og brug sin Pen!
Saa kan vi visse være,
At udi alting al Hans Flid
Geraader i Hans Levetid
Til Fødelandets Ære.

Imidlertid jeg bede vil,
Saa længe Han og jeg er til,
At Han blandt sine Venner
Vil ogsaa ihukomme mig
Der stedse er og skriver sig
Min Herres Ven og Tjener.

R. R.

Wadskiær.

Christian Friderik Wadskiær er født 1722 paa Ørslev Kloster i Viborg Stift. Hans Fader var først Fuldmægtig hos Krigsraad Ulsøe over Rytter-godset paa Dronninglund i Vensyssel, siden Forpagter paa Lengsholm sammesteds. Han gik i Latinskole i Sæby. Lagde sig ved Academiet især efter Philologie og dansk Historie, samt gjorde Lejlighedsvers i stor Mængde, for en Del ikke uden snorrige og pudserlige Indfald. Han gik længe ubefordret, og har man i Manuscript af ham følgende trende poetiske Ansøgninger:

a) Suppliqve om at blive Notarius publicus.

Kingo Bisskop, Bording Lector,
Nordrup *) Præst, og Falster Rector,
Kyhn tillige Præst og Degn;

*) Blandt de af Wadskjær citerte Poeter er Hans Nordrup den eneste, vi ingen Underretning har meddelt

Schandrup blev en Herredsfoged.
Hver Poet er bleven Noget,
Ingen bleven er forlegn.

om, da hans Vers, hvoraf de fleste falde i den fescenninske Smag, ikke syntes at kræve, at vi skulde opholde os længe ved hans Liv og Levnet eller omhyggelig fremtælle alle hans for største Delen utrykte Vers. Kun et eneste til Prøve, og det maa være hans Supplique til Gehejmeraad Ditlev Wibe om et Præstekald, der lyder saaledes:

Gid Djævlen slaae Patroner!
De hjelpe allerbest
Paa deres Hofcarogner,
Dem smør de paa en Præst.
Slig' leflesyge Tasker
Slig' gibsinqvered' Meer
Slig' helvedsminked' Flasker
Slig' horforjaged' Søer,
Skuld' de vel sye min Krave
Af deres Horesærk?
Nej! deres Fløjelsmave
Den er mig alt for stærk.
Naar alting gaaer i Knibe,
Gjør jeg mit Knælefald,
Og raaber: Naadigst Wibe!
Skaf mig et Præstekald!
Thi jeg er en Studenter
Paa fulde femten Aar,
Knap at en Pige venter
Saalænge, før hun faaer.
Men skal det længe vare,
Saa kan jeg gamle Dreng

Vadskjær Himlens Hjelp anraaber,
Og til Kongens Naade haaber
Allerunderdanigst, at
Han for sine Skjaldresange
Allernaadigst maa erlange
Kjøbenhavns Notariat.

b) Supplique om at blive Tolder i Haldsund.

Med flere Syndere jeg underdanigst holder
Om Tolderembed an hos Deres Majestæt.
Gjør, store Konge! gjør mig ynder til en Tolder,
Ej for jeg Synder er, men for jeg er Poet.
I Evangelio en Tolder og en Synder
Man finder samlede, der fattes en Poet.
Gid en Evangelist fra Kamret mig forkynder,
At denne er tillagt af Deres Majestæt!
Jeg ligner Tolderen Zachæo i Staturen,
Men lover baade Gud og Deres Majestæt,

Hans Excellenz ej svare
For daglig Overhæng.
Paa Naadens Dør jeg banker,
Der hjelper ingen Snak,
Indtil der Noget vanker,
Og jeg kan sige Tak.

At jeg skal samme Mand ej ligne i Naturen,
Hvis Gud ved Kongen mig til Tolder har
udseet.

e) Om at blive Professor Historiarum
paa Sorøe.

Jeg søgde Toldbod sidst, nu søger jeg Catheder.
Hvad gjelder, det om mig hos Majestæten heder:
Er ikke den Poet en underlig Krabat,
Snart vil han Tolderie og snart Professorat!

Man naar man sanker Aar, og lider længe ilde,
Da vil man ofte det, man ellers nødig vilde;
Det er en Sjeldenhed, hver Toldbodcandidat
Sig ikke melder an til et Professorat.

Tak, naadigste Monark! at jeg blev ikke Tolder,
Om saadant Afslag mig den Lykke nu forvolder,
At jeg, istedenfor at være Publican,
Af Dem til Publicus Professor tages an.

For otte Aar og meer, da jeg til Herredsfoged
Recommanderet blev: „Han bruges kan til noget
„Som bedre er end det" — blev naadigst sva-
ret af
Den store Christian glorværdig i sin Grav.

Nu er der Leilighed, som neppe kommer mere;
Lad mig Historien paa Soroe profitere!
At jeg i mange Aar har Tid og Flid anvendt
Paa dette Studio, er ikke ubekjendt.

Bordingium man saae paa Soroe promovere;
Lad Bordingiolum paa Soroe profitere —
Profiten gaaer man om; blot søger jeg dog ej
At profitere for at profitere; Nej!

Men for jeg haver Lyst at tjene Gud og Landet
I de Forretninger, jeg, fremfor noget andet,
Har Drift og Dannelse (næst Skialdrekonsten) til,
Om Gud i Himlen og vor Gud paa Jorden vil.

Nu blev han da Aar 1747 Professor Historiarum ved Sorø Academie. 1752 Professor Poeseos og siden Eloqventiæ ved Kjøbenhavns Universitet, og døde 1779.

Hans meest udførlige poetiske Verk, men som aldrig Nogen falder paa at tage i Haanden for Poesiens Skyld, er:

Poetisk Skueplads aabnet paa det saa kongl. som kostelige Christiansborg Slotsplads, forestillende i trende Scenes de Kongl. danske Residence-Slotte,

saa mange af Historien og Antiqviteten har været at opspore, med udforlige historiske Anmærkninger, befattende iblant andet en god Samling af forekommende hoilovlige danske Kongers af den oldenborgske Stamme, deres Elogues og korte Panegyriqves hos fremmede og udlændiske Scribentere, og tillige en Forestilling af det danske Scepters Arveret for Souverainitæten, det itzige hoikongelige Huses Nedstigelse fra den gamle tappre og berømte saxiske Konge Witekind den Store, og Forvantskab med de gamle danske Konger, de danske Kongers Fortrin og Præeminence for alle andre i Europa, de gamle nordiske Kongers Rang indbyrdes, og det danske Riges og Nations fordums Anseelse for de andre i Norden ꝛc. ꝛc. Samt et lidet historisk Tillæg, ved Christian Friderich Wadskiær. Kiøbenhavn 1741, trykt paa Jacob Preusses, Universitets Bogbandlers, Bekostning. 348 S. 4to, foruden 5 Ark Fortale.

Som et Anhang til denne Bog kan man ansee hans

Forandrings Skueplads paa Amalienborgs Lueplads eller Den kiøbenhavnske Friderichstad i sin Opvext o. s. v. Kiøbenhavn 1754. 4 Ark i Qvart.

hvor de faa rimede Linier, ligesom i hint større Verk, svæve over et Hav af Noter med uendelige Digres-

sioner og Parentheser i Parentheser, opfyldte med de meest heterogene Anecdoter.

Af hans mange andre Leilighedsdigte vil jeg for Gjenstandens Skyld udmærke det af ham Aar 1743 forfattede, da de danske Musers Ven Rostgaard paa Kraagerup den 1ste Martii celebrerte sin 40de Bryllupsdag. Samme Gang skrev Langebek — hvis Talent for Poesie ikke just af hans Skaldedigte fra Aarene 1771 — 72 er meget fordelagtig bekjendt — et Lykønskningsvers, der begynder saaledes:

Var Thura, Kingo selv, og Reenberg *) nu ilive,
Hvad gielder, de igien sig satte ned at skrive
Til Rostgaard hver et Vers og til Hans Revenfeld,
Og ønskte dem i Dag ny Lykke Liv og Held.

Just fyrretyve Aar fra denne Dag tilbage,
Som er den første Dag blandt Marti Maaneds Dage,
Man holdt i Kiøbenhavn Hr. Rostgaards Bryllupsfest,
Da Revenfeld og han hinanden bleve næst.

*) Alle disse Tre gjorde Bryllupsvers til Rostgaard 1703.

Da lode disse Mænd, de Sangere i Norden,
De store Helte i den danske Skjaldreorden,
Sit Mesterstykke see af deres Digterkunst,
Da var det Tid for dem og Sted at nyde Gunst.

Men nu, da ingen meer af dem sig finde lader,
Og dog Poeters Ven og danske Skjaldrers Fader
Hr. Rosigaard har opnaaet med Sundhed, Fred
og Mag
Den fyrretyvende sin Bryllups Jubeldag,

Hvo skal da stemme op, hvo skal da Harpen røre,
Hvo tør vel komme frem med Noget for hans Øre,
Der er mod hines Sang som Skurreverk og
Tant,
Naar for saa mange Aar han alt saa vel er vant?

Var Wadskiær vel saa nær, han torde vel fremtrine,
Og øse noget af sin Geistes gyldne Mine,
Ja, som vor Tids Poet, fremlægge for en Dag,
At han er ikke Ky for Phoebi høje Smag o. s. v.

Wadskiær var vel ikke nærværende ved Gildet paa Kraagerup, men han var dog ikke længere borte end i Kjøbenhavn. Her anrettede han imidlertid et Gjæstebud paa Helicon, der begynder saaledes:

Apollo, med sin Mine, laae
I Tirsdags noget længe,
Fordi man ham i Mandags saae
Saa tidlig staae af Senge
At pidske sine Søstre op,
De lavere Gudinder;
Der paa sin fine Fløjels Kroop
Endnu den Krafost finder;
Og for han silde sad og drak
Med Mars en Pægl af Kanden,
Saa Fastelavensſviren stak
Den gode Mand i Panden.

Efter et langt Præludium berettes da, at der til det af Apollo anstillede Gjæstebud kommer en Skare af Gjæster, og deriblandt To fra de Dødes Rige:

Den Ene bar en Bispestav,
Og vidste at fremtrine
I et saa høianseeligt Lav
Med en ærværdig Mine.
Den Anden kom med Lovens Bog,
Og bar den under Armen.

Apollo holder derpaa en Tale til sine Fremmede, hvori han blandt andet siger:

Hr. Thura og Hr. Reenberg!
To Kiæmper til at digte,
Trods at og anden kumpen Dverg
Man ofte faaer i Sigte;
Mig mindes, at I gjorde Vers
Saa mange Aar tilbage
Af gyldig ja af gylden Ertz
I Deres Bryllups-Dage,
Og derfor vil jeg, at I nu
Skal lade Eder høre,
Og atter komme Dem ihu
Med et Par Vers at gjøre,
Hvis Eders Geist er ej uddød
Og tabt iblant de Døde,
Som fordum reen og listig flød.
De sig dog Øret kløede,
Og vidste ikke, om de sig
Til saadant mere trøster,
Dog hver en Strophe endelig
Af Deres Ærme ryster!

Thura.

Naade, Ære, Fred og Held
Krone hine Himmel-Dyder,
Som saa overmaade pryder
Rostgaard og Hans Revenfeld!

Reenberg.

Gud forlænge Deres Alder,
At den Dag, i Dag indfalder,
End i mange glade Aar
For det ædle Par opgaaer!
Al Velsignelse nedflyde,
Strømmeviis at overgyde
Af det rige Himmel-Vold!

Apollo.

Jo! det gaaer an for Medvinger,
Dog maa jeg Eder sige,
At Eders Geist forringet er
Udi de Dødes Rige,
Og at Jer Vers af Jord og Grav
En jorded Afsmag haver:
Welan! saa kyller Farden af
Og drikker til Graver!

Da Procantsler Pontoppidan Aar 1745 holdt Bryllup med sin anden Kone (hans endnu levende Enke Johanne Maria Hofman) skrev Wadskjær Bryllupsvers, hvori det heder om Poeten Helt:

Hvis Heltedigterdaad kom fra Hr. Hofman ud,
En værdig Broder af vor ædle Jomfrubrud,
Hvorved han Elskere af danske Skjaldresager
Sig høit forbundet har; gid det ham end behager,

De andre danske Vers, han ejer Samling af,
At ligeledes frie fra Undergang og Grav!
Hr. Poulsen ham, som hans Fru Moders Moderbroder,
Til Gundrupgaard, vist gav Undsætning, man formoder,
Den curieuse Mand, som er en stor Patron
Af danske Vers og har en rar Collection.

Et af hans Bryllupsvers af Aar 1748 har Titel af Jydernes Forsvar og Berømmelse, og begynder saaledes:

Der findes Folk i Kiøbenhavn,
(Som lader meget ilde)
Der kimse af det jydske Navn
Og rigtig sig indbilde,
At Jylland er en liden By,
Som ej vil stort betyde,
Hvor Hovedgaden kaldes Thy;
Ja mene, at en Jyde
Er ikke ret et Menneske,
Som andre Folk kan være,
For han faaer Kiøbenhavn at see,
Og der udstaaer sin Lære;
For han faaer glemt at sige A
Og kalde Strømper Hoser,

Samt den Pronunciation,
Som Jyde bæst en røber,
Og fik til en hønet Person
I Kiøbenhavn omkøber;
Der veed at bande smukt paa Tydsk
Ved Donner Blitz und Wetter,
Thi med en Eed, som klinger jydsk,
Man intet her udretter,
Om man end vilde fæste op
Med Dröllen ryv og klyve. o. s. v.

I Bryllupsverset til Hr. C. C. Plesner og Jfr. Glud 1742, der begynder:

Nej! see mig kün til Jomfru Glud,
Som altid saae saa ærbar ud,
Om hun og ej tør vove,
At dele Dyne med en Mand,
Og lære os, hvor tidt man kan
For nogen Pige love —

siger han om Fruentimmerne:

De hører, fra de ere smaa,
Og knap i Gangevognen gaae,
Naar deres Barnepige

Hun synger i sin Psalmebog,
Saa meget af skjøn Waldborg og
Hr. Axel Thorsen sige.

Hvordan Hr. Axel kommer ind
Og klapper Glutten paa sin Kind,
Som spiller med sin Blomme,
Og fæster hende til sin Brud,
Endskjønt de ej for Broder Knud
Tilsammen maatte komme.

— — — — — — —

Og naar hun hører Eventyr
Om Bejleri og Elskovsfyr,
Det kildrer lille Drude.
Slig Præken falder ej for lang.
Hun ønsker, denne Aftensang
Maa silde blive ude.

Snipsnude er det eneste
Som hun paa Eventyrerne
Befinder at udsætte,
Som den sædvanlige Final,
Der Eventyret slutte skal,
Naar de er af de rette.

Til Brudgommen beder det:
Dengang vi paa Regentsen laae,
Hvor Folk paa sligt ei tænke maa,
  Vi kunde ikke tænke,
At De nu skulde her staae blank,
Og jeg Dem med aonisk Drank
  Paa Deres Bryllup skjænke.

At De udi mit Fødeland
Sig skulde see saa vel istand,
  Mens jeg skal kukelure
Saalænge uden Brød og Brud
(Hvortil det seer kun taaget ud)
  Forinden disse Mure.

Men det paa sin poetisk er,
At gaae og bide Snegle her,
  Naar Andre Østers spiser,
At drikke Peblingsøens Vin,
Naar Andre den, man faaer fra Rhin
  Og Moselstrømmen, priser.

I den Efterretning jeg i Iris og Hebe for 1795 — 96 leverte om den danske Almues Morskabsbøger, erindrede jeg (i Decbr. 1796 S. 333) at Wadskjær i et Bryllupsvers af Aar 1744 har versificeret den ene af Molboernes Bedrifter; lige-

som han ogsaa i hint Lykønskningsvers til Rostgaard udsatte den Dialog af Lucian imellem Pluto og Protesilaus paa danske Rim.

K. R.

Undertegnede, der ved flere Lejligheder har yttret sin Mening over den megen uægte Vittighed, og dertil vidtsøgte og langtrukne Indfald, hvorved denne i øvrigt ved Erudition udmærkede Lærde hyldede sin Tids misledede Smag, troer at skylde sin fordums academiske Lærers Minde her at gaae ham forbi, og heller søge Exempler paa Tidernes Tegn hos andre den Periodes uheldige Poeter.

K. R.

Jørgen Riis.

Om hans Levnetsomstændigheder har jeg intet videre kundet opdage end hvad der staaer hos Worm; at han nemlig først var i nogen Tid Hører ved den latinske Skole i Nykiøbing paa Falster, siden ved Aar 1744 Fuldmægtig hos Byfogeden i Kiøbenhavn, og døde kort efterat han var bleven Advocat i Høiesteret. (Jævnfør Wille Høibergs Kiøbenhavnske Samlinger 1ste Bind i Fortalen, Arket C. og Wadskiærs Ærevers foran Jørgen Friis's poetiske Skrifter).

Af hans Skrifter, for hvilke han, efter Høibergs Beretning l. cit., led adskillige Anfægtninger *), høre ikke flere herhid end det rimede Uge-

*) Man see f. Ex. C. Graahs Udfald imod hans Antispectator i de lærde Tidender for 1745 og Elitaus Dubia imod hans politiske Tilskuer 1745. ++

blad, som under Titel af Den danske Antispectator udkom i Kiøbenhavn fra 24 Juli 1744 til 26 Marti 1745. trykt og bekostet af Ernst Henrik Berling. 15 Nummere i Qvart.

R. N.

Den for sit nøje Kiendskab med vore ældre danske Digtere, og hvilke han overhovedet bedømmer med samme classiske Smag, som ethvert af hans critiske og poetiske Arbeider viser, Digteren C. A. Lund har i et Brev i Minerva for Sept. 1794 sagt om J. Rises Antispectator, at det er skrevet paa den Tid, da alle Muser flygtede fra Danmark, og altsaa vel fortiente at forbigaaes. Mod denne strænge Dom var Undertegnede den Gang ikke utilbøielig at tage Riis i Forsvar, især da han fornemmelig i de første Blade af Antispectator ikke sielden traf paa Steder, som følgende i No. 4:

Hvad jeg fortryder paa især,
Er, at man komme tør for nær
De kiøbenhavnske Dukker,
Det fine Jomfruporcellain,
Der glimrer som Smaragdesteen,
De skrøbelige Krukker.

Enhver er som et Postament,
Og Hovedstadens Ornament;
Hvo vilde noget skrive
Mod dem? De faaer Opdragelse,
Som ingen uden de belee,
Der Spot med Dyden drive.
Jo, jo, den fine Jomfruhud
Den Haand, der stikker Oiet ud,
Sig skulde vel besmitte
Med Gryde, Kiædel, Spand, og Trœ,
Nej den bør blive udi Læ,
Den kan vel andet hitte,
Hvor den kan bedre øve sig.
Lad Martha være huselig;
Thi hun er Kokkepige;
For Nummernichts man holder ei
En Pige, der skal lægge Dei,
En anden, der skal feie,
Den tredie, der passer paa,
At lille Per ei ud skal gaae.
Naar Jomfruen kan neje,
Naar hun sit Hoved pynte kan,
Og sig betænke paa en Mand,
Naar hun har lært en Vise,
Der handler smukt om Kierlighed,
Om Elskov, der er kold og heed,
Saa haver Jomfrue Lise

Alt, hvad med Rette fordres kan,
Helst ogsaa, naar hun er i Stand
Med Jomfruestil at skrive
Til sin forlibte Adrian,
Og sige, at hvis ikke han
I Hast kan noget blive,
Saa seer hun sig om anden Ven;
Thi længere at gaae saa hen,
Det kan sig ikke skikke
For en, der alt er fiorten Aar,
Og neppe kom fra Ammens Laar,
Før hun til Punkt og Prikke
Om Venus med sin blinde Søn
Var underrettet, og hvad Løn
Hun skiænker sine Slaver.
Naar dette sig saaledes har,
Saa bliver vel Spectator vaer,
Han sig forløbet haver.

hvori danske Tilskuer naturligviis ligesom i den danske Sandemand eller Spectator selv, maatte, som han har udtrykt sig, gienkiende een af sine Forfædre efter sin litterariske Existence; et Sted han ligeledes dengang anførte til Rises Anbefaling var følgende af Antispectator No. 11:

Hvad sender Rigdom til Neptuni vaade Bolig?
Hvad gjør at Havet blir en Sømands fæle Grav?
Man trodser Veirets Gud, der ofte er urolig,
Og Stolthed Haanden har paa Skibets Roerstav.
Den stryger ingen Seil, naar Himlens Skyer true,
Den pukker ligesom mod Biergebølgens Magt,
Den skammer sig for Død, for Undergang at grue,
Slig Hovmod mange har paa Havets Grunde lagt.
Da troer jeg, at en Mand er nærmest ved at falde,
Naar om sin egen Sag han høie Tanker har;
Og naar han tør sig selv en Visdoms-Eier kalde,
Blandt de Fornuftige han agtes for en Nar.
Spectator gjør sig Flid al Verden at indbilde,
At Visdom fører hans forunderlige Pen,
Jeg mener derimod, den Tiden maatte spilde,
Der vil bevise, ham at være Visdoms Ven.
Han drømmer meget sødt om sine Ugeblade,
Han mener, Visdom sees i hvert et daarligt Ord;
Jeg mener tvertimod, man bør hans Blade hade;
Dog nei! de zire kan en Skinke paa et Bord.

O! si omnia sic scripsisset, kan man vel neppe, adskillige Versifications- og Udtryks-Synder uagtet, ikke undlade at sige: men desværre er det øvrige ikke af denne Værdi, som og overalt den neppe heldige skromtende polemiske Form, da det skulde lade stilet mod hans prosaiske Blad, og de mange Kiævlerier

med den philosophiske Spectator, have alle Penne-fjævleriers sædvanlige Skiæbne, naar Nyhedens Salt er bortdunstet, at kiede.

En fordeelagtigere Dom derimod fortjener hans rigtig nok ikke hidhørende prosaiske Ugeblad, den danske Spectator; var det end blot for den Kiækhed, hvormed han deri talte mod hine Dages Censuraag, og der med Føie maa fortjene ham et Sted mellem Tænke- og Trykkefrihedens tidlige og modige Talsmænd.

K. R.

Poesiesamlinger og Prisdigte.

Under disse to Rubrikker maa endnu erindres et Par Ord som Bidrag til Kundskab om Digtekonstens Skjebne under Christian VItes Regjering. Vi saae herovenfor Pag. 280 hvorledes Wielandt gjorde sig fortjent af dansk Poesies Yndere, ved at udgive i en Samling og derved redde fra Undergang en hel Hoben tildels meget gode danske Vers. Af denne Samling foranstaltedes nu det her foran ved adskillige Leiligheder paaberaabte ny Oplag efter en Plan, som her bidsættes, saaledes som den findes indført saavel i Tidenderne om lærde Sager for 1741 No. 49, som i de extraordinaire Relationer for Novbr. samme Aar:

„Ligesom det er et vis Kjendetegn paa et Riges „Opkomst og Velstand, at Lærdom og Videnskaber „derudi komme paa Fode, saa er det ligeledes et

„Mærke paa Videnskabers Fremgang i et Land,
„naar Poesien voxer og tiltager. Derfor er det,
„at Poesie har været saa høit agtet hos de Gamle,
„hvilke meget vel have vidst at skjønne paa den
„store Fordel og Nytte, som samme fører med sig;
„thi den tjener ikke alleneste til at gjøre store Be-
„drifter og berømmelige Gjerninger navnkundige
„for Efterkommerne, men endog til at forbedre de
„nærværende Tiders Mennesker, sætte tilbørlig Priis
„paa Dyder, afmale Lyder med deres fortjente
„Farve, og endelig til at udpynte Sproget og efter-
„haanden at føre det til større og større Fuldkom-
„menhed. Men, som der findes Fuskere i hvert
„Haandværk, saa er det ikke heller at forundre sig
„over, at der findes saa meget flere udi dette, som
„det er bekjendt, at Haandværket, af første Anseelse,
„lader at være lettere, end det er; dette allene er
„at beklage, at visse brave Mænd, som have lagt
„sig derefter fra Grunden af, og ved stor Flid og
„Arbejde bragt deres Kunst til Fuldkommenhed,
„synes ligesom at lade sig afskrække ved Mængden
„af Fuskere, og derfor enten reent tage Pennen fra
„Papiret, og lade disse sidste Pladsen allene, eller
„og, om de end skrive et Blad eller to imellem,
„knap ville være deres Navn bekjendt, mindre lade
„det komme for Lyset under Publici Øine, hvilket og
„er saa meget mere at bejamre, som deraf befryg-

„telig med Tiden vil flyde denne Ueiligheb, baade,
„at Fremmede skulle fatte sig andre og slettere Tan-
„ker om Landets Smag og Skiønsomhed, end de
„bør, saa og at Efterkommerne reent kunde tabe
„og glemme Grebet paa den rette Poesie, og denne
„saa ædle Kunst derved reent skulle gaae til Grunde.
„For sligt at forebygge, haver salig Cancellieraad
„Wielandt Aaret 1725 begyndt udi Samlinger at
„lade trykke adskillige af vore berømte Poeters
„Skrifter; men da dette Værk ved den paakomne
„ulykkelige Ildebrand standsede og siden den Tid
„ej er bleven vedligeholdt, ere Exemplaterne af
„disse Samlinger blevne temmelig rare og kostbare.
„Man har derfor foretaget samme paany at op-
„lægge, og til den Ende ej allene nøie giennemseet
„dem, og frataget, saavel Mag. Anders Bordings
„Vers, hvilke siden iblandt hans øvige Skrifter ere
„indførte, som og faa andre, der ej ere ansecte af
„den Værdi, at de fortjene Sted iblandt de øvrige,
„og derimod forbedret dem med flere af salig Con-
„ferentsraad Heltes, Biskop Kingos, Justitsraad
„Reenbergs, Nordrups, og Andres Vers, saa at
„man nu er i Stand til hver Maaned at levere en
„Samling fra Trykken, og dermed tilstundende
„Nytaar at giøre en Begyndelse. Udi den første
„Samling bliver indført Justitsraad Reenbergs
„Ars Poëtica, saa den muligt derover bliver noget

„vidtløftigere, end de andre; thi i øvrigt blive de
„ikke større, end høist paa 6 Ark, efterdi man der-
„udi gjerne vil rette sig efter Publici saavel Lei-
„lighed som Mageligbed, at det paa den ene Side
„ej skal blive dem til for stor Bekostning, som have
„andet atbruge deres Penge til, end at kiøbe Vers
„i Dalervis hver Maaned, og at Folk paa den an-
„den Side ej skal blive overilede med flere Vers af
„Gangen end de udi deres ledige Timer kan læse
„igiennem fra en Maanedsdag til en anden. Den
„1ste Prøve af saadan Samling haaber man at
„levere Publicum medio Januarii næstkommende,
„og da saaledes dermed continuere hver Maaned.
„Ved hver Stykke skal det blive iagttaget, at ikkun
„et eller to af de i forrige Samlinger sig befindende
„Vers skal blive indført, men ellers hver Gang de
„fleste Ark at skal indeholde saadanne, som enten
„ere blevne aldeles rare at faae, eller ej hidtil ere
„trykte. Skulle da saadant Foretagende finde Pub-
„lici Behag, maatte man endnu have erindret,
„om nogen enten selv kunde have Lyst til over en
„eller anden Materie at forsøge sin Styrke udi Poesie,
„eller og have nogen Collection i Eie af gode Vers,
„de da vilde bevise Publicum den Tjeneste, og ind-
„sende samme til dette Bogtrykkerie, for at kunde
„indlemmes i dette Verk, hvilket man gjerne
„anskede at maatte blive for alle Elskere af Poesie

„og Sproget, saa nyttig og behagelig, som meest „muelig være kunde."

Denne ny Poesiesamling fører følgende Titel:

Samling af smukke danske Vers og Miscellanea; Sproget til Nytte og Ziir befordrede til Trykken i Kiøbenhavn ved det andet Oplag udi Hans Kongl. Majestæts privilegerede Bogtrykkerie 1742.

Hvert enkelt Hæfte, bestaaende ifølge Planen af 5 eller 6 Ark, fører Navn af Bind, og det Hele er 10 saadannne Bind, men gaaer i fremløbende Sidetal indtil Pag. 793, og udgiør altsaa egentlig et eneste Volumen.

Udgiveren eller Redacteuren har ingensteds nævnet sig, men Hr. Prof. Rahbek besidder et Exemplar heraf, hvis forrige Ejer, den berømte H. de Hofman, har tegnet foran: „Disse Vers har „Justitsraad og Generalprocureur Lüxdorf ladet „aftrykke."

Herovenfor S. 317 saae vi, at Wilhelm Worms Vers for det meste opfylde 1ste og 2det Hæfte eller Bind. I det 3die er det meste af Reenberg. I det

4de af Kingo. Det 5te igjen af Reenberg, forsat med nogle ikke meget vigtige af Jens Bergendal *). I det 6te en Del af Friis, og et interessant af P. Dass over Bergen efter Ildebranden, samt hans Rimbrev til Ole Nysted. I 7de, 8de og 9de har Reenberg og Kingo deelt sig, næsten med Udelukkelse af alle andre. Endelig er det 10de for det meste opofret til Lüxdorphs Muse, med Tillæg af Cacoethes Carminificum eller det bekjendte Sorterupske Carmen, der begynder: „Edle Rostgaard! Hiertens Herre! Danske Skialdres høje Ven" o. s. v.

Som Lüxdorph paa denne Maade søgde at holde den næsten under lutter Andagt hendøende danske poetiske Aand vedlive, saa var der andre Patrioter, der, nidkjære for Modermaalets Uddyrkelse, havde troet at kunne med Held benytte sig af et andet Middel, der maatte føre til det Maal, hvortil Lüxdorf sigtede. Det var at virke ved udsatte Præmier. Dermed giorde Holberg Begyndelse, i det han i de Extraordinaire Relationer for

*) Han er udentvivl den Jens Bergendal, som nævnes i Worms Lexicon 3die Del S. 69, Søn af Jens Bergen Bergendal i 1ste Del S. 98, og Fader til Jens Bergendal ibid. S. 99.

October 1737 lod bekiendtgiøre følgende: „En vis „Person, der vil have sit Navn dulgt, giver til„kiende, at, for at opvække Lyst og Æmulation „blandt dem som cultivere zirlige Videnskaber, „han, efter den nyttige Brug og Skik som findes „hos adskillige andre Nationer, har sat en liden „Pris for den, som udi danske Vers zirligst og „grundigst kan udføre visse moralske Materier, som „blive proponerede, og det tvende Gange om Aaret. „Materien, som denne første Gang gives at udføre „i Vers, ere disse Horatii Ord: Qvi fit, Mæce„nas! ut nemo qvam sibi sortem etc., „hvilket giver Materie til at moralisere over Men„skets Misfornøielse med sin Stand og Skjebne. „Dette maa ikke blive vidtløftigere end et Ark, „paa det at Censores desbedre og nøjere kan kiende „paa, hvo der har vundet Prisen. Mange gode „Ting have en ringe Begyndelse. Andre, som „have bedre Evne og Formue, kan maaskee opmun„tres af dette Exempel til at giøre mere Alvor „deraf. Den første Pris er for denne første Prøve „20 Rd. De som paatage sig at giøre slige Speci„mina, have at indskikke deres Prøve uden Haand, „med Adresse til sal. Cancellieraad Wielandts Enke „eller Søn i Kiøbenhavn. Dog at fra uden Byen „Boende maatte saadanne Indberetninger indsen„des fri og franco. De sætte allene et Mærke

„derved efter Behag, paa det at den, som haver „vundet Prisen, kan derom udi de lærde Tidender „faae Kundskab. Og naar det er giort, kan han „fremkomme paa samme Sted med sin Copie, for „at verificere, at han er Autor, og derpaa bekom„me Pengene. Dette er saaledes overlagt for „at hindre al Partiskhed. Vil han siden tilkjen„degive sig, kan hans Navn blive indført i Avi„serne. Betalings-Terminerne ere Paaske og „Michaelis."

Fem Gange udbetalte Holberg den udsatte Præmie, første Gang i April 1738, og sidste Gang i Maj 1740. Hver Gang blev saavel Prisdigtet som de bedste af de concurrerende trykte under Titel: Første Prøve af ziirlige og smukke danske Vers ꝛc. Kjøbenhavn 1738, trykt udi Hans Kongl. Majestæts privilegerede Bogtrykkerie. 24 S. Anden Prøve o. s. v. 40 S. Tredie Prøve 39 S. Fjerde Prøve 24 S. og Femte 24 S. 4to. Foran hvert enkelt Poem staaer Censorernes Bedømmelse derover.

Blandt de i den 2den Prøve aftrykte Vers, da Themaet var af Juvenal „Summum crede nefas, „animam præferre pudori, et propter vitam vi„vendi perdere causas," seer man tydelig, at

No. 4 er af Wadskiær, uagtet hans Navn ej staaer hos. At No. 7 eller det som vandt Prisen, er af den berømte Oekonom O. D. Lütken, erfarede man da han udgav det i Anhanget til sine 1760 i Sorø udkomne Undersøgninger angaaende Statens almindelige Oeconomie.

Til tredie Prøve var Emnet Ciceros Ord: „Amicus certus in re incerta cernitur." Da indløb det ovenomtalte Vers af Falster uden Mærke, „hvoraf" — heder det i Censoris Forerindring — „sluttes, at Auctor har allene skrevet for at beære „dette begyndte Verk og at opmuntre Andre."

Ved femte Concours som var over Horats's Omnibus hoc vitium est cantoribus &c. vandt Lütken atter Prisen, og er dette hans Prisdigt paa ny bleven optrykt i bemeldte hans oeconomiske Verk.

Da den fierde Prøve over de Ord af Seneca: „utrumqve vitium est, et omnibus credere et nulli" var udkommen, yttrede Luxdorf sig saaledes derover til Rostgaard i en Skrivelse, dateret Kiøbenhavn d. 6 Nov. 1759. „Det Vers som har vundet Prisen, er i sig selv vel nok skrevet; thi Tan-

„kerne ere nette og Stilen concis. Men jeg
„bekiender reent ud, at jeg overalt ikke begriber,
„hvorledes vores danske Poesie saaledes er forfal-
„den. Det som, i mine ringe Tanker, bør meest
„ansees paa i et Vers, som er først, at, hvad
„Slags Materie det er, samme da bliver udført
„ved rette poetiske og tillige justes Penséer; for
„det andet, at samme Penséer blive forestillede
„i saadanne Vers, som have deres Cadence og
„Harmonie, disse to Ting, siger jeg, maa man
„mestendeel nu overalt forgiæves lede efter. Thi lige-
„saa viderlig, som det er, at læse en høi og intone-
„ret poetisk Stil, naar Tankerne ere kun faux bril-
„lans og fausses pensées, saa kiedsommelig falder
„og et Vers, hvor Tankerne ere forringede ved en
„prosaisk Stil, der viser, at om Autor end har
„været sin Materie voxen, har han dog ikke været
„den Skrivemaade voxen, han har fremsat Mate-
„rien ved, siden det er Poesiens Egenskab, at
„giøre endog ringe Ting høie, saa at

quiquid calcaverit, rosa fiat.

„Hvad Cadencen angaaer, da ere Poeters Øren
„saa delicate, at de forkaste endog tit den bedste
„Tanke, naar Versets Numeri stade imod Har-
„monien; hvilket i sig selv er ret; thi naar en god

„Pensée bliver mig forestillet in Prosa, tager „jeg den an som en god Pensée, og begiærer ikke mere. Men kommer den frem i Vers, „venter jeg ufstridig, at Poesien endnu skal give „den en større Relief; og naar mig da møder det „som skurrer i Ørene, istedenfor at kildre dem, „taber jeg den Credit, jeg har for Penséen ved „den Fortrydelse, jeg faaer over Verset. Jeg er „vis paa, at iblandt alle de Vers, som nu „i disse 4 Gange ere komne for Lyset, skal der „neppe findes eet, hvor jo enten Poesien „er forglemt, saa at Versene ere alt for prosaiske, eller Harmonien forbigaaet, saa de ej „holde deres rette Tact. Det var derfor at ønske, „at de brave Mænd, som ere bekjendte for at „kunde skrive, vilde blive ved, paa det at andre „deraf kunde lære at lægge deres Sager bedre „an, men det er desværre endnu inter pia desi„deria.

Paa denne Skrivelse, som jeg har for mig i Manuscript, fik Lürdorf det Gjensvar, dateret Kraagerup den 30 Novbr., som staaer i Lürdorfiana S. 444 — 45. „Min høistærede „Herre har stor Ret, naar han beklager den slette „Tilstand, som den danske Poesie befindes i. Men „hvor vil han antreffe dem, der tager fuldkom„meligen i Agt de i hans Skrivelse af 6te hujus

„indførte meget grundige Anmærkninger og Reg-
„ler, som al vores Ungdom burde, og jeg ikke
„mindre, i hvor gammel jeg er, vilde ønske, at
„have fulgt, da jeg nu i 54 Aar haver fusket paa
„det Haandværk, og ved forefaldende Leilighed
„bragt et lidet dansk Vers paa Papir; af hvilke det
„ældste, som er bleven trykt 1685, er over Etats-
„raad von Stöckens Frues Morfader, sal. Over-
„kammertiener Herman Weiberg. Jeg har og i
„det Aar 1717 paa et Par Ark Papir samlet nogle
„smaa Erindringsposter om danske Vers *), for at
„veilede et ungt Menneske (som dengang gik i Sorø
„Skole, men nu er hos vor Herre) til at skrive et
„dansk Vers, hvortil han havde en stor Lyst; og
„omendskjønt samme Erindringer vare i saa Maa-
„der indrettede for bemeldte Discipel allene, saa
„ere de dog komne under flere Øine, og kunde maa-
„skee have virket noget Godt hos dem, der ikke
„have foragtet dem.

Holbergs Exempel blev fulgt af Pontoppidan,
som udsatte en lige Pris, nemlig 20 Rd., for den,
som udarbeidede den meest aanderige og opbygge-
ligste Julepsalme over vor Frelsers Fødsel, ifølge

*) Disse Erindringer staae i Minerva, Juni Maaned
1790.

Udg. A.

Anmeldelsen som staaer indrykket i Extraordinaire Relationer for April 1738. Siden efter udsattes lige Præmie for Paaske- og Pindsepsalmer, item for Psalmer om Daaben og om de Fattige i Landen. De bedste af de indkomne concurrerende Psalmer bleve aftrykte i 5 Prøver i Aarene 1738 — 40, og udgaves fra den wielandtske Officin i Octav. Siden udkom:

Samling af endeel aandelige og andægtige Jule-, Paaske- og Pintsesange, efter Invitation forfærdigede, og hvoraf nogle i trende Prøver allerede ere udgivne, men nu samtlige efter Adskilliges Begiering til Guds Børns Opbyggelse ved Trykken overgivne. Kiøbenhavn udi Hs. Kongl. Majestæts privileg. Bogtrykkerie. 1759. 294 S. 12mo.

Dette Eftertryk indeholder ikke blot, som Titelen tilholder, de til de 3 første Prøver henhørende Jule-, Paaske og Pintsepsalmer, men ogsaa tillige de indkomne over Daaben og Aandens Fattigdom. Derimod udelades Censors eller Præmieudsætterens foran i de originale Aftryk indførte Bedømmelse.

Den anden, som for at hjelpe den forfaldne danske Poesie paafode gik samme Vej som Holberg,

var Rosigaard, hvilket foranledigede, at følgende Skrift blev til:

Sex Oversættelser i danske Vers af Famiani Stradæ latinske Epigrammate over en Nattergals bedrøvelige Endeligt, da den med sin Sang kjæmpede med en Luthenist, som ere blevne forfærdigede i Anledning af en Indbydelse, som udkom i Decbr. 1738. Kjøbenhavn, trykt i Hs. K. Majestæts privil. Bogtrykkerie 1739. 24 S. 4to.

I Indbydelsen, som staaer trykt foran Verstne, heder det blandt andet:

„Det er iblandt de Lærde bekjendt, hvorledes den Kunst at skrive gode Vers, Tid efter anden, nu ved at arbeide paa fri Haand, nu ved at oversætte af det ene i det andet Sprog, saaledes er bleven forbedret, at samme med Rette kan fortjene Sted iblandt de ædelste Sindets Gaver og Flittigheds Frugter, naar den paa den rette Maade behandles: Da de, som forstaae Konsten, uden Møje kunde gjøre Forskjel imellem de Vers, som fortjene, saa snart de komme fra Pennen eller Pressen, at bruges i Urteboden, og dennem som saaledes ere indrettede, at Tan-

kerne ere fornuftige og forstaaelige, Sproget gandske reent, og fri fra alle latinske og af andre Nationer laante Ord, Talemaaderne ikke krybendes ved Jorden, ej heller paa Stylter opløftede, Rimene rene, og det rette Fald i hvert Ord, saa og Ordenes og Liniernes Afdeling nøje er bleven iagttaget. En Elskere af saadanne danske Vers haver med stor Fornøjelse læst de adskillige smukke Prøver, ikke alleneste af verdslig, men endog af geistlig Indhold, som af endel ypperlige Hoveder, om en og anden, af nogle fornemme Mænd forelagde, Materier have været udarbejdede, og i indeværende, samt i næstforrige Aar ere komne for Lyset; og er bleven findet, at ville følge et saa priseligt Exempel, med at anvende nogle faa Penge, til et saa godt Forsæt at understøtte, og denne Gang, til en Begyndelse, at udlove en Pris paa 20 Rdlr. til den, som befindes nærmest at have truffet Maalet, iblandt dennem der ville umage sig med, at udfærdige i danske Vers en rigtig og med Latinen meest overensstemmende Oversættelse af Famiani Stradæ yndige Beskrivelse i latinske Vers, om en Nattergals bedrøvelige Endeligt, da den med sin Sang kæmpede med en stor Musikant; af hvilken Historie en trykt Copie herhos medfølger, hvorfor enhver vilde behage til Frue Cancellieraadinde Wielandts Bogtrykkerie inden den 1ste Marti 1739 sin Prøve

franco at lade indlevert; som gjerne kan blive imodtagen, omendskiønt deri maatte forekomme de fremmede Konstord, som saavel i Vocal- som Instrumental-Musik ere brugelige, efterdi man forud veed, at ikkun faa deraf paa godt Dansk kunde gives."

R. N.

Da Undertegnede til Tid og Sted har udladt sig om de af vore Digtere, hvis Arbeider i den Lårdorphske Samling kunde have Krav paa at omtales, vil han gaae umiddelbar over til Prøverne af ziirlige og smukke danske Vers efter anonymi Invitation og udlovede Gevinst aflagte i Aarene 1738 — 40.

De indeholde — siger Kjenderen C. A. Lund *) adskillige efter den Tids Maade ret gode Stykker, og mange af dem kan efter min Mening ikke kaldes andet end didactiske Satirer, især de som findes i 4de og 5te Prøve. Undertegnede, som i sit Svar har troet at burde gjøre Indsigelse mod denne Kjendelse, deels paa Grund af, at de — det ene omtalte Falsterske Stykke undtaget, vel kunne

*) See hans Brev i Minerva 1797. Januarii.

tilstaaes at være Sermoner, men nep- pe at fortjene Navn af Satirer, da der efter hans Tykke saare sielden findes noget, hvorved man kan trække paa Smilebaandet, som naar Horatz berø- rer sin smilende Vens Feil, end sige føle den Fryd, som naar Juvenal med sit Ildsværd styrter ind paa Dydens og Fædrelandets Fiender, og da yder- mere efter hans Tykke over en stor Deel af dem har udbredet sig en vis Nandelighed, deres Nand til kiendelig Skade, troer her udførligere at burde udlade sig dem angaaende.

Over den første Prisopgave, hvortil Materien var af Horatii Ord:

Qvi fit, Mecoenas! ut nemo qvam sibi sortem &c.

ere fire Forsøg trykte; det første, hvis Forfatter i sidste Linie af Brevet, har søgt at betegne sig ved Monogrammet R. M., siges af Holberg i den for- anførte Censur at fortjene at trykkes, saasom det er fuld af smukke Tanker, og Poesien utvungen og flydende, og erindres allene derved, at Poeten har alt for meget presse fulgt Horatium endog i den

vidtløftige Digression om Gjærrighed; og 2) at han har overgaaet de foreskrevne Grændser (af et Ark) og gjort sine Vers noget for vidtløftige.

Den sidste Punct i denne Dom vil neppe Nogen bestride, naar han blot kaster et Øje, hvorhen han vil i Verset; vi ville til en Prøve afskrive Begyndelsen:

Hvor er det dog i Verden fat!
Hvo lever vel fornøjet
Udi den Stand, hvor han er sat?
Enhver kun kaster Øjet
Paa Andre og paa Andres Stand,
Og mener, Andre haver
Langt bedre Vilkaar end som han.
Det daglig i ham graver.

Enhver maa være, hvad han vil,
Saa vil han dog ej være
Det Gud ham har beskikket til,
Og derudi sig nære.
Men daarlige Indbildninger!
Om anden Stand at ville
Besidde, naar man selv dog er
Dertil kun skikket ilde,

og saaledes gaaes nu atter dette Thema igiennem med idelige Tautologier, hvor Forfatteren

Den samme Snak igien igien
Kiedsommelig fortæller.

Saa Forfatteren har Ret at slutte:

Thi jeg Poet dog ikke er,
Jeg regnes kun blandt Klærke,
Men ei for Alle Hiertet bær
Poeters rette Mærke.

Om No. 3*) siger Holberg: „Dette Vers har af alle mindst Feil. Poesien er overalt god og ordentlig, Materien er grundigen og med Skiønsomhed udført, og intet derudi er forgjæves, saa at Poeten havde kundet vundet Prisen, hvis et sildigere Vers ikke havde været indkommet." Vi ville da og deraf udskrive Begyndelsen:

Hvor man sig vender hen, og hvor man kaster Øiet,
Man seer fast En og hver at være misfornøiet,
Man sige hvad man vil, man finder ingensteds
Den som med sine Kaar er fro og veltilfreds.

*) Denne Forf. underskriver sig G. H. T. P. E. B.

Man seer en Kjøbmand ej sin Skibspart at forlise,
Han jo begynder strax Krigsstanden højt at prise;
Soldaten ønsker sig igjen Kjøbmandens Kaar,
Naar han en anden seer at trækkes hannem for.

Ustridig har man Føje at regne overstaaende, skjøndt ikke opfyldt med Tautologier som det første, blandt dem, hvori — for at tale med Luxdorf i hans ovenanførte Brev til Rostgaard — Poesien er forglemt.

Om det tredie Stykke, hvis Forfatter underskriver sig St. L. J. C., siger Holberg: „Dette lidet Vers haver af alle meest Fejl, saavel i Henseende til Orthographien (!!!) som Connexionen (!); men uanseet disse Fejl, hvoraf endel er corrigeret, fremskinner overalt en poetisk Geist, nette Tanker og Indfald, saa Autor kan gjøre sig Forhaabning en anden Gang at vinde Prisen." Det begynder saaledes:

Velkommen hid til os, Mæcenas! med din Gave,
Dan har og dem i Nord, som vinde kan en Pris,
Som til Augusti Lov tør Pen og Blæk tillave,
Og til Crispinum har satyrisk Virkeris,
Thi naar Gevinst er sat, en Laurbærkrands kan
vindes,

Da faaer og Marlborough sin Priis fra Cumberland,
Og skal Eugenius i Skialdersang erindres (!)
En Rosenkrands i Vers afskildres værdig kan.
Helst naar Mæcenas et Problema vil fremsætte
Om det som sigter kun til Dyd og Ærbarhed,
Hvorledes man kan bedst med Nøjsomhed sig mætte,
Naar Skiæbnen er kun tynd og Verden er os vred.
Da kryber Skialdrer frem af Høje og af Dale
Af nordisk Dovrefield og siællandsk Korneland,
De alle meget vel om Nøjsomhed vil tale,
Om de kun kjendte vist den gavmildlærde Mand,
Som sætter Prisen op og sig vil lade nøie
Med Ærbarhed og Flid og ej paa andet seer.

Efter denne Indledning, som er omtrent tredie Delen af det Hele, gaaer han med disse to Linier:

Jeg vel fornøiet er med Arbeid og med Møie
Og tusker ej med den, som er i Herrefær,
Thi sidder han end blødt, og haver lise Dage,
Tilbedes, dyrkes, og til Skyer løftes op,
Dog sidder han paa Naal, i Fryd har Frygt og Klage,
Misundes hemmelig, og hades af en Skok.
Jeg vel fornøjet med Baucis ved min Side,
Skjøndt vi neppe haver det, som hør til daglig Tarv.
En anden Rigere som Cajam ej kan lide,
Men kives skammelig om samlet Fædres Arv.

og saaledes bliver han nu ved paa sin Viis, hvori man midlertid dog neppe vil finde den poetiske Geist, skiøndt vel hist og her — ret — nette Tanker og Indfald.

Om det fierde, som er undertegnet med et dobbelt sammenslynget W siger Holberg: „Om Autor til dette Vers kan siges: Qvod tarditatem gravitate compensaverit. Verset kom silde, men ganske moed og tidlig nok for at vinde Prisen. Poesien er overalt zirlig, Tankerne høie og Materien grundig og med stor Skiønsomhed udført, saa at denne liden Prøve kan agtes at fortiene Sted iblandt de smukkeste Vers udi vort danske Sprog.“ Neppe vil man altsaa fortænke os, om vi af et Digt, en Holberg har hædret med et saadant Encomium, give en nogenlunde lang Prøve. Det begynder da saaledes:

Jeg hovedsvimlet staaer, og ikke kan udgrunde,
Hvi alle Mennesker til andet stedse stunde,
Gak Jordens Kreds omkring, du neppe finde kan
Et Menneske, som er fornøiet med sin Stand.

En Bonde rokker ved sin Plov, og ynksom klager,
At han af Lykkens Skaal allene Bermen smager.
Han ønsker at han var til Borgerstanden fød,
Hvor uden Slæb og Træl kan vindes daglig Brød.

Naar Lykkens Terning ej de rette Øjne viser,
Da Borgermanden strax lyksalig Bonden priser,
Som kan den visse Frugt for møisom Arbejd faae,
Endskjøndt han maa sin Sæd med Svedetaare saae.

Hvor kan en Undersaat om Øvrigheden prale,
Og andres Herrestand med gyldne Farver male,
Ja har vel Snese Suk til Himmelen opsendt,
At Ærevognens Løb til ham maa blive vendt.

Men den, som føler selv, hvor Ærens Krone trykker
Og hannem jævnlig fra al Ro og Hvile rykker,
Da finder Ærens Beed med bedske Urter Brød,
Han vilde nøjes til i Ro med Havrebrød.

De, som har trædet ind i Egtestandens Møje,
Den enlig Frihedsstand til Himmelen ophøje,
Ugifte derimod sin Brudeseng attraae,
Som ingen Glæde var foruden den at faae.

Een svømmer udi Gods, men maa med Harme hukke
For dem, som paa sin Rang med Rigdom hæftig pukke;
En anden løftet op paa Ærens Tinding er,
Men Undermandens Gods med skjæve Øjen seer.

Har Nogen Rigdom nok og mangler ikke Ære,
At see sin Eftermand kan dog i Hiertet skiære,

Lad være Een i alt de Andre overgaaer,
Dog Nogen Noget har, som ham i Veien staaer.

De fleste vilde sig i alle Stænder føje,
Men kan med egen Stand sig ikke lade nøje;
De haste idelig at faae et andet fat,
Men finde ogsaa Muld ved samme gyldne Skat.

Saa klynker hver i sit, men Andres altid priser;
Man vredes paa sig selv, mod Andre Avind viser.
Man vil og ikke vil, man veed og ikke veed,
Man er til Alting, dog til Intet ret bereed.

Kan man end ikke nægte, at Materien, for at tale med Holberg — er grundig og med stor Skjønsomhed udført, og Tankerne — om just ikke, som han mener, høje — dog nette og rigtige; ja, at endog Versificationen, skjøndt vel ikke just Poesien — er — efter de Tiders Maade correct — om ikke ziirlig, kan man dog neppe andet end savne det Poetiske deri; og læser man nu ydermere Slutningen:

Men jeg er kommet paa det vilde Hav at sejle,
Jeg frygter, Coursen vil, thi Dagen helder, fejle.
Jeg søger næste Land, og sætter lige ind
Hvor Havnen meest er tryg for et urolig Sind.

Vor Siæl er aandelig, og aandeligt vil have,
Den noies ei med falsk forgyldet Lykkens Gave,
Naar den forenet kan med Aanders Fader boe,
Da faaes allerførst en ret fornøjet Rô.

Naar Siælen ikke Gud ved Troen jævnlig favner,
Den altid meget i sin Stand og Skiæbne savner;
Jo mere vi kan faae vor Troes Lys i Brand,
Jo større Glæden er i Gud og med vor Stand;

da gienkiendes den Aandelighed, som paa Aandens Bekostning i hine Dage tiltrængte sig Herredømmet.

Ved anden Prøve over den Materie af Juvenalis:

Summum crede nefas, animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

fandt Holberg sig beføiet at forudskikke følgende Forerindring: „Efterfølgende syv Vers ere de, som denne Gang meest ere faldne udi Øinene, og derfor bestemt til Trykken. Man har engang taget sig for, ikke at lade publicere uden nogle visse hver Termin; hvis dette ikke var, kunde man ladet flere komme for Lyset; thi de fleste Vers, som til denne Termin ere indkomne, fortiene saavel i Henseende til Materien som Poesien at læses af Alle. Hvis Nogen ved Exclusion bliver fornærmet, da er det

et Uhæld som ikke kan forebygges; og haaber man at de brave Mænd, som skjærpe deres Penne til det danske Sprogs Zir og Nytte, dette have for Øinene, og betænke, at intet i Verden er flere differente Meninger underkastet end Poesien og skjønne Ansigter. Alt hvad man derfor herved kan love, er en bestandig Upartiskhed, for hvilken stedse at holde vedlige, man har holdet nødigt, at Poeternes Navne og Personer blive ubekjendte."

Det første af disse syv Vers, der i Slutningslinien ligesom det første af forrige Prøver er betegnet med Monogrammet R. M., og er i den hording-reenbergske Tripeltakt, som Holberg kalder det, har af ham faaet følgende Dom: „Dette Vers kan recommenderes i Henseende til dets Tydelighed, thi Stilen er overalt naturlig og utvungen, og Verset fuldt af smukke og nette Tanker." Vi ville afskrive Begyndelsen:

Mange ere Hæderbaarne,
　　Og for Fædres Dyder vil
Æres ret for Dydudkaarne,
　　Men gjør intet selv dertil.
Ærestøtter sig ej bygte
　　Fædrene i fordum Tid

Blot ved Fædres Dyderygte,
Men ved egen Dyd og Flid.
Daarligt er det, du vil bramme
Af din Byrd berømmelig,
Naar du arter ei din Stamme,
Den beskiæmmes kun ved dig.
Ei din Byrd dig ærværdig
Gior, men egen Dyd det gior,
At med Ære hver er færdig
For dig, som dig seer og hør.
Mange efter Ære tragter
Men kun Faa ved Ærlighed,
Thi de Dyden slet foragter,
Som gior Ærens Vei bereed.

Ustridig har Læseren nok af denne Prøve, og vil et

Cum flueret lutulentus erat, qvod tollere velles,

udentvivl være den høieste Pris, man i vore Dage vilde tillægge deslige Vers.

Om det Andet siger Holberg: „Dette Vers er i Henseende til Materien grundigt og vel udstuderet, og fortjener desmere at sættes Pris paa, efterdi det siges forfattet af et Fruentimmer.“

Uden her at opholde os med at undersøge, hvo denne Poetinde, der sikkerlig ingen Sappho var, kan have været, ville vi meddele Begyndelsen:

Den Dyd og Ærlighed, som i vort Levnet vises,
Er den Rosværdighed, hvoraf vor Rygte prises,
Og som det kjæreste af Alt, hvad findes her,
Bør agtes højt, ja end for Livet og især.

Thi hvad blev Livet, om vi Navn ej kunde bære
Af Ærlighed, som maa den største Titel være,
Det blev en Usselhed, som mangled Sindets Fryd
Og god Samvittighed ved sand oprigtig Dyd.

Vi troe dette kan være nok af disse qvindelige Skrobeligheder, som man ustridig efter Kotzebue med Rette kan kalde slige Vers.

Om No. 5 siger Holberg: „Autor til dette Vers har ladet see, saavel at han er Poet, som det danske Sprog mægtig; Materien er ogsaa vel udført.“ Ogsaa deraf ville vi udskrive Begyndelsen:

Hvad rart, hvad dyrebart, Naturen har i Eje,
Maa engang blomstre af, og lade sig afmeje
Af Tidens skarpe Lee og graadig Ormetand,
Hvor herlig det end stod i Zir og prydet Stand.

Hvad Yndigheds Gestalt, der spiller i vort Øie,
Hvad Kostbarheds Metal, der kan os saa fornøje,
Hvad er det Alt? en Vært, som fejler Rod og Top,
Og derfor visner hen, af Tiden tæres op.

Det eneste, der veed af Varighed at sige,
Og ei, som Tiden selv, med Fugleflugt vil vige,
Er jo et ærligt Navn; Det holder stadig Fod,
Fordi det fæstet har i Dydens Grund sin Rod.

Vel kan man her anvende Luxdorphs ovenmeddelte Udsagn, at, om end Autor har været sin Materie voxen, har han dog ikke været sin Skrivemaade voxen, siden det er Poesiens Egenskab at gjøre endog ringe Ting høje, saa at

Roser spire, hvor hun træder,
Under hendes skjønne Fod.

Den fierde Prøve, som min Medarbeider har erkjendt at bære Wadskjærs umiskjendelige Stempel, siges af Holberg af alle at være rigest paa artige Indfald; „Autor har ogsaa ladet see, at han i Grund har udstuderet det danske Sprog.“ Vi ville da og til en Prøve udskrive Begyndelsen deraf:

Den lever vel, som lever saa,
At han sig overleve maa,
Og i sin Urne finde
En Urtepotte, hvor hans Dyd,
Som Ærenpris og Tusindfryd,
Oplivet Tidens Minde.

Men det er meer en Død end Liv,
Naar Uvyd bliver Ragekniv
Paa Struben af vor Ære;
Da gisper hvert et Aandefang,
Da, uden Klokke, uden Sang,
Vort eget Liig vi bære.

Dog hvad for Død, hvad Gisp, hvad Liig?
Af Gravens Aske reiser sig
En Phœnix i dit Rygte,
Som tit oplever hundred' Aar;
Tænk ikke, alt dit Liv udgaaer
Med Livets slukte Lygte.

Det slaaer Ulyssis Værtshusmand
Den Fylding Polyphemo *) an
At leve for at æde;
Vil andre som Polyphagi
I denne Griseordens **) Sti,
Da maa de gjerne, træde.

*) Hos Euripidem taler Polyphemus Cyclops in hunc sensum: Ego nulli sacrifico, nisi mihi, Diis vero neqvaqvam, et ventri huic Deorum maximo. Forf. Anm.

**) Her hudderes til Franciskaner- eller Graabrødremunkene, som kaldes Fratres grisei et ordo griseus. Forf. Anm.

Jeg holder for, man tvertimod
Skal æde for at skyde Rod
Mèn ikke sig at mæske;
Thi ellers man som *Thoralf Smør**)
Og *Askomanni* **) nævnes bør
Kun af en smørret Æske.

Disse faa Linier med deres tilføiede Noter ville være tilstrækkelige til at caracterisere den vadskiærske Pen.

Om No. 5 siger Holberg: „Denne Prøve er grundig og dybsindig, Versene ere ogsaa overalt nette og zirlige, saa at adskillige af dem kan passere for smukke Epigrammata."

*) Den islandske Bog Landnamasaga trykt til Skalholt 1688 C. 15 fortæller om en Nordmand navnlig *Thoralf* som var paa det Tog mod Floke Vilgerdarsøe, da han seilede hen at finde Island, at da man ved deres Tilbagekomst i Norge spurgde efter Landets Beskaffenhed, og andre lastede det, Thoralf da, for at invitere de Norske, skal have afmalet det som et Canaan, sigende: *at der dryppede Smør af hver et Straa og Qvist paa Landet, hvoraf han blev kaldet Thoralf Smør.*

Forf. Anmærk.

**) Askomanni vare et Slags Sørøvere, som i gamle Dage streifede meget her i Norden, saa kaldede, fordi de førte deres Proviant i *Asker.*

F. A.

Det begynder med følgende Fordanskning af de tvende juvenalske Linier:

Med Gud, hver Mand, sig selv, den handler meget ilde,
Som Livet kiærere er end et ærligt Navn,
Og at han ikke skal sin Levetid forspilde,
Foragter Dyden, som er Livets Zir og Gavn.

Neppe vil denne matte Udvanding af Juvenals kraftfulde Fynd opvække nogen meget fordeelagtig Formodning om det følgende; og at denne heller ikke ville være synderlig beføjet, vil man kunde dømme af Slutningen, som Undertegnede vil afskrive, som det der behager ham bedst af det Hele:

Vær da en ærlig Mand, saa skal man dig opreise
En Støtte, som skal staae til Verdens sidste Dag,
En Ærestøtte, som med Hovedet kan kneise,
Af din Berømmelse, som gaaer til Stjernetag.
Paa denne Støtte man dit Billede skal skiære
Med Dydens Harnisk paa, bevæbnet med Forstand,
Hvor Tidens Ælde ei af Avind skal fortære
Den klippehugne Stil, hvori man læse kan:
Al Verden denne Mands Forstand og Dyd skal ære;
Hans gamle Ærlighed den Sandhed lære kan:

At Livet mindre end et ærligt Navn bør være,
Hans Navn skal aldrig døe: han var en ærlig Mand.

Om No. 6 lyder Censuren saaledes: „Autor til dette Vers synes at være den, som vandt Prisen forrige Gang: og feilede det ikke meget, at han jo denne Gang havde samme Lykke; thi alt hvad som er sagt om forrige Prøve, kan og mestendeels siges om denne.“

Til at underskrive disse Holbergs Ord, skjøndt vist nok i en langt mindre fordeelagtig Betydning, end de af ham ere fremførte, vil det udentvivl være nok ogsaa at læse Slutningen af dette:

Maaskee du herimod end meer indvende vilde,
Men jeg vil stoppe din Indvendings mørke Kilde.
Paa Helligdommens Lov du slaaer jo ikke vrag.
Velan! da bliver snart afgjort den hele Sag.

I Verden intet bør saa høit en Christen fryde
Som udi Tro en god Samvittighed at nyde,
Men der hvor Ærlighed maa ikke stadig boe
Kan jo ei findes god Samvittighed og Tro.

Om da en Christen for sin Ærlighed maa lade
Sin Rang, sit Gods og Liv, det Tab kan ikke skade;
Han glædes ved sin Gud i Livets Uselhed,
Han gaaer ved Døden ind til evig Fryd og Fred.

Naar Verdens Skikkelse ved Ilden er lagt øde,
Skal dog hans ærlig Navn uskad for Dommen møde,
Og i sin fulde Glands evindelig bestaae.
O uskatterlig Skat et ærligt Navn at faae!

Vi komme nu til vor som oeconomisk Skribent berømte Lütkens Prisdigt, hvorom Holberg siger: „Dette Vers er af alle meest fyndigt, og har meget af det, som Poeter og Oratores kalde το πῦρ. Autor forbliver og stedse udi sin Thest, og ved sine Tanker sætter Læseren i Bevægelse, udi hvilken Henseende Prisen er han denne Gang tilkjendt."

Ogsaa heraf ville vi udskrive et Par Prøver; f. Ex. af Begyndelsen:

Kom lad os Tøilen til vor flygtig Tanke give,
At hvert et Creatur kan eftergrandsket blive,
Vi finde skal, den Lov dem samtlig givet er:
For Døden skal du flye, og have Livet kjær.

Gaae vi paa Marken ud til Dale, Skov og Enge,
Vil vores Øiesyn sig op i Skyen trænge,

Da brammet Jordens Kreds med Dyr i Tusindtal;
Sin flygtig Fugleflok os Luften vise skal.

Ja vil vi hidse Seil, og ud paa Dybet fare,
I Hav og Fiord vi see utallig Fiskeskare,
Adskillig i Natur; ja hvert et Slags af dem
Adskillig Egenskab og Skabning viser frem.

Paa Landet lever et, et andet udi Vandet;
Det Livet er for et, er Doden for et andet,
I Luften seiler et, et Andet udi Vand,
Og deres Idræt vi umuelig fatte kan.

Dog dette ene, at de samtlig elske Livet,
Tilfælles er dem af Naturen bleven givet;
Alt Levende sit Liv har over Alting kjær,
For Døden derimod en Skræk og Afsky bær.

Den samme Skræk hos os vi Mennesker og kjende
For Døden, Syndsens Straf, vort Lives Maal og Ende;
Der Dødens Frygt har Sted, hvor Døden ønskes maa,
Og billig Livets Frygt for Dødens burde staae.

Tænk derfor ej, den Frygt forskrækker dem allene,
Hvis Klæder zires ud med Guld og Ædelstene,
Hvis Bæger fyldes med al Vellystströmme op,
Hvis Sæde falder høit paa Ærens Bergetop;

Nej, Døden snarere som er i Hyrdens ringe Hytte,
Den sotudmattet Krop med den ej bort vil bytte
Det usle Liv, som ham sin Smerte kun gjør lang;
Det Liv han give vil dog over Døden Rang.

og Slutningen:

Og om I vil, vi Sold af Dyden ej vil tage,
Men at vi Vaaben bær for Laster at forjage,
Det være skal vor Ros, vor Ros vor Sold, vor Sold
Er at vi Lasterne vil gjøre Hinderhold.

Vil du mig end tilsidst med Børn og Hustru møde,
Som gyse udaf Kuld, som raabe efter Føde,
Og spørge: om du nu vel følge skal den Vei,
Hvor Kuld og Hunger dem vil følge, eller ej?

Da sandt! jeg standser selv, og Blodet i min Aare
Forkiølnes ved at see de Spædes hede Taare;
Dog svares uforsagt: at lide Nød og Død
For Dyden bedre er end uretfærdig Brød.

Hvad er den Rigdom vi i Andres Armod finde?
Hvad er den Ære, vi ved Andres Skiændsel vinde?
Ja hvad er Livet, naar den maa i Døden gaae,
For hvilken vores Liv i Gabet burde staae?

Nej! Døden bedre er, som sajet er med Ære,
End Livet, som man maa med Spot og Haanhed bære;
Jeg Døden lide vil, naar Dyden leve maa,
Og Livet er en Død, naar Dyden skal forgaae.

da kan man vel ikke andet, end tilstaae det, just ikke, som Holberg mener, hvad Poeterne kalde τὸ πῦρ (Ild), men vel, hvad Britterne kalde Sprightliness, den anthitetiske epigrammatiske Sindrighed, som Dresden Pope og Young have bragt i Mode i den nyere engelske Poesie, og at disse have været hans Mønstere, synes med saa megen mere Føje at kunne antages, da man af hans Biographi hos Worm seer, at han hos Admiral Hagedorn, en nær Frænde af den berømte tydske Digter af samme Navn, hvor han to Gange conditionerede, og forefandt en smuk Samling af Bøger, havde lært sig selv Tydsk, Fransk og Engelsk.

Forved den tredie Prøve over den foresatte Text af Cicero: Amicus certus in re incerta cernitur, findes følgende Holbergske Forerindring: „Saasom det er mig en Fornøielse at have fundet Imitatores i dette mit begyndte Værk, som synes at kunne føre nogen Nytte med sig, saa maa jeg derhos tage mig den Frihed at erindre om Tidens nøje Jagttagelse, at ikke til en Tid foresættes saa mange Prø-

ver paa engang, helst, saasom alle Prøver ere in eodem genere, nemlig danske Vers, thi det kan gaae her til, som udi Kiøbmandskab, at Varene tabe Priis og Smag, naar for mange indkomme paa engang, ikke at tale om de Vanskeligheder, som derudover vil møde ved Trykningen. Mine ringe Tanker ere derfor, at det skulde være bedst, at lade et Intervallum af et halv Aar eller Fierdingaar blive mellem hver Prøve; hvilket jeg dog overlader til de andre gode Herrers Skjonsomhed, og vil jeg gjerne rette min Tid efter deres herudi."

Ikke maaskee uden al Føie torde man af denne Forerindring slutte, at Holberg fandt Concursen til sine Prisopgaver formindsket, og at i den Tidspunkt, Hovederne heldte mere til den Side, der frembragte Psalmer om aandelig Fattigdom o. s. v. end den, der behandlede verdslige Materier af hedenske Skribentere, at da vel heller ikke har manglet paa Personer der ligesaa vel har kaldet disse moralske Digte hedenske, som en navnkundig Lærd skal have givet Holbergs moralske Tanker dette Navn, er vel ikke umueligt at troe.

Ogsaa er det mærkeligt, at Holbergs Anmærkninger fra nu af ere langt kortere end de i de første Stykker vare. Saaledes hedder det om det første

Stykke kortelig: "Dette Vers kan passere for godt, saavel i Henseende til Materien, som Poesien.

Undertegnede, som har andensteds i Anledning af det Falsterske Digt, der findes blandt Prøverne for denne Pris, ogsaa omtalt dette, har deri udmærket et Skilderi af gamle Venners Frafald, og uventet Trofasthed hos en sidst forhvervet, eller som Forfatteren udtrykker sig:

At ved den yngste Ven han fandt de ældste Dyder

et Skilderi, der efter hans Ytring kun behøvede at være mere concentreret, og, som det hele Stykke, frit for en vis prædikende Snaksomhed, for at kunne sættes ved Siden af adskillige blandt Ovids henrivende Declamationer over dette Æmne. Han troer det da ikke upassende her at meddele denne Skildring:

Nei! selv jeg vidne kan, at end i vore Dage
Der findes Venner til, hvis Dyd er ei at drage;
Som egen Fordeel ej anseer, naar Vennenavn
I Gjerningen endog skal vise Vennegavn.

Mig de forlod, som ved min Modgang intet tabte,
Ja Uvedkommende end disse efterabte,

Da tvertimod den, som mit Venskabs Omgang
voldt (?)
Sit eget Haab forlod, og Venskabs Løfte holdt.

Som Strømmens hastig Fart, enhver fra mig sig
skyndte,
Ret som jeg var en Pest, der Dødsens Sang be-
gyndte,
I denne Stand uvis at finde nogen Ven,
Jeg gik fra Ven til Ven, kom lige klog igien.

Dog ingenlunde mig til sidst forhvervet vendte,
I Tanke, allermindst der nogen Trøst at hente,
Thi gamle Vine og de gamle Venner er
To Ting, som alle helst sig gierne holde nær.

Men ved den yngste Ven jeg fandt de ældste Dyder,
Oprigtighed i Ord, og Had til Falskheds Lyder,
Uvist det var, hvorved han kunde redde mig,
Men vist hans Flid for mig blev hannem skadelig.

Dog desuagtet lod han Frygt sig ikke tvinge,
Men søgte udi Alt mig Trøst og Hielp at bringe.
Saa jeg i uvis Sag fandt vis og trofast Ven,
Hvis Minde ingen Ting fra mig skal rive hen.

Sammenligner man denne umiskiendelig san-
dru, men dictaktisk kolde — og desværre tilkrøbs

for Horatses gyldne Regel qvidqvid præcipies esto brevis, didactisk lange Skildring med tvende andensteds i denne Anledning anførte Kingoske Stropher over selvsamme Æmne, der synes den umiddelbare Udgydelse af et overvættes fuldt Hjerte:

Jeg for al Verdens Venneflok
Saa ubekiendt er bleven,
Som jeg af haarden Steen og Stok
Udsprungen var og dreven.
Naar andre samles og er fro,
Jeg da blandt deres Fryd og Ro
Som fremmed Fugl er skreven.

Min Ven, om nogen er min Ven,
Gud veed, det Tal er ringe,
Som Roret blæser her og hen,
Saa veed han sig at svinge,
Han skuffer mig som Flyvesand,
Naar jeg ham ikke føre kan
Paa Medgangs Lykkevinge.

Vil man ustridig finde, at ligesom denne Materie er for alvorlig til at være lykkelig Gienstand for den Falsterske spøgende Satire, er den og for meget Følelsens Sag til at være et egentlig dictactisk Æmne. Hertil kommer endnu hos det her berørte

Hvem en vis Aandelighed og Bibelskhed, hvorpaa vi vil anføre Slutningen til Exempel:

O du, al Naadsens Gud! dig jeg til Ven udkaarer,
Du ene kun est den, som læger, naar du saarer,
Hos dig er Villien, og Magten ejer du,
Du Alt i Alt er det, som styrker Sjæl og Hu.
Om end mit Hierte her i Venskab Fryd vil søge,
Saa lær mig, Gud! det er min Sjel kan Trøst forøge;
Lad Kierligheden til min Ven ei vidre gaae,
End at den kan for dig, som det sig bør, bestaae.

Med hvilken Fremstillelsesmaade Æmnet selv nødvendig maa tabe i Interesse.

Om No. 2 siger Holberg: „Denne Prøve, som nogle kunde holde for simpel og eenfoldig, har dog fundet Bifald, og i Henseende til dens Tydelighed er præfereret for andre mere poetiske Prøver.“ For at prøve Rigtigheden af denne Dom ville vi afskrive følgende Skildring deraf:

Den Stund din Medgangs-Sol med gyldne Straaler praler,
Og du paa Ærens Stol med naadig Blik husvaler,

Den Stund dit friske Blod igjennem Hiertet flyder
Og din Velgjernings-Flod til Alle Godhed yder,
Saalænge Kjøkkenet kan ryge hver i Næsen
Af mangen kræsen Ret, og aaben Taffels Blæsen
Hvert Øre fylder op, og Tungen ej tilsnøres,
Dit Navn til Skyerne med herlig Ros opføres,
Da vrimle Vennerne saa tyk om dig alene,
Som Sommerbierne om blomsterkroned Grene,
Hvert Hoved færdigt er at blotte sig saa gjerne,
Hvert Ansigt for dig bær en ydmyg Pandestjerne,
Hver Øje passer paa, hvad du med Nik befaler,
Hvert Øre med Attraa hør efter, hvad du taler,
Hver Mund gjør Talen sød med honningsmurte
Læber,
Hver Haand, til blegen Død den ned i Graven
slæber,
Forskriver sig til dig med dyreste Forpligter,
Hver Ryg krumbøjer sig, hver Fod med Springet
sigter
Kun til din Tjeneste befordrligst at fremme,
Saa hver af Lemmerne Sit ikke skal forglemme.
Men naar din Modgangs-Sky for Velstands Sol
sig trækker,
Naar Løgn og Bagtalers din Ærgelands tildækker,
Naar Sygdoms haarde Baand med Smerte dig
omringer,
Naar Armods væbnet Haand dig allevegne tvinger,

Naar Brødet i dit Huus saa høit i Været bindes,
At hungerdøde Muus udi dit Madskab findes,
Da først befinder du, at Venner ere rare.
Hvor er det Øje nu, som før paa dig tog vare?
Det over Axel seer, og kan dig ikke kjænde,
Det Ansigt ikke vil til Dig sig mere vende,
Lydhørigt Øre, der stod for din Hvidsken aaben,
Nu saa tunghørig er, at det hør ej din Raaben.
Den Mand, som kunde før dig efter Munden tale,
Dig nu bagtale tør, og skammelig afmale.
Den Haand, som Gaver gav, har intet nu at give.
De, Ryggen kroget drog for dig, nu ere stive,
Den tienestfærdig for, som før dig løb til Ville,
Fortrædelig imod dig tør sig nu anstille.
Som Vinden ej saasnart kan om i Luften vende,
At jo med samme Fart hvert Blad vil efterrende,
Saasnart og Venkiærhed i Verden sig forandrer,
Den af dig intet veed, naar Lykken fra dig vandrer o.s.v.

Om man endog her vil oversee Urigtigheder i Udtryk, Tautologier o. s. v. i Betragtninger af de enkelte rigtige og undertiden ganske livelig udtrykte Ideer,

Doch — eines fehlt, die Poesie.

Ogsaa bærer det til Slutning Alderens Schiboleth i følgende Linier:

Men om du sorrigfuld beklage maa din Lykke,
At ingen er dig huld i noget Venskabsstykke,
Lad som du est Guds Ven, og gjør hvad ham behager,
Han er din Ven igjen, som aldrig dig bedrager;
Ham kan du lide paa, før skal de høie Klipper
Og Bierge undergaae, før han i Nøden glipper.

Om No. 5 anmærker Holberg: „Dette Vers recommanderes særdeles i Henseende til Poesien. Materien er ogsaa vel udført. Hvormeget man derpaa har reflecteret, kan Auctor see af en Slags Umage, man derved har havt."

Uden at være istand til at efterspore, hvori denne Umage, der rimeligvis har været Filens, egentlig kan have bestaaet, ville vi afskrive den — første Strophe fraregnet — ikke upoetiske Begyndelse:

Vi vil — min kjære Ven —! et lidet os fornøje
Paa Verdens Skueplads, og med et grandsomt Øie
Betragte Verdens Art, og see, hvad Fryd, hvad Lyst
Vi kan udsue (?) af oprigtigt Vennebryst.
At Verden, som den stod, var Adams Morgengave,
Hans Bopæl Paradis, hvor alting var i Lave;
Til den nyskabte Prinds Naturens Fryd og Held
Fremspillede, ret som af Kildespring og Væld.

Dog var det ikke godt for Adam at frembrage
I Edens Lyst sit Liv foruden Ven og Mage,
En ribbeendannet Ven blev givet ham, saa han
Paa Jordens Kreds blev til en hjertefrydet Mand.
Men var det ikke godt, foruden Ven at leve,
Da paa hvert Blomsterblad man læste Glædskabs-
breve,
Langt mindre kan vi nu en rosom Time faae,
Om vi ej har en Ven, som vi kan lide paa.

Taale end disse Linier ingen Sammenligning med en Evalds eller Thaarups deilige Behandling af samme Æmne, er det dog ikke at nægte, at denne Vending er sindrig. Men des mere snaksom didactisk er det øvrige, og er det, der har givet det Anseende af at være poetisk, udentvivl ikke andet, end det vedvarende Billedsprog, sammenstikket af ædle og uædle Billeder mellem hinanden f. Ex.

Der er og Venner til, som under Venskabs Dække
Kan skiule Hjertesvig, og Skalkeraad opklække
Bemængt med Øglegift, hvormed de dræbe vil
En Ven, som de saa lumsk bær Diævlesiendskab til.

Med honningsøde Ord de deres Ven indsæbe,
Men skjule Nageknív, hvormed de ham vil dræbe.

Ligeledes Slutningen:

Bort Verdens Falskhed, bort, I Ord, der gaae
paa Stylter!
Jeg kaster bag min Ryg de biergetunge Bylter,
Formummet Omgang jeg vil give Banestød,
Min Ven jeg elske vil i Liv, i Nød, i Død.

Paa Dydens Kongevei jeg ømme Fied vil sætte,
Og en oprigtig Ven jeg aldrig vil forgiette,
Jeg hader en, hvis Ord er farvesminke-
døbt (!!!)
Hvis List og Svig jeg seer i Silkeklæder svøbt.

Det 4de, siger Holberg, „har i Henseende til Materiens grundige Udførsel og nette Tanker denne Gang faldet meest i Øjnene, og er derfor Autori tilkjendt Prisen.“ Undertegnede frygter imidlertid at det ved nærmere Undersøgelse heller ikke vil befindes uden kold Declamation istedenfor Poesie. Til Prøve ville vi afskrive et Fragment af Skildringen af en sand Ven, hvormed Stykket slutter:

Men kan han ikke for din Skiæbne Stangen sætte,
Og ei din knudret Vei med al sin Møie slette,
Hvis han af Kummers Hav dig ikke redde kan,
Naar han dog gaaet har til Hagen selv i Vand;

Han tænker dog paa dig, og aldrig skal aflade
At græmmes ved din Sorg og sørge for din Skade;
Hans Glædes Bæger er ham viderligt og surt,
Naar du skal skienkes med Gjenvordigheds Malurt.

Hans Hjerte er hos dig, han Dag og Nat betænker,
Hvorledes han skal bedst faae brudt din Modgangs Lænker,
Hans Siel ej Ro og Fred for Suus og Brusen faaer,
Den Stund du hielpeløs blandt Trængsels Bølger staaer.

Han giver Trøst, naar han kan ikke Frelsning give,
Nu skierper han dit Mod i Tro og Taal at blive,
Nu styrker han dit Haab, at Dagen snart kan grye,
Som skal fordrive al din Kummers fæle Sky.

See! den er Ven, som saa vil Ven i Nøden være,
Han af Trofasthed bør en Ridderorden bære:
I Modgangs tykke Mørk hans Venskab gav et Skin,
Du saae at han ej var din Lykkes Ven, men din.

Bort falske Venner! jeg vil Eder Afsked give,
Min Nød skal Eders Pas og Skudsmaal rigtig skrive;
Men du trofaste Ven! jeg veed du elsker mig,
Gid Falskhed lønne den, som elsker dig med Svig.

Det sidste Vers for denne Prøve, hvorom Holberg siger: „Til dette Vers findes intet Mærke, hvoraf sluttes, at Autor har alene skrevet for at beære dette begyndte Værk, og at opmuntre Andre. Poesien og Tankerne give ogsaa tilkjende at Poeten er en gammel og velexerceret Poet" — er det ovenomtalte Falskerske, og forbigaaes altsaa her.

Ved fierde Prøve over det Thema af Seneca utrumqve vitium est, et omnibus credere, et nulli, udkom syv Vers, hvoraf — siger Forerindringen — man har fundet for godt at lade følgende 4 trykke:

„Det første", siger den ovenover satte Censur — „kan recommanderes i Henseende til Inventionen, saasom det bestaaer udi en Samtale mellem Mistanke og Lettroenhed, hvorudi Forsigtighed er Dommer. Versene ere ogsaa skionne og tydelige."

Saalidet Undertegnede troer, man nuomstunder vilde finde nogen Recommendation i en Invention der var saa upoetisk, som en saadan Samtale mellem tvende allegoriske Væsener, saalidet frygter han vilde man finde saadanne Vers — skiøndt unægtelig tydelige nok — at være skionne.

Mistanke:

Du aabenhiertet hver Mands Ven,
Man maa dig høit beklage,
At du saa daarlig lever hen,
Og lader dig bedrage,
I det du troer Alle vel,
Og alt for Sandhed regner,
Og den, der aldrig Ret og Skiel
Har gjort, som Ven optegner.
Er Prøver nok endnu ej seet,
At Folk i disse Tider
Kun sætter alle dem i Beet,
Der sikkert paa dem lider.

Ohe! jam satis est! siger vist Læseren, uden at man behøver at anføre videre.

Om No. 2 er Censuren usædvanlig vidtløftig: „At dette Vers, hvorvel fuld af saa mange nette og grundige Tanker, ikkun har erholdet det andet Sted, foraarsager dets Vidtløftighed, thi, endskiøndt det er kun skrevet paa et Ark, indeholdt det dog 65 Stropher. Man tager sig undertiden den Frihed at censurere de Prøver, som man har Æstime for, og hvis Autorer man seer, naar en og anden Erindring iagttages, kan en anden Gang obtinere Prisen; thi just efterdi Autor her har diffunderet sig saa meget,

er han ikke alletider bleven udi Thesi, som er at vise, at det er ligesaa daarligt at troe Alle, som at troe Ingen, thi en stor Deel af Verset handler om vor Fornufts Blindhed efter Syndefaldet, hvorved en Taage er sat for vore Øine, at vi ikke kan skille Løgn fra Sandhed. Udi den sidste halve Del af Verset følger Autor nøiere Thesin, saa at derudi intet er forgiæves." Tager Undertegnede ikke meget Feil, viser denne Censur tydelig, at Holberg har troet at maatte tage nogen personlig Hensyn paa den ham udentvivl ikke aldeles ubekiendte Forfatter, ligesom man og nok seer, at Holberg ikke har tordet komme ret ud med Sproget angaaende den lange Parenthesis om Syndefaldet, der med Føie kan henregnes mellem Tidernes Tegn. I øvrigt er det hele kun kold didactisk Sniksnak, som nedenstaaende Stykkets Slutning kan vise:

Lettroenhed og den ugrundede Mistanke
Gjør begge, Sindet maa heel vaklende omvanke,
Ved deres Ja og Nei de begge Intet veed,
Men begge handle mod Fornuft og Kjærlighed.

Følg da de givne Raad, og hav et agtsom Øje
Til begge Laster, at din Fod ej skal afbøie
Og træde nærmere til een end anden Kant,
Saa kan du sige: du just Middelveien fandt.

Det tredie Stykke, som i Censuren siges at have fundet stor Behag formedelst dets Vivacitet og Nethed, begynder saaledes:

En Daarekiste maa vel Verden billig hedde,
Thi Daarskab Sceptret bær, Fornuften varter op,
Blandt Menneskerne man om Mennesker maa lede,
Skiondt hver vil høre til de Kloges liden Trop.
Blandt andre Giække, som imellem Daarskabs Stene
I Mørke taager om, jeg seer et eget Par,
Den ene troer Enhver, den anden sig allene,
Dog begge mene, de Forstanden hiemme har.

Hidtil gaaer det — hvis man vil bære over med et Par vel ikke saa ganske sprogrigtige Udtryk — ret godt; men nu kommer det med eet i den sædvanlige Slendrian:

Jeg vil med dennem mig i Tale ei indlade,
Mig ynkes ret, at de saa uforsigtig gaae,
Med deres Forhold gjør de sig og andre Skade,
Indtil de gjør et Fald, hvoraf de ej opstaae.

Kom først, Lettroende! Lad mig Afridsning give
Paa dig, hvor du seer ud, kan see dig her i Speil!
Hvo veed, du kunde dog maaskee bevæget blive
Ved kort Betragtning at aflægge saadan Feil.

Du mener, Alt er sandt, hvad man dig før for Øre,
Hver Skjelm jo tykkes dig at være ærlig Mand;
Du gierne dig betroer til dem, dig vil forføre,
Saa ofte bygger du dit Velfærds Huus paa Sand.

Det fierde, som Prisen blev tildømt, siges i Henseende til dets Zirlighed og grundige Tanker at have fundet meest Bifald. Vi ville afskrive Slutningen:

Om du vil altid troe, den dig i Dag behager,
Maaskee du i dit Valg paa en Udydig faldt,
Og man vil svare dig, naar du din Nød beklager,
Hvi aad du ikke først med ham en Skieppe Salt.

Om du vil aldrig troe; det dig ej heller gavner,
At du vil ingen troe, og ingen troer dig;
Og man vil svare, naar du Andres Troskab savner:
Det er din Løn; hvi er du saa mistænkelig?

Tro derfor ingen før, end du hans Dyder kiender,
Og du har prøvet, hvad der i hans Sind kan boe,
Tro den, som favner dig med sine Troskabs Hænder,
Og den, som giver dig sit Hierte med sin Tro.

Tro Een af Mange, men af Alle tro kun flere,
Og bliv selv tro mod den, som gierne troer dig;
Tro det, at Himlen i en tro Ven gjør dig mere,
End hele Verdens Guld formaaer at gjøre, rig.

Vel maatte en Luxdorph, fortrolig med Maros og Horatzes Aand, i disse Poemata savne Poesien, og hvor endog Tankerne kunde være rigtige og sindrige, den Relief, Digteraanden skulde give dem.

Thema for 5te Prøve var Horatses

Omnibus hoc vitium est cantoribus inter amicos
Ut nunqvam inducant animum cantare rogati,
Injussi nunqvam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc.

Efter at have læst dette Æmne, undrer man sig udentvivl noget over at see følgende Forerindring: „af de til denne Termin indkomne moralske Vers, har man fundet for godt at lade trykke efterfølgende fire": da man over dette Æmne snarere maatte vente at finde satirisk Skiemt; men man kaste sit Øie paa selve Prøverne, og man vil erkjende, at Forfatterne have vidst at lade den moralske Kakodæmon fare i dem alle.

Saaledes det første Vers, om hvilket dog i den foransatte Bedømmelse siges, at det kan recommanderes formedelst Poesiens Vivacitet, som fremskinner overalt; her siger Forfatteren:

Jeg haver selv den Feil, at jeg mit Sind vil følge,
Jeg ofte nødig gjør, hvad andre raade til;
Og hvorfor skulde jeg min Aarsag dertil dølge?
Enhver skal see, at jeg kan gjøre, hvad jeg vil.
Derved faaer han Sted blandt de Store, de Lærde, og især
Han blant Poeter faaer dog et fornemme Sted;
Helst som Tigellius den bedste Farve giver,
Som man den største Deel af dem kan skildre med.
Jeg sad forgangen Dag blandt disse Phæbi Sønner,
Vi talede om Vers, om Konstens Øvelse,
Jeg da udøste en utrolig Mængde Bønner,
Jeg bad dem skrive i en vis Materie.
Men alt forgiæves var; En vilde sig ei bryde
Med saadant, hvorpaa han dog ellers lægger Vid;
En anden kunde ej, hans Geist ej vilde flyde;
En vilde ei, fordi han havde ingen Tid;
Og mere sligt, da dog, saa tit Sangværket røres
Ved Bryllup, Barselfærd og Ligbegiængelser,
Da Ære-, Sorgedigt og Klagesange høres,
Saa hele Staden fuld af slige Toner er.
Og siden kloge Folk mod sligt alvorligt skriver
Og viser, derved kan en farlig Misbrug skee,
Da Verden mere fuld af slige Skrifter bliver,
Saa Dyden kan i dem sin Undergang snart see.
Men derimod, om man Poeter vil indbyde,
At de skal skrive Vers om Dyd og Ærbarhed,

Og derfor lover dem, de skal Belønning nyde,
Skiøndt Dyden nok den Flid selv at belønne veed,
Da krybe de i Skiul, da er der ingen hiemme,
Den Pen, der flod med Vers, som Vandet af en Flod,
Kan nu først være tør, saa snart man maatte glemme,
At der var nogen til, som Poesie forstod.

Sandelig! hertil maatte man langt lettere kunde fristes af denne, der skrev slige Vers, end af dem, der ingen skrev.

Det følgende, som siges at vise Prøve paa Poesie og mange smukke Tanker, er — i det mindste, hvad Poesien angaaer — ikke bedre.

Forfatteren begynder saaledes:

Saa mange Lande, og saa mange Folk og Slægter,
Som Solen ej sit Lys og Straaleglands benægter,
Jeg samtlig har beseet. Der er ej Land ej Sted
Som jeg jo maalet har med tætte Fodested.

Thi jeg har vandret om til Græker og til Jøder,
Til alle Lande, som til Havets Bredde støder,
Alt for at see, om det den hele Verden var,
Som imod Bud og Bøn saa fiendtlig Hierte bær.

Blandt andet:

En Alexandrum han sig foretog at følge
At see ham kiæmpe nu mod Bierg, nu Havets
Bølge,
Hvorpaa han videre alt sligt forsøget har,
Ham kunde synes af Naturen nægtet var. —

Endmere (!!!):

Tilsidst han kom i Paradis, hvorinde
Han snarere var død end levende at finde,
Thi af Forundring han i Afmagt ganske faldt,
Da han dens Frugtbarhed betragted' overalt.
Dog saae han ingen Frugt, vor Moder kunde smage
Den Stund, der end var et forbudet Træ tilbage,
Her han omsider fandt Ulydighedens Rod,
Thi hendes Affkom al Befaling staaer imod.

Hvorledes han da

Derpaa vendte nu heel træt og mat
tilbage
For fleer Exempler i vort eget Land at tage

forlanger Læseren neppe at høre videre om, naar han seer at Tigellii Vanart udledes fra Evas Syndefald.

Om det tredie Vers siger Holberg, at det saavel i Henseende til Poesien, som de nette og grun-

dige Tanker som derudi findes, er saa godt, at det havde erholdet Prisen, hvis en anden anseeligere Prøve ikke havde været indkommet. Følgende maa tiene til Prøve:

Man ei allene hos Tigellium den Sanger
Seer denne Feil, han med sin store Gave pranger,
Og synger, naar han veed, man lukker Øret til,
Og tier, naar han veed, at man ham høre vil;
Men mange flere har sligt Sind, den samme Grille,
Maaske man skulde et utrolig Tal fremstille,
Og om man vilde gaae til hvert et Menneske,
Man flere fik end een Tigellium at see.

Vi just ei dadle maa, men vi maa søve, fristes man udentvivl med et bekjendt critisk Vers at sige her.

Det sidste (Lütkens) siges at være et af de smukkeste og anseeligste, som ved denne Leilighed er indkommet, hvorfor dets Autor tildømmes Prisen; og er det ikke at nægte, at dets første Halvdeel henhører maaskee til de bedste Sermoner, vi eje i vort Sprog, og bebude en Mand, der i dette Fag kunde blevet en dansk Hagedorn.

Det begynder saaledes:

Philaletbos, min Ven, mig ynkede med Smerte,
At Verdens Daarlighed mig gik saa haardt til Hierte.
Han en og anden Gang, ja oftere blev vaer,
Jeg Sorrig i mit Sind, og Vand i Øiet bar.

At jeg kun Verden for mit ynksom Øje vendte,
Saaledes at den Sorg i Sjel og Sind antændte,
Han søgte derfor den at forestille saa,
At han mit tunge Sind opmuntret kunde faae.

At Verden, jeg var vant vemodig at beklage,
Dog engang kunde mig en Latter foraarsage,
Han paa en Skueplads indbød mig da at gaae,
Hvor Jordens gandske Kreds mig forestiltes saa:

Jeg saae de vilde Dyr sig lod ved Svøben jage,
Og Tommen derimod at holde dem tilbage.
De af en liden Dreng sig let beherske lod,
Og efter hans Behag nu gik, nu stille stod.

Jeg slog mit Øie op til Biergene, at skue
Den Mængde udaf Folk blant Taage, Damp og Lue,
Som Bierget skiultes af, jeg fandt, at deres Trang
De haarde Stene og Metaller undertvang.

At haardest Marmorsteen for deres Magt maa briste,
At Kobber, Jern og Staal maa her sin Haardhed miste,

Ja ret som smeltet Vox, jeg fandt dem her at gaae,
Og alle Skikkelser lydagtig tage paa.

Jeg lod mit Øie paa Vandlebene nedfalde,
Jeg fandt, man dem og ej selvraadig kunde kalde.
Jeg saae dem stemmede, at tage Løb igien,
Hvor man behagede, at lede dennem hen.

Kort sagt! jeg ingen Ting her forefinde kunde,
Som sig jo gierne lod behérske nogenlunde;
Thi ved de Love, som hver Ting er underlagt,
Jeg fandt, de i og af Bevægelse blev bragt.

Alene Mennesket forhærdet stod tilbage,
Og lod af ingen, og ved ingen Lov sig drage.
Det var alene det, som sig ej bøie lod,
Men al Formaning og Befaling stod imod.

Jeg saae Regenterne med frækstom Lyd og Tone
At dele Ordres ud, fra høie, hellig Throne.
De Ordres alle Mand og rigtig efterkom,
Naar Skal og ikke Skal var ene verlet om.

Til den forbundne Kast, ret som til en Gudinde,
Jeg færdig fandt enhver sig straxen at forbinde,
End og med Livets Tab; hvo først opofret blev,
Man først paa Listen, som den første Martyr, skrev.

Og den paabudne Dyd du skulde tænkt forbuden;
Thi skiøndt den havde nok Modstandere desuden,
  Saa saae jeg dog, at den sit rette Banesaar
  Og visse Undergang ret i sit Paabud faaer.

Jeg saae en Fader bet med grundig Viisdoms Tale
Al Ærlighed og Dyd paa bedste at afmale,
  Men Sønnerne, jeg fandt, alt mere skrækket blev,
  Jo skiønnere at man dem Dyderne beskrev.

Han prædiked' for dem om Sparsomhed saa længe,
Til de hans Cassa fik slet ledigjort for Penge:
  Til Flid og Duelighed han dem formante, saa
  Han selv fra Huus og Hiem forarmet maatte gaae.

Han, som Letfærdigheds afsagde rette Fiende,
Ved Kydskheds billig Priis forsagte dem at vinde
  Saa længe, indtil han, disver! sin Pige saae
  Ham med en Sønnesøn frugtsommelig at gaae.

Jeg saae en Ægte-Mand sin Hustrue haardt afskrække,
(Som, jeg tør sværge, før af Utroskab ej vidste)
  Med haarde Trudsler, at hun ud ej maatte gaae,
  Og aldrig Øje hen paa andet Mandfolk slaae.

Hun Troskab havde førstfor Dyders Dronning agtet,
Da Troskab, som en Dyd, hos hende blev betragtet,

Men nu da Dyden blev bragt under saadan Tvang,
Hun vilde den ej meer tilstaae sin forrig Rang.

Hun saae sin ædle Dyd, i Frihed forhen øvet,
Nu udi Trældoms Aag sin Frihed slet berøvet,
Da man, isteden for at rose hendes Troe,
Kun hende haanlig i sit Slaveri beloe.

Kort sagt! hos hende han opagted' mindste Mine,
Indtil han kaldede en andens Børn for sine,
Thi af hans Forbud hun den Lærdom ene tog,
Hvorledes hun ham paa det sikkerste bedrog.

Saa saae jeg overalt: Folk holdt sig alt tilbage,
Hvor man med Bud og Ban end søgte dem at drage.
Til Sager derimod, som man formeente dem,
De giennem Ild og Vand forvovne trængte frem.

Ja hvad utroligt er! Jeg Paabud saae at skrække;
Og Forbud derimod en Attraae at opvække;
Saa man enhver af dem med rette sige kan,
At være bleven til sin egen Bane-Mand.

Fraraadelser, man fandt, den Virkning her at giøre,
Som al Opmuntring ej var mægtig at fremføre;
Opmuntring derimod ej havde anden Kraft,
End den, Fraraadelse med Rette burde haft.

Befalning bleven var det Unbefaltes Fiende.
Hos Skyldighed man fandt ej Kræfter at forbinde.
Jo mere dette Navn en Gierning blev tillagt,
Jo snarere den og til Undergang blev bragt.

Ja Trudsler vare til Opmuntringer forvendte.
Belønningen, man saae, en Skrekfomhed antændte.
Saaledes disse Ting var vendt og verlet om
Imod Naturen ved forvendte Folkets Dom.

Slutningen derimod falder til den daværende Moraliserings snaksomme Tamhed, hvorfra man bør dog undtage de fire sidste Linier:

Lad Bønner have Magt at røre, ej at hærde,
Lad Straf og Trudsler ej tilskynde, men forfærde!
Lad disse Ting i sin naturlig Virkning staae,
Om I vil ikke med Naturen selv forgaae.

At Dommeren ved det Hele vel kunde have havt Føje at udraabe ουδεν προς τιγαλλιον, lader sig heller ikke miskjende.

Hvad den Samling af aandelige og andægtige Jule- Paaske- og Pintsesange angaaer, der ligeledes forfærdigedes efter Invitation, og hvoraf nogle udgavrs i trende Prøver,

da erkjender Undertegnede sin Domstol at torde være meget for verdslig til at torde indkalde Poesier fra siette Christians Dage derunder, især da det første Øjekast viser, den Aandens Fattigdom, der var blandt de udsatte Themata, tillige at have været anseet som en Hovedegenskab ved dem alle.

Det staaer da blot tilbage at omtale de sex Oversættelser af Jamiani Stradæ Epigram om Veddestriden mellem Nattergalen og Luthenisten.

Uden at indlade mig paa, om just selv Opgaven røber en classisk og ægte Smag, og om de i Anmeldelsen gjorde sex Fordringer vare de væsentligste Kjendetegn paa et godt Vers, vil jeg anføre Prøver af hver af de sex foretrukne, thi to forkastedes, fordi deres Forfattere afvigede for langt fra den latinske Original, eller forlidet iagttoge de nysnævnte sex Kiendetegn.

Det første, undertegnet Af Vaaben, tilkjendtes Prisen, og hedder det i Erindringen bag Digtene, at dette og det næste formodes nogenlunde at skulle finde Bifald hos gode Skjønnere, hvorvel hverken det ene eller det andet havde opnaaet den

Fuldkommenhed, man gjerne havde ønsket i et saadant Arbeid at see.

Udentvivl vil Læseren være villigere til at indrømme det sidste end det første, naar han seer at følgende latinske Linier

Audiit hunc hospes sylvæ Philomela propinquæ,
Musa loci, nemoris Siren, innoxia Siren

er givet saaledes paa Dansk:

En liden Nattergal,
Der i sin grønne Sal
Nærhos i Skoven boede,
Udsang paa Fuglevis
Sin Skaber Lov og Priis
Og Steden selv moroede.
Saa hver den drog til sig
Ret Dragedukken liig,
Dog ingen Mand at skade.

Hos Forfatteren af No. 2 hedder samme Sted saaledes:

Strax som didhen en Nattergal, hvor Musikanken sad,
Og i den høie Egetop sig skiulte bag et Blad.

Han boede i den Skov, og var en Siren uden Skade,
En Musa for den hele Lund, som giorde mange glade
Med sin den søde Sang, naar nu den Giæst hun høre vil,
Og derfor sig saa gandske nær og Øret holder til.

Den tredie tager sig det meget lettere:

Strax Skovens Sangerske, en yndig Nattergal,
Sig nærmede, da hun fik høre Spillets Skral.

Den fierde gjør derimod desmere deraf:

En Nattergal det hør, den Skovens Sanggudinde
I næste grønne Lund, og lader sig indfinde,
Ei for at trylle ham med hendes søde Sang,
Men for at fryde ham, som Tiden giordes lang.

Til ham hun nærmed sig, skiult oppe i det Grønne.
Paahørte Luthens Lyd, ret som hun kunde skiønne.

Den femte udtrykker dette Sted saaledes:

En Nattergal, der var i næste Skov at finde,
Ham hørte, der blev holdt for Stedets Sanggudinde,
Og for en Siren, som tilførte Alle Fryd,
Men dog en Siren, som bedrog ej med sin Lyd.

Den slette, maaskee bedst saaledes:
En Nattergal, som strax ved Stedet havde hiemme,
Og gjorde {angenem den Skovegn / næste Skov navnkundig} med sin Stemme
I Lunden der som en uskyldig Siren sang,
Sad hos, og hørte paa, hvor liflig Luthen klang.

Da der i Erindringen tillige er meldet om en liden Feil, som en Deel af Oversætterne er udaf en Slags Uagtsomhed falden til, i at fortolke det næstsidste Vers, der lyder saaledes:

Victoris cadit in plectrum par nacta sepulchrum.

hvilken Feil lettelig af dem var bleven forbigaaet, og den rette Mening truffet, hvis det var blevet agtet, at par paa dette Sted betyder det samme som se dignum, ville vi anføre de sex Oversættelser deraf:

Og faldt ifra det Høye
Paa Mestrens Strenger ned,
Der fik et Hvilested,
Som liig den kunde være.

Da denne Nattergalens Ziir paa Mandens Luth faldt ned,
Og hende af en anden Luth en Kiste blev bered.

Den lille døde Krop begyndte ned at stige,
Og tog sit Hvilested paa Seierherrens Sige.
Fik saa det Hvilested, som hende paste bedst.

Saa i den største Kamp hun maatte Livet miste,
Paa Seiervinders Haand af Skovens grønne Qviste
Faldt ned med sidste Gisp, fik Lejersted og Grav.
I det, som hendes Liv og Lives Traad skar af.

---

thi see! hun sang, hun faldt,
Og i sin største Strid og Tapperhed blev qvalt,
I Seierherrens Skiød hun gav sig, til et Minde
At der for hende var den bedste Ro at finde.
Hvor hun da ogsaa fik den Grav, som hun var værd.

Paa Seierherrens Luth hun styrted ned at hente
Den Grav, som hun med sin prisværdig Død fortiente.

Og fande saaledes uftridig alle 6 Overſættelser, hvad i titomtalte Erindring er ſagt: „Den haver „talt baade af Forfarenhed og Fornuft, ſom har „ſagt: hvad ſmukt er er vanſkeligt og møiſomt. Saa „mange Fuſkere i Verden udi alle Slags Kunſter, „ſaa mange Beviſer og paa denne Sandhed; og i „Digte- og Rimekunſten ikke et mindre Tal end

„andre. At det og ingenlunde er saa let en Sag, „som maaskee en Deel troer, at faae en god Oversættelse i danske Vers tilvejebragt, beviser de, „ifølge Anmeldelsen af December 1738, indkomne „Prøver."

Undertegnede har opholdt sig saalænge ved disse Arbeider, da de ikke blot som Prisdigte, men som Prisdigte, der vare tilkiendte Prisen af Mænd som Holberg og Rostgaard, uimodsigelig godtgjøre ikke blot, hvorledes man i de Dage skrev, men og hvorledes man dømte. Undtager man det eneste falsterske Stykke, over hvilket den bedre Aand fra fierde Frederiks Dage hviler, og i al Fald de tvende Lütkenske, i hvilke man erkjender det Hagedornske Dagskiær, bære de øvrige for de holbergske Priser indkomne Digte samtlig Stemplet af en Tid, da de danske Digtere, som Moser anmærker om Tydsklands Dramatikere, af Frygt for Mennesker, der i sin Tid vilde nægte dem Grav i christen Jord, troede sig forpligtede at gjøre Moralskheden til deres Arbeiders Værn og Skiold, og vel at mærke, ikke at sætte denne i Digternes Moralitet, men i deres Moralisering, jo mere homiletisk ligefrem og langtrukken, jo bedre, helst naar den tillige i Tide og Utide kunde gjennemvæves med Sprog, eller andre Bibelsteder og Bibeltildragelser.

Naturligt at denne saa upoetiske Tendents aldeles maatte dræbe hver Gnist af Aand og poetisk Ild; og at med den tillige de øvrige Poesiens Egenskaber, være sig i Udtryk eller i Rytmus, der hos en Kingo, Sorterup, og flere, hvor de findes, vare Begeistringens Frugter, mere end Critikens Frembringelse, ikke blot alt sieldnere og sieldnere maatte spores, men tillige alt mindre og mindre savnes; saa at i Oversættelserne af Straba den eneste Fuldkommenhed, der var at vise, nemlig en god poetisk Diction og Versification, næsten aldeles savnes; ogsaa synes det, som dette Aandløse, der var en Følge af, hvad man da vrangelig kalder Aandelighed, Aar fra Aar mere og mere tog til, og som Alt, hvad endnu fra fierde Frederiks Tid var tilbage, den eneste Holberg undtagen, der i sin Niels Klim var kiæk nok til aabenlyst at hylde sine gamle Guder, midt i det almene Affald, Tid efter anden gik til Grunde i den Vandflod af Prædikener, Bønner og Psalmer, der — som siette Christians historiske Skildrer udtrykker sig — ustandset overskyllede vort Fædreland.

K. R.

Barthold Johan Lodde.

Barth. Joh. Lodde er født i Kiøbenhavn d. 31 Oct. 1706. Deponerede 1722 og tog 1726 Examen Theologicum. Da han længe havde sollicitered forgiæves, udlovede han aldrig at søge mere, og han opnaaede heller aldrig noget offentlig Embede, men opofrede fra 1743 af til sin Dødsdag al sin Tid paa at berige vor Litteratur med en Mængde særdeles gode almennyttige og interessante Skrifter. Han oversatte ogsaa mange Theaterstykker, hvorpaa man kan see Listen i Worms Lexicons 3die Del S. 470—71. Overhovedet er hans Arbeider for det meste Oversættelse af Fransk, Tydsk eller Engelsk, i hvilke tre Sprog han var meget kyndig; og var det især Ugebladet Bikuben, der lagde Grunden til hans Hæ-

der som en af den Tids gavnligste og hæderligste Bogskrivere i Dannemark *). Hans første poetiske Skrift er udentvivl:

Gellerts Fabler og Fortællinger, oversatte i danske Vers.

Denne Oversættelse udkom 1751 arkevis i Qvart, for 2 ß. Arket, og staaer paa det første No. følgende Forerindring: „Den store Berømmelse, som alle „Forstandige give de af Gellert i tydske Vers sammenskrevne Fabler og Fortællinger, har opmuntret mig til at gjøre et Forsøg med at oversætte „den første, den sidste, og en anden af de korteste, „i danske Vers. Skjønsomme og billige Læseres „Dom skal bestemme min Lyst til at fare fort dermed, eller og at lade det blive derved. **)“

Oversættelsen af disse gellertske Fabler fortsatte Lodde i Bikuben (see Suhms Levnet ved Nyerup

*) Selv Regjeringens Opmærksomhed var han heldig nok ved sine Skrifter at tiltrække sig, saa den gav ham en aarlig Pension af nogle hundrede Rigsdaler.

**) Recensenten som i den berlingske lærde Tidende for 1751 No. 30 anmeldte nogle af de først udkomne Stykker, lægger till, at man maa ønske Fortsættelsen „fornemmelig fra denne Pen, som alt ved smukke Oversættelser har sat sig udi Renomme.“

S. 199), og samme Bifald Fablerne vare modtagne med i Tydskland, blev ogsaa Oversættelsen til Del; ja Lodde havde det Held at see den i Brug allevegne ved den danske Ungdoms Underviisning, hvorover den ogsaa udkom paa ny 1769 og 1779, begge Gange i Octav.

Det næste berømte poetiske Skrift fra Loddes Haand var:

Zayre, Tragedie af Mr. Voltaire, oversat til den kongl. danske Skueplads ses Brug. (Kiøbenhavn 1757) 9 Ark i Qvart. (oplagt paa ny 1779. 8vo).

Det findes, med Bevidnelse af megen Agtelse for Loddes Fortjenester, udførlig recenseret i Efterretninger om ny Bøger og lærde Sager for 2det Qvartal 1757. S. 381 — 96.

Sin lange Forfatterbane sluttede den værdige Olding med

En gammel Mands Hiertetanker paa hans sidstafvigte fire Fødselsdage. Kiøbenhavn 1785. 15 S. 8vo.

hvori man, ikke uden Rørelse, S. 9 læser følgende Linier:

Nu gjelder det, den Lærdoms Kraft at smage,
Nu Verden mig aldeles vil forsage;
Dens Smil, dens Gunst, dens Hjelp med mig forsvinder;
Som i en Ørk jeg mig forladt befinder.
Ej nogen Ven om mine Kaar nu spørger;
Ej nogen Ven hjelpvillig for mig sørger.
Foruden Ven, foruden Slægt og Frænder,
Jeg som et Lys dybt ned i Piben brænder.

Saa ganske og aldeles forladt, som Forf. her i en melankolsk Stemning skildrer sin Stilling, var den dog vel ikke. Sine sidste Dage henlevede han i Agent Gyldendals Huus, der havde været Forlægger til adskillige af hans Skrifter, og dennes Humanitet maa man antage ikke at have ladet Oldingen savne den Omhu, som hans Alder og Fortjenester af Litteraturen kunde gjøre Fordring paa.

Den lange Levetid han opnaaede maa ellers være noget paafaldende for den der i Epilogen til den 2den Aargang af Bikuben læser følgende Ytring: „Den Time tilstunder, i hvilken hvadsom„helst Dom der fældes over disse Blade, vil blive „mig ligegyldig, og deres Hensigt og Indhold allene „kan give mig Trøst. Tiden, som skynder sig til

„at underskrive det sidste Blad, vil inden kort Tid „lægge den Haand i Støvet som nu skriver, og „stille det Hjerte, som nu staaer imellem Haab „og Frygt." Dette skrev han, 1756 den 25 Octbr. men han døde først den 1 Maj 1788.

R. N.

Wivet.

Friderk Wilhelm Wivet er født i Friderichsborg 1728. Hans Fader Lorents Wivet var Ritmester. Han blev Student 1746, 1754 Procurator ved Over- og Underretterne, men Aaret derpaa Advocat i Højesteret; 1763 Generalfiskal. Døde 1790 d. 23 Februar. Af hans Skrifter som opregnes hos Worm angaae os her kun: a) de metriske Taler, som han holdt i det juridiske Selskab i Aarene 1751, 1753 og 1754, og hvoraf de to seneste findes aftrykte i de lærde Efterretninger for samme Aaringer. b) Hans Epigrammata, der udkom som et Ugeblad 1751 — 52. 184 S. 8vo. c) Den danske Mercurius efter Wordings Maade for Aarene 1752 — 1755. hver Maaned et Halvark 4to. Hans Beskrivelse over en Reise o. s. v. kan her ikke kom-

me i Betragtning, da den først blev udgivet 1787, og følgelig ligger udenfor det Tidsrum, inden hvilket vi har indskrænket disse Efterretninger.

R. N.

Undertegnede, der skylder denne vittige, lærde og ejegode Mands Minde ærbødig Taknemmelighed for den giæstmilde Modtagelse, han i hans Huus, hvor han blev indført af sin Ungdoms trofaste Ven, den for kort siden bortdøde Dr. Medicinæ Lorents Wiwet, har nydt, for den betydelige Del af sin Dannelse, han skylder saavel denne muntre og godmodige Mands personlige Omgang, som især hans ypperlige siden ved en Ildebrand i Værløse ødelagte Bibliothek, vilde troe at være endnu noget værre end ubillig, hvis han vilde bedømme ham efter Ungdomsarbeider, der i det høieste kun vidne, hvad han under andre Omstændigheder kunde blevet, hvilket hans første dramatiske Forsøg den Tarfængelige, især i Samhold med hans modnere Mars Fritimers Arbeider: de ægte holbergske Datum in Blanco og Enke- og Ligkassen endnu tydeligere bevidne, heller vil han her anføre Holbergs mundtlige Dom over ham (som han fra sin oven-

nævnte Ven har): den Vivet har et godt Hoved, men han maa ikke vide det.

Hvad hans Epigrammata angaaer, da ere de ustridig et nyt Beviis paa hin romerske Epigrammatists bekjendte Sætning, som denne selv ligeledes her i fuld Maade stadfæster:

Facile est epigrammata belle
scribere, sed librum scribere difficile est.

thi unægtelig kan man ikke nægte adskillige af dem Bifald som gode Epigrammer f. Ex.

Det ingen Under er, at Ærlighed kan vare,
Da man de fleste Folk paa samme seer at spare;

eller dette Skilderi af en Politicus:

En Mand som tjener Gud saadan,
Ei Fanden vred skal blive.

eller over den, der roste sig af at kunde drikke:

Du roser din Natur, fordi den er saa god,
At kunde giøre det, Naturen er imod.

saaledes disse Slutningslinier af en Sammenligning mellem ham og et Lys:

Man ofte tænder dig for Tiden slet at drive,
For onde Tunger er og jeg en Tidsfordriv,
Ved selv at tæres du maa andre Lysning give,
Paa samme Maade jeg og bruge maa mit Liv.

saaledes tilhører ham de saa bekiendte Linier:

Du taler Ondt om mig,
Jeg taler Godt om dig;
Al Verden maa nu troe,
Vi lyve begge to.

Men ligesaa unægteligt er det og at en stor Del af Epigrammerne ere af langt ringere Værdi, som det da og maatte være det, der af alt Ugearbeid maatte være det allervanskeligste.

Om hans Merkur gielder i fuldeste Maade, hvad af Suhm om hans Forgiænger Bording er sagt: at Aviser paa Vers skrevne efter Ordre, var et Arbejd, der kunde gjøre selve en Virgil til en Mævius; og er det saa meget mærkeligere at Forfatteren satte saa megen Pris derpaa; at han endog beklagede ingen af hans Sønner havde det fornødne poetiske Talent til at optage dette Arbeide efter ham.

K. R.

Stub.

Ambrosius Stub er, efter Worms Lexicon, født i Ribe, og døde ogsaa der som Student, udentvivl i en ikke ung Alder.

Omtrent ved det 18 Seculi Midte tilbragde han meget af sin Tid stundum hos Juel paa Taasinge, stundum hos Ranzov paa Brahesborg og Stokflet paa Søholm i Fyhn, hvilke alle yndede hans muntre Genie og for en Del understyttede ham i hans trængende Forfatning. Hans Viser og vittige Indfald vare i min Ungdom i bemeldte Egn af Fyen overalt i Folkemunde.

Førſt udgav S. T. Hejberg hos H. J. Graae i Kiøbenhavn: Arier og andre poetiske Stykker af Ambrosius Stub 1771. 88 S. 8vo., i

hvis Anmeldelse i Krit. Journal for 1773 No. 36, det heder: „Stub er besynderlig heldig i det Naive, og hans Sange ere fulde af rigtige tidt uventede Tanker, og have en behagelig Versification.“ Anmelderen i de lærde Efterretninger for 1771 No. 11 roser Autor som et Genie, der ved menneskelige Vilkaar og Omstændigheder alt for meget var bleven indskrænket til visse Timers Munterhed o. s. v.

Siden udkom:

Arier og andre poetiske Stykker af Ambrosius Stub; 2det, rettede og forøgede Oplag. Odense 1780. 128 S. 8vo.

Udgiveren af dette ny Oplag var Forfatterens Søn, Christian Stub, Degn i Fuglsbølle paa Langeland, som ogsaa i Odense 1782 udgav et Anhang dertil, bestaaende af 96 S. 8vo., hvoraf den halve Part er af hans egen Fabrik.

R. N.

Ustridig fortjener Stub at udmærkes blandt sine Samtidige, da den sande bording-reenbergske Aand gienfindes i ikke saa af hans muntre Sange. Da imidlertid Samlingen begynder med de saakaldte gudelige Arier, bør vi og først kaste et Die paa disse, hvis Aand og Tendents saa temmelig lader sig skielne af de saakaldte Tanker, der staae først deri

Hvad regne Naturens Randsagere op?
Hvortil skal jeg vide hver Ting i Naturen?
Fra stolteste Ceder paa Libanons Top
Til Isop, som viser sig ydmyg ved Muren,
Fra brølende Løve paa vildene Mark
Til tiende Muldvarp, der mættes i Jorden;
Fra Ørnen i Høiden, den flygtig Monark,
Til Fugle af nedrig og flagrende Orden;
Fra Havets den store vandsprudende Hval,
Til mindste utallige Fiske, som vrimle;
Fra Jordens den raa og usigtbar Metal,
Til Stiernernes Guld paa Guds hellige Himle;
Hvad siger du Talekonst, Daarligheds Tolk?
Hvortil skal jeg vide de Fabler, du fører?
Du prædiker Løgne for Vantroens Folk,
Du veed kuns at kildre de kløende Ører.
Hvad har vel dit selvkloge Paafund for Fynd?
Du lærer Fornuften de selvgiorte Dyder.

Men hvad d'er ej kommer af Troen, er Synd;
Saa føder din Lærdom de kløgtige Lyder!
Bort kiødelig Viisdom, bort prægtige Ord!
Jeg følger en salig Eenfoldigheds Regler.
Det ene, jeg Synder vil vide paa Jord,
Er Guds og min egen korsfæstede Mægler.

Et af de bedste blandt disse er det følgende, især med Hensyn til Slutningen:

Seer jeg Naadens Frelsermand,
Kan jeg selv min Frelser kjende;
Seer jeg ham i Livets Land,
Ser jeg Troens Maal og Ende;
O! hvad seer jeg efter meer?
Hvad er her at vente efter?
Ak hvi løses ej mit Leer,
Som ved Sjelens Vinger hæfter.]
Livets Herre! løs min Aand,
Riv den ud af Dødens Snare!
See, der er den i din Haand,
Bedre kan den aldrig fare.

Ikke liden Ulempe have de til visse Melodier lempede hoistselsomme Stabelsmaal voldt ham, saasom:

Løftet efter Bogens Rolde(?)
Voldt, at Helveds Hær maa holde :,:
Hær maa holde Trop
Før vi skulde døe saa ilde;
Brast i Gud en Livsens Kilde :,:
Livsens Kilde op.

Blandt disse findes og den bekiendte og i sin Tid saa yndede:

Hvad vindes ved Verdens vidtløftige Hav?
O tusende Farer i skummende Trav.
Man veed kun to Havne
Bekiændte af Navne,
Den ene vor Vugge, den anden vor Grav.

Fra Vuggen til Graven maa krydses omkring
Blandt Haabets og Frygtens de stridige Ting
Snart vippe vi oppe
Paa Bølgernes Toppe,
Snart nærmes vi Grunden i flyvende Spring.

Her fristes Ustadigheds Ebbe og Flod.
En Vagt er saa ond, som en anden er god.
Hver Time i Glasset,
Hver Streg paa Compasset
Forandrer, forhøjer, fornedrer vort Mod.

Saa hidser en Medbør det nedrige Sind,
Ja puster i Hjertet Dumdristighed ind.
Vil Farten kun føie
Vort Attraa og Øie,
Strax blæses vi op af en onskelig Vind.

Saa slipper Kleinmodighed Roret i Hast,
Naar Forstavnen dukker for Bølgernes Kast,
Naar Vindene süse
Og Vandene bruse
Saa skrækkes vi strax for den knagende Mast.

Dit Forsyn, o Fader! det fører os hjem;
Det styrer saa sikkert, hvor Søen er slem.
Vor Gisning kan feile
Hvor vi end vil seile;
Selv stavne vi mere tilbage end frem.

Finder man end her Spor af den Kingoiske — skiøndt ikke saalige Psalmedigtnings-Aand, møder man end hist og her de øvrige disjecti membra poetæ, vilde dog neppe denne Digteart have tilvundet ham den Yndest, som adskillige af de Digte, der findes under den næste Rubrik under Navn af muntre og moralske Digte.

Blandt de moralske synes følgende, hvis Slægts-Navn kanskee ikke saa let torde være at bestemme, at fortiene at anføres:

Hvad render I Verdens olympiske Giække
Paa Banen, da Kronen er intet bevendt!
Navnkundigheds Boble kan Tiden jo brække,
I vinder kun Støvet, naar Løbet er endt.

Bort skiden Belønning med Skarn og Skade,
Min Fod skal ej trættes for falmende Glands,
Min Tinding foragter de visnende Blade,
Thi Himlen har vist mig en varende Krands.

Men øverste Sted fortjene ustridig de muntre, der hoi Grad aande den læta paupertas, der — som Lessing udtrykker sig — var de gamle Vise en saa ønskelig, ærefuld Sag, og der daglig synes mere og mere at forsvinde af Verden, der behagede Epikür og Seneca saa vel, og hvorved det kommer saalidet an paa om den er fremtvungen eller frivillig, naar den kun er glad"; ustridig passer denne Berømmelse sig fuldkommen paa følgende Drikkesang, der unægtelig fortiener et højt Sted mellem de ikke faa ypperlige, hvormed vore Wiber, Zetlitzer, Trøjller og flere have beriget vor Litteratur.

Er nogen, jeg er glæderig,
Langt meer end andre Giække,
Hvis Lykke er min Flaskes lig,
Og meget let at brække;

Tidt slog jeg for, jeg slaaer endnu
Mit tomme Glas heel glad itu;
Da stigt et Smald med Kling i Klang
Er just mit Spil i denne Sang;
Saa skiør er Verdens Fryd, naar mindste Vanheld trykker,
Men jeg, der drak mit Glas, jeg leer ad Skaar og Stykker.

En modig Skipper gjør sig til,
Er opblæst saa han lugter,
Naar Vind og Vand ham foie vil,
Og Farten ei har Bugter,
Men skal han bryde Veir og Vand,
Og slaae sig frem til Havn og Land;
Hvor kan den tiæret Admiral
Da brumle, bande, blive gal?
Men jeg er hjerteglad, og andre see sig glade,
Hver Gang jeg krydser tæt langs op ad Kiden Gade.

En modens Junker bryster sig
Allene af den Lykke,
At være pyntet, Moden lig,
Med mangt et borget Stykke;
Men Staaderen blev snart forsagt,
Kom mindste Vinplæt paa hans Dragt,

Jeg derimod kan zire min
Med Saftværk fra Bourdeaux og Rhin,
Og naar den er slidt op, jeg mig med Adam glæder;
Thi han var lykkelig, den Stund, han ej bar Klæder.

En Elsker af det smukke Kiøn
Maa finde, hvad ham lyster,
Opvarte en og anden Skiøn,
Tilbede skiulte Bryster;
Saa tit han seer sig lykkelig,
Maa han dog ofte ofte græmme sig,
Naar Svoger gaaer med Kiep paa Luur,
Og jager Kat fra Fuglebuur;
Men jeg er glad og fri, og for Rivaler sikker;
Min Flaske er mig tro, saa ingen mig udstikker.

En Gnier elsker Sult og Torst,
I det han elsker Penge,
Han har; men fattes allerførst,
Thi maa hans Arving trænge;
Hans Glæde er kuns sorrigfuld,
Hans Armod voxer med hans Guld,
Hans Venner venter paa hans Død,
Og dele det, han aldrig nød;
Men jeg er glad ved lidt, og skifter uden Rænker;
Thi som jeg torster tit, saa arver den, der skiænker.

En Fraadser, som min Vederpart,
Er glad, men ubeføjet,
Fordi han er af Svineart,
Og sluger sig fornøjet;
Man seer at Vand og Luft og Jord
Maa ofre Fylding til hans Bord;
Naar han nu fyldet har sin Vom,
Strax væltes han paa Lodbænk om;
Der ligger han, jeg staaer, mig fryder Vin og Noder;
Jeg har to Guders Gunst, men ingen Gris til Broder.

Saaledes er jeg vel tilfreds,
Og fast i den Formening,
Et muntert Sind er allesteds
Lyksaligheds Forlehning;
For mig maa hver Slags Giæk og Træl
Indbilde sig, han lever vel,
Jeg topper Glassets jævne Maal,
Og drikker halve Verdens Skaal;
Til Lykke Daarlighed, som kalder Svir Forvilding,
Du laster Druesaft; lev vel ved tør Indbildning!

Ustridig kan neppe nogen miskjende det baggesenske overraskende i mange Vittigheder, saasom om Adam, der var lykkelig i den Stand han ej bar Klæder, og om to Guders Gunst, men ingen Gris til Broder,

eller det passelige i de valgte Billeder, saasom at ligne Lykken med sin Flaske; saavelsom det epigrammatikalsk træffende, f. Ex. i Strophen om Gnieren; og er end ikke nogen af de øvrige Sange Mage fuldkommen til denne, bære dog flere Præget af samme Aand, f. Ex.:

Græm dig aldrig, thi det spiier,
  Uven griner ad din Ve,
Spar ej heller, saa du gnier,
  Thi deraf vil Arving lee.
Uven seer dig helst i Nøden;
Arving ønsker dig kun Døden;
  Vær da vel tilmode;
  Gjør dig selv tilgode;
Lev og lee dem begge ud.

og tildeels følgende:

Gid den faae Skam, der slaaer i Dag
  En Rynke paa sit glatte Pandeskind;
Den var jo gal, der fandt Behag
  I det, der plager kun det arme Sind.
    Nu seer jeg grant,
    Det Ord er sandt:
      Verden er,
      Som enhver
  Tager sig dens Væsen nær.

Anhanget, hvori kun findes saadanne Digte af A. Stub, der vel kunde blevet utrykte, gaae vi forbi, og slutte denne Artikel med følgende, der ikke uden Fryde hos en Friderik den Femte var alle Selskabers Yndlingsskaal, og fortjener at kiendes for at blive det igien.

Kongen opnaae sneehvid Alder!
Thronen staae, til Verden falder,
Kronen blive Sønnearv!
Sværdet hvile! Pennen skride!
Ploven gaae, og Kiølen glide!
O saa fremmes hver Mands Tarv.

K. R.

J. J. Lund og A. B. Poulsen.

Jacob Johan Lund og Andreas Benjamin Poulsen kunne i disse poetiske Annaler beqvemt betragtes under eet. De vare samtidige ved Academiet, da Lund, som 1744 dimitteredes fra Friderichsborg Skole, laae paa Elersens, og Poulsen, der deponerede 1746 fra Roeskilde, laae paa Borchs Collegium. Bleve ogsaa begge siden Præster. I poetiske Udarbejdelser rivaliserede de med hinanden, da begge oversatte Gellerts Der Christ, og hver af dem desuden leverte en af Juvenals Satirer oversat paa Dansk.

Poulsen traadte først frem og udgav:

1) Juvenalis trettende Satire, oversat paa danske Vers. Kjøbenhavn, trykt hos Glassings Efterleverske 1755. 30 Side. 4to.

Foran en Dedication paa Vers til Luxdorf, hvoraf man seer, at han ogsaa har arbejdet paa at oversætte Juvenal. Bogen findes anmeldt i den berlingske lærde Tidende 1753 No. 22.

2) Et Vers i Anledning af Holbergs Død, indført i den berlingske lærde Tidende for 1754 No. 7.

3) Gellerts Der Christ, oversat paa danske Vers. Kiøbenhavn 1755, trykt og findes til kiøbs hos L. H. Lillie. 63 S. 8vo.

4) Prøve af danske Vers. 1755. 1 Ark i Qvart. (See Büschings Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften in den dänischen Ländern 2ter B. S. 614 og 590).

Lunds Skrifter kom ud i følgende Orden:

1) Forsøg til en dansk Oversættelse af Juvenalis 10de Satyra efter Rector Falsters Maade. Kiøbenhavn, trykt hos A. H. Godiche 1754. 40 S. 4to.

Foran en poetisk Dedication paa Vers til Provst Hviid ved Holmens Kirke, hvilken i Undertegnedes

Tanker staaer nedenfor hin af Poulsen til Lüxdorf. Man læser her:

„Uværdig Bagatel! tør du dig værdig agte
„At overgives til Hans Høyærværdighed?

For Litterairhistoriens Skyld kan anmærkes, at ligesom den af Falster oversatte 14de og den af Poulsen oversatte 13de Juvenals Satire, begge i nyere Tider ere fordanskede af vor ypperlige Philolog, Professor Worm i Horsens, saaledes har nærværende 10de Satire ogsaa i vore Dage faaet en ny poetisk Bearbejdelse af Hr. Provst Plum.

2) Gellerts Christen i dansk Dragt fremstillet. Kiøbenhavn, trykt hos A. H. Godiche 1755. 20 Septbr. 4to.

Herom skriver Rector Dass til Suhm (i Suhms Levnet S. 196): „Denne Oversættelse er i mine „og fleres Tanker et stort Mesterstykke; thi Poeten „har med lige saa smukke og flydende Vers fulgt „Gellert Linie for Linie, saa jeg maa tilstaae, ei „at have læst en mere lykkelig Translation i Vers, „da jeg ved at conferere Originalen har fundet „ganske faa Ting at udsætte. Denne Poet har „ellers spillet vor bekiendte Poet M. Poulsen et

„Prævenire; thi Bisskop Harbo havde for længe „siden leveret til Denne bemeldte Stykke, for at „oversættes; men da den anden mærkede det, har „han af egen Drift underhaanden forfærdiget sin „Version, og udgivet samme, da Poulsen næsten „havde sin færdig, som nu og med første bliver „trykt, og faaer man da at see, hvilken af disse „tvende skjønne Featere paa den poetiske Skueplads „skal beholde Prisen." (Conf. Büschings Nachrichten von dem Zusstande der Wissenschaften, 2ter B. S. 290 — 91).

3) Forsøg til moralske Vers o. s. v. Kiøbenhavn, trykt hos Lillie 1756. 4 Ark i Octav.

Dette Skrift bestaaer af 3 Stykker, nemlig: a) Paraphras over den gode Psalme, b) Oversættelse af Reitzensteins Zufällige Gedanken über das die Stadt Lissabon betruffene Schicksal, og 3) en Ode til Wisdom i Anledning af Friis Rotbøls Doctorpromotion.

„Samlingen" — beder det i Efterretninger om ny Bøger og lærde Sager for Juni Maaned 1756. S. 457 — „fortjener at læses „af alle Elskere af dansk Poesie, og vil ventelig

„hos dem opvække Længsel efter flere af Forfatte=
„rens Vers, og især hans Oversættelse af Racines
„ypperlige Værk om Religionen, hvilken han alle=
„rede nogen Tid har arbejdet paa."

Begyndelsen af denne oversatte Racine udkom vel 1758, men saavel Fortsættelsen deraf som Lunds andre Arbejder ere udkomne efter Aaret 1759, og blive derfor, ifølge vor Plan, her ikke berørte.

K. N.

Johan Arndt Dyssel.

Johan Arndt Dyssel er født 1726 i Aalborg Stift, hvor hans Fader var Præst. Han deponerede fra Friderichsborg Skole 1744, og døde som Præst i Lolland 1795. Mere om hans Levnet kan sees hos Worm i Lexiconets 1ste og 3die Del, samt i Rodes Laalands Historie S. 169. Han er meest bekjendt af sine oeconomiske Skrifter; paa Vers veed jeg ikke han har udgivet andet end sine Fabler.

Først udkom poetiske Forsøg til moralske Fabler og Fortællinger efter Gellerts Maade. Kjøbenhavn, trykt hos A. H. Godiche (1755) 6½ Ark i Octav, der blev optaget med Bifald og rost saavel i den berlingske lærde Tidende No. 2 for 1756, som i Büschings Nachrichten 3. B. S. 252.

Siden udgav han under selvsamme Titel en ny Samling, ligeledes trykt hos Godiche 1758 5 Ark i Octav.

Her heder det foran Tillæserey:

„Min Læsere! giv mig den samme Gunst og Lykke
„For dette Verk, som det jeg forhen her gav ud,
„Thi det nærværende er virkelig et Stykke
„Af første Vævning og af samme Prøveklud o. s. v.

I hans første Prøve leverte han nogle af Hagedorns Fabler og i denne nogle efter Gellert. Denne Samling har et Anhang af Vers og Indfald ved adskillige Leiligheder. Deraf ere en Del paa fransk. Det allersidste Stykke er følgende: Versus memorialis, efter alphabetisk Orden over Capitlerne i Lovens 2den Bog, der angaaer Geistligheden.

1. Al Lærdom, som er eens med Guds og Luthers Lære,
2. Bør de at prædike, som Præster blive maa.
3. Christlig og lovlig bør en Præstes Kald at være,

4. Da deres Pligter stor, som Kirken forestaae.
5. En Præst skal skrifte, og forrette Sacramenter;
6. For Unges Kundskab med al Flid bemøie sig.
7. Gaae til de Fattige, til Syge, Delinqventer.
8. Han og med Ægtefolk skal handle viselig.
9. Imod Ulydige Medhjelpere ham gives.
10. Kan han faae Tid, da maa han tale over Død.
11. Lever en Præst ej ret, da Boder for ham skrives.
12. Men ellers rundelig har Huus og Levebrød.
13. Naar Præsten døer, da faaer hans Arving Naadsens Aaret.
14. Om Præst er syg og svag, kan han faae Capellan.
15. Paa Landet Degnen faaer sin Indkomst ubeskaaret.
16. Qvereller om en Provst ved Val forenes kan.
17. Rang over hver en Clerk har Superintendenter.
18. Som og er Hovedmand for Skolevæsenet.
19. Til Hospitaler er der henlagt visse Renter.
20. Ungdommen sendes til vor Universitet.
21. Vil nogen skrive, bør hans Skrifter først paakjendes.
22. Vidtløftig handles om Tilsyn med Kirkerne.
23. Vor Loves anden Bog om Tienderne endes.

R. R.

Christian Henrik Bjering.

Christian Henrik Bjering er født i Korup i Fyen, hvor hans Fader var Degn. Deponerede 1749 fra Odense Skole. Blev 1760 Sognepræst til Aastrup paa Falster. Fik 1775 Titel af Magister. Døde 1804. Han giorte sig i sin senere Levetid fordeelagtigere bekiendt ved sine latinske Poesier, end tilforn ved sine danske, af hvilke følgende tvende høre til det Tidsrum, vi indskrænke vore Efterretninger til:

1) C. H. Bjerings poetiske Tanker over Lissabons Ødelæggelse *) ved det

*) Denne Lissabons Ødelæggelse var en Begivenhed, som den Tid satte utallige Penne i Bevægelse, og C. Bjering var langtfra ikke den eneste af vore Versemagere, som deraf toge Anledning at prædike Anger og Ruelse

uhørlige Jordskiælv paa Allehelgensdag 1756. 56 S. 8vo.

„Forfatteren" hedder det i Efterretninger om ny Bøger for Marts 1756 S. 11 — „har søgt „ved sine Paronomasier at efterligne to af disse Tiders „bekjendte danske Poeter, men langtfra ikke været „saa lykkelig deri, som især den Ene af dem *) „pleier at være. Vi nægte ikke, at de kan være „behagelige, naar de anbringes med Maade, dog „veed vi, at nogle af de nyeste Critici ansee dem „som Nødhjelpere for en fattig Indbildningskraft, „især om de gjentages i hveranden Linie, ja under„tiden i een Linie to a tre Gange, da de virkelig „blive kiedsommelige, ja latterlige, som f. Ex.

over den overhaandtagende Synd og Ugudelighed. Af didhen herende Vers vil jeg her blot nævne Biskop Hans Adolph Brorsons, og Provst Jacob Muus's, om hvilket sidste Vers (i Suhms Biographie S. 234) udlader sig saaledes: „De fleste Indfald ere saa nar„agtige og Versene saa slette, at jeg ikke har læst no„get latterligere i lang Tid; f. Ex. Vor Herre har „tugtet Europa med Riset paa sin yderste Del. som „skal være at give den paa R..... Prof. Wadskjær „har dog pyntet Verset med en smuk latinsk Approba„tion, og fundet den græske Poet Musæus at ligne „Autor med."

*) Upaatvivlelig sigtes her til Wadskjær.

„S. 5. rygged Ryg. S. 9. Din Rachel, som „blev til en Stakkel et Spectakel. S. 18 „Tajofloden bliver vandefuld med Vattersot „beladen. S. 25. Nu vil hver Jesuit, at han „var en Musvit. — — — — — — Dog maa „vi tilstaae, at derudi forekomme mange smukke „Indfald og Talemaader, som vise, at Forfatteren, „ifald hans Smag og Indsigt i de nyere Belles-„lettres svarede til hans Sindsgaver, ikke er uskik-„ket til Poesien. Hans Beskrivelse over Indbyg-„gernes uformodentlige Flugt af Byen (S. 59) og „de sidste Blade af Verset ere ganske ulastelige."

2) Horatii første Epistel paa danske Vers, trykt hos Borup 1757.

I en Fortale paa Vers drager Forfatteren til-felts imod hine Recensentere af hans Digt om Lissabon:

Ah! stod du op, og kom herhid,
Du gode gamle Brage!
Hvad vilde du vel sige, naar
Du saae i disse Tider
Den Løn, som dine Sønner faaer
Der for din Ære strider?

Da et Collegium af Tre,
Og undertiden flere,
Tør næsten Qvaser selv besee,
Ret som de vidste mere o. s. v.

hvorvaa han igien fik Replik i bemeldte Efterretninger om ny Bøger for Maj og Juni Maaneder 1757. S. 641 — 45.

R. N.

Niels Krog Bredal.

Niels Krog Bredal er født i Trondhjem 1733. Hans Fader Laugmand Thomas Bredal var en Sønnesøn af Biskop Eric Bredal, og hans Moder en Sønnedatter af Biskop P. Krog. Han blev Student 1749. Lagde sig ved Academiet især efter Lovkyndighed og de skjønne Videnskaber. Blev 1757 Viceborgemester og 1761 virkelig Borgemester i sin Fødeby. Reiste ned til Kjøbenhavn 1770 og blev 1771 Directeur ved den danske Skueplads. Døde ugift 1778. Den, som en god Latiner bekjendte Rector Søren Monrad satte ham et meget hæderligt Epitaphium, som, foruden andre Steder, er at læse i Willes Samling af Mindetaler S. 283 — 84.

Allerede 1752 traadte Bredal op som Digter, da han leverte en poetisk Oversættelse af den første Bog af Ovidii Forvandlinger, under Titel:

Publii Ovidii Nasonis Metamorphoses, oversatte i danske Vers, med hosføjede Anmærkninger til at illustrere Mythologien. Af N. K. Bredal, Juris et Philosoph. Studios. 1752. 4½ Ark 8vo.

Siden udkom:

Publii Ovidii Nasonis Metamorphoses, oversatte i danske Vers af Niels Krog Bredal, Viceborgemester udi Trondhiem. Kjøbenhavn, 1758. 368 S. 8vo.

som indeholde Forvandlingernes fem første Bøger, og for at vise, at han ikke gik, som man siger, ganske med ukøede Hænder til sit Arbejde, maa her staae Beskrivelsen over Guldalderen:

Den første Verdens Tid (som man derfore kalder
Og det med Billighed, med Navn af gylden Alder)
Foruden Love man da Lyst til Dyden bar,
Og uden Frygt for Straf enhver retfærdig var.

Der var ei Rettergang; og Folk var ikke bange
For listig Tingstud, som med Ord dem skulde fange;
Man ej for Dommeren med Hat i Haanden stod;
Enhver foruden Ret med Ret sig nøje lod.

Den Kunst var ikke til at kunne Skibe bygge,
Men Træerne endnu i Skoven stode trygge;
Det Land enhver var godt, som var hans Fødested,
At reise var for dem en ukjendt Daarlighed.

Af Frygt for Vold var ei om Stæder faste Volde,
Som skulde Fiendens Magt med Magt tilbageholde,
Man vidste ej af Krig, man havde ej Gevær,
Ej Vaaben, Pantzer, Hielm, som nu i Mode er.

Udi den søde Fred enhver sin Tid henvendte,
Dem Jorden uden Sved de milde Gaver sendte;
Endnu var Jordens Ryg for Plovens Stribler fri,
Enhver sin Føde fik foruden Slaveri.

Enhver fornøjet var med god naturlig Føde,
Den største Kræsenhed bestod i Jordens Grøde,
Enhver med Urter sig og Rødder nøje lod,
Samt Nødder, som omkring paa Egen hyppig stod.

Bestandig Foraars-Vejr paa Jorden foraarsagte,
At Luften stedse dem og Veirliget behagte;
Der ikke var for varmt, der ikke var for koldt;
Men Luften stedse Kraft i Blomster, Urter holdt.

De Korn af Jorden fik foruden den at pløje,
Der ikke Klinte var, at sanke ud med Møje;

Af Nectar og af Melk gik hele Kildevæld,
Og Honningstrømme flød ned af den steile Fjeld.

Det som han ellers egentlig gjorde sig meest bekiendt ved, var hans mange Arbejder for Theatret, som næsten alle var Syngestykker, dels originale, dels oversatte, og opregnes i det wormske Lexicons 1ste og 3die Del. Det Stykke, hvormed han debuterte, var: Gram og Signe, eller Kjærligheds og Tapperheds Mesterstykker, et Syngespil i trende Optog, forfattet af Niels Krog Bredal. Til Fædernesprogets Ære opført blandt Kiøbenhavnske Studentere. Kiøbenhavn. 1756. 96 S. 8vo. (kostede paa Postpapir 4 Mk.).

Tryk og Papir udmærke sig fordelagtig fra hvad der ellers da var Skik. Skriftet er ogsaa prydet med to Vignetter, samt tre Scener, stukne i Kobber, den første af J. Haas, de to andre af O. H. de Lode, efter P. Cramers Invention.

Foran gaaer en Anbefalning af Stykket ved O. M. Ranzau; derpaa Autors Dedication til Grev A. G. Moltke; og dernæst Fortalen, hvori Forf. blandt andet har følgende Yttringer: „De Fleste „have hidindtil holdt det for en umulig Sag, og

„saa at sige for et musikalsk Kjætterie, at kunne „bruge et andet Slags Sprog til et Syngespil end „det velske, som derudi næsten over den hele for„nemste Del af Verden har erhvervet sig denne „uindskrænkede Myndighed — — — — „Jeg har „i nærværende Verk forsøgt, om det var muligt, „at tilegne vor danske Sprog det Fortrin, samme, „uden at hykle, fortjener for mange andre Sprog „baade af Skjalde- og af Tonekonsten" — — — — „Ligesom jeg paa den ene Side haver med Flid søgt „at undgaae alle de fremmede Ord, saa har jeg „paa den anden Side ikke dristet mig til at betjene „mig af noget, om hvis Borgerrettighed i det „danske Sprog jeg i nogen Maade kunde tvivle." — — „Min gode Ven, den af det danske Sprog „saa vel fortjente Hr. Casper Peter Rothe har givet „mig den første Forsmag paa denne mit Moders„maals Renselse."

Dette, som er det første danske Syngestykke, blev modtaget med et stort Bifald. Det blev ifølge Dasses Beretning i den Suhmske Biographie S. 261 opført af Studentere i Rothes Logemente. „Ueberhaupt" — heder det i Büschings Nach„richten vom Zust. der Wissens. 3. B. 625 — „ist dieses Singspiel des Beyfals würdig, womit „es verschiedene höchste und hohe Personen und fast

„alle die es aufführen gesehen, beehret haben.“ Ligeledes bliver den Berømmelse, Bredal indlagde sig ved dette Arbejde, omtalt i Erichsens grundige og udførlige Recension deraf i Efterretn. om ny Bøger og lærde Sager. Januar — Febr. 1757 S. 33 — 55.

Af Eremiten, et musikalsk Hyrdestykke, indrettet som en Pastorelle, i Anledning af Kong Friderik 5tes Fødselsfest den 31 Marti 1758, forfattet af Niels Krog Bredal

haves andet Oplag, i hvis Fortale berettes: „Dette „Hyrdestykke, som jeg i forrige Aar forfærdigede i „Anledning af Kongens Fødselsfest, blev paa samme Dag, samt tvende Gange derefter, opført paa „Hr. Casper Peter Rothes og min Bekostning, og „udi vore egne Værelser, af lutter musikalske Liebhabere.“ — — — — „Jeg har, undtagen paa „et Par Steder, overalt betjent mig af kaant „Musik.“ — — — „Disse ere allesammen Vanskeligheder, som ej kan ophæves, førend den Tid „kunde opleves, at en heldig Poet, og en Capelmester færdig ligesaavel i Sproget som i Tonekonsten, forenede deres Kræfter tilsammen, saa at „Naturen kunde blive iagttaget, som bestaaer udi,

„først at gjøre Verſene, og derpaa at ſætte en
„beqvem Muſik dertil.“

Denne forønſkede Tid ved det danſke Theater, at den dramatiſke Forfatter ikke var bunden til at gaae i Muſikens Ledebaand, men frit kunde raade over ſit Thema, var endda ikke ſaa langt borte, og Bredal oplevede ſelv, at faae ſin 1771 udgivne nokſom bekjendte lyriſke Tragicomoedie Tronfølgen i Sidon componeret af Obercapelmeſter Sartj.

Som Medlem af det kongelige norſke Videnſkabers Selſkab, hvis Secretair Bredal nogle Aar var, indgav han til Selſkabet de to Stykker Poeſier, der under Titel: Tanker om Videnſkabers og Indſigters Erhvervelſe for ſaavidt ſamme kan misbruges og bruges paa rette Maade, og om Fornøjelſe og Fornøjelighed ere aftrykte i Selſkabets Skrifters 4de Del. Kjøbenhavn 1768.

Det førſte af dem er det meſt poetiſke, men er dog fra førſt til ſidſt kun Efterligning af Tullins Majdag. Det begynder:

Min Gejſt! forlad den Haab, ſom ſværger Daaſkabs
Fahner,
Forført af ſelvgjort Lyſt og arvede Sædvaner,

Hvor Plager gielde Guld, og Uro kiøbes maa;
Hvor Tiden er for lang, men Dagene for faa. o. s. v.

Hvis Stykkets Alder ikke hørte til en senere Tidspunkt end den hvortil vi have indskrænket vore Betragtninger, var her mere end eet Sted, som af en eller anden Grund fortjente at lægges Mærke til, som f. Ex.:

Naar Titus, Verdens Lyst, Regenternes Exempel,
Staaer som en Zir udi Udødeligheds Tempel,
Hvor er det da ej Ynk: en blodbestænkt Tyran
Ved Siden af ham staaer, udødelig som han!

Eller:

Hvor lykkelig er jeg, som Himlen vilde skiænke
Et Land til Fødestavn, hvor man har Lov at tænke,
Hvor man ej fødes Træl, og pines til at troe. o. s. v.

Eller (for Litteraturhistoriens Skyld)

Endnu jeg som en Skiænk af Himmelen begierte
Homeri Tænkekraft, en Gellerts ædle Hjerte,
En Hallers høje Gejst, en Popes Skiønsomhed,
Tullins oplyste Siel, Voltaires Vittighed.

R. N.

Niels Prahl.

Niels Prahl er født i Øster-Mariæ-Sogn paa Bornholm 1724, og døde i Kjøbenhavn 1792. Der lod sig i mere end een Henseende anstille Sammenligning imellem ham og vor ovenomtalte Lodde, da de har adskillige Berøringspunkter tilfælles. Begge døde de i en høj Alder som Studiosi emeriti. Deres poetiske Bane betraadte de begge i det 18de Aarhundredes 6te Decennium, og nedlagde ikke deres Pen, før Døden rev den dem af Hænderne. Digtere af Betydenhed var ingen af dem, men de skrev blot nogle efter hin Tids Lejlighed taalelige Rimerier og Prahl maaskee endda med mere Lethed. Forresten havde hver af dem sit Publicum; Lodde nemlig den cultiverte og oplyste Del af Læseverdenen, og Prahl mere Folk af Almueclassen. Lodde var ogsaa Manden af finere Smag, mere udbredt Lærdom, større Sprogkundskab end Prahl. Ogsaa

var der den Forskjel imellem dem, at Lodde, som henlevede sin Tid i ugift Stand, nok neppe nogensinde var i den Stilling at han behøvede at arbejde over Evne for at have sit tarvelige Udkomme. Prahl derimod havde Kone og Børn, og under hvilke Kaar, skjønnes af Verset over hans Død, hvor det blandt andet heder:

Ak! Dit Liv var viet ind til Møje,
  Skjønt Du stedse brugde det til Daad.
See! det saae Din Gud, da brast Dit Øie,
  At det ej skal fyldes mere med Graad.

Hvo der ønsker nøjere Efterretning om Prahls Levnet og lærde Idrætter, vil Undertegnede have henvist til det som Hr. Bibliothekssecretair Ekkard har skrevet derom foran Oversættelsen af den 1794 udkomne Schummels lille Voltaire, som er et Minde, der visseligen baade hædrer sin Forfatter og den det angaaer. Det graader tillige Hr. Bogtrykker Popp til Ære, at han lod sin afdøde Ven denne Mindesteen sætte, og man kunde nok have ventet, at Hr. Agent Gyldendahl havde sat en lignende over Lodde.

Af de adskillige Vers, som haves fra Prahls Haand, hører ingen andre til vort Tidsrum, end en liden

satirisk-comisk Fortælling, kaldet: Lille Anne eller det frie Val. Kjøbenh. 1757. 64 S. 8vo.

Som der ikke er stort andet at sige om, end at det ogsaa i sin Tid har fundet Læsere, saa det er bleven anden Gang oplagt 1773.

R. N.

Stenersen og Tullin.

Stenersen og Tullin maa her ved Bogens Slutning nævnes. Deres beste Arbejder falde efter Aaret 1759, der formedelst Indstiftelsen til de skienne Videnskabers Fremme er Grændsen for vore Efterretninger, og følgelig er her ikke Stedet at handle videre om deres Levnet og Skrifter. Men nævnes maatte de, som de, der allerede 1759 havde betraadt den poetiske Bane, og det med saadant Held, at man med Føje kan paastaae, at da de traadte op, forvandlede den forud allerede frembrydende gode Smags Morgenrøde sig til den klare Dag.

Hvad Stenersen angaaer saa haves vel intet poetiskt trykt af ham før efter Aaret 1759, og hans Navn opnaaede heller aldrig en Tullins Cele-

britet; men som Theoretiker har han den Fortjeneste, at han var een af dem, som allerførst hos os vovede at paastaae, at Rimene ikke hørte med til Poesiens egentlige Væsen, hvorved han tiltrak sig saadanne Anfald, som dem i lærde Tidender No. 9. for 1752. Hans vigtigste bekiendte Arbejde i den Anledning udkom først længe efter. Det er nemlig: Krages Ode til Hr. Simson Fogner Esqv. med Even Forens Betænkninger over Skovenes Tilstand o. s. v. Aalborg 1769. 24 Blad. 8vo.

Forfatteren har ikke nævnet sig, og det Hele har et meget forblommet og forvildende Udseende. Men Baden har den Fortjeneste, at han i Recensionen derover i Critisk Journal for 1769 No. 48 hjelper Læseren paa Spor til at komme ud af dette Vilderede. Dog nævner han ikke heller Autor. Det har Lüxdorf giort. I sit Exemplar af Krages Ode, som nu giemmes paa det kongl. Bibliothek har han skrevet: „Autor er Hr. Stenersen, Sognepræst til Tølløse."

Den som dog egentlig gior Epoken, er Tullin og det Poem, der begynder den Rad af classiske Digte, som vi i vor Tid har seet saa frodigen fremvoxe paa det danske Parnas, er den saa berømte

Majdag, hvis saavelsom de andre tullinske Arbeiders Historie og udførlige Bedømmelse er at læse i Fortalen foran den hos K. H. Seidelin udkomne Udgave af denne Digter.

En ny Tingenes Orden havde da allerede taget sin Begyndelse i den danske Poesie; men at den hastig gjorde saa betydelige Fremskridt, at en bedre Smag rodfæstede sig, at der var en Foreningspunkt, hvorom alle gode Hoveder forenede sig, at mangen et Talent opmuntredes, og Geniet vandrede frem paa en af Critikens Fakkel belyst Bane, det var en Følge af et Selskabs Stiftelse, hvorom først i Aaret 1759 udkom følgende, særskildt udgivne, og i Tidenderne tillige aftrykte

Underretning om et Selskab, hvis Hensigt er at forfremme de skjønne Videnskabers og Smagens Udbredelse.

„Mange og store Beviser have vi og vore Medborgere allerede havt derpaa, at vor Konge er en af de sande Helte paa Tronen, hvilke ikke ville æres uden ved deres Folkes Ære og Lykke. Men vi have at bekjendtgiøre endnu et nyt og talende Bevis paa samme. Kongens Gavmildhed er det, ved hvilken vi understøttes og opmuntres i det For-

først vi have, efter Evne at ville fremme Fædrenelandets Ære og Beste, ved at fremme endeel af Videnskabernes og Konsternes samt den gode Smags Udbredelse blandt vore Landsmænd.

I denne Hensigt have vi indbyrdes oprettet et Selskab; og Midlerne, hvilke vi holdte for de sikkreste og for de beste til at opnaae vort Maal, ere de, vi i denne Indbydelse lægge vore Landsmænd for Oine.

Blandt Videnskaberne ere nogle, der allene sigte til at udvide den menneskelige Kundskabs Grændser, til at opdage nyttige og før ubekjendte Sandheder; Forstanden er Dommer over Verker af dette Slags: og ere kun Verkerne rigtige, forstaaelige og lærerige, da skulle deres Forfattere belønnes af Verden med Tak og Høiagtelse. Sandhed i Tingene, og Klarhed i Læren er al den Skiønhed, vi have Ret til at fordre hos disse Verker.

Men andre Videnskaber sigte til at forbedre Hiertet ved at fremsætte Sandheden saaledes, at den maa opvække behagelige Følelser i Siælene. Man haver kaldet disse de skiønne Videnskaber, og derved forstaaet Poesien og Veltalenheden; man haver og regnet dennem iblandt de frie Konster, for

at tilkiendegive, at Nemmet og Indbildningskraften have lige saameget at giøre i disse Konster, som i de andre, der efterligne Naturen ved Farver, ved ophævede Figurer, ved Lyd eller ved Legemets Bevægelser. Hiertet og Smagen ere Dommere i disse Videnskaber og Konster.

Er det vigtigt, at Sandheden bliver yndig for Mennesket: fortjene de vel, der opvække Følelser hos os, hvilke ikke allene ere yndige, men og forhøje vor sande Fuldkommenhed: er det ønskeligt, at Dyden afmales med sin indtagende Skjønhed, at der aabnes for Menneskene en ny og uudtømmelig Kilde til de uskyldigste Fornøjelser, at de finde ny Lyster i den selskabelige Omgang, at Hierterne blive skikkede til at føle Venskabs Sødhed, at sande Helte kunne belønnes med evige Æremæler: er dette saa, hvad bør da ikke deres Løn være, der med Lykke dyrke de Videnskaber af hvilke disse Frugter høstes? og disse Frugter høstes af de skiønne Videnskaber.

En Descartes, en Nevton, en Leibnitz, en Bernoulli ere deres Fædrenelands Ære: de ere Verdens Ære; først skulle de nævnes, men næst efter skal en Milton, en Corneille, en Bossuet, en Haller nævnes. Stolte ere vi af en Tyge Brahe,

en Romer, af Wormer og Bartoliner; men vi vilde kunne nævne danske Sophocler, Virgiler og Horazer. Hvorfor skulle vi og ikke faae dem? naar de blandt vore Landsmænd, hvilke Naturen gav rare Nemmer, ret føle deres egne Kræfter. Men vi ere alt komne længere end til Haab og Ønsker; fulde af patriotisk Glæde see vi dem forud, disse

monumenta ære perenniora

om hvilke den nordiske Auffeher taler i sit Svar til os; vi see dem opstaae iblandt os; og de ere Danskes Arbejder; Hvor lyksalige ere vi, om vores Iver kunde vorde een medvirkende Aarsag til dette Gode!

Vort Forsæt er hvert Aar at udsætte tvende Priser; den ene af Halvtredsindstyve Rdlrs. Værdi for det beste danske Digt, over en Materie, hvilken vi forud bestemme; den anden af Fyrretyve Rdlrs. Værdi for den beste danske Afhandling i ubunden Stiil over en ligeledes af os fastsat Materie; og ville vi, hvad den sidste angaaer, afvexle saaledes, at vi og undertiden fremsætte en til Religionen henhørende Materie.

Da vi sigte didhen, at de blandt vore Landsmænd, hvilke Naturen begavede med Vid og Nemme, og hvilke ville anvende samme til andres Nytte

og Fornøielse, maatte uden Møje og uden Bekostning see deres Arbejder i mange Læseres Hænder, og saa vorde lønnede med almindelig Bifald, saa bliver det en Lov for os, med den nøjeste Agtsomhed og Upartiskhed at prøve de Stykker, vi lægge for Dagen; baade ere vi Læserne dette skyldige, saavel Forfatterne, der betroe os deres Arbejder; thi kaldte vi det godt, der ikke var det, hvad Vægt skulde da vor Dom have? og hvad skulde bevæge ypperlige Werkers Forfattere til at søge vort Bifald, naar de maatte frygte for at see sig satte ved Siden af de middelmaadige Geister, hvis Lod en hastig Forglemmelse bør være.

Da Søfartens forvovne Opfindelse, og dens Farligheder, og dens Virkninger, som blandt andre, Folkenes nøjere Forbindelse, Kundskabens Udbredelse, de jordiske gode Tings almindeligere Fordeling, Vindskibelighedens Opmuntring, Belønning, Tilvært, og den deraf følgende Menneskenes og Staternes større Lyksalighed, give en Digter Anledning til de prægtigste og meest rørende Malerier, samt de lykkeligste Opfindinger og Episoder, saa have vi besluttet at Søfarten skal denne Gang være Materien for de poetiske Prisskrifter.

Til Materie for de prosaiske Prisskrifter, have vi udvalgt denne:

Hvilken Indflydelse det haver i de skjønne Videnskaber, naar oplyste og polerede Folk stræbe at overgaae hinanden.

En Udarbeidning over dette, hvilken kunde fortjene Prisen, skulde i Almindelighed gjøre meget dertil, at vore Landsmænd bleve ivrige med os, for ved fælles Kræfter at opfylde vort Foretagendes Hensigt. Vi ønske at den maatte blive udført af en Patriot, der elsker sit Fædreneland nok, og fornuftigen nok, for heller at ville tilgive det nogle Mangler end at sætte sig i Fare for at vorde den til Skade ved uvis Smigren.

Udarbeidningerne maa i det seneste indleveres for den første Octbr. i Aaret 1760. De sendes til Boghandleren Ackermann; og naar kun Forfatterne vil sætte disse Ord: **Til Selskabet**, paa den inderste Convolut, da komme deres Skrifter os rigtigen til Hænde.“

Til at udvikle dette Selskabs velgjørende Indflydelse paa en renset Smag i Poesien, til at fremstille dets Idrætter i den lange Række af Aar fra 1759 ned til vore Dage, til at udbrede sig over Værdien af de Arbejder hvis Tilblivelse det har foranlediget, med et Ord til at levere en kritisk og æsthetisk Historie over Selskabet og dets større eller mindre Virk-

somhed til forskjellige Tider, vil Fremtidens Konstdommere paa efterfølgende Steder:

1) Om de skjønne Videnskabers Forfremmelse og det dertil oprettede Selskab; af Justitsraad Pram, i Minerva for 1789. 1ste Qvartal. S. 152 — 229.

2) Svar paa de Beskyldninger som i Minerva ere gjorte mod Selskabet til de skjønne Videnskabers Forfremmelse; ved Prof. J. Baden, Secretair ved Selskabet. Kjøbenhavn. 1789. 8vo.

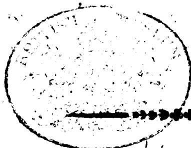
3) Til Publicum i Anledning af et lidet Skrift af Prof. Baden, ved Pram. Minerva. 1789. 2det Qvartal 87 — 146. med et Tillæg af Prof. Rahbek. S. 146 — 52.

4) Tillæg til Badens Svar paa de Beskyldninger o. s. v. tilligemed et Postscriptum til Prof. Rahbek, ved Prof. Baden. Kjøbenhavn 1789. 8vo.

5) Den forhen nævnte Fortale af Prof. Rahbek, foran den Seidelinske Udgave af Tullins udvalgte Digte. Kjøbenhavn. 1799.

finde en hel Del forarbejdet, allerhelst hvad Selskabets Bestræbelser i de første Aaringer angaaer.

R. Nyerup.

DEPARTMENT OF PRINTED BOOKS

Record of Treatment, Extraction, Repair, etc.

of Press Mark No. 1461 .... B 2 .....

Date	Particulars	Name
FEB 1984	FURBISHING TREATMENT: 1) Cleaning with Petroleum Ether. 2) Retanning with Aluminium Triformate. 3) Impregnating leather with Lankrothane 1304. 4) Application of a surface coating with Acrylic Polymer SC 6000.	

